



**ONTHAAL- EN ONTSLUITINGSPLAN**  
**VLOETHEMVELD**



## COLOFON

**PROJECT:** Beheer- en onthaalplan Vloethemveld  
**SITUERING:** Jabbeke, Zedelgem – West-Vlaanderen

Dit onthaal- en ontsluitingsplan werd opgemaakt door:

Team Vloethemveld:



buro voor vrije ruimte landschapsarchitecten bvfl  
Raas van Gaverestraat 67b, 9000 Gent  
T. 09 225 56 65  
E. info@bvvr.be – W. www.bvvr.be



Bailleul ontwerp bureau  
Burggravenlaan 321, 9000 Gent  
T. 09 222 93 95  
E. info@bailleul.be – W. www.bailleul.be



Architectenbureau Bressers  
Kasteellaan 479/001, 9000 Gent  
T. 09 225 94 54  
E. architectuur@bressers.be – W. www.bressers.be



Erfgoedstudio  
Legeweg 249, 8020 Oostkamp  
T. 0496 86 27 71  
E. christophe@erfgoedstudio.be – W. www.erfgoedstudio.be

In opdracht van:



Vlaamse Landmaatschappij (VLM)  
Velodroomstraat 28, 8200 Brugge  
T. 050 45 81 00  
E. info@vlm.be – W. www.vlm.be



Agentschap voor Natuur en Bos  
Jacob Van Maerlantgebouw  
Koning Albert I-laan ½ bus 74  
8200 Brugge (Sint-Michiels)



Gemeente Zedelgem  
Snellegemstraat 1  
8210 Zedelgem



Gemeente Jabbeke  
Dorpsstraat 3  
8490 Jabbeke

PROJECTLEIDER:	Hans Druart (buro voor vrije ruimte)
PROJECTVERANTWOORDELIJKE:	Bart Depotter (Vlaamse Landmaatschappij)
AUTEURS/REDACTIE:	Olivier Descamps, Stijn Vyncke, Hans Druart (buro voor vrije ruimte) Maarten Van Landeghem (Architectenbureau Bressers) Laurence Rousseau, Hannah Van Ootegem (Bailleul Ontwerpbureau) Christophe Soulliaert (Erfgoedstudio)
STUURGROEP:	Vlaamse Landmaatschappij (VLM) Gemeente Zedelgem Gemeente Jabbeke Agentschap Onroerend Erfgoed – afdeling beheer regio West Agentschap voor Natuur en Bos Buro voor vrije ruimte Architectenbureau Bressers Bailleul ontwerp bureau Erfgoedstudio
INVENTARISATIES:	Olivier Descamps, Hans Druart, Stijn Vyncke (buro voor vrije ruimte) Maarten Van Landeghem (Architectenbureau Bressers)
ILLUSTRATIES EN FOTOGRAFIE	Buro voor vrije ruimte, Architectenbureau Bressers, Erfgoedstudio tenzij anders vermeld

*Deze publicatie is eveneens digitaal beschikbaar als Word- en pdf-bestand*

© GEHELE OF GEDEELTELIJKE OVERNAME OF VERVEELVULDIGING OP WELKE WIJZE DAN OOK VAN DELEN UIT DIT ONTHAAL-EN ONTSLUITINGSPLAN IS NIET TOEGESTAAN, TENZIJ HIERVOOR UITDRUKKELIJK SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING IS VERLEEND DOOR DE AANBESTEDENDE OVERHEID

# INHOUD

1	Inleiding .....	12
2	Het projectgebied .....	14
2.1	Afbakening van de projectgebieden .....	14
2.2	Erfgoedrelicten met onthaalfunctie in het projectgebied .....	18
2.3	Natuurelementen met onthaalfunctie in het projectgebied.....	23
3	Ambitieniveau van het project Vloethemveld .....	28
3.1	Vijf ambitieniveaus .....	28
3.2	Voorbeelden per ambitieniveau .....	29
3.2.1	Ambitieniveau 2: Gentbrugse meersen – Gent .....	29
3.2.2	Ambitieniveau 3: Baliekouter – Dentergem.....	30
3.2.3	Ambitieniveau 4: Kempen-Broek – IJzeren Man (Weert NL).....	31
3.2.4	Ambitieniveau 5: Kempense Heuvelrug – Kasterlee (ontwerpfase) .....	32
3.2.5	Ambitieniveau 5: Zoniënwoud .....	33
3.2.6	Ambitieniveau 5: Landloperskolonie – Merksplas.....	34
3.3	Ambitieniveau van het Vloethemveld .....	35
4	Identiteit Vloethemveld .....	37
4.1	Verhaallijnen.....	37
4.1.1	Moeilijk land.....	39
4.1.2	Afgesloten land .....	40
4.1.3	Tijdlijnen .....	42
4.2	Eigenheid van de plek.....	45
4.2.1	Unieke combinatie van natuur en erfgoed .....	45
4.2.1	Sterke link tussen activiteiten en gebiedsidentiteit.....	45
4.2.2	Lokale verankering in Jabbeke en Zedelgem .....	46
4.2.3	Stilte en rust blijvend appreciëren.....	46
4.2.4	Genuanceerd beeld van de geschiedenis .....	46

4.2.5	Actieve natuur- en erfgoedbeleving.....	46
4.3	SWOT-analyse.....	47
4.3.1	Sitegebonden .....	47
4.3.2	Omgevingsgebonden.....	48
4.4	Merknaam.....	48
5	Benchmark van gelijkaardige projecten.....	49
5.1	Uitgangskader van de benchmark.....	49
5.2	Analyse van POW-kampen in Vlaanderen.....	49
5.3	Internationale POW-kampen .....	50
5.4	Munitiedepots .....	50
5.5	Overzicht van de internationale referentieprojecten.....	51
5.6	Wat kunnen we leren uit de benchmark? .....	52
6	Onthaalplan Vloethemveld.....	54
6.1	Onthaalpoorten – aankomen.....	55
6.1.1	Aankomen in Zedelgem .....	56
6.1.2	Aankomen in Jabbeke.....	58
6.2	Toegangswegen opladen .....	59
6.2.1	TrajectEN opladen tussen onthaalpoort pov en onthaalplein .....	59
6.2.2	Traject tussen Os & Ezel en onthaalplein opladen.....	67
6.3	Onthaalplein.....	69
6.4	Onthaalgebouw .....	72
7	Ontsluitingsplan Vloethemveld.....	76
7.1	Wegen en padenstructuur .....	76
7.1.1	Wandelroutes.....	77
7.1.2	Natuurlooppad.....	85
7.1.3	Fietsroutes .....	87
7.1.4	Mountainbikeroutes .....	88
7.1.5	Men- en paardenroutes.....	89

7.1.6	Autoverkeer.....	90
7.2	Belevingszones die altijd toegankelijk zijn .....	91
7.2.1	Behendigheidsparcours mountainbike .....	91
7.2.2	Open ontmoetingsplein op de voormalige atletiekpiste .....	92
7.2.3	Speelbos en smulboomgaard .....	93
8	herbestemmingsplan kamp vloethemveld.....	94
8.1	Kamp Vloethemveld.....	94
8.1.1	Bouwkundige structuren .....	94
8.1.2	Landschappelijke structuren .....	112
8.1.3	Kunstwerken .....	114
8.2	Stiltegebied.....	115
8.2.1	Vogelobservatieplatform.....	115
8.2.2	Uitkijktoren.....	115
8.2.3	Depot 3210 – Da16: 5 muurschilderingen .....	116
8.2.4	Merlons .....	116
8.3	Boszone.....	117
8.3.1	Toegangswegen naar het militair domein .....	117
8.3.2	De atletiekpiste en hindernispiste.....	117
8.3.3	Inrichting vossenbarm.....	118
8.3.4	Aanleg Vloethemveldzate – “mark” spoorlijn.....	118
8.3.5	Historische hoeves.....	119
8.3.6	Aanleg van kleine landschapselementen .....	119
8.3.7	Ontwerp Land art op ontmoetingsplein .....	120
9	Samenvattend: inplanting van verhalen in het gebied .....	121
10	Planning en raming investeringen .....	123
10.1	Uitgangspunten .....	123
10.2	Beschrijving van de scenario's .....	123
10.2.1	Minimaal scenario .....	123

10.2.2	Basisscenario .....	124
10.2.3	Scenario Ambitieniveau 3.....	125
10.3	Fasering en realisaties bij de scenario's.....	125
10.3.1	Minimaal scenario .....	125
10.3.2	Basisscenario .....	129
10.3.3	Scenario Ambitieniveau 3.....	134
10.4	Globale investeringstabel en planning .....	137
10.4.1	Globale investeringstabel opgedeeld volgens scenario's.....	139
10.4.2	Globale timingsstabel opgedeeld volgens scenario's.....	143
10.4.3	Globale financieringstabellen per scenario en per partner .....	145
10.4.4	Minimaal scenario - investeringsbijdrage per partner.....	147
10.4.5	Basis scenario - Investeringsbijdrage per partner .....	148
10.4.6	Ambitieniveau 3 scenario - Investeringsbijdrage per partner.....	149
10.4.7	Ambitieniveau 3 - investeringstabel per deelproject voor het Agentschap Natuur en Bos .....	150
10.4.8	Ambitieniveau 3 - investeringstabel per deelproject voor de gemeente Zedelgem (na aftrek erfgoedpremies) .....	151
10.4.9	Ambitieniveau 3 - investeringstabel per deelproject voor de gemeente Jabbeke (na aftrek erfgoedpremies) .....	152
11	Integrale toegankelijkheid .....	153
11.1	Fysieke toegankelijkheid .....	154
11.2	Inhoudelijke toegankelijkheid.....	155
12	Publiekswerking .....	156
12.1	Doelgroepen .....	156
12.2	Educatie .....	156
12.3	Publicatie .....	157
12.4	Thematisch uitgewerkte wandelingen of parcours .....	158
12.4.1	Thematische Boswandeling.....	158
12.4.2	Kamp Vloethemveld – militaire wandeling .....	159
12.4.3	Domein vloethemveld – wandeling rond het militair domein .....	160
12.4.4	Domein Vloethemveld Landschapswandeling – wandeling in bosgebied en landbouwzone.....	160



12.5	Evenementen .....	161
12.5.1	Tentenkamp – POW-Kamp .....	161
12.5.2	Kunst als motor voor beleving - Bienale of triennale kunsttentoonstellingen –.....	161
12.5.3	Duizend bommen en granaten Kunst – vredeseducatie als leidraad naar verdraagzaamheid .....	162
12.6	Communicatie .....	163
13	Organisatiestructuur .....	164
13.1	Beheersstructuur.....	164
13.1.1	Doelstellingen voor uitbating, beheer en exploitatie van de site .....	164
13.1.2	Twee belangrijke aandachtspunten bij het beheer van het domein Vloethemveld .....	165
13.1.3	Betrokkenheid van vrijwilligers en gidsen in de organisatie.....	166
13.1.4	Mogelijke organisatiestructuren .....	166
13.2	Gidsen en vrijwilligerswerking .....	176
13.2.1	Coördinator .....	176
13.2.2	Vrijwilligers en gidsen .....	178
13.2.3	Vergoeden en belonen .....	179
13.2.4	Taken binnen de vrijwilligersorganisatie .....	180
14	Toeristische en recreatieve infrastructuur.....	181
14.1	Linken met andere bestemmingen in de omgeving .....	181
14.2	Verblijfstoerisme: B&B / Gastheren .....	182
14.3	Horeca aanbod omgeving Vloethemveld .....	182
14.4	Recreatief rustpunt op de site .....	183
14.4.1	Gastvrijheid in het onthaalgebouw .....	183
14.4.2	Gelijkaardige referentievoorbeelden.....	185
14.5	Arrangementen .....	186
15	Exploitatie .....	187
15.1	Erfpachtoverdracht en beheer.....	187
15.2	Uitgangspunten exploitatie .....	190
15.3	Raming van de opbrengsten .....	191

15.4	Raming van de kosten.....	193
15.5	Resultaat referentiejaar 2030.....	196
16	Erkenning 'open' erfgoed.....	198
16.1	Huidige wettelijk kader (2018) .....	198
16.2	Het bepalen van de contouren van het 'open' erfgoed .....	199
16.3	Reeds gerealiseerde openstelling - periode 1999-2017.....	201
16.4	Nieuw wettelijk kader (vanaf 2019) .....	203
16.5	Timing aanvraag erkenning 'open' erfgoed .....	206
17	Bijlagen .....	208
17.1	Bijlage 1: Benchmark naar gelijkaardige projecten in Vlaanderen en buitenland .....	210
17.2	Bijlage 2: Detail raming investeringen per deelproject .....	274
17.3	Bijlage 3: Detail exploitatiekosten Kamp Vloethemveld .....	292
17.4	Bijlage 4: Verslagen van ontmoetingen met sleutelfiguren .....	302
17.4.1	Ontmoeting met Ludo Meulebrouck.....	304
17.4.2	Ontmoeting met Pol Denys, Katelijne Vercaemer en Nadine Tommeleyn .....	309
17.4.3	Ontmoeting met André Van Hevel.....	312
17.4.4	Ontmoeting met Patrick Arnou.....	315
17.4.5	Gesprek met Westtoer.....	318
17.4.6	Inrichting van het gebied .....	321
17.5	Bijlage 5: Bronnen .....	322
17.5.1	Documentaire.....	322
17.5.2	Artikel .....	322
17.5.3	Publicaties.....	322
17.5.4	Foto's, Visuals en Plannen.....	322
17.5.5	Excell tabellen.....	322



# 1 INLEIDING

Het Vloethemveld is een uniek gebied. Diverse aspecten van natuur en erfgoed hebben een belangrijke rol gespeeld in de historische ontwikkeling van het domein Vloethemveld en zullen dit ook in de toekomst bijven doen. Er zijn eeuwenoude sporen te vinden van hoe mensen hebben geprobeerd deze woeste gronden te ontginnen. In de 20ste eeuw speelde het gebied een belangrijke rol als munitiedepot, krijgsgevangenenkamp en militair domein. Vandaag is de kern van het Vloethemveld een Natura 2000-gebied in volle ontwikkeling. Landbouwers beheren het ontginningslandschap, recreanten zoeken deze plek op omwille van de rust en de stilte. Diverse partners zoals de gemeenten Zedelgem en Jabbeke, de Vlaamse Landmaatschappij en het Agentschap Natuur en Bos zijn reeds enige tijd actief bezig om dit gebied te ontwikkelen tot een natuurgericht, cultuur-toeristisch en recreatief project met regionale uitstraling.

In het verleden werden reeds een aantal studies uitgevoerd die de natuur- en erfgoedwaarden en ontwikkeling of beheer van het gebied in kaart hebben gebracht, o.m. de studie van SUM-Research dd. 2013 omtrent de militair-historische erfgoedwaarden van het voormalige munitiedepot en POW-kamp Vloethemveld, het inrichtingsplan MoubEEK-Vloethemveld opgemaakt door de Vlaamse Landmaatschappij dd. 2015 en het geïntegreerd natuurbeheersplan opgemaakt door de WVI in opdracht van het Agentschap Natuur en Bos uit 2012. Deze studies vormen mee de basis voor het huidige herbestemmings- en onthaalplan.

In dit plan beschrijven we hoe alle bezoekers en gebruikers van het gebied verwelkomd kunnen worden op een manier die past bij het gebied, nl. met respect voor de natuur, het erfgoed en de rust. Dit plan geeft het basiskader en de visie weer voor de toekomstige ontwikkeling van het volledige domein Vloethemveld enerzijds en Kamp Vloethemveld anderzijds. Het plan beschrijft o.m. de realisatie van de publieke herbestemming, inrichting en hergebruik van diverse erfgoedelementen in het afgesloten militair kamp, de begeleiding van de bezoekers in het domein Vloethemveld en hun beleving, de organisatie van het dagelijkse beheer en openstelling, de inrichting van een aantal belangrijke projectzones waaronder de onthaalzone, en de investerings- en exploitatienoden in het kader van een duurzame en kwaliteitsvolle toekomstige openstelling.

Het uitgangspunt voor het voorliggend plan vormt het natuurgebied dat in beheer is bij het Agentschap Natuur en Bos en waarrond er een ontmoetingsplek wordt gecreëerd voor diverse doelgroepen. Bij het uitwerken van een dergelijke ontmoetingsplek staan respect en zorg voor de natuur en het aanwezige erfgoed centraal. Het stimuleren van een actieve natuur- en erfgoedbeleving (roerend en onroerend, materieel en immaterieel) zijn hierbij van belang. Volgende elementen worden gerespecteerd om tot een duurzaam herbestemmings- en onthaalplan te komen:

- het dagelijkse beheer en de verdere publieksgerichte ontwikkeling van het gebied gebeurt op een interdisciplinaire en participatieve wijze door de uitbouw van een praktische en haalbare samenwerking tussen de diverse betrokken partners en de lokale bevolking;
- door het ontwikkelen van eenvoudige types van openstelling en verhaallijnen kunnen de natuur en het erfgoed op een gerichte en actieve wijze voor iedereen worden ontsloten;
- door te streven naar een kwaliteitsvolle, duurzame en maatschappelijk relevante exploitatie kan men op langere termijn een goede openstelling en herbestemming van zowel het erfgoed, als de natuur garanderen;
- door het realiseren van de vooropgestelde instandhoudingsdoelstellingen, zoals vastgesteld in het beheersplan, kunnen de landschappelijke en bouwkundige erfgoedwaarden ontsloten worden;
- met het herbestemmings- en onthaalplan streven we naar een erkenning als 'open' erfgoed waardoor er een verankering ontstaat tussen de beleidsafdelingen natuur en erfgoed.

Gelijktijdig met voorliggend herbestemmings- en onthaalplan wordt door het aangesteld team Vloethemveld ook een beheersplan opgemaakt voor de bouwkundige en landschappelijke erfgoedwaarden binnen de afbakening van het beschermd landschap Vloethemveld. Dit onderzoek wordt in een afzonderlijk document aangeleverd.

## 2 HET PROJECTGEBIED

### 2.1 Afbakening van de projectgebieden

VLM, ANB en de gemeentes Jabbeke en Zedelgem werken samen aan de zorg voor het erfgoed en de natuur. Via de uitbouw van het onthaal en de publiekswerking voor het Vloethemveld kan men het gebied voor het brede publiek beschikbaar maken. Dit herbestemmings- en onthaalplan omvat de totaliteit van het domein Vloethemveld nl. het volledige beschermde landschap, de delen die erbuiten vallen maar wel eigendom zijn van de Vlaamse Overheid en de twee onthaalpoorten aan de POV en de Os en de Ezel.

We kunnen het domein Vloethemveld opsplitsen in verschillende zones die allemaal deel uitmaken van het beschermd landschap Vloethemveld.

#### **Kamp Vloethemveld**

Dit is het deel van het vroegere afgesloten militair munitiedepot dat gedurende een specifieke periode van het jaar voor het bredere publiek wordt opengesteld. In dit gebied wordt het inhoudelijke, het militaire én het cultuur-landschappelijk verhaal van de plek geduid en kan het publiek de globale geschiedenis actief beleven en ervaren.

#### **Stiltegebied Vloethemveld**

Dit is het andere gedeelte van het vroegere afgesloten militair munitiedepot en wordt 8 keer per jaar opengesteld voor het bredere publiek, onder begeleiding van een gids. In dit gedeelte van het Vloethemveld wordt er gefocust op de huidige en de toekomstige natuurontwikkeling van het gebied en het verhaal van de fauna en flora.

#### **Boszone Vloethemveld**

Het beboste gedeelte van Vloethemveld is vrij publiek toegankelijk en werd ingericht als wandel- en fietszone. De ontwikkeling van dit gebied is ontstaan vóór WO I en kadert binnen de ontwikkeling als ontginningsgebied. Op de grens van het bosgebied met het landbouwgebied bevindt zich de Vossenbarm, een landschappelijk historisch element ter bescherming van de landbouwzones tegen wateroverlast.

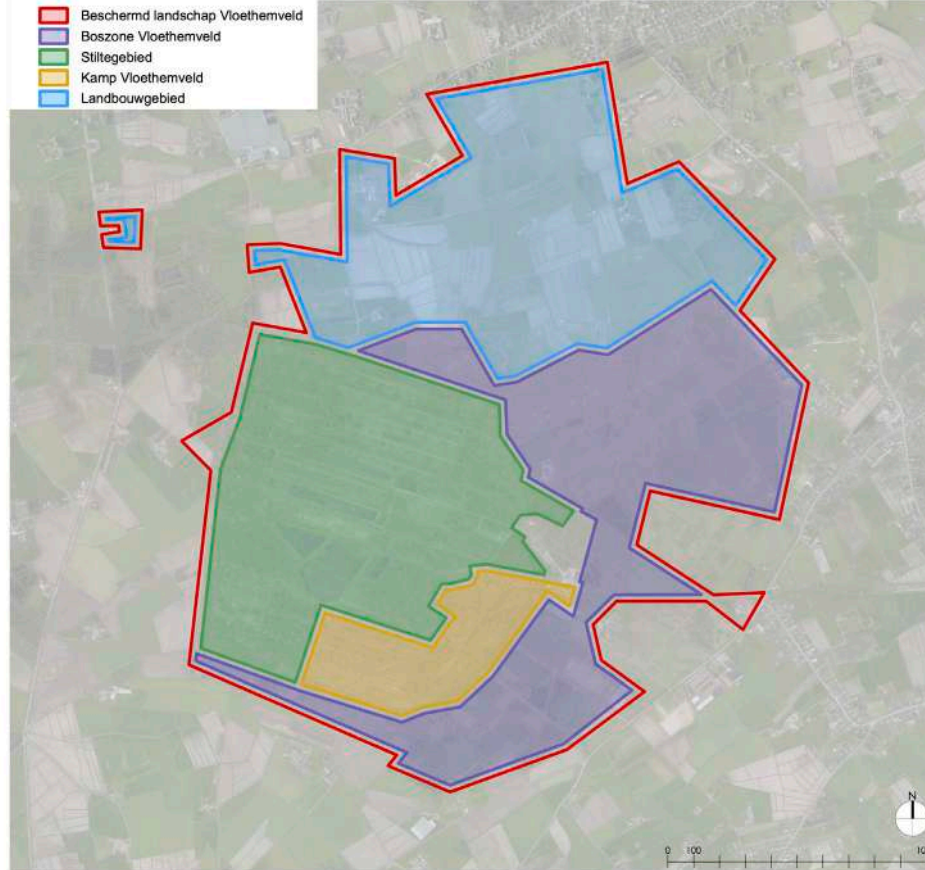
#### **Landbouwgebied Vloethemveld**

Het noordelijk gelegen gedeelte van het beschermde landschap is altijd in ontwikkeling gebleven als landbouwzone. In dit gebied liggen een aantal belangrijke historische hoeves die vanuit landbouwgerichte activiteiten zijn ontstaan. Landbouwontwikkeling en bewoning vormen hier de belangrijkste elementen. Het gebied is minder doorwaadbaar voor recreanten, maar vormt in het noorden de inkomzone naar het centrale gebied voor fietsers en wandelaars.

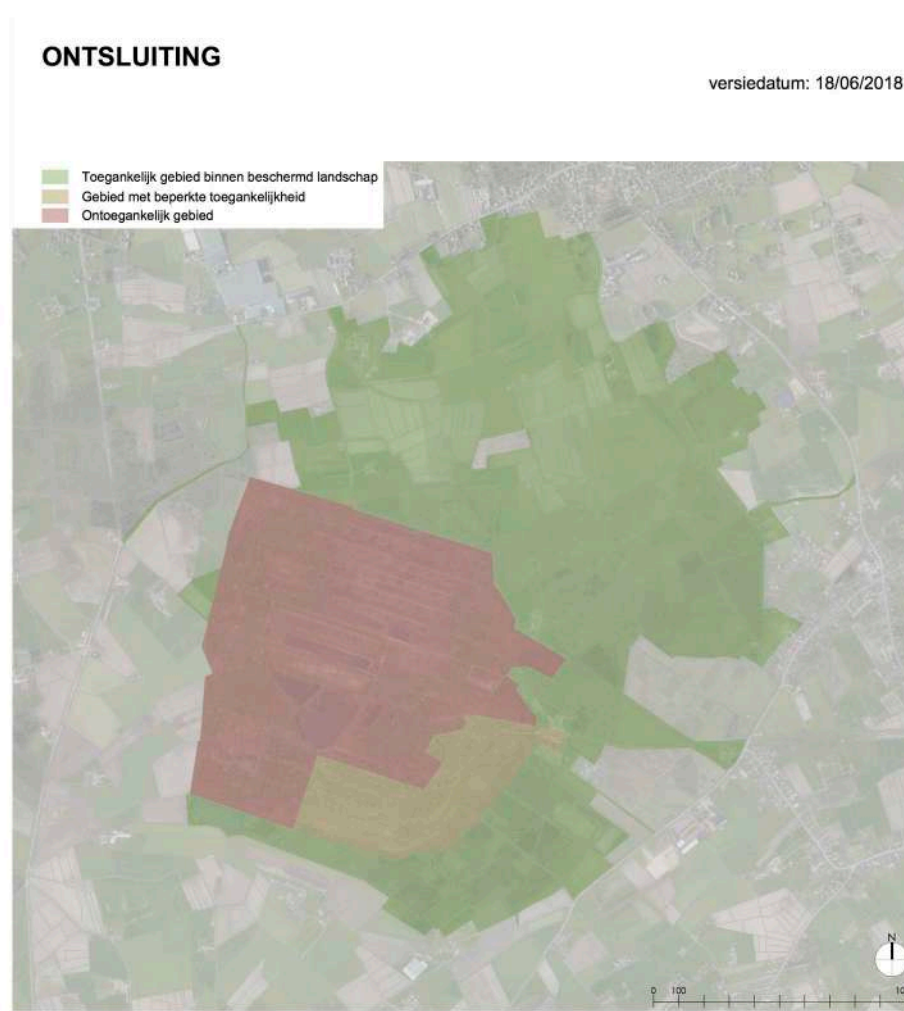
Onderstaande kaart is toont een aanduiding van deze zones, de lijnen geven geen harde grenzen aan maar zijn eerder een principiële intekening. Enkele deelgebieden zijn niet ingekleurd. Het gaat hierbij om: onthaalpoort Os & Ezel, onthaalpoort POV en de zone waarin de beheerloodsen van ANB gelegen zijn.

## ONTSluitING

versiedatum: 18/06/2018



Het Vloethemveld bestaat uit zones die altijd toegankelijk zijn, zones die beperkt toegankelijk zijn (tijdens openingsuren van het onthaal) en zones die ingevuld zijn als stiltegebied. Kamp Vloethemveld zal tijdens de openingsuren van het onthaal bezoekbaar zijn voor groepen en individuele bezoekers. Het stiltegebied is in de regel niet toegankelijk, behalve dan enkele malen per jaar en onder begeleiding van een gids. Een deel van het Vloethemveld is ook private eigendom en daarom niet voor het publiek toegankelijk. Op onderstaande kaart zijn de steeds toegankelijke delen groen, de beperkt toegankelijke delen geel en de ontoegankelijke delen rood in gekleurd.





Toegankelijkheid	Naam deelgebied	Eigendom van...	Huidig beheer (2018)	Toekomstig beheer
OPEN: Altijd toegankelijk conform het openstellingsplan	De wegen, fietspaden, wandelroutes, ruiters- en menroutes in het beschermde landschap op grondgebied Jabbeke.	Diverse eigenaars	Private eigenaars van landbouwgrond en hoeves Gemeente Agentschap voor Natuur en Bos ...	Private eigenaars van landbouwgrond en hoeves Gemeente Agentschap voor Natuur en Bos ...
	Onthaalpoort Os & Ezel	Restaurant: private eigenaar Akkerland waar parking zal komen: Privaat	Restaurant: uitbater horeca Akkerland waar parking zal komen: Privaat	Restaurant: uitbater horeca  Parking: Privaat
	Onthaalpoort POV	West-Vlaams Facilitair Instituut voor Veiligheidsdiensten vzw	West-Vlaams Facilitair Instituut voor Veiligheidsdiensten vzw	West-Vlaams Facilitair Instituut voor Veiligheidsdiensten vzw
	Speelbos in Zedelgem	ANB	ANB	ANB
	Vloethemveld in eigendom van de Vlaamse Overheid met uitzondering van het voormalige militaire domein. Inclusief de zone van het domeinbos (met het speelbos, smulboomgaard, voormalige atletiekpiste)	ANB	ANB	ANB
	Onthaalplein Kamp Vloethemveld	ANB	ANB	Overdracht via erfpacht naar gemeente Zedelgem
	Wegen tussen onthaalpoorten en onthaalplein	ANB, Zedelgem, Jabbeke, Provincie West-Vlaanderen (Vloethemveldzate)	ANB, Zedelgem, Jabbeke, Provincie West-Vlaanderen (Vloethemveldzate)	ANB, Zedelgem, Jabbeke, Provincie West-Vlaanderen (Vloethemveldzate)
BEPERKT: Toegankelijk tijdens openingsuren van het onthaalplein	Onthaalgebouw	ANB	ANB	Overdracht via erfpacht naar gemeente Zedelgem
	Bouwkundig erfgoed thv onthaalplein: luifel met kunstwerken, de twee groene barakken, de drie lichte constructies, wachtlokaal Wc5 en hondenkennel	ANB	ANB	Overdracht via erfpacht naar gemeente Zedelgem
	Selectie van bouwkundige relictten in kamp Vloethemveld: zie lijst in hoofdsuk 15	ANB	ANB	Overdracht via erfpacht naar gemeente Zedelgem
GESLOTEN: enkel toegankelijk tijdens thematische exclusieve wandelingen met gids	Stiltegebied	ANB	ANB	ANB
	Doorgang in de Bocca naar het stiltegebied: startpunt van exclusieve bezoeken aan het stiltegebied	ANB	ANB	Erfpacht naar gemeente Zedelgem in functie van gebruik als toegangspoort naar stiltegebied

## 2.2 Erfgoedrelicten met onthaalfunctie in het projectgebied

De bouwkundige erfgoedelementen in het beschermd landschap Vloethemveld worden in het beheersplan vastgelegd en beschreven. Dit beheersplan vormt een afzonderlijk document. De erfgoedelementen die opgenomen worden in dit herbestemmings- en onthaalplan betreffen in hoofdzaak deze gelegen in Kamp Vloethemveld. Volgende van deze erfgoedelementen komen hierbij in aanmerking (zie sfeerbeelden en typologieën op volgende bladzijde):

- **Periode vóór 1924**
  - Ontginningshoeve de Bocca H6 - 1 gebouw
- **Interbellum fase 1 (1924-1935)**
  - Munitiedepots groep I - type A: Da1 t.e.m. Da15 - totaal 15 depots
  - Munitiedepots groep VII - type A: Da25 t.e.m. Da28 - totaal 4 depots
  - Basementen van de munitiedepots groep VII - Dd1 t.e.m. Dd4 - totaal 4 constructies (ZEN)
  - Blok B - Oa1 - 1 gebouw
- **Interbellum fase 2 (1935-1940)**
- **POW-kamp (1944-1946)**
  - Losse kunstwerken gemaakt uit de periode van het POW-camp - totaal 6 kunstwerken
    - Haut-reliëf Sint-Joris en de draak + landschap - K1 (ZEN)
    - Standbeeld Marianne - K2 (ZEN)
    - Betonplaat opschrift "POW-camp 2226" - K3 (ZEN)
    - Haut-reliëf berglandschap - K4 (ZEN)
    - Gefragmenteerde muur - K5 (ZEN)
    - Haut-reliëf dorpsgezicht - K6 (ZEN)
  - Muurvaste kunstwerken als muurschildering op een depot - totaal 3 kunstwerken
    - Toogscène op munitiedepot Da3 - K8 (ZEN)
    - Landschap met kerk op munitiedepot Da11 - K9 (ZEN)
    - Landschap op munitiedepot Da11 - K9 (ZEN)
- **Belgisch leger (1952-1995)**
  - Twee groene houten barakken B1 en B2 - totaal 2 barakken
  - Munitiedepots groep I - type B: Db1 t.e.m. Db10 - totaal 10 depots
  - Wachtlokaal type B: Wb3 - 1 wachtlokaal (ZEN)
  - Wachtlokaal type C: Wc4 en 5 - totaal 2 wachtlokalen (ZEN)
  - Wachtlokaal type D: Wd1 - 1 wachtlokaal (ZEN)
  - Hondenkennel - Oa2 - 1 gebouw (ZEN)
- **Onbekend**
  - Nissenhutten L1, L2 en L3 - totaal 3 hutten (ZEN)



**TEAM VLOETHEMVELD:**  
BURO VOOR VRIJE RUIMTE Landschapsarchitecten bvfl

**ARCHITECTENBUREAU Bressers bvba**

**BAILLEUL** Ontwerpbureau

**ERFGOEDSTUDIO**

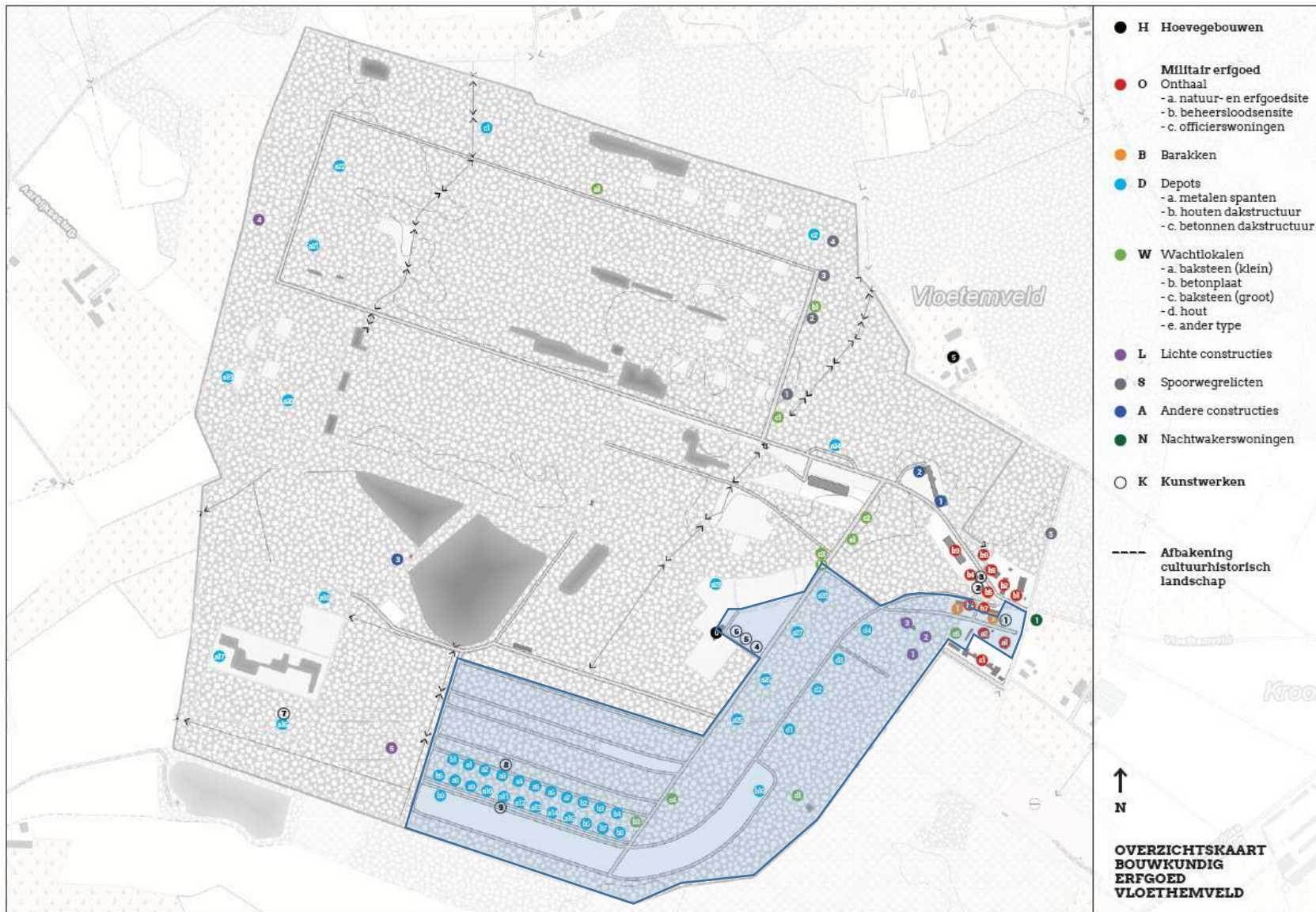
Daarnaast hebben we een aantal bouwkundige erfgoedelementen die buiten Kamp Vloethemveld zijn gelegen. Dit zijn in hoofdzaak de historische hoeves die in het agrarisch landschap gelegen zijn. Deze historische hoeves worden in het kader van het herbestemmings- en onthaalplan enkel meegenomen met het oog op de historische duiding van de plek (vb. bij de thematische wandelingen). Het omvat volgende hoeves:

- Hoeve Hildeghemhof (H1)<sup>o</sup>
- De Vloethemhoeve (H2)
- Hoeve Noortweghe (H3)
- Hoeve Woudweg naar Zedelgem (H4)
- De boswachterswoning de Vier-Eycker (H5)
- De Ferme Bocca - opgenomen in voorgaande tabel (H6)
- De boerenarbeiderswoning Woudweg naar Zedelgem (H7)
- De boskanterwoning De Baetsdreed 6 (H8)



Volgende twee kaarten geven de locatie van deze bouwkundige erfgoedelementen weer (aanduiding Kamp Vloethemveld in blauw):





- H Hoevegebouwen
- Militair erfgoed**
- O Onthaal
  - a. natuur- en erfgoedsite
  - b. beheersloodsensite
  - c. officierswoningen
- B Barakken
- D Depots
  - a. metalen spanten
  - b. houten dakstructuur
  - c. betonnen dakstructuur
- W Wachtkalen
  - a. baksteen (klein)
  - b. betonplaat
  - c. baksteen (groot)
  - d. hout
  - e. ander type
- L Lichte constructies
- S Spoorwegrelicten
- A Andere constructies
- N Nachtwakerswoningen
- K Kunstwerken
- Afbakening cultuurhistorisch landschap



**OVERZICHTSKAART  
BOUWKUNDIG  
ERFGOED  
VLOETHEMVELD**

## 2.3 Natuurelementen met onthaalfunctie in het projectgebied

De landschappelijke erfgoedelementen worden eveneens in het beheersplan opgenomen. Het gaat hier om natuurlijke elementen (vb. bomen, dreven, struiken, grachten...) en structurele bouwkundige elementen (vb. betonwegen, kasseiwegen...). In het kader van het herbestemmings- en openstellingsplan worden deze landschappelijke elementen niet herbestemd (met uitzondering van de oude atletie piste), maar worden ze wel opgenomen in de openstelling van het domein Vloethemveld.

Wat betreft deze landschappelijke elementen komen volgende zaken aan bod (de meeste van deze elementen worden hierna aangeduid op een plan):

- **Periode vóór 1924**
  - Historisch tracé van paden en dreven uit de ontginningsperiode
  - De Vossenbarm (zie aanduiding op plan)
- **Interbellum fase 1 (1924-1935)**
  - Wegen volgens het patroon uit 1935
  - Het historisch spoorwegtracé met de aanvoerlijn op de Vloethemveldzate
  - Historisch drevenpatroon met canadapopulieren langs het spoorwegtracé
- **Interbellum fase 2 (1935-1940)**
- **POW-kamp (1944-1946)**
- **Belgisch leger (1952-1995)**
  - Kasseiweg Vloethemveldstraat naar Kamp Vloethemveld (huidige aanleg ca. 1954)
  - Merlons rond de munitiedepots Groep 1, 5 en 7
  - Betonwegen uit de periode van het Belgisch Leger
  - Het onthaalplein als inkomzone tot het munitiedepot
  - De inrichting van de atletie piste en het hindernissenparcours
- **Recente periode na 1990**
  - Aanleg van de recreatieve gebieden zoals o.m. het geboortebos, het speelbos en de smulboomgaard

Op de volgende bladzijde geven we een sfeerbeeld van de diverse landschappelijke elementen die onderdeel uitmaken van het openstellingsplan.



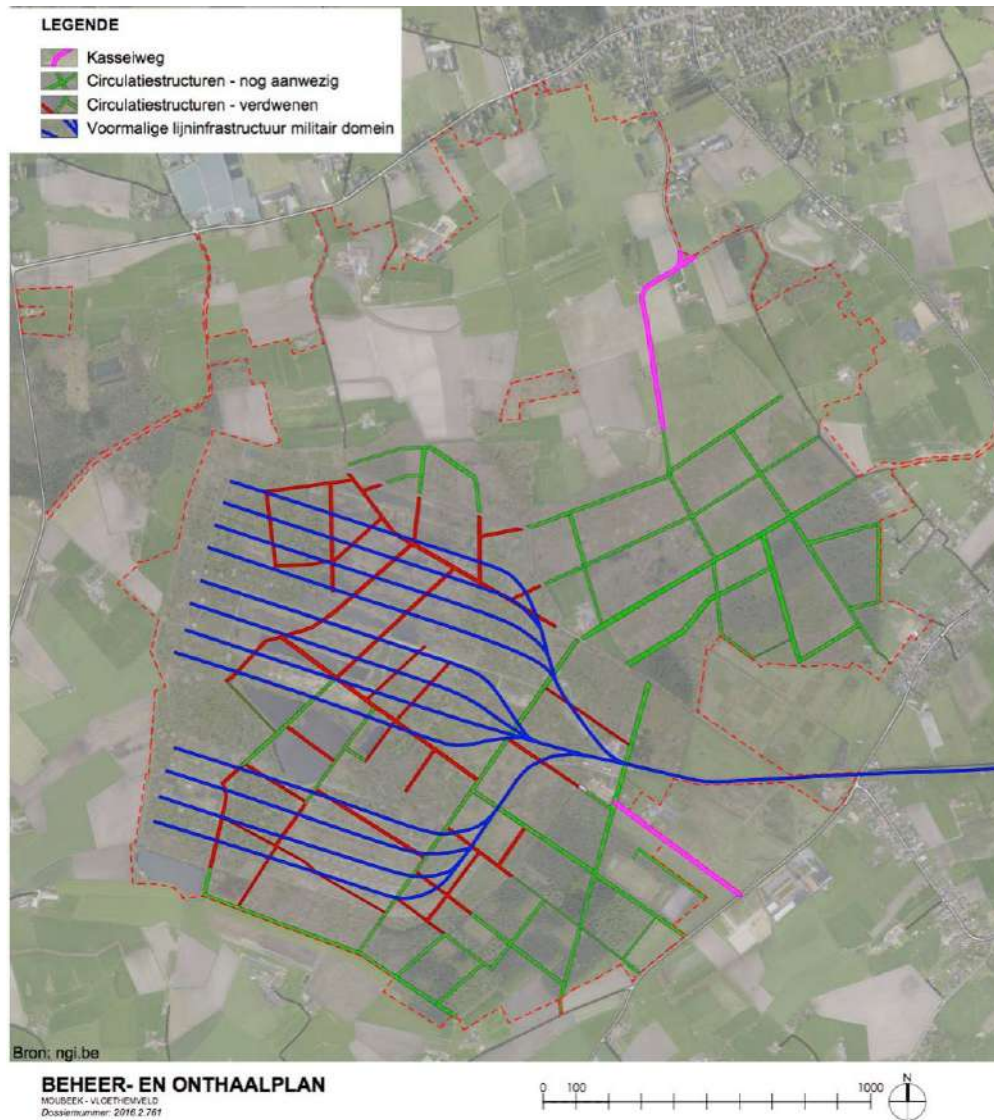
**TEAM VLOETHEMVELD:**  
BURO VOOR VRIJE RUIMTE Landschapsarchitecten bvfl

**ARCHITECTENBUREAU Bressers bvba**

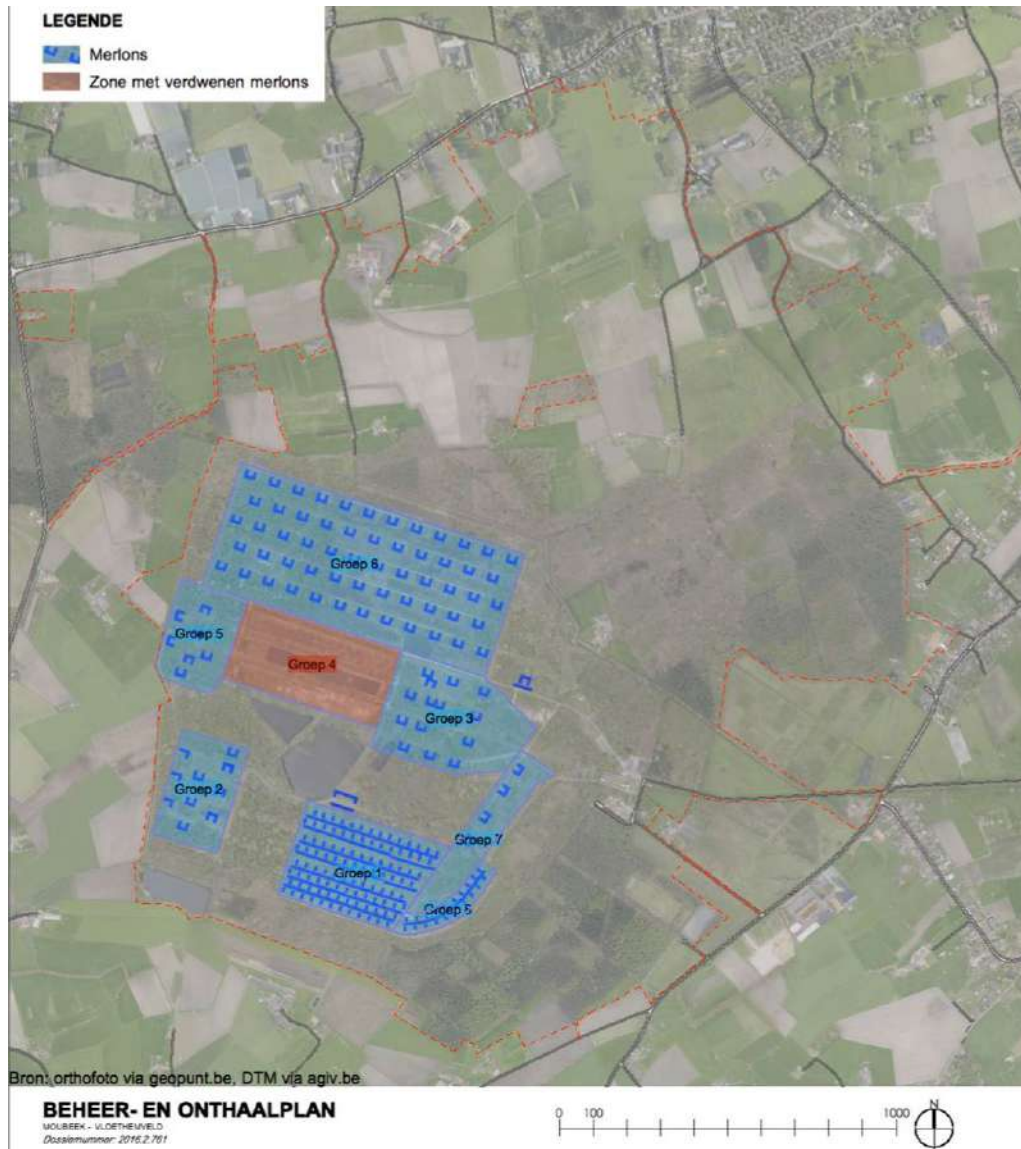
**BAILLEUL** Ontwerpbureau

**ERFGOEDSTUDIO**

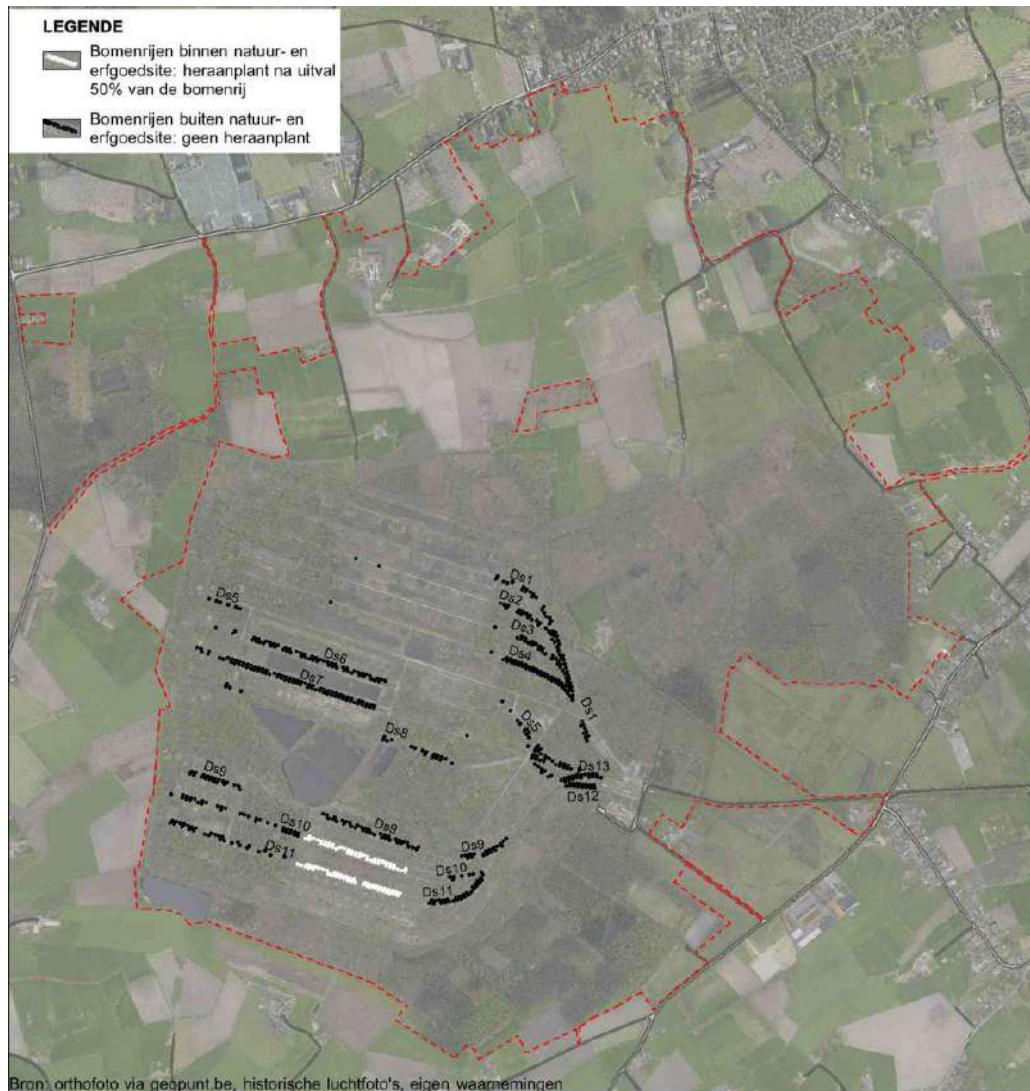




Plan met aanduiding van de diverse lijnstructuren in Kamp Vloethemveld nl. spoorwegtracé (blauwe aanduiding), kasseiweg Vloethemstraat (paarse aanduiding) en padenstructuur uit de ontginningsperiode (groene aanduiding)



Plan met aanduiding van de merlonstructuren in Kamp Vloethemveld



Plan met aanduiding van de landschappelijke dreefstructuren aansluitend aan het historisch spoorwegtracé

# 3 AMBITIENIVEAU VAN HET PROJECT VLOETHEMVELD

## 3.1 Vijf ambitieniveaus

Heel wat partners willen zich engageren om de onthaalwerking van het Vloethemveld te doen slagen: VLM, ANB, de gemeentes Zedelgem en Jabbeke, bijgestaan door een grote groep vrijwilligers. Het is belangrijk om een consensus te bereiken over het ambitieniveau van deze werking. Met een stijgende ambitie zullen ook het aantal activiteiten, de nodige middelen en de mankracht moeten groeien. Tegelijk streven we ernaar om het Vloethemveld als 'open' erfgoed te laten erkennen. Deze erkenning houdt in dat de beheerders van het erfgoed subsidies kunnen krijgen voor de instandhouding van het erfgoed op de site. Bij het bepalen van het ambitieniveau houden we dus rekening met de criteria om erkend te worden als 'open' erfgoed en met de draagkracht van de verschillende partners. We onderscheiden 5 ambitieniveaus, gaande van 1 (intern) tot 5 (internationaal). Onderstaand schema geeft een overzicht van de verschillende kenmerken van ieder ambitieniveau.

	1	2	3	4	5
Impact domein	Intern	Lokaal	Regionaal	Vlaanderen/België	Internationaal
Aantal bezoekers	< 2.500	2.500- 7.500	7.500- 15.000	15.000-50.000	> 50.000
Gidsbeurten	20 beurten of 400 personen	50 beurten of 1.000 personen	100 beurten of 2.000 personen	200 beurten of 4.000 personen	>200 beurten
Rendement	Niet belangrijk	Zwaar negatief rendement	Groot negatief rendement	Matig negatief rendement	Break-even
Activiteiten en evenementen	< 5	5 tot 10	10 tot 15	15 tot 20	>20
Vrijwilligers en gidsen	< 10	10 tot 20	20 tot 30	30 tot 50	>50
Doelgroepen	0	1	2	3	4
Openstellingsdagen	<25	25	50	150	>150
Subsidies en financiering	ANB	Gemeente/VLM	AOE/ Provincie/Cera/Westtoer <sup>1</sup>	TVL	Europees
Structurele personeelsinzet	0	0,5	1	>2	>4
% 'open' erfgoed	0%	25%	50%	75%	100%

De keuze van het ambitieniveau heeft invloed op de gewenste onthaalinfrastructuur (onthaalgebouw, parking, sanitair, horeca, back-office, ... openstellingsinfrastructuur (folder, infoborden, bezoekerscentrum, app, ...), communicatiebehoeften en investeringen in restauratie/onderhoud van Kamp Vloethemveld.

<sup>1</sup> De Vlaamse Overheid kan geen beroep doen op financiering via deze weg. Lokale besturen kunnen dit wel.

## 3.2 Voorbeelden per ambitieniveau

Enkele voorbeelden van andere natuur- en/of erfgoedsites illustreren hoe een bepaald ambitieniveau concreet vorm kan krijgen.

### 3.2.1 AMBITIENIVEAU 2: GENTBRUGSE MEERSEN – GENT

De Gentbrugse Meersen zijn een natuur- en recreatiegebied tussen Gentbrugge en Heusden. Het gebied is één van de vier grote Gentse groenpolen. De meersen liggen geprangd tussen de Schelde en verschillende woonwijken. De E17 doorsnijdt het gebied. Bezoekers vinden er recreatieve infrastructuur, een geboortebos in aanleg, paden voor wandelaars, fietser en mountainbikers en ontoegankelijk rustgebied. De Gentse Groendienst is verantwoordelijk voor de aanleg en het beheer van het gebied.

Er is geen bezoekerscentrum en er is geen horeca-functie in het gebied. Er komen voornamelijk lokale bezoekers (Gentenaars en directe omwonenden). Natuurpunt voorziet maandelijks een gidsbeurt. Jaarlijks vinden er een vijftal evenementen plaats gaande van een boterkoekenloop of picknick tot een plantdag in het geboortebos. Dan staan er tenten en kraampjes opgesteld. Alle evenementen passen in het thema "Voor elk wat wilds".

Voor het onthaal in het gebied had de stad een budget van ongeveer €100.000 voor het ontwerp en de inhouden van signalisatie (wayfinding, welkomstborden, plannen, informatieborden).



### 3.2.2 AMBITIENIVEAU 3: BALIEKOUTER – DENTERGEM

In Dentergem ligt het natuurgebied de Baliekouter. Het heeft een bezoekerscentrum in een hoeve. De ene kant van het gebouw is ingericht als horecazaak met een concessionaris. De andere kant is een multimediaal bezoekerscentrum over de verschillende thema's die het gebied rijk is. Dit onbemande bezoekerscentrum wordt geopend en gesloten door de uitbaters van de horeca. Er werd een huisstijl ontwikkeld, passend bij het gebied. Het domein trekt lokale en regionale bezoekers aan. Voor de inrichting van het bezoekerscentrum was er een budget van €150.000.

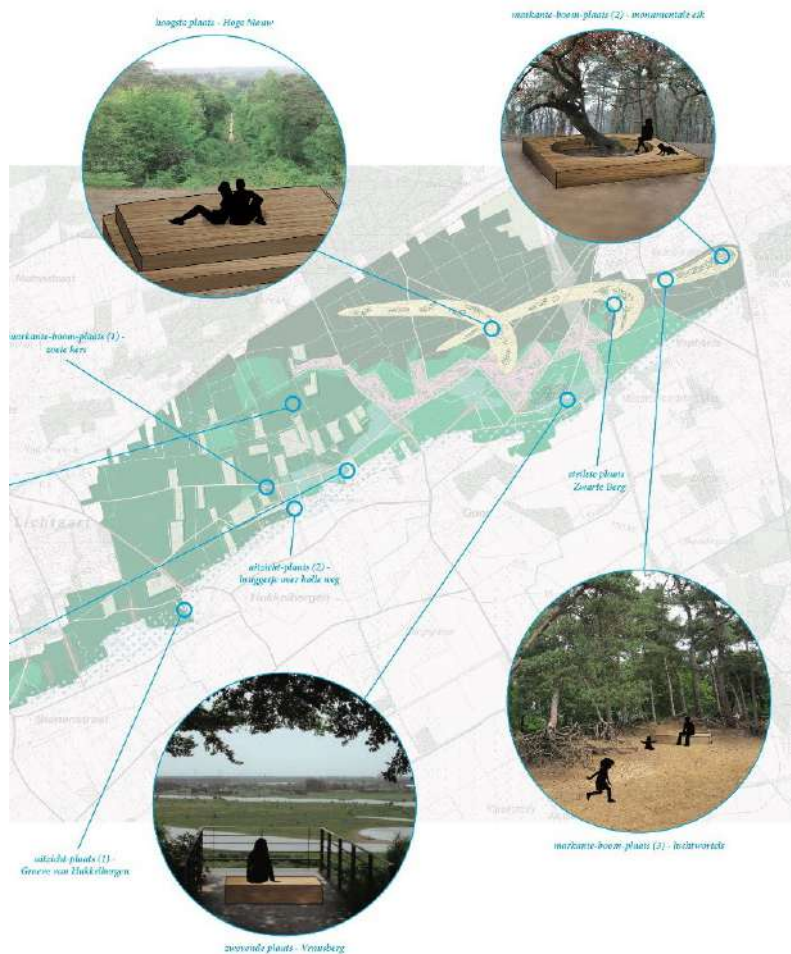


### 3.2.3 AMBITIENIVEAU 4: KEMPEN-BROEK – IJZEREN MAN (WEERT NL)

Het bezoekerscentrum IJzeren Man in Weert is deel van het Grenspark Kempen-Broek. Er is een bezoekerscentrum ingericht dat regionale bezoekers trekt. Een echte horeca is er niet, maar er is een drankautomaat en er zijn koeken te koop aan de balie. Ieder jaar komen 30.000 bezoekers naar het Grenspark. Er zijn 220 activiteiten per jaar (lezingen, workshops, cursussen...) begeleid door gidsen en vrijwilligers. Ongeveer 100 vrijwilligers staan in voor groenbeheer, onthaal, techniek en onderhoud (waaronder 5 gidsen). In IJzeren Man werkt 1,15 VTE. IJzeren Man wordt bestuurd door een stichting in overleg met Weert. Voor het bezoekerscentrum in Weert was er een budget van €120.000 nodig, voor signalisatie was er een budget van €60.000.



### 3.2.4 AMBITIENIVEAU 5: KEMPENSE HEUVELRUG – KASTERLEE (ONTWERPFASE)



De Kempense Heuvelrug is een gebied met unieke, begroeide paraboolduinen. Een deel van het duinzand is van tussen de wortels van de dennen verdwenen door windrosie. Naaldbomen met grillige luchtwortels (bloomliggende wortels) zijn kenmerkend voor het gebied. Over dit gebied doen heel wat legenden de ronde. In delen van de Kempense Heuvelrug is de recreatieve druk zeer hoog. Met name de Kabouterberg is een zeer succesvolle toeristische bestemming waardoor de natuur er flink te lijden heeft onder de hoge bezoekersaantallen. In een studie werd het hele gebied onder de loep genomen en werd de recreatieve druk beter gespreid en gezoned. Bij alle ingrepen is rekening gehouden met de landschapvisie van het gebied om tot een duurzame ontwikkeling te komen.

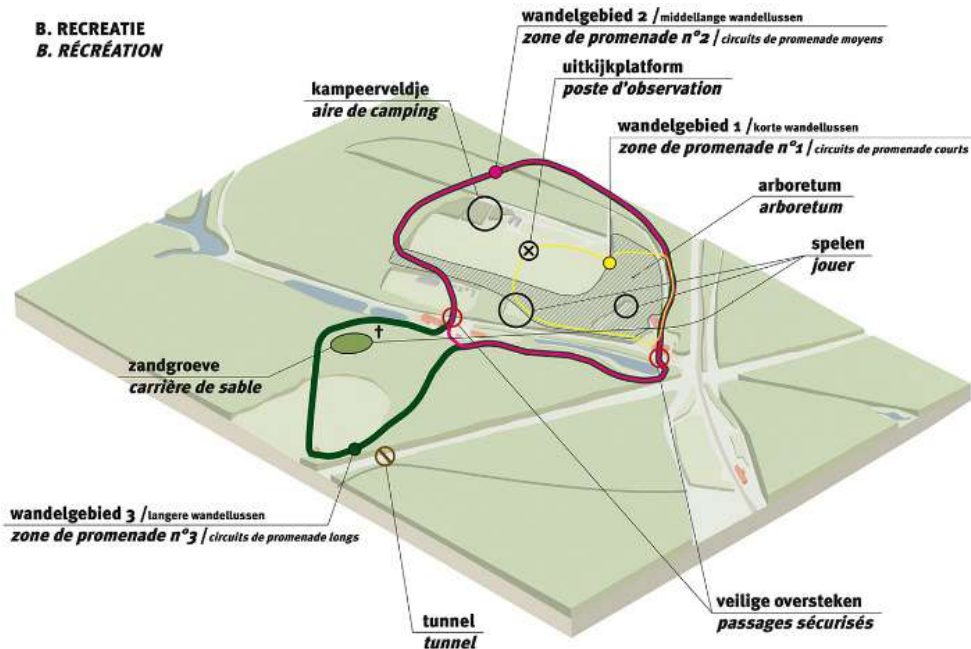
De ontwikkeling van de Kempense Heuvelrug in Kasterlee is momenteel nog in ontwerpfase. Met het project wil men bezoekers uit heel Vlaanderen en België aantrekken. Er zijn heel wat privé-initiatieven aan de domeingrens die de horeca-functie opnemen. Gemeente Kasterlee en de Provinciale Groendomeinen zullen samen het gebied beheren. Andere partners in dit project zijn Toerisme Provincie Antwerpen en Regionaal Landschap Grote en Kleine Nete. Er is een budget van ongeveer €450.000 voorzien voor de ontsluiting van de Kempense Heuvelrug. Alle partners in het verhaal kregen ook een beknopte gids waarin ze inspiratie en richtlijnen vinden om hun initiatieven te laten aansluiten op het verhaal van De Slappende Reus.



### 3.2.5 AMBITIENIVEAU 5: ZONIËNWOUD

Het Zoniënwoud is een groot, maar versnipperd bos aan de rand van Brussel. Het is erkend als Unesco Werelderfgoed. Verschillende toegangspoorten aan de rand van het woud dienen als onthaal voor de bezoekers en geven hen toegang tot het gebied. Er is een bezoekerscentrum in het bosmuseum in Groenendaal. Het domein heeft het potentieel om een internationaal publiek aan te trekken. De horeca (een paardenbnb) in Groenendaal wordt uitgebaut door een concessionaris. ANB stond in voor de volledige inrichting van het gebouw van de B&B.

Vandaag zijn er jaarlijks zo'n 8.000 à 9.000 bezoekers in het bosmuseum. Het is de ambitie om te groeien tot 30.000 bezoekers. Er zijn nu al meerdere gidsbeurten per week, maar het is de ambitie om door te groeien tot een plek waar elke dag een activiteit wordt georganiseerd. Er is dus steeds wat te doen, onafhankelijk van de weeromstandigheden en voor de meest uiteenlopende doelgroepen. Dat kan gaan van een gidsbeurt over ateliers voor kinderen tot sport (wandelen, fietsen, paardrijden). Vrijwilligers van de gidsenvereniging staan in voor het onthaal van de bezoekers. Het bosmuseum heeft beperkte openingsuren. 1 VTE houdt het museum nu open (0,5 VTE via ANB en 0,5 VTE via CVN).



### 3.2.6 AMBITIENIVEAU 5: LANDLOPERSKOLONIE – MERKSPLAS

De landloperskolonie van Merksplas heeft een internationale uitstraling.

Er is horeca aanwezig op het terrein (in concessie). De uitbaters van de horeca stellen het bezoekerscentrum dagelijks open en staan in voor het dagelijkse onderhoud. Het Kempens Landschap doet de rest. In het onthaal werken 3 VTE van het Kempens Landschap. Zij gaan de plek verder ontwikkelen en coördineren en faciliteren vrijwilligerswerk. Ze exploiteren niet de volledige site. Het gebied wordt beheerd door leden van een technische commissie (hierin zitten eigenaars en beheerders van de verschillende stukken).



### 3.3 Ambitieniveau van het Vloethemveld

Samen met de gemeenten Zedelgem, Jabbeke, ANB, VLM, Onroerend Erfgoed en in overleg met de initiatiefgroep Vloethemveld is in september 2017 het ambitieniveau voor het Vloethemveld bepaald. De werking van het Vloethemveld streeft ernaar ambitieniveau 3 te halen: **regionale uitstraling, met internationale uitschieters**. Het Vloethemveld is met zijn huidige ontsluiting een site van lokaal niveau, met af en toe, bijvoorbeeld tijdens een Open Monumentendag, nationale evenementen. Rekening houdend met de draagkracht van de site, en om het rustkarakter te bewaren en het aanwezige erfgoed en de natuur te beschermen, is gekozen om een site van regionaal niveau te ontwikkelen, met evenementen van nationaal en mogelijk internationaal karakter (connectie met Letland). De kwetsbare delen van het gebied verdienen bescherming. Behalve een geschikt beheer, vertaalt dit zich ook in een doordachte openstelling en zonering qua toegankelijkheid.

Het regionaal karakter van de site heeft volgende gevolgen voor de openstelling:

#### 1. Bezoekersaantal

Er wordt gemikt op een gemiddeld aantal bezoekers: 7.500-15.000 bezoekers per jaar. Alle mensen die naar het Vloethemveld komen of in het Vloethemveld passeren tellen mee in dit totaal. Dit aantal betreft dus: wandelaars, fietsers op de fietspaden, ruiters op ruiterpad, gezinnen, bezoekers van Kamp Vloethemveld individueel of met gids, deelnemers aan de acht groepsbezoeken aan het stiltegebied.

De huidige bezoekersaantallen zijn niet gekend.

#### 2. Warm onthaal

De bezoekers worden goed onthaald: er is een onthaalgebouw met de nodige faciliteiten en er worden twee parkeermogelijkheden voorzien aan de rand van het gebied (Os en Ezel en POV). Voor mensen met een beperking wordt een plek voorzien in de buurt van het onthaalplein. Er wordt een recreatief knooppunt ontwikkeld voor wandelaars en fietsers aan de inkom van de natuur en erfgoedsite, tevens het startpunt van de Vloethemveldzate. Er is een ruim aanbod aan recreatiemogelijkheden voor diverse doelgroepen. De nodige signalisatie en infodragers worden voorzien.

Dit vergt een aantal investeringen in onthaalinfrastructuur en erfgoed om het huidige aanbod te verruimen en om de natuur-en erfgoedsite bezoekbaar te maken. Een aantal van deze investeringen zijn reeds voorzien door de Vlaamse overheid (ANB en VLM) in het openstellingsplan voor Vloethemveld en via het landinrichtingsproject Moubeek-Vloethemveld, fase 1. In dit onthaalplan worden de investeringen die op korte en lange termijn nodig zijn verder uitgewerkt.

#### 3. Uitbouw gidsenwerking

Er worden gidsbeurten voorzien in het gebied. Tot juni 2018 waren 3 gidsen actief in het gebied. Sinds juni 2018 zijn er 25 nieuwe gidsen afgestudeerd. Het huidige aanbod aan gidsbeurten (8 tot 20 beurten per jaar) kan worden uitgebreid tot 100-200 per jaar.

De gidsbeurten kunnen doorgaan in de diverse delen van het gebied:

- In het stiltegebied blijven de beurten beperkt tot 8 per jaar, omwille van de kwetsbaarheid van dit gedeelte.
- In Kamp Vloethemveld is er een grote potentie voor het uitbreiden van gegidste wandelingen, omdat er een goed overzicht gegeven kan worden van alle bijzondere erfgoed- en natuuraspecten van het Vloethemveld.
- De rest van het Vloethemveld vormt evengoed een aantrekkelijk geheel waar gegidst kan worden, mede gezien de aanwezigheid van het speelbos voor kinderen, de uitkijktoren en het uitkijkplatform voor vogel- en natuurobservatie.

#### 4. Organisatie van evenementen

Er worden jaarlijks 10-15 evenementen gehouden in het gebied. Er wordt gemikt op evenementen die de rust en stilte in het gebied respecteren en de natuur en erfgoedwaarden ontsluiten. Uit de voorbije netwerkmomenten met buurtbewoners en mogelijke vrijwilligers blijkt dat ook deze mensen deze kwaliteiten van het gebied willen houden. De VLM is, met ondersteuning van de gemeentes Zedelgem en Jabbeke, Natuurpunt Zedelgem en Jabbeke en ANB, een vrijwilligersnetwerk aan het samenstellen dat kan instaan voor evenementen zoals:

- Natuursporten zoals yogasessies in het groen, natuurloop, speeldag in de speelzone, ...
- Erfgoeddag en Open Monumentendag, dag van de Natuur, week van het Bos...
- Kunstevenementen, evenementen rond het thema munitie en verdraagzaamheid
- Vleermuizenocht, planten inventariseren, observatie van vogels en natuurfotografie...
- Er is een vraag van de wandelclubs 4 op een rij (Zedelgem) en de Rustige bosstappers (Jabbeke) om het Vloethemveld aan te doen in het traject van een jaarlijkse wandeltocht. Ook het jaarlijks evenement Nacht van Vlaanderen doet het ruime Vloethemveld aan als onderdeel van een lange wandeling (100 km).

#### 5. Openstelling Kamp Vloethemveld vanaf 2020.

De natuur- en erfgoedsite moet volgens de criteria van 'open' erfgoed<sup>2</sup> minstens 50 dagen (300 uur) opengesteld worden voor het publiek. Naast de continue openstelling voor groepen (groepen onder begeleiding van een gids kunnen op elk ogenblik van het jaar de site bezoeken), zal tijdens specifieke momenten ook individueel bezoek mogelijk gemaakt worden. Binnen het ambitieniveau 3, met de erkenning als 'open' erfgoed, worden volgende openingsuren vooropgesteld om aan de hierboven aangehaalde minimale vastgelegde criteria van toegankelijkheid te voldoen:

- Alle weekends tussen 1 mei en 1 oktober (of 21 weken) wordt Kamp Vloethemveld gedurende 2 halve dagen opengesteld, vb. op zaterdag- en zondagmiddag van 13 uur tot 18 uur of 5 uur/dag. Dit zijn in totaal 42 dagen of 210 uren openstelling.
- Tijdens het zomerverlof (8 weken) zou Kamp Vloethemveld ook in de week geopend zijn. We voorzien hier tevens twee halve dagen per week (vb. woensdag - en vrijdagmiddag, ook 5 uur/dag). In totaliteit komt dit neer op 16 dagen of 80 uren openstelling.
- Tijdens de paas- en de herfstvakantie, die beiden buiten de periode van 1 mei tot 1 oktober vallen, voorzien we ook een openstelling in de weekends van twee halve dagen. Dit gaat om 5 extra weekends. Gezien deze verlofperiodes in de donkere periode van het jaar vallen, zou dan maar een openstelling voorzien worden van 13u tot 17u of 4 uur/dag. In totaal komt dit op 10 dagen of 40 uren.

In totaliteit gaat het dus om 68 halve dagen openstelling voor een totaal aan 330 uren.

#### 6. Aanduiden van een coördinator voor het Vloethemveld

Om een site van regionaal niveau te ontwikkelen is ondersteuning van één VTE noodzakelijk. Op dit moment functioneren VLM en ANB als coördinatoren. Na de inrichting en openstelling van de site neemt de coördinator de rol van de VLM over. De coördinator wordt aangesteld door de gemeente Zedelgem.

---

<sup>2</sup> Het bekomen van een erkenning als 'open' Erfgoed omvat 8 criteria die verder in dit plan wordt besproken. Het criterium minimale publieke openstelling omvat 50dagen en 300 uren.

# 4 IDENTITEIT VLOETHEMVELD

## 4.1 Verhaallijnen

Het Vloethemveld strekt zich uit over het grondgebied van Jabbeke en Zedelgem. Het Noordelijke deel, op grondgebied Jabbeke, heeft een landelijk en eerder open karakter. Het is een beschermd landschap en in het gebied liggen verschillende hoeves die als monument zijn beschermd. Eén hoeve is omgeven door walgrachten. Het Zuidelijke deel, op grondgebied Zedelgem, is een bebost terrein en heeft meerdere vijvers. Dit deel is tot eind 20<sup>ste</sup> eeuw een militair domein geweest en grote delen werden gebruikt als munitiedepot. Na de Tweede Wereldoorlog hebben de Britten hier een krijgsgevangenenkamp ingericht.

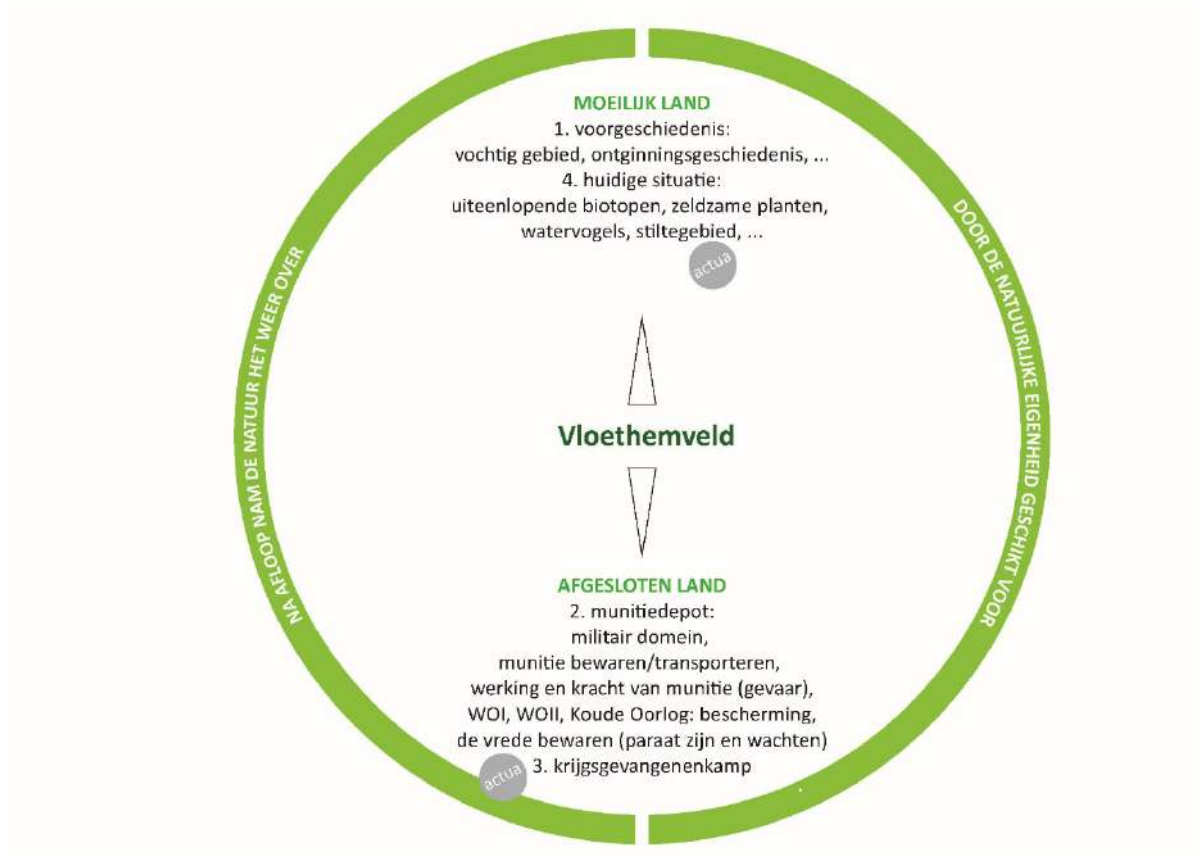
Het Noordelijke deel is veel droger dan het Zuidelijke. Dit heeft te maken met het natuurlijke reliëf van het terrein en met menselijke ingrepen waarvan nog steeds sporen zichtbaar zijn in het landschap (rabatten, dammen, grachten, akkers...). Het is vandaag een landbouwgebied.

Het Zuidelijke deel vertoont de sporen van het voormalig militair domein. In het landschap zijn de oude spoorlijnen en de merlons rond de munitiedepots zeer kenmerkend. Dit natte gebied is grotendeels bebost.

	<b>Noordelijk deel (Jabbeke)</b>	<b>Zuidelijk deel (Zedelgem)</b>
Water	Droog (door natuurlijk reliëf, dammen en afwatering)	Nat (vijvers)
Karakter	Open en landelijk	Gesloten en bebost
Erfgoed	Hoeve omgeven door walgrachten Beschermd landschap	Militair erfgoed (munitiedepots, spoorlijnen, POW-kamp)
Gebruik vandaag	Landbouw en wonen	Recreatie in natuurgebied Natuurbeheer, reservaat
Doelgroepen (in hoofdzaak)	Joggers en wandelaars Fietsers en mountainbikers Ruiters en meners Omwonenden (geboortebos en geboortedreven)	Wandelaars en lopers Gezinnen met kinderen (speelbos) Erfgoedgeïnteresseerden Omwonenden (om te wandelen en te joggen, of om tot rust te komen in de natuur) Fietsers en mountainbikers

Wij hadden gesprekken met verschillende kenners van het gebied: Patrick Arnou, Pol Denys, Ludo Meulebrouck en André Van Hevel. Op basis van deze gesprekken, de studie van SUM en van eigen observaties, komen we tot twee grote verhaallijnen. Het Vloethemveld heeft een lange geschiedenis waarin we twee grote thema's onderscheiden: **moeilijk land** en **afgesloten land**. Binnen deze twee thema's zijn alle onderwerpen onder te brengen.

Door de natuurlijke eigenheid van het land (moeilijk toegankelijk, want vochtig) (1), was het geschikt als militair domein (afgesloten, want munitiedepot) (2). Binnen dit afgesloten karakter kreeg het daarna de functie als krijgsgevangenenkamp (3). Na afloop nam de natuur het weer over met opnieuw een moeilijk evenwicht: een uitdagende wisselwerking tussen biotopen (4).



#### 4.1.1 MOEILIK LAND

Het Vloethemveld is een moeilijk land omdat het een heel nat gebied is. Het is nooit dicht bebouwd geweest. Mensen zijn hier vooral weggebleven. Dit was het land van visvijvers en schapenherders. De Bocca ligt op de plaats van een oude ontginningshoeve. Vandaag appreciëren wij het moeilijke land om de stilte en de rust die er heersen. Net omdat het Vloethemveld moeilijk land is, is het vandaag relatief ongerept (voornamelijk het Zuidelijke deel). Hier heeft de natuur alle kansen gekregen. Je vindt er uiteenlopende biotopen met zeldzame planten en dieren. De biotopen zijn zo rijk en gevarieerd door de wisselwerking tussen soorten. Ook dat maakt het Vloethemveld nog steeds moeilijk land om te overleven.

In de tijd dat het Vloethemveld dienstdeed als munitiedepot werden de merlons aangelegd die zo kenmerkend zijn voor het landschap. Deze aarden wallen moesten de impact van een mogelijke ontploffing opvangen en voorkomen dat er bij een incident een kettingreactie van ontploffingen zou ontstaan. De militairen maaiden de begroeiing op deze wallen om brandgevaar te beperken. De merlons zijn nu een belangrijke gradiënt tussen natte en droge plaatsen. Hier komen veel zeldzame soorten voor. Om deze dijkjes aan te leggen, werd veel grond verzet. De grote blusvijvers in het gebied zijn hiervan het resultaat. In de loop van de tijd groeiden in de vijvers ook specifieke wieren. De militairen zetten hier vissen uit. De populierendreven die de militairen hebben aangeplant, zijn aantrekkelijk voor de wielewaal.

Europa stelde in 1979 de vogelrichtlijn op en in 1992 de habitatrichtlijn. In Vlaanderen werden de vogelrichtlijngebieden in 1988 aangewezen en de habitatrichtlijngebieden volgden in 2002. Deze gebieden vormen samen het Natura 2000-netwerk. 17,5% van Europa is aangewezen als Natura 2000-gebied. 12% van Vlaanderen is aangewezen als Natura 2000-gebied. Het gaat om 62 gebieden. Het Vloethemveld is er één van. Dat betekent dat de Europese Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn hier van toepassing zijn. Natura 2000 wil de Europese natuur en wildernis beschermen en aan elkaar linken, zowel op het land als in de zee. Het Vloethemveld is een schakel in dit Europese geheel. De erkenning als Natura 2000 gebied is de hoogste erkenning die natuur in Vlaanderen kan krijgen.

*Interessante insteken voor een hedendaags publiek:*

- Hoe hebben mensen die gebied droger/geschikter proberen maken voor ontginning? (Vossenbarm, rabatten)
- Welke unieke biotopen/gradiënten zijn hier te vinden?
- Welke soorten zijn zo uniek voor het Vloethemveld?
- Waarom houden we enkele populierendreven over?
- Waarom is het zo belangrijk om een stiltegebied in te richten?
- Hoe beheren we dit gebied?
- Wat is de waarde van het heischraal grasland/ bos/water?
- Welke soorten vijvers zijn er? Welke soort vijvers zijn hier in het Vloethemveld? Welke fauna en flora kan je hier aantreffen?
- Het Vloethemveld is Natura 2000 gebied. Wat betekent dat eigenlijk? Zijn er implicaties op het beheer en de openstelling?
- Waarom gebeurt hier beheer met schapen?
- De instandhoudingsdoelstellingen hebben heel wat gevolgen op wat er wel en niet mogelijk is in dit gebied. Wat betekent dit voor de bezoekers? Waarom zijn er delen van het terrein minder toegankelijk?
- ...

#### 4.1.2 AFGESLOTEN LAND

In de twintigste eeuw deed het Zuidelijke deel van het Vloethemveld dienst als militair domein. Tijdens WO I namen de Duitsers dit gebied in gebruik als logistiek centrum. Bomen werden gekapt en het hout werd gebruikt als brandstof, er werden verschillende spoorlijnen aangelegd. Na WO I werd alle achtergebleven munitie verzameld in zogenaamde dumps. Die werden in de jaren tussen de twee wereldoorlogen steeds meer gecentraliseerd en beter uitgebouwd. Zo bouwde het Belgische leger het Vloethemveld uit tot munitiedepot. De aanleg van verschillende barakken en merlons zijn tot op vandaag kenmerkend voor het landschap. Tijdens de tweede wereldoorlog viel het gebied opnieuw in Duitse handen en werd het gebruikt als munitiedepot.

Na de capitulatie hebben de Duitsers in allerijl geprobeerd de munitie in het Vloethemveld te laten exploderen. De toenmalige boswachter slaagde erin om heel wat lonten door te snijden en ontstekingsmechanismes onklaar te maken waardoor de impact van de ontploffing veel kleiner was dan gevreesd. Toch was ze tot in de wijde omtrek hoorbaar en voelbaar.

Met behulp van omwonenden werd het puin in het Vloethemveld geruimd. Britse troepen hebben er nadien een krijgsgevangenenkamp ingericht. Het kamp had een dagcapaciteit van ongeveer 62.000 gevangenen. Er passeerden naar schatting 120.000 krijgsgevangenen op grondgebied van Jabbeke en Zedelgem. Ze verbleven in verschillende deeltkampen. Een deel van het kamp bestond uit enkele ronde tipi-achtige tenten. Deze stonden in het gebied dat vandaag stiltegebied is. De munitiebarakken werden leeggemaakt en deden dienst als verblijfplaats voor de krijgsgevangenen. Een deel van die barakken staat nog in de huidige natuur- en erfgoedzone.

Om het verblijf in het kamp aangenamer te maken, mochten de krijgsgevangenen vanaf 1946 meer sporten en kunst beoefenen. Een aantal van de gemaakte kunstwerken is nog op de site aanwezig, wat een unicum is in de wereld. In het kamp verbleven oorlogsmisdadigers, maar ook toekomstige politieke leiders, zoals Helmut Schmidt (kanselier van Duitsland van tussen 1974 en 1982). In de chaotische eerste maanden na de capitulatie was het namelijk niet altijd makkelijk om de krijgsgevangenen in te delen in groepen van radicale nazi's, gematigden en tegenstanders. Deze triage is dan ook niet altijd even nauwkeurig gebeurd.

Een relatief grote groep krijgsgevangenen kwam uit de Baltische staten, namelijk 11.800 Letten, Litouwers en Esten. Zij verbleven vrij lang in het kamp. Na de oorlog zouden ze teruggaan naar hun land, in hun geval de Sovjet-Unie. Vele weigerden dit of verminkten zichzelf zodat overplaatsing onmogelijk was. In 1946 kregen zij de titel van "displaced persons" en werden de meesten vrijgelaten. Ze zwierven uit over de hele wereld. Een groot deel van hen ging naar Canada of Australië. "Het kamp van Zedelgem" speelt tot op vandaag een belangrijke rol in de nationale geschiedenis van de Baltische staten (en dan vooral van Letland).

Na de oorlog en de periode van het POW-kamp kwam het domein opnieuw in handen van het Belgische leger. In de tijd dat het Vloethemveld door militairen en als krijgsgevangenenkamp werd gebruikt, was het een afgesloten land. Het was niet toegankelijk. Vanaf 1999 werd ANB verantwoordelijk voor het beheer van het gebied. Er waren toen nog steeds militairen aanwezig. In 2012 werd ANB de nieuwe eigenaar. ANB verwijderde een groot deel van de barakken om het natuurherstel te bevorderen. Het kamp waar de Baltten verbleven, is volledig verdwenen. De barakkenstraat in de natuur-en erfgoedzone was een deel van het kamp waar vooral Duitse officieren verbleven.



*Interessante insteken voor een hedendaags publiek:*

Het verhaal van het krijgsgevangenenkamp wordt door zowat alle geïnterviewde betrokkenen als het meest unieke en belangrijkste verhaal aangeduid. Er zijn heel wat relevante vragen die ook een hedendaags publiek aanspreken:

- Over het krijgsgevangenenkamp:
  - o Wat gebeurt er als een oorlog voorbij is?
  - o Hoe bouw je een kapot land opnieuw op?
  - o Wat zijn krijgsgevangenen?
  - o Hoe behandel je krijgsgevangenen?
  - o Wat is de conventie van Genève?
  - o Hoe ga je om met geradicaliseerde personen? Hoe kan je ze 'detecteren' in een groep? Hoe kan je ze deradicaliseren?
  - o Wie zat er in het POW-kamp van Zedelgem? In het kamp zaten zowel oorlogsmisdadigers als kritische stemmen. Hoe kan je dit verhaal op een genuanceerde manier vertellen?
  - o Verschillende POW waren minderjarig. Wat deed men met kindsoldaten?
  - o Hoe zag een dag in het POW-kamp eruit? (eten, dagindeling, verveling, activiteiten,...)
  - o Hoe werkte de zwarte handel?
  - o Welke organisaties kwamen de gevangenen te hulp? Wie zijn Het Rode Kruis, De YMCA en Daugavas Vanagi?
  - o Waar kwamen de vrijgelaten krijgsgevangenen terecht?
  - o Welke beroemde/beruchte mensen hebben in het kamp van Zedelgem verbleven?
  - o Waarom konden de Baltten niet meer terug naar huis?
  - o Waarom is deze site van belang voor de identiteit van vele Letten/Esten/Litouwers?
  
- Over het bewaren en het bewaken van munitie en de recente militaire geschiedenis:
  - o Wat waren de taken van de militairen in het munitiedepot?
  - o Hoe kan je munitie veilig bewaren? Waar sla je die op?
  - o Hoe kan je munitie veilig transporteren?
  - o Hoe werken de verschillende soorten munitie? Hoe krachtig zijn deze soorten?
  - o Welke soorten lagen er in het Vloethemveld? Welke munitie is de gevaarlijkste?
  - o Bewaak je de vrede of sta je paraat om snel in actie te komen?
  - o Wat gebeurt er met munitie die slecht geworden is?
  - o Wordt al deze munitie gebruikt door het Belgische leger?
  - o Waarom gooide men de ontstekingsmechanismen in de vijver? Wie heeft ze opgeruimd?
  - o Anekdoten uit de militaire tijd: vijver die in brand staat, konijnenplaag in de merlons...
  - o Zijn er nog munitiedepots in België actief en wat is de rol van DOVO bij de ontmanteling ervan?

#### 4.1.3 TIJDLIJNEN

Onderstaande tijdlijn toont enkele belangrijke jaartallen en periodes in de geschiedenis van het Vloethemveld:

<b>Tijdlijn Vloethemveld</b>	
<b>Vanaf 10.000 v Chr</b>	Ontstaan van de velden
<b>600- 1.000</b>	Germaanse nederzettingen
<b>10<sup>de</sup> eeuw</b>	Vermoedelijk ontstaan van hofstede Vloethem en omvorming tot landbouwgrond van de aanpalende gebieden.
<b>1296-1796</b>	Bossen en weilanden zijn eigendom van Sint-Janshospitaal (tarwe, rogge, haver, peulen, begrazing door schapen, visvijvers) Rond 1300 stond hier een boerderij. De volgende eeuwen woonden hier pachters. Ze betaalden hun pacht geheel of gedeeltelijk in natura (room, kaas, vis...) 1776: Er komt een boswachter wonen op het Vloethemveld 1777: Grens Zedelgem-Snellegem wordt bepaald en het Vloethemveld wordt in cultuur gebracht (landbouw in Noordelijk deel)
<b>1796 - 1914</b>	Na de Franse Revolutie wijzen de Fransen revolutionairen het Vloethemveld toe aan de Burgerlijke Godshuizen te Brugge. Dit in het kader van de afschaffing van tal van religieuze orden en stichtingen. 1835-1840: Ontbossing ten gunste van meer landbouwactiviteiten. Er was hongersnood en dus zocht men naar gronden om ze om te vormen tot akkers. 1880-1895: Dit had niet het gewenste resultaat en dus volgde op de ontbossing opnieuw een periode van herbebossing.
<b>1913</b>	Aanplanting arboretum. Dit werd later verplaatst naar Koekelare. Er zijn nog twee bomen over in het Vloethemveld.
<b>1914 - 1918</b>	1914: Hier groeien 150 boomsoorten WO I: De Duitsers bezetten Vloethemveld. Er volgt een periode van ontbossing, aanleg van spoorlijnen, barakken, munitiedepots en houtsovens.
<b>1918 - 1940</b>	Belgisch munitiedepot, in beheer van het Ministerie van Landsverdediging. In deze periode ontstaan de schutsdammen of merlons, en bijgevolg ook de blusvijvers door het grondverzet. De militairen passen een intensief maai-beheer toe om brandgevaar tegen te gaan. Het land behoudt zijn heischraal karakter door deze ingrepen.
<b>1940 - 1944</b>	Duits munitiedepot
<b>1944 - 1946</b>	Brits krijgsgevangenkamp
<b>1946/1952 - 1994</b>	Belgisch leger verwerft het Vloethemveld. Het wordt een militair domein en munitiedepot. 1968: bebossing met populier 1968-1992: kappen van windworp (eiken, essen, beuken, populieren, grove den, lork, Thuya en 'allerlei') 1987: Merlons ophogen
<b>Jaren 1990</b>	Het munitiedepot wordt ontruimd en het maai-beheer door militairen valt stil
<b>1994</b>	Bos en Groen mag via een concessie in een deel van het militair domein natuurtechnisch beheer uitvoeren
<b>1999</b>	Agentschap voor Natuur en Bos staat in voor het natuurtechnisch beheer van het hele domein.
<b>2007 - heden</b>	Militaire school tegenover het domein verhuist naar Saffraanberg (Sint-Truiden) en wordt Provinciale school in 2009.
<b>2012</b>	Het militaire domein wordt eigendom van de Vlaamse Overheid en wordt volledig beheerd door ANB.

De grote verhaallijnen en data op de tijdlijn van het Vloethemveld kunnen worden gekoppeld aan enkele belangrijke gebeurtenissen in de bredere geschiedenis. Dit overzicht toont andere data die (onrechtstreeks) de gebeurtenissen in het Vloethemveld hebben bepaald:

<b>Grote gebeurtenissen en linken met het Vloethemveld</b>	
1789	<p><b>Franse Revolutie</b> Na de revolutie volgt een periode van ontkerkelijking. Bezittingen van orden en religieuze gemeenschappen worden verbeurdverklaard. Kerken worden gesloopt. Religieuze initiatieven worden vervangen door burgerlijke vormen van armenzorg en ziekenhuizen...</p> <p><b>Wat betekent dit voor het Vloethemveld?</b> De gronden van het Vloethemveld waren in handen van het Sint-Janshospitaal in Brugge en komen nu in handen van de Burgerlijke Godshuizen in Brugge.</p>
Tot 1909	Belgisch leger bestond uit lotelingen
1864-1949 En ook 1977 en 2005	<p><b>Geneefse conventies</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Eerste Geneefse conventie (oorspronkelijk 1864): Verbetering van het lot van gewonden en zieken die bij de strijdkrachten te velde zijn</li> <li>- Tweede Geneefse conventie (oorspronkelijk 1868): Verbetering van het lot van gewonden, zieken en schipbreukelingen van de strijdkrachten ter zee.</li> <li>- Derde Geneefse conventie (1929): Betreffende de behandeling van de krijgsgevangenen</li> <li>- Vierde Geneefse Conventie (1949): Betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd</li> <li>- 1949: Artikel 3 wordt toegevoegd aan alle conventies. Hierin staan de noodzakelijke beginselen waaraan partijen zich moeten houden bij een niet-internationaal gewapend conflict.</li> <li>- Aanvullende protocollen in 1977 en 2005</li> </ul> <p><b>Wat betekent dit voor het Vloethemveld?</b> Na WO II is hier een POW-kamp. Op de krijgsgevangenen is de derde Geneefse Conventie van toepassing. Wat houden die bepalingen in? Hoe werd dit in de praktijk gebracht in Vloethemveld?</p>
1914-1918	<p>Eerste Wereldoorlog</p> <p><b>Wat betekent dit voor het Vloethemveld?</b> Het terrein wordt door de Duitse bezetter gebruikt als logistiek centrum. Ze slaan hier ook munitie op.</p>
Na WO I, in België	<p>Invoer van legerdienst in tijden van crisis, oorlog, rampen of spanningen. Alle jonge mannen moeten dan voor een bepaalde tijd in het leger dienen.</p> <p><b>Wat betekent dit voor het Vloethemveld?</b> Het domein komt in handen van het Belgische leger. In de jaren na WO I wordt het front 'opgekuist'. De munitie die er ligt, wordt in dumps samengebracht. Door deze dumps steeds meer te centraliseren en te structureren, komt er steeds meer munitie naar Zedelgem. Samen met de depots in Houthulst en Eeklo wordt Zedelgem een belangrijk logistiek centrum voor het Belgische leger.</p>

30 augustus 1938	<p>Dienstplicht invoeren in België. Alle jonge mannen moeten een bepaalde tijd in het leger dienen. Het leger bestaat uit dienstplichtigen en beroepsmilitairen. Al zijn er uitzonderingen: één zoon per gezin, studeren, medische ongeschiktheid, broederdienst of zusterdienst geeft vrijstelling aan andere broers...</p> <p><b>Wat betekent dit voor het Vloethemveld?</b> Heel wat dienstplichtigen doen hun legerdienst in Zedelgem.</p>
1940-1945	<p>Tweede Wereldoorlog</p> <p><b>Wat betekent dit voor het Vloethemveld?</b> Het terrein komt in Duitse handen. De bezetters krijgen een kant-en-klaar munitiedepot in handen.</p>
Na WO II	<p>Belgische dienstplichtigen konden hun legerdienst ook in Duitsland vervullen. Deze dienst was enkele maanden korter dan de legerdienst in België.</p>
1963	<p>Gewetensbezwaarden kunnen burgerdienst vervullen. De burgerdienst is aanmerkelijk langer.</p>
1945-1989	<p>Koude Oorlog (ijzeren gordijn, Berlijnse muur, wapenwedloop)</p> <p><b>Wat betekent dit voor het Vloethemveld?</b> We zijn paraat en houden de wacht. De munitie ligt klaar voor als het tot een gewapend conflict komt. Stijgt de hoeveelheid munitie naarmate de Koude Oorlog vordert? Heeft de wapenwedloop impact op het Vloethemveld? Wordt hier meer of andere munitie opgeslagen? Hoe beweegt deze munitie zich aan deze kant van het IJzeren Gordijn?</p>
Jaren 1960-1980	<p>De duur van de dienstplicht werd steeds aangepast (3 jaar tot 6 maanden). Je kan kiezen voor legerdienst of dienstplicht bij de rijkswacht</p>
1979	<p>Europese vogelrichtlijn</p> <p><b>Wat betekent dit voor het Vloethemveld?</b> Deze richtlijn is van toepassing op het Vloethemveld</p>
1985	<p>Glasnost en perestrojka</p> <p><b>Wat betekent dit voor het Vloethemveld?</b> Hoe liet het einde van de Koude Oorlog zich voelen? Daalde de hoeveelheid munitie? Waren er steeds minder militairen aanwezig?</p>
1988	<p>Vlaanderen wijst gebieden aan waarop de Europese vogelrichtlijn van toepassing is.</p> <p><b>Wat betekent dit voor het Vloethemveld?</b> Deze richtlijn is van toepassing op het Vloethemveld</p>
1992	<p>Europese habitatrichtlijn</p> <p><b>Wat betekent dit voor het Vloethemveld?</b> Deze richtlijn is van toepassing op het Vloethemveld</p>

1994	Leo Delcroix schort de dienstplicht op. Er kunnen geen dienstplichtigen meer worden opgeroepen.  <b>Wat betekent dit voor het Vloethemveld?</b> In de jaren 1990 wordt eerst deels en later het volledige natuurtechnische beheer overgedragen aan Natuur en Bos.
5 februari 1995	De laatste dienstplichtigen zwaaien af. De dienstplicht duurde 6 of 8 maanden (al naargelang je in België of Duitsland gekazerneerd was).
2002	Vlaanderen wijst gebieden aan waarop de Europese habitatrichtlijn van toepassing is.  <b>Wat betekent dit voor het Vloethemveld?</b> Deze richtlijn is van toepassing op het Vloethemveld. Alle gebieden waarop de vogel- en de habitatrichtlijn van toepassing is vormen samen het Natura 2000 netwerk. 17,5% van Europa is aangewezen als Natura 2000-gebied. 12% van Vlaanderen is aangewezen als Natura 2000-gebied. Het betreft 62 gebieden.
2004	André Flahaut legt een wetsontwerp neer om de dienstplicht definitief af te schaffen.

## 4.2 Eigenheid van de plek

### 1.1.1 UNIEKE COMBINATIE VAN NATUUR EN ERFGOED

Uit de benchmark naar gelijkaardige projecten (zie hoofdstuk 5) is gebleken dat het Vloethemveld een unieke combinatie bevat van ongerepte natuur, goed bewaard militair erfgoed, elementen van een munitiedepot en relictten van een POW-kamp mte kunst van de krijgsgevangenen. Deze combinatie is uniek in de wereld.

### 4.2.1 STERKE LINK TUSSEN ACTIVITEITEN EN GEBIEDSIDENTITEIT

De thema's "moeilijk land" en "afgesloten land" vormen een inspiratiebron en leidraad voor alle partners. Initiatieven, activiteiten, tijdelijke tentoonstellingen en andere evenementen of producten die te linken zijn aan deze twee hoofdthema's kunnen een plek krijgen in Vloethemveld. Het verhaal van het Vloethemveld is bijzonder gelaagd. Zowel natuur- als erfgoedliefhebbers kunnen hier hun hartje ophalen. Ook in de activiteiten moet er een evenwicht zijn tussen de natuur- en de erfgoedverhalen.

Op vlak van erfgoed is vooral het verhaal van POW-kamp uniek in België. Het heeft zelfs internationaal potentieel. In Zedelgem zullen zeer zeldzame restanten van een POW-kamp te bezoeken zijn. Dit verhaal moet maximaal aan bod komen bij een bezoek aan het gebied. Het biedt tal van relevante aanknopingspunten voor hedendaagse bezoekers.

Op vlak van natuur heeft het Vloethemveld heel wat te bieden aan liefhebbers van stilte, zeldzame planten, insecten en vogels. De draadgentiaan, het groentje, de roerdomp of de wielewaal en af en toe een "UFO": er valt het hele jaar door wel iets te spotten in het natuurgebied. Acht keer per jaar mag je in het stiltegebied onder leiding van een gids.

Heel wat facetten van het Vloethemveld zijn exclusief en 'geheim' en maken het een heel interessante bestemming.

#### **4.2.2 LOKALE VERANKERING IN JABBEKE EN ZEDELGEM**

Het Vloethemveld strekt zich uit over delen van Jabbeke en Zedelgem. De ingang tot het gebied ligt echter op het grondgebied Zedelgem. Dat is historisch gegroeid. Op het grondgebied van Jabbeke is er ook altijd een 'leverancierstoegang' geweest tot het gebied. Op deze plek voorzien we nu ook een toegang voor wandelaars.

Bij nieuwe ontwikkelingen en activiteiten moet er steeds aandacht gaan naar een evenwicht tussen beleving op het grondgebied van Jabbeke en beleving op het grondgebied van Zedelgem. De ontwikkelingen in Zedelgem leggen de nadruk op natuur en erfgoed. De ontwikkelingen in Jabbeke leggen de nadruk op natuur en het landbouwlandschap. De natuurwaarde en (in mindere mate) ook het POW-verhaal zijn gemeenschappelijk voor zowel Jabbeke als Zedelgem.

#### **4.2.3 STILTE EN RUST BLIJVEND APPRECIËREN**

Het gebied wordt vandaag sterk geapprecieerd omwille van de stilte die er heerst. In alle ontwikkelingen moeten rust en stilte maximaal behouden blijven. In het volgebouwde Vlaanderen is er weinig ruimte voor ongerepte natuur en grote stilte. Deze twee elementen zijn net een grote troef van het gebied. Het zou niet gepast zijn hier grote recreatieve infrastructuur op te bouwen of commerciële horeca-uitbating mogelijk te maken. Wie de moeite doet om naar het Vloethemveld te komen, wil net deze drukte achter zich laten. Er is ruimte voor zachte recreatie en hiervoor moet een gepast onthaal worden ingericht.

#### **4.2.4 GENUANCEERD BEELD VAN DE GESCHIEDENIS**

De geschiedenis van het Vloethemveld telt enkele zwarte bladzijden. In het POW-kamp verbleven allerlei soorten mensen: van de grootste oorlogsmisdadigers tot kritische stemmen en toekomstige politieke leiders. Sommigen werden veroordeeld, maar anderen ontsnapten aan hun straf. Nog andere gevangenen zullen ten onrechte zwaar zijn aangepakt. De leefomstandigheden in het kamp waren erbarmelijk. Er zijn doden gevallen. De eerste groepen gevangenen die aankwamen waren het mikpunt van woede van de lokale bewoners. Dit beladen stuk geschiedenis raakt ook vandaag een gevoelige snaar. Het verhaal over het POW-kamp moet een genuanceerd beeld brengen van de woelige samenleving in de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog.

#### **4.2.5 ACTIEVE NATUUR- EN ERFGOEDBELEVING**

Bij de beleving van het gebied staat het respect voor de natuur en het aanwezige erfgoed steeds centraal. Actieve, maar zachte recreatie in de natuur kan er een plaats krijgen. Het is een prachtige bestemming voor joggers, wandelaars, fietsers, mountainbikers en ruiters. Het onthaalplein kan worden gebruikt voor kleinschalige evenementen en bijeenkomsten zoals een pitstop van een grote wandeltocht of op Open Monumentendag.

## 4.3 SWOT-analyse

### 4.3.1 SITEGEBONDEN

Welke verhalen maken het Vloethemveld uniek en kunnen we als troef uitspelen? Waar moeten we rekening mee houden in de uitbouw van het onthaal? Zijn er kansen op synergieën en samenwerkingen met sites in de omgeving? Welke factoren zouden het succes van het ontsluitingsplan in de weg kunnen staan? Een SWOT-analyse helpt bij de positionering van het Vloethemveld.

Sterkte	Zwakte
<ul style="list-style-type: none"> <li>- Uniek verhaal van het POW-kamp het het munitiedepot</li> <li>- De vele restanten van militair erfgoed met een link naar het verleden</li> <li>- Topnatuur, habitat voor zeer zeldzame soorten</li> <li>- Exclusiviteit van de bezoeken aan het stiltegebied versterken de aantrekking en het 'geheim' van het gebied.</li> <li>- Rust en stilte</li> <li>- De werking is sterk lokaal verankerd omdat ze steunt op de inzet van vrijwilligers. Deze groep mensen kan ook echt wegen op de activiteiten en de inrichting van het gebied.</li> <li>- Het Vloethemveld is groter dan het voormalige militaire domein. Er zijn heel veel uiteenlopende activiteiten mogelijk.</li> <li>- Diversiteit aan belevingsvolle landschappen: bos, heide, landbouw, dreven, merlons, ...</li> <li>- Aanwezige kunstwerken zijn uniek in beleving en historiek</li> <li>- Diverse partners zetten hun schouders onder het project Vloethemveld</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Beperkte gastvrijheid mogelijk in het onthaal. Het is wettelijk niet toegelaten om een vaste horeca-infrastructuur in het gebied in te richten. Een horecafunctie is ook niet verenigbaar met de identiteit van het Vloethemveld. Het is ook niet mogelijk om feesten te houden die tot diep in de nacht duren en verkeer, geluids- en lichtoverlast met zich meebrengen. Een minimale gastvrijheid kan wel door de vrijwilligers worden georganiseerd (zelfgebakken taarten, beperkte keuze aan drank...) mits goede afspraken. Maar tot een leefbare horecazaak met een zelfstandige ondernemer als uitbater kan het niet komen.</li> <li>- Afstand van de beide onthaalpoorten tot het onthaalplein is relatief lang (mensen dienen actief gehouden te worden)</li> <li>- De beperkte toegankelijkheid van de Natuur en Erfgoed-zone kan een probleem vormen als de bezoekersaantallen stijgen. Dit valt te verwachten eens de communicatie en promotie van het gebied</li> <li>- De huidige toestand van Kamp Vloethemveld is niet voldoende aangepast om toegankelijk te zijn voor mensen met een beperking</li> </ul>
Kansen	Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none"> <li>- Het thema van de POW-kampen leeft in Letland. Dit is een grote kans om banden met Letse organisaties en toeristen aan te knopen en om deze bezoekers naar Zedelgem te trekken. De beleving moet ook voor deze niche kwalitatief zijn.</li> <li>- Grote "vraag naar" of nood aan stilte en stiltegebieden. De opkomst van stiltetoerisme.</li> <li>- Diversiteit van thema's of verhaallijnen nl. natuur, kunst, POW-kamp, munitie, recreatie en landschap geven een brede basis voor het aanspreken van diverse doelgroepen</li> <li>- Organisatie van parkings buiten het beschermd domein</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Drukke verstoort de "bewoners" van het reservaat en deze trekken weg.</li> <li>- Vandalisme op het erfgoed.</li> <li>- Niet tijdig voldoende budget halen om het erfgoed voldoende in stand te houden.</li> <li>- Vrijwilligersorganisatie vernieuwt en verjongt niet.</li> <li>- Veel partners moeten samen de site beheren. Besluitvorming gaat (te) traag.</li> <li>- De betrokkenheid van de Baltische krijgsgevangenen bij de nazistische gedachtengang kunnen leiden tot spanningen.</li> <li>- Gezien de grote van het domein dient men een duidelijke en gerichte communicatie op te stellen</li> </ul>

#### 4.3.2 OMGEVINGSGEBONDEN

<p><b>Sterkte</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Diverse mogelijkheden om het domein Vloethemveld via wandel- en fietslussen te bereiken</li> <li>- Betrokkenheid en interesse van de gemeente Zedelgem in het project is groot</li> </ul>	<p><b>Zwakte</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Bereikbaarheid van Vloethemveld met het openbaar vervoer</li> <li>- Bereikbaarheid van de site via de grote verkeersassen is eerder beperkt</li> <li>- Bereikbaarheid van de onthaalpoort 'Os en Ezel'</li> <li>- De redelijke afstand van de parking aan het POV tot het onthaalplein</li> </ul>
<p><b>Kansen</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Mogelijkheden op meer verblijfstoerisme in het Brugse Ommeland</li> <li>- Er zijn thematische linken mogelijk met andere gebieden in het Brugse Ommeland en in de rest van Vlaanderen.</li> <li>- Heel veel interesse van omwonenden om mee te werken aan het succes van het Vloethemveld. Er is een goede basis om een vrijwilligerswerking op te bouwen.</li> </ul>	<p><b>Bedreigingen</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- De erfgoedzone ligt volledig op het grondgebied van Zedelgem waardoor de betrokkenheid van de gemeente Jabbeke juridisch en praktisch wat moeilijker zal liggen</li> <li>- Geen (duidelijke) bewegwijzering vanop de openbare weg naar de onthaalpoorten rond het gebied.</li> <li>- Diversiteit en aanbod aan recreatieve natuur is vrij groot rond Brugge.</li> </ul>

#### 4.4 Merknaam

De te ontwikkelen natuur-en erfgoedzone en het stiltegebied hebben een sterke merknaam nodig. Deze naam onderscheidt de zone van de rest van het Vloethemveld en verwijst idealiter naar de geschiedenis van de plek. De naam 'Kamp Vloethemveld' kwam naar voor. Deze keuze verwijst naar het unieke stukje geschiedenis van het POW-kamp. Ook andere krijgsgevangenenkampen kregen vaak een gelijkaardige naam. Deze naam is herkenbaar. De tweeledige naam onderstreept ook de tweeledigheid van de verhaallijnen: kamp staat voor het militaire erfgoed in het afgesloten land en Vloethemveld staat voor de natuur in dit moeilijke land.

Mogelijke namen voor het onthaal: Kamp 2226, Het Kamphuis, Kamp Vloethemveld



# 5 BENCHMARK VAN GELIJKAARDIGE PROJECTEN

## 5.1 Uitgangskader van de benchmark

Met het oog op de erkenning als 'open' erfgoed is het belangrijk om het project Vloethemveld te kaderen binnen gelijkaardige natuur- en erfgoedprojecten in binnen- en buitenland. De doelstelling is om aan te tonen hoe uniek het domein Vloethemveld is en welke belangrijke rol de openstelling en ontsluiting van zowel de erfgoed- als de natuurwaarden op het vroegere militair terrein en het omliggende natuurgebied kan spelen in Vlaanderen en daarbuiten. Bijkomend is het ook interessant om te kijken met welke (inter)nationale partners interessante inhoudelijke netwerken kunnen uitgebouwd worden.

Voor wat betreft de analyse van gelijkaardige projecten in het binnenland hebben we ons gebaseerd op de drie belangrijkste verhaallijnen van het gebied, nl. de natuur die de status van Natura 2000 heeft; het verhaal van het POW-kamp en de periode als militair munitiedepot. Vanuit elk van deze 3 aspecten werd bekeken welke aansluiting het project Vloethemveld heeft.

Op internationaal vlak hebben we nog twee extra elementen meegenomen in het onderzoek, nl. de combinatie natuur en militair erfgoed en het aspect kunst. In de internationale context hebben we ook vooral projecten met een maatschappelijk gerichte of publieke openstelling als uitgangspunt genomen. Vooral in Engeland en Duitsland zijn nog her en der in een landschappelijke of stedelijke context wat alleenstaande relictten terug te vinden van oude barakken die ooit dienst hebben gedaan als onderkomen voor POW-krijgsgevangenen. Vele van deze gebouwen staan er vervallen bij of worden hergebruikt voor nieuwe functies zoals werkplaatsen of klassen. Vele van deze relictten liggen ook op private terreinen en zijn dus niet toegankelijk voor het publiek. Of ze hebben hun erfgoedwaarden verloren door het ontbreken van de context of structuur van waaruit men de werking van een POW-kamp kan afleiden of vertellen.

De uitgebreide Benchmark vindt u terug als een bijlage 1 bij dit herbestemmings- en onthaalplan. We geven hierna wat belangrijke zaken mee wat betreft de analyse van nog bestaande POW-kampen en munitiedepots in Vlaanderen en daarbuiten.

## 5.2 Analyse van POW-kampen in Vlaanderen

Tijdens de Duitse bezetting van België in WO II waren er in ons land een reeks van internerings- of doorgangskampen zowel voor het transport van krijgsgevangenen, van Joden of andere onderdrukte minderheidsgroepen (bv. zigeuners) en strafarbeiders/gevangenen/veroordeelden naar werkkampen of andere locaties in Duitsland en Polen. Een aantal van deze tijdelijke kampen zijn vandaag nog gekend en ingericht als herinneringsplek rond deportatie. Denken we hierbij aan het Fort Van Breendonk ([www.breendonk.be](http://www.breendonk.be)) en de Dossin Kazerne in Mechelen ([www.kazernedossin.eu/NL/](http://www.kazernedossin.eu/NL/)). Het zijn vandaag plaatsen waar mensenrechten, vrijheid en holocaust worden herinnerd.

Toen in 1943 de geallieerde opmars doorheen België trok en heel wat Duitse krijgsgevangenen in kampen moesten worden ondergebracht, werden er op diverse plaatsen in het land tijdelijke kampen opgericht. Dit waren groots opgezette kampen waar alle gevangenen door elkaar werden in ondergebracht. Het merendeel van deze kampen was gelegen op Vlaams grondgebied en stond onder Brits of Amerikaans beheer. Pas later kwamen er ook kleinere werkkampen waar krijgsgevangenen werden ingezet als hulp in de regionale industrie.

Na de terugtrekking van de Duitse troepen in september 1944 stond België voor de uitdaging om de economie opnieuw op te starten, die was vernietigd door oorlog en bezettingslasten. De grootste problemen waren het herstel van de munteenheid, de wederopbouw van het transportsysteem, de levering van

voedsel en vooral een toename van de mijn- en bosbouw. Deze aspecten waren belangrijke vereisten voor het herstel van de Belgische economie. Het belangrijkste obstakel voor het verhogen van de kolenproductie was het gebrek aan mankracht. De ernst van de situatie bracht de Belgische regering ertoe zich te buigen over de kwestie van het inzetten van Duitse krijgsgevangenen in de mijnen, de ontmining van achtergebleven oorlogsmunitie en de bosbouw. Aangezien België geen krijgsgevangenen in eigen beheer had, kon men dergelijke krachten alleen aan de Britse of Amerikaanse zijde verkrijgen. Zo werden aanvankelijk 16.000 Duitse krijgsgevangenen overgenomen van de Britse strijdkrachten. Later volgden nog eens 30.669 mannen uit Amerikaanse krijgsgevangenenkampen.

Van de 8 oorspronkelijke POW-kampen in Vlaanderen zijn er echter weinig structurele getuigenissen meer. Er is enkel nog een sterk gerestaureerde barak over van een van de werkkampen in Beringen.

### 5.3 Internationale POW-kampen

Er waren heel wat POW-kampen uit WO II verspreid over diverse landen. In de Verenigde Staten waren er naar schatting zo'n 511 verschillende kampen waar ongeveer 425.000, vooral Duitse, Italiaanse en Japanse krijgsgevangenen werden vastgehouden. Deze kampen waren verspreid over heel het grondgebied van de VS. Dit waren vooral tijdelijk ingerichte kampen, bestaande uit tenten of lichte houten barakken. Vandaag zijn er slechts weinig restanten terug te vinden die de historiek van deze kampen in beeld kunnen brengen. Enkele lokale musea wijden een thematische tentoonstelling aan deze periode van de oorlog.

In het Verenigd Koninkrijk waren er 94 kampen waar vooral Duitse gevangenen zaten. Vele van deze kampen werden ingericht als werkkampen waar de krijgsgevangenen werden ingezet in de plaatselijke landbouw of industrie. Vandaag zijn er nog een klein aantal POW-sites overgebleven waarvan er nog een vrij groot deel van de oorspronkelijke gebouwen bewaard zijn gebleven. In Canada, Nieuw-Zeeland en Australië waren veel minder kampen aanwezig. Hiervan is er per land slechts één echt bewaard gebleven.

Tenslotte waren er in Polen en Duitsland nog eens zo'n 180-tal krijgsgevangenkampen ingericht, verspreid over 13 Duitse, 2 Oostenrijkse en 2 Poolse districten. Deze kampen werden meestal opgesplitst naar rang en krijgsmacht. Er was ook duidelijk een andere indeling van kampen voor krijgsgevangenen uit de westerse landen en deze afkomstig uit o.m. Rusland. Ook hier zijn slechts nog een beperkt aantal kamp-sites bewaard gebleven en opengesteld voor het publiek.

### 5.4 Munitiedepots

Wat betreft militaire munitiedepots zijn veel van deze sites in Europa ontwikkeld, uitgebouwd of aangepast in de periode van de Koude Oorlog, maar gezien de militaire periode van ontspanning en afslanking werden vele van deze depots gesloten of zijn ze niet meer in gebruik in hun initieel gebruik.

Gezien hun achtergrond als opslagzones voor allerlei types van munitie worden ze echter enkel opengesteld voor het publiek wanneer het terrein integraal gesaneerd is. Dit omvat zowel de afbraak van de diverse constructies op het terrein, als het ontmantelen van de nog aanwezige munitie. Dergelijke sites zijn vanuit historisch oogpunt doorgaans minder belangrijk, maar zijn meestal -door hun jarenlange ontoegankelijkheid en afscherming- belangrijke natuurdomeinen waar de fauna en flora nog vrij ongerept is gebleven.

Er zijn dus wel wat opslagzones die vandaag als natuurontwikkelingsgebieden worden beheerd en ontwikkeld. In Vlaanderen werden heel wat militaire domeinen als Natura 2000-gebieden erkend. Dergelijke erkenning hebben we ook meegenomen bij de analyse van de internationale projecten.

## 5.5 Overzicht van de internationale referentieprojecten

Hieronder vindt u een overzicht van deze 23 referentieprojecten. De details van elk project vindt u in de afzonderlijke benchmark (bijlage 1).

	Project Vloethemveld	VLAANDEREN	Natuur en Erfgoed project	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
1.	Camp Eden - POW Camp nr 83	VERENIGD KONINKRIJK	Modern History Theme Museum	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
2.	Camp Cultybraggan - POW Camp nr 21	VERENIGD KONINKRIJK	Comrie Development Trust	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
3.	Camp Harperley - POW Camp nr 93	VERENIGD KONINKRIJK	Privaat gebruik	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
4.	Camp Friday Bridge - POW Camp nr 90	VERENIGD KONINKRIJK	Friday Bridge Farm Camp en Wisbech & Fenland Museum	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
5.	Camp Hearne	VERENIGDE STATEN	Vereniging - museum	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
6.	Camp Algona	VERENIGDE STATEN	Camp Algona POW Museum	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
7.	Camp Aliceville	VERENIGDE STATEN	Aliceville Museum	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
8.	Camp New Ulm	VERENIGDE STATEN	Flandrau State Park	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
9.	Stalag XB Sandbostel	DUITSLAND	Museumkamp Sandbostel	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
10.	Rheinwieslager	DUITSLAND	Landeszentrale Politische Bildung Rheinland-Pfalz	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
11.	Zagan Stalag Luft III en IV en Stalag VIII C/E	POLEN	Muzeum Obozow Jenieckick	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
12.	Site of National Remembrance	POLEN	Centralne Muzeum Jencow Wojennych	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
13.	Frøslev Camp	DENEMARKEN	Frøslev Camp Museum	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
14.	Peenemünde	DUITSLAND	Historisch-Technisches Museum Peenemünde	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
15.	Kamp Vogelsang	DUITSLAND	Vogelsang IP (Internationaler Platz)	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
16.	Vliegbasis Soesterberg	NEDERLAND	Openstelling van een oud NAVO vliegveld	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
17.	Natuurgebied Brachter Wald	DUITSLAND	Herontwikkeling en openstelling van een oud munitieopslagterrein	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
18.	Militair Munitiedepot Donderen	NEDERLAND	Herbestemming van munitiebunkers tot kunstlandgoed	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
19.	Newington Armament Depot and Nature Reserv	AUSTRALIE	Oud munitiedepot uit WO II	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
20.	Tatura ww2 trainingskampen	AUSTRALIE	Krijgsgevangenkamp en immigratie kampen	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
21.	Bowmanville Camp nr 30	CANADA	Verlaten POW-site in oud schoolcomplex	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
22.	Exploseum	POLEN	Museum rond de ontwikkeling van munitie en wapens tijdens WO II in Duistland	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
23.	Featherstone POW-camp	NIEUW-ZEELAND	Featherstone Heritage museum	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST

## 5.6 Wat kunnen we leren uit de benchmark?

De sterkte van het domein Vloethemveld is de diversiteit aan verhaallijnen die men kan hanteren om de eigenheid van de plek en de publieke openstelling van het domein te onderbouwen. Naast de uitbouw van een uniek beheer door het Agentschap Natuur en Bos wat betreft het stiltegebied en de ontwikkeling van het heidelandschap, vormen de militaire verhaallijnen van het POW-kamp (incl. bijhorende kunstwerken) en de ontwikkeling van Kamp Vloethemveld als munitiedepot sterke elementen bij de openstelling.

De benchmark toont aan dat deze twee militaire verhaallijnen m.b.t. het historisch gebruik van Kamp Vloethemveld uniek zijn. In Vlaanderen en Wallonië hebben we geen (erfgoed)site gevonden waar deze verhaallijnen aan bod komen of op een actieve publieke wijze worden geduid. Er werd ook nergens nog een dergelijk, vrij omvangrijk aantal erfgoedelementen aangetroffen die deze verhalen kunnen mee onderbouwen. Buiten een houten barak in Beringen (restant van een vroeger werkkamp uit WO II), een infobord in Overijse en een hangar aan het station van Jabbeke werden geen materiële getuigenissen van POW-kampen in België teruggevonden. Ook wat betreft de munitiedepots heeft Vloethemveld geen gelijkaardig, publiek toegankelijk project in Vlaanderen als voorbeeld.

De ontwikkeling van het **Natura 2000-gebied** met het typische heidelandschap is op zich niet uniek in Vlaanderen. Vooral in de provincies Antwerpen en Limburg zijn verschillende militaire domeinen, ook in beheer bij het Agentschap Natuur en Bos, die een gelijkaardige ontwikkeling en openstelling doen. Wat hier wel uniek is, is de ontwikkeling en de aanwezigheid van heidelandschap in West-Vlaanderen. Dit is een landschapstype dat vroeger in deze regio wel veelvuldiger aanwezig was. Vloethemveld is nu het grootste heidegebied van West-Vlaanderen en herbergt de drie heidesoorten.

Met de benchmark werd ook een internationale analyse uitgevoerd op het vlak van de combinatie natuur en **militair erfgoed**. Een dergelijke gelijkaardige combinatie werd enkel teruggevonden in het Duitse natuurgebied Brachter Wald. Daar wordt een oud Engels munitiedepot uit de Koude Oorlog publiek opengesteld. Dit project sluit sterk aan met Vloethemveld wat betreft de beleving en de historiek. Ook hier werd een uniek natuurlandschap ontwikkeld met de aanwezige merlons, depots, wegen en het logistiek kamp als historische elementen. Deze site heeft trouwens ook een directe link met Letland gezien een grote groep van militairen die instonden voor het beheer van het munitie-depot, uit Letland afkomstig waren. Een deel van het kamp werd ook het 'Letdorp' genoemd. De verhaallijn als POW-kamp ontbreekt hier volledig.

Daarnaast hebben we met de benchmark ingezoomd op de historiek van Vloethemveld als **POW-kamp**. In Vloethemveld omvatte de inrichting en het gebruik als POW-kamp slechts een vrij korte periode. Het was een tijdelijk opgebouwd kamp dat ontstond na de doortocht van de geallieerden en dat op het einde van de oorlog terug ontmanteld werd. In Amerika, Engeland, Duitsland en Polen resten er nog een beperkt aantal voorbeelden van dergelijke POW-kampen met voldoende materiële getuigenissen. Deze kampen hebben een veel langer bestaan gekend dan in Vloethemveld. Van bij de start van WO II werden immers al krijgsgevangenkampen opgericht. Uiteindelijk hebben we wereldwijd nog 16 (erfgoed)sites teruggevonden waar er nog voldoende getuigenissen van een dergelijk kamp aanwezig waren of waar men rond deze thematiek aan de slag is gegaan. In deze sites komt het verhaal van de natuur echter niet aan bod. Het is belangrijk dat Vloethemveld een actief netwerk kan uitbouwen met deze andere sites zodat er een inhoudelijk sterk verhaal van krijgsgevangenkampen uit WO II kan worden uitgebouwd.

Wat betreft het verhaal van **munitie en wapens** als verhaallijnen werden drie erfgoedsites gevonden. In de munitiefabrieken Permünde in Duitsland en het Explosium in Polen wordt bij de publieke openstelling sterk ingezet op de productie en het gebruik van munitie tijdens WO II. Enkel op de site Newington Armament Depot nabij Sidney werd een publieke openstelling van een historisch munitiedepot teruggevonden. Het uitwerken van het inhoudelijk verhaal van

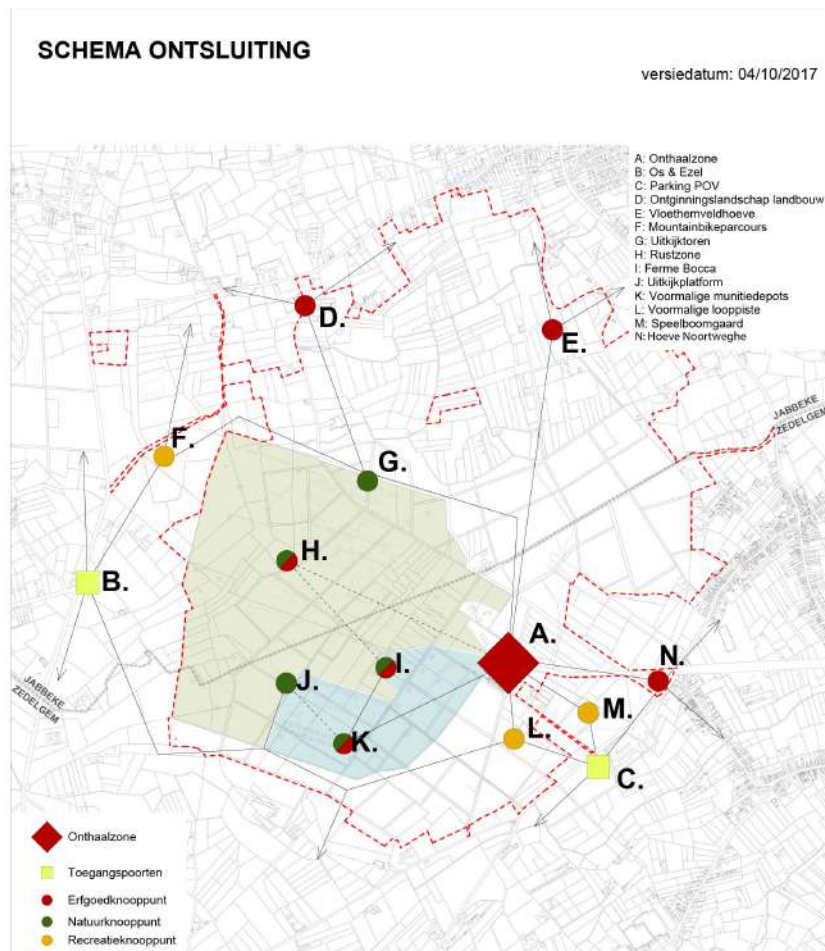
de opslag van munitie (type munitie en de wijze van opslag, beheer van munitie) is op zich een sterk verhaal dat een publieke ontsluiting uniek kan maken. Dit aspect zal naar de toekomst toe een belangrijke meerwaarde zijn bij de openstelling van Kamp Vloethemveld.

Tenslotte werden ook nog een aantal militaire sites onder de loep genomen waar **natuur en kunst** een belangrijk aspect waren bij de publieke beleving. Het gaat hier vb. om het vroegere NATO-vliegveld Soesterberg in Nederland en het Kamp Volgelzang in Duitsland. Dit zijn eveneens interessante partners om het aspect natuur en kunst in een internationaal netwerk te ontwikkelen.

De uitgevoerde benchmark geeft dus niet alleen aan hoe uniek het domein Vloethemveld is in Vlaanderen en over de gehele wereld, het geeft ook de belangrijkste (erfgoed)sites weer waarmee men op internationaal vlak actief kan gaan netwerken op het vlak van de verhaallijnen van het POW-kamp, het aspect kunst en de combinatie van militaire geschiedenis en natuur.

## 6 ONTHAALPLAN VLOETHEMVELD

Hoe kunnen we bezoekers van het Vloethemveld goed ontvangen en er een plek van ontmoeting van maken? Menselijk contact is de essentie van een goed onthaal, maar ook met een beperkte personeelsbezetting moeten bezoekers de weg kunnen vinden, zich welkom voelen en de bijzonderheden van de plek kunnen beleven. Het onthaalplan geeft een overzicht van de functionaliteiten en de infrastructuur die **gewenst** zijn om een professioneel onthaal te realiseren in het Vloethemveld. We beschrijven een ideale situatie waar we naartoe kunnen werken volgens een stappenplan.



Er zijn twee onthaalpoorten voorzien aan de randen van het gebied: één in Jabbeke en één in Zedelgem. De identiteit en het aanbod is voor de beide poorten verschillend. Ze concurreren elkaar niet maar vullen elkaar aan. Het is de bedoeling dat ze elk een eigen publiek kunnen aantrekken en bedienen.

Hoe komen bezoekers naar Vloethemveld:

- Te voet
- Fietsers en mountainbikers
- Auto (parkeren aan de onthaalpoorten)
- Autobus (groepen)
- Trailer (ruiters en menners)
- Openbaar vervoer (Zedelgem beschikt over een eigen station. Vanaf het station is er een belbus die stopt aan het POV. In samenwerking met trein/tram/bus kan er hier een groene halte worden ingericht.)

Voor al deze vervoersmodi moet er een plaats zijn om aan te komen en een mobiliteitsswitch te maken. Voor het grote publiek is het niet mogelijk om het onthaalplein met de auto te bereiken, want de Vloethemveldzate en de kasseiweg zijn geknipt en enkel toegankelijk voor aangelanden. Het centrale onthaalplein in Zedelgem ligt een eind af van de twee onthaalpoorten waar de parkings zijn. De paden ernaartoe zijn opgeladen met elementen die een bezoek aan het Vloethemveld interessant kunnen maken. Zo kom je onderweg een variatie aan deelgebieden tegen (boomgaard, speelbos, natuurleerpad): voor elk wat wils.

Op dit schema is, naast de ontsluiting, ook de spreiding te zien van de belangrijkste erfgoedzones, de hoogtepunten qua natuur en de voorzieningen naar recreatie toe.

## 6.1 Onthaalpoorten – aankomen

Het gebied heeft twee onthaalpoorten: één in Zedelgem, aan de aan te leggen parking van het Provinciaal Opleidingsinstituut voor de Veiligheidsdiensten (POV° en één in Jabbeke, bestaande uit een aan te leggen parking naast restaurant de Os en de Ezel.

De bezoekers worden onthaald in het Vloethemveld. Bewegwijzering in het gebied Vloethemveld gebeurt standaardsignalisatie van ANB. De herkenbaarheid van deze bewegwijzering is voor mensen een verwelcoming, geruststelling: we zijn aangekomen.

Aan de inrit van de parkings zouden onthaalbakens moeten komen. Eventueel moet er ook extra bewegwijzering komen naar de onthaalpoorten (via traditionele verkeersborden). Deze onthaalbakens dragen zowel maxi-informatie, leesbaar vanaf de weg vanuit een auto, als mini-informatie, leesbaar voor een bezoeker die voor het baken staat. Zo komen er niet te veel borden in het gebied. Als de omgeving niet toelaat dat bezoekers het onthaalbaken van dichtbij benaderen, wordt het baken toch ontdudd: één aan de inrit van de parking en een kleiner baken verderop aan de parking. De exacte inplanting moet worden bepaald bij de realisatie.

De maxi-info omvat onder andere:

- o De naam van het gebied: groot en in de vorm van een logo of herkenbare huisstijl
- o De naam van de onthaalzone (namen te bepalen in overleg):
  - Kamp Vloethemveld (de open natuur- en erfgoedzone)
  - Stiltegebied
  - Onthaalpoort Zedelgem
  - Onthaalpoort Jabbeke

De mini-info op de andere zijde van het baken omvat:

- Een korte welkomsttekst
- Een verwijzing naar een website
- De contactgegevens en logo's van de verantwoordelijke overheden (en partners)
- Een bezoekersreglement met iconen, waarbij onder andere duidelijk aangegeven staat welke delen van het gebied niet toegankelijk zijn voor honden (zoals de kijkhut en de natuur- en erfgoedsite).
- Een grondplan met aanduiding van de locatie waar de bezoeker zich bevindt. De verschillende wegen naar het onthaalplein en de deelgebieden zijn hier ook op aangeduid. Ook de parkeerplaatsen het padennetwerk en verschillende POI en de afstanden tot die verschillende POI worden op deze plannen aangeduid.



*Voorbeeld van een plan in 3D. Het is een plan van de Gentbrugse Meersen. Hierop duiden iconen alle belangrijke POI en faciliteiten aan. Deze worden ook op het terrein aangeduid door middel van wegwijzers in het gebied.*

### 6.1.1 AANKOMEN IN ZEDELGEM

Dit onthaal is vooral interessant voor wandelaars, natuur- en erfgoedliefhebbers, gezinnen met jonge kinderen, scholen, jeugdbewegingen, beoefenaars van yoga, joggers, kunstliefhebbers en deelnemers aan geleide wandelingen. De parking van het POV heeft de grootste capaciteit en zal worden gebruikt als hoofdparking. Afhankelijk van de gekozen route, ligt deze parking op 0,6 tot 1 km wandelen van het onthaalplein.

Autocars kunnen niet doorrijden tot op het onthaalplein en blijven dan ook op de parking van het POV. Om veiligheidsredenen is het niet mogelijk dat autocars over de Vloethemveldzate rijden. De zate is enkel open voor lokaal verkeer en niet voor dergelijk zwaar verkeer. De knip ter hoogte van het inkomplein, in combinatie met de grote draaicirkels van de autocars zorgen ervoor dat draaien op het onthaalplein sowieso moeilijk wordt.

Vanaf de parking van het POV gaan de meeste bezoekers te voet verder. Wegwijzers sturen hen in een richting naar keuze: naar het onthaalplein of een andere bestemming (uitkijktoren). Er is een route door het speelbos en langs de Vloethemveldzate en er is een route langs de open plek in het bos op de plaats waar vroeger een atletiekpiste lag. Deze routes worden thematisch opgeladen en vormen zo een wezenlijk onderdeel van het bezoek aan het Vloethemveld; voor sommigen zijn ze misschien al een bestemming op zich. Voor mensen met een beperking en onthaalmedewerkers is er parkeerplaats voorzien aan het onthaalplein zelf.



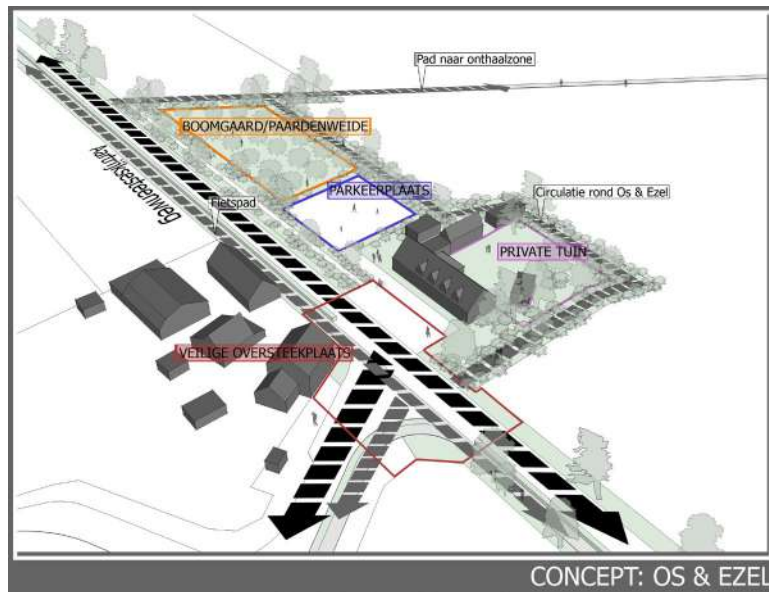


Detailplan parking POV

### 6.1.2 AANKOMEN IN JABBEKE

Het onthaal op grondgebied Jabbeke is 3,5 km ver van het onthaalplein gelegen. Voor een bezoek aan één van de uitkijktorens is dit de dichtstbijgelegen startplaats. Door de geplande bosuitbeidingen op de recent aangekochte gronden, komt Vloethemveld in de toekomst dichterbij gelegen. Deze startplek is vooral interessant voor mensen die langere tochten willen maken doorheen of rond het Vloethemveld of de ruimere omgeving, vooral met de fiets. Parkeren gebeurt op de parking naast restaurant Os en Ezel. Op deze parking is plaats voor trailers. Dit gegeven maakt de poort in Jabbeke interessant voor ruiters en menners. Vanaf deze poort is het logisch om de auto achter te laten en het gebied langs de bestaande fiets- en paardenroutes te verkennen. Fietsers, mountainbikers, ruiters en menners vinden ook aansluiting op het bestaande netwerk doorheen het open en landelijke deel van het beschermd landschap.

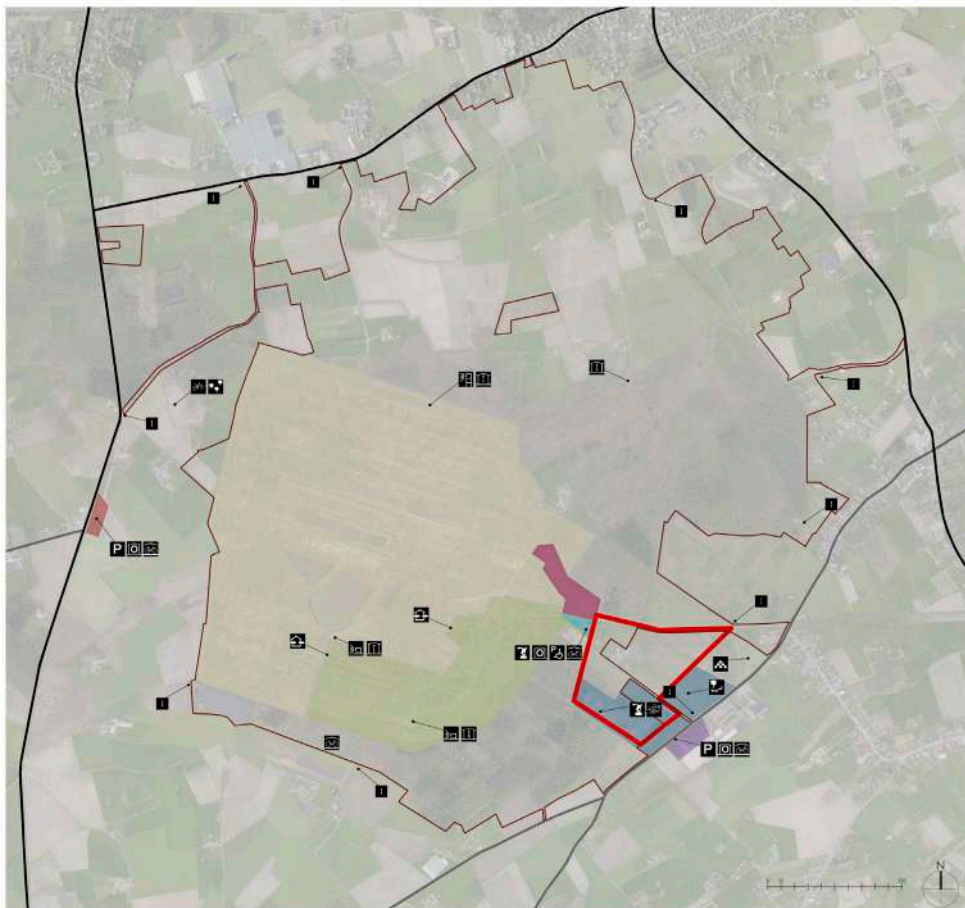
Wie na een etentje in De Os en de Ezel nog even de benen wil strekken, kan het gebied al wandelend verkennen. Het onthaalplein, de uitzichtpunten aan de corridor en aan het stiltegebied zijn makkelijk bereikbaar.



CONCEPT: OS & EZEL *Inrichting van onthaalpoort Jabbeke*

## 6.2 Toegangswegen opladen

**Wandellus speelzone - onthaalplein - voormalige piste**  
1,8 km



worden gemaakt in het landschap.

### 6.2.1 TRAJECTEN OPLADEN TUSSEN ONTHAALPOORT POV EN ONTHAALPLEIN

De wandelingen tussen de parking van het POV en het onthaalplein worden opgeladen met interessante elementen. Bezoekers komen aan op het onthaalplein via het speelbos en de Vloethemveldzate; via de kasseiweg of de route over de voormalige atletiekpiste. Het onthaalplein is altijd open en hier krijgen bezoekers tijdens de openingsuren toegang tot de gebouwen van Kamp Vloethemveld. Aan de parking van het POV moet duidelijk aangegeven staan welke routes er zijn naar het onthaalplein:

- de meest speelse en kindvriendelijke route langs het speelbos en vervolgens de Vloethemveldzate (1 km tot onthaalplein)
- de leerrijkste route langs de open plek (voormalige atletiekpiste) (0,8 km tot onthaalplein)
- de kortste route, langs de kasseiweg (0,6 km tot onthaalplein)

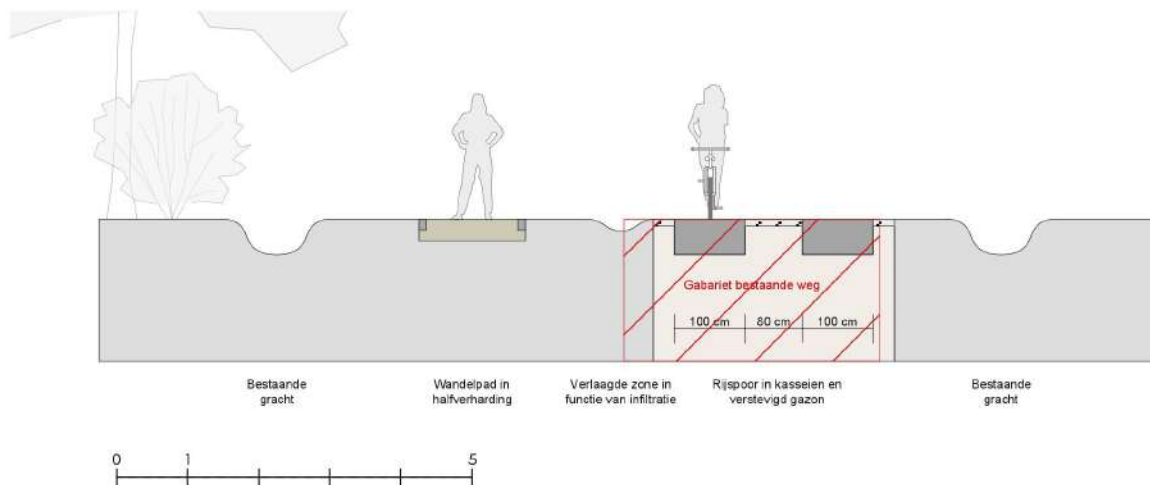
Het verhaal van de zones die je via deze routes doorkruist, kan geduid worden via een infobord.

#### 6.2.1.1 Speelbos en Vloethemveldzate: de meest speelse route

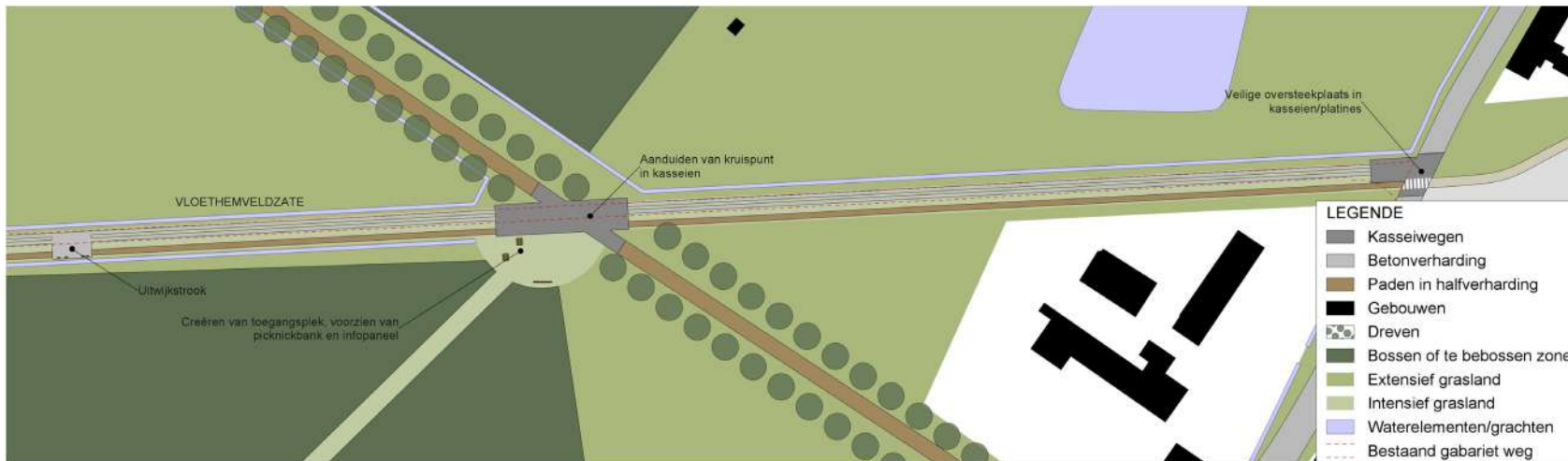
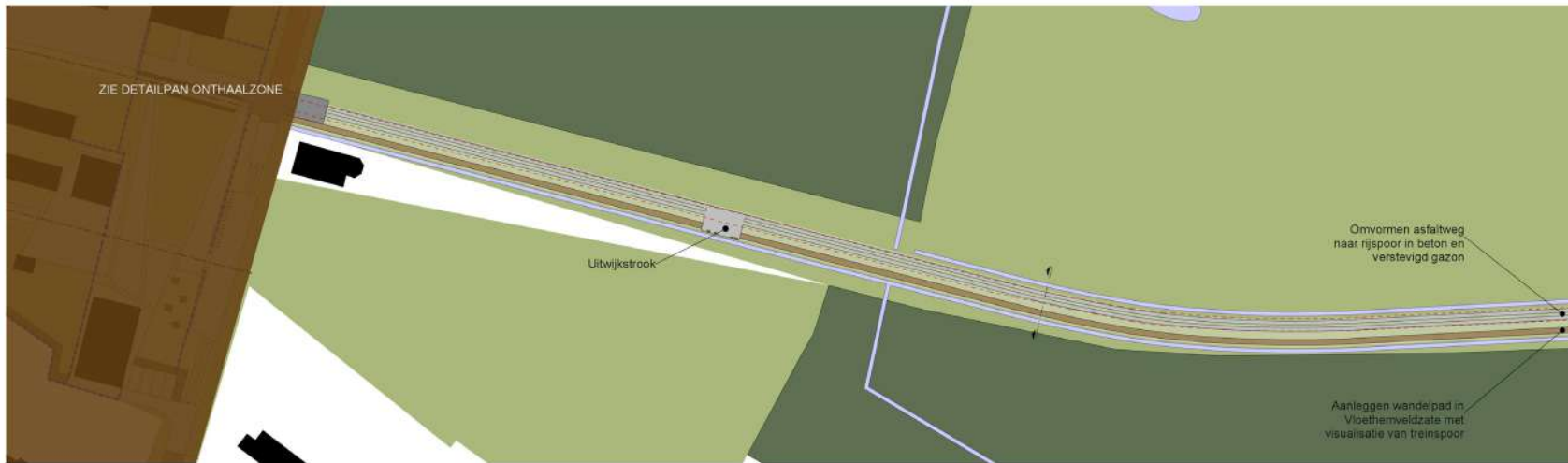
Het speelbos is een reeds bestaande realisatie. De wandeling van het speelbos tot het onthaalplein is minder dan 1 km en dus haalbaar voor gezinnen met kinderen. De paden in het speelbos takken aan op de Vloethemveldzate. Wie de weg niet kent, zou wel eens de foute kant op kunnen trekken. Bij de aanleg van deze route moet met volgende elementen rekening worden gehouden:

- Goede aanduiding van de afstanden tot markante elementen (onthaalplein, uitkijktoren, voormalige atletiekpiste...)
- Verbinden met de speelzone en gedeelte aan de andere kant van de kasseiweg, waar ook de atletiekpiste ligt. Ook daar is plaats om te spelen.
- Waar het pad uit het speelbos komt en kruist met de Vloethemveldzate moeten wegwijzers komen naar het onthaalplein en eventueel in de richting van de thematische boswandeling.
- De berm naast de Vloethemveldzate was vroeger een spoorlijn met verschillende onbewaakte overwegen. Dit moet opnieuw zichtbaar

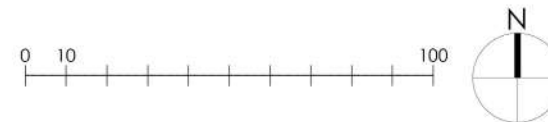
- Verder moet een pad worden aangelegd zodat groepen hier veilig kunnen wandelen, afgescheiden van het verkeer. Dit pad loopt op de plek waar vroeger de spoorlijn lag. Deze weg is niet bijzonder druk, maar toch is er wat verkeer van omwonenden en van machines die ANB gebruikt voor natuurbeheer in West-Vlaanderen.
- Oversteekplaatsen verschillen in hun aanleg van de rest van de weg. We stellen voor om ze in kasseien aan te leggen, met aandacht voor een stevige fundering.
- Op het einde van de Vloethemveldzate, met zicht op het onthaalplein kan er ook plaats worden gemaakt om een oude trein (wagon of locomotief) te evoceren op een artistieke manier. Deze evocatie is ook mogelijk op andere plaatsen (in de vorm van een grote historische foto op het onthaalplein).
- De inrichting van de Vloethemveldzate vormt het voorwerp van een aparte aanvraag. Een gemengd fiets- en wandelpad in halfverharding is niet wenselijk. Het is te overwegen om de weg aan te leggen in twee stroken uitgewassen beton met ertussen versterigd gazon.



*Snede van de Vloethemveldzate*



## VLOETHEMVELDZATE





*Mogelijke evocaties van een treinwagon*

De oude spoorweg kan op verschillende manieren worden geëvoceerd, in de meest letterlijke zin door een oude treinwagon te plaatsen.

De evocatie kan ook meer kunstig uitgewerkt worden, bijvoorbeeld door een visueel effect, zoals het kunstwerk van Nelson Mandela: je ziet de wagon pas verschijnen als je op het onthaalplein staat. In het Parkbos nabij Gent werden een trein en spoorweg geplaatst, uitgevoerd in cortenstaal en met een pad van treinbils. Deze plek is een combinatie van landmark, rustplek en een soort paviljoen.



*Het speelbos werd in 2011 aangeplant.*

### 6.2.1.2 Voormalige atletiekpiste, hindernissenparcours en parkeerterrein: de leerrijkste route

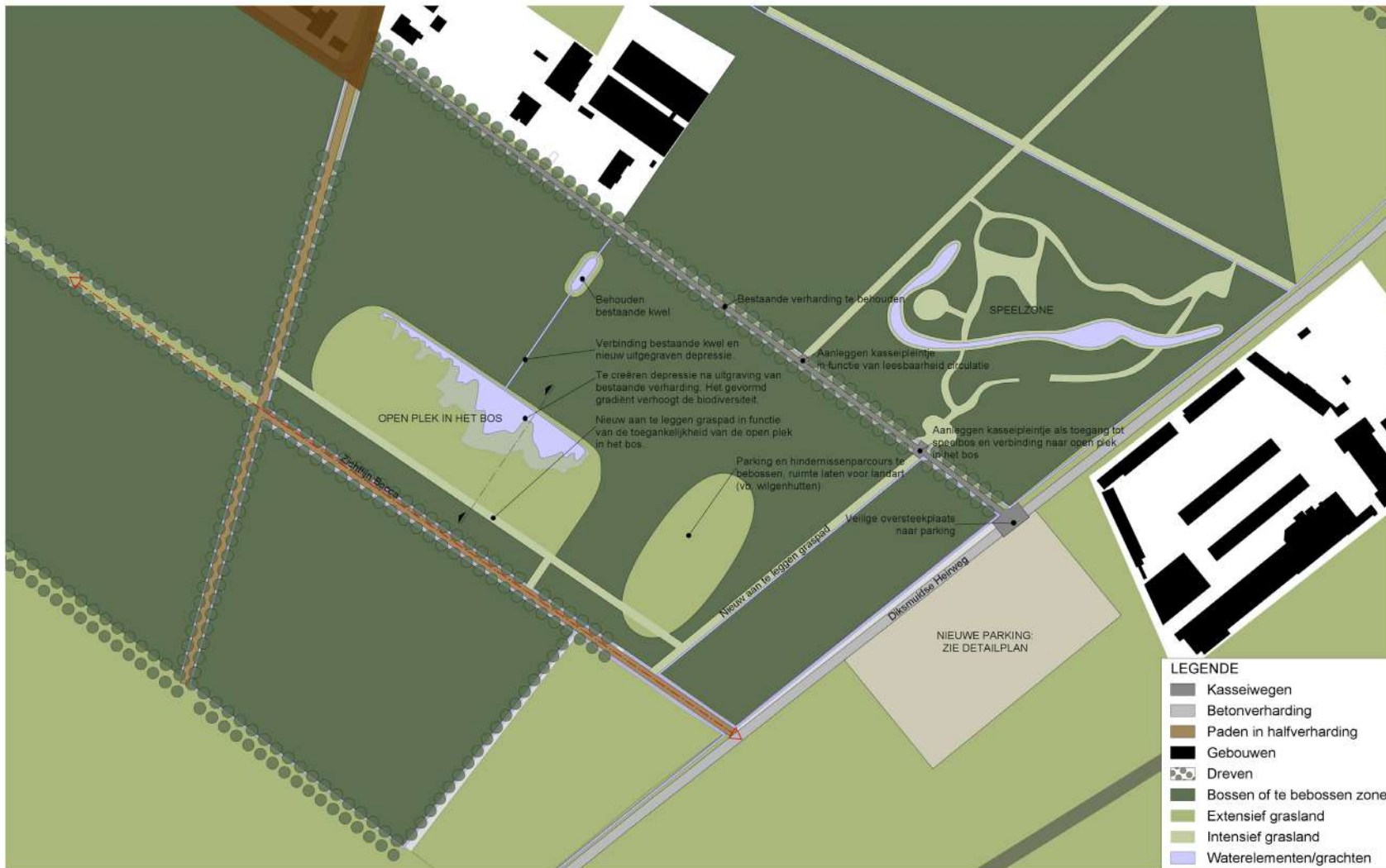
De atletiekpiste, het vroegere hindernissenparcours van de militairen en de naburige parking worden opgebroken en krijgen een andere invulling. Het achterste gedeelte van deze plek kan na de afbraak van de atletiekpiste fungeren als open plek in het bos waar mensen uit de buurt elkaar kunnen ontmoeten voor rustige activiteiten zoals yoga of mindfulness trainingen of voor het verbinden van kunst en natuur. In het voorste gedeelte wordt er gemikt op jeugdbewegingen, gezinnen... Bij de aanleg van de route langs de voormalige atletiekpiste en van de open plek zelf moet met volgende elementen rekening worden gehouden:

- Deze worden geïntegreerd in de rest van het Vloethemveld en dus wordt de oude afsluiting verwijderd.
- Er kan een natuurleerpad worden aangelegd. Een vijftal haltes langs deze route geven uitleg over de waardevolle natuur door middel van informatieborden en doe-dingen. Deze worden bedacht ingepland, zodat ze de beeldkwaliteit van de nieuwe natuur niet verstoren.
- Het pad op de atletiekpiste zelf zou deels de route van de oude loop piste moeten volgen, langs de rand van de open plek. Zo wordt het betreden van het open grasland niet aangemoedigd.
- Het open grasland is ideaal voor een permanente land art installatie die verwijst naar het gebruik of de geschiedenis van de plek (moeilijk land/afgesloten land). De atletiekpiste is altijd open en er is geen toegangscontrole. Alle aanleg moet dus robuust en hufferproof zijn. Deze installatie zou ook onderhoudsarm moeten zijn.
- Op de op te breken betonvlakte en het op te breken hindernissenparcours is er plaats om met wilgenkunst ronde tenten van het POW-kamp op te roepen. Hoewel de tenten daar oorspronkelijk niet stonden, kunnen de vormen hier wel naar verwijzen.
- Deze open plek leent zich ook voor ontmoetingen en rustige bijeenkomsten voor mensen uit de buurt. Op beperkte momenten, zou hier sporadisch een land art festival kunnen doorgaan. De installaties of performances mogen geen blijvende impact hebben op het landschap.



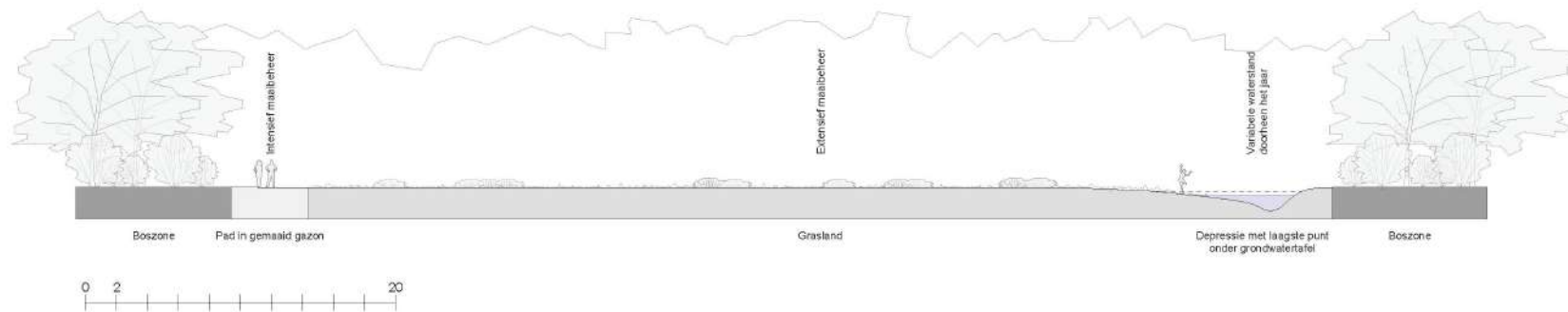
Het natuurleerpad in Bosland wisselt spelprikkelers af met educatieve, mechanische interacties





## OPEN PLEK IN HET BOS





*Doorsnede van het open grasland op de voormalige atletiekpiste (locatie van deze snede aangeduid op plan in bovenaanzicht)*

Volgens bovenstaande plannen wordt de atletiekpiste omgevormd tot open plek met grasvlakte. De begroeiing wordt extensief grasland met bosrandvegetatie. Aan één zijde komt een ondiepe vijver met zachte, natuurlijke oevers. Hierdoor ontstaat een gradiënt van droge grond naar de grondwatertafel met de kwel.



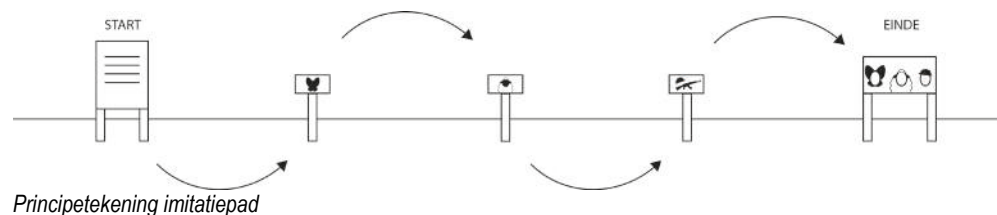
*Een deel van de krijgsgevangenen verbleven in ronde tenten. Dit tentenkamp stond waar nu het stiltegebied is. De wilgenhutten op het terrein voor de voormalige atletiekpiste kunnen door hun vorm en opstelling naar deze tenten verwijzen.*

## 6.2.2 TRAJECT TUSSEN OS & EZEL EN ONTHAALPLEIN OPLADEN

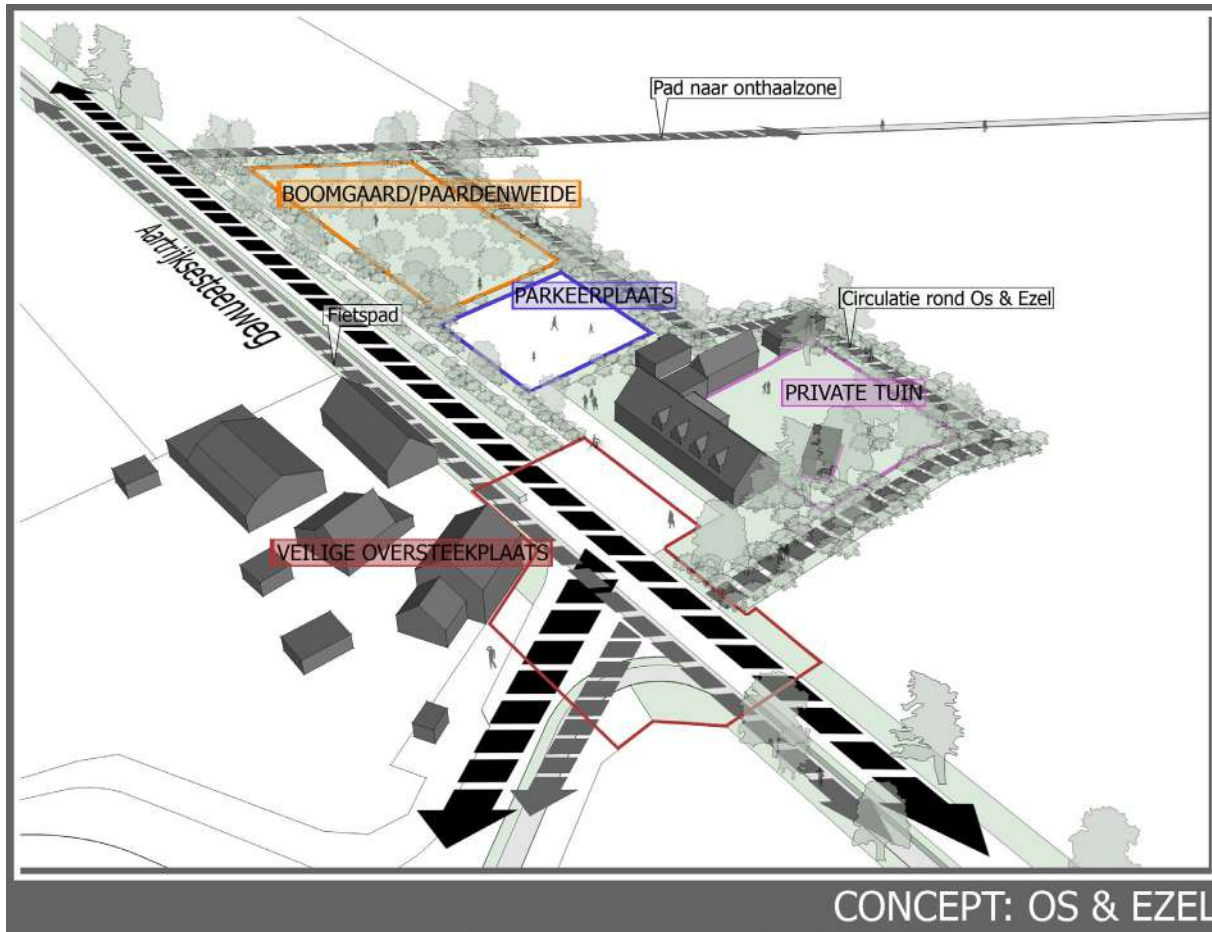
De onthaalpoort in Jabbeke zal waarschijnlijk een ander type bezoeker aantrekken dan de poort in Zedelgem. Het onthaal is hier eerder gericht op buurtbewoners en mensen die na het eten in de Os en Ezel nog een wandeling willen maken. Er zijn ook voorzieningen voor fietsers mountainbikers, ruiters en menners. Zij maken een 'mobiliteitsswitch' op de parking van Os en Ezel. Daar is ook plaats voor trailers.

Vanaf deze poort vindt de bezoeker volgende interessante recreatieve elementen:

- Er komt een klein behendigheidsparcours voor mountainbikes. Een technisch parcours is een zeer welkome aanvulling op het bestaande netwerk. Het beschikbare terrein is 1,5 ha. Het parcours kan zonder bijkomende knooppunten aansluiten op de bestaande mountainbikeroute die in 2018 werd geopend. Mountainbikers kunnen starten aan het sportcomplex van Jabbeke en aan de Groene Meersen. Daar is parkeerplaats en zijn ook afsputpunten voorzien. Het is niet nodig om ook op de parking van Os en Ezel een afsputpunt voor mountainbikes te voorzien, aangezien dit geen startpunt wordt voor de mountainbikeroute van Sport Vlaanderen.
- Een geboortebos waar inwoners van Jabbeke een boom kunnen planten om de geboorte van hun kindje te vieren, zou kunnen worden voorzien. Als het bos is volgeplant kunnen vervolgens geboortedreven in de buurt worden aangeplant. Er zijn totems te voorzien voor de namen van de kinderen.
- De bestaande uitkijktoren bevindt zich op 2,8 km van deze onthaalpoort. Het nieuwe uitkijkplatform aan de corridor lijkt 1,9 km verder. Beide uitkijkpunten krijgen infoborden op maat.
- De hoeves in het noordelijk deel krijgen een infobord om hun erfgoedwaarde in de kijker te zetten.
- Om de weg naar het onthaalplein in Zedelgem aantrekkelijk te maken voor gezinnen met kinderen, kan hier een imitatiepad of gethematiseerde fit-o-meter worden voorzien, waarbij kinderen worden gestimuleerd om 'bewoners' van het Vloethemveld na te doen (fladderen als een vlinder, lopen als een schaap, marcheren als een soldaat, tuffen als een trein...). Er komt een startbord om het verhaal en de doelstelling kort te duiden en er is een 'photo opportunity' op het onthaalplein om mee af te sluiten.



Situering mountainbikeparcours in Jabbeke  
(zie hoofdstuk 7.1.4. voor overzichtsplan)



Inrichting van onthaalpoort Jabbeke

## 6.3 Onthaalplein

Het onthaalplein is steeds toegankelijk. Dit plein heeft twee functies:

- 1) het is de toegang naar Kamp Vloethemveld en recreatief knooppunt maar eveneens
- 2) de toegangsweg naar de beheerloodsen van ANB.

Voor de inrichting van het plein gelden de volgende randvoorwaarden:

- Er is een hekwerk/afsluiting aan de straatkant dat een afgesloten gevoel oproept, maar de toegangen staan altijd open. Het onthaalplein is van de natuur- en erfgoedzone gescheiden door een tweede afsluiting met hierin een toegangscontrole. De afsluitingen versterken het militaire karakter van de site.
- Het plein heeft een veilige inrichting. Op wekdagen zullen zware machines langs/over het plein rijden om toegang te krijgen tot de beheerloodsen. Deze machines komen vooral 's ochtends vroeg en 's avonds na de werkdag voorbij. Er wordt niet veel hinder verwacht, maar het onthaalplein moet toch veilig worden ingericht zodat dat bezoekers deze stroom van zwaar verkeer niet onnodig moeten kruisen. Door de inrichting van het rijspoor en de aanplanting van enkele haagjes, kan deze scheiding visueel duidelijk worden gemaakt.
- Er staat een welkomstbord met een de naam van het gebied, een overzichtsplan, logo's van partners en praktische info (openingsuren, tarieven, iconen en een reglement, plaats voor tijdelijke informatie).
- De nodige wegwijzers voorzien die Points Of Interest (POI's) in de omgeving aanduiden (onthaalgebouw, toegang (expo, natuur- en erfgoedzone), uitkijkpunten, fiets- en wandelknooppunten).
- Hek dat de beheerloodsensite afschermt en waar ook de luifel met de kunstwerken van de POW achter staat.
- Het plein zelf is fietsvrij maar er zijn fietsrekken voorzien voor de eerste afsluiting. Eventueel kan het welkomstbord worden geïntegreerd in het ontwerp van het fietsenrek. De fietsrekken staan dicht genoeg bij het onthaalgebouw om te vermijden dat fietsers de rekken niet gebruiken en hun fiets gewoon dicht tegen de ingang van het onthaalgebouw stallen. Het plein zal door de aanleg (gebroken betonelementen en gras) niet uitnodigen om over te fietsen. Verder is het belangrijk om duidelijk aan te geven dat fietsen op het onthaalplein verboden is. Een aanta voldoende fietsenrekken te voorzien zodat mensen hun fiets niet meenemen op het onthaalplein.
- Er zijn parkeerplaatsen voor mindervaliden, personeel, met de juiste aanduidingen.
- Er is een plek waar een koets of huifkar kan staan.
- Er is voldoende plaats en verharding op het plein voor evenementen. Er moeten enkele foodtrucks kunnen staan en eventueel een kleine tent. Toch blijft het grotendeels een groen plein.
- Er zijn rustplekken voorzien: zitbanken en picknicktafels.
- Voorzie een kleine spelprikkel voor kinderen op het plein. Dat hoeven geen speeltuigen te zijn. Dit kan in de vorm van bergjes of door aanplanting. Kinderen moeten veilig op het plein kunnen spelen.
- Richt op het plein een eind/startpunt in van het imitatiep pad (zie punt 6.2.2.). Dit moet een toffe 'photo opportunity' zijn en ook een aanleiding voor mensen om het pad te volgen in de andere richting, als ze al niet van Os en Ezel kwamen.
- Hou de zichtas van in de Vloethemveldzate tot aan de beheerloodsen op de terreinen van ANB. Je kan tot diep in het terrein kijken en het spoortraject 'voelen'.
- Op het onthaalplein lopen de treinsporen vanuit de Vloethemveldzate visueel verder. Er zijn drie mogelijke locaties waar een artistieke evocatie van een oude trein zou passen. Die kan komen aan het begin van de Vloethemveldzate en is goed zichtbaar vanaf het onthaalplein. In Kamp Vloethemveld zou de evocatie kunnen komen op het punt waar een nieuw aan te leggen pad achter de groene barakken weer aantakt op de

historische sporen. Op het onthaalplein zelf is er eventueel ook plaats voor een grote historische foto van een binnenrijdende trein. Hiervoor is eventueel een historische foto van een trein beschikbaar bij het archief van Zedelgem.



- Stijl:
  - o Eventueel enkele robuuste elementen die verwijzen naar het militaire gebruik (survival, camouflagekleuren...)
  - o Zoek een manier om het afgesloten kampgevoel op te wekken.
  - o De poortstructuur naar Kamp Vloethemveld mag geen kitsch zijn. Het moet een mooie evocatie en overgang zijn naar de zone erachter. Dit is een moderne interpretatie van de vroegere kampingang.
  - o Eenvormigheid in stijl en beeldkwaliteit (opletten voor een verzameling van losse projecten die niet aansluiten bij elkaar qua stijl).
  - o Materialisatie met 'gebroken betonelementen'. Die refereren aan het militaire verleden en aan de natuur die intussen het terrein langzaam overneemt.





## 6.4 Onthaalgebouw

Het gebouw (Blok B) aan de inkom en de voormalige hondenkennel krijgen een nieuwe bestemming als onthaalgebouw en plaats voor educatie.

Het onthaalgebouw heeft een tweeledig doel:

- Het onthaalgebouw is bedoeld als locatie voor de werking van het Vloethemveld. De vrijwilligers en gidsen die instaan voor de openstelling kunnen het gebouw gebruiken als centrale locatie voor hun werking, waar ze ontmoeting en educatie van de bezoekers omtrent het Vloethemveld stimuleren. Natuurinvest en ANB kunnen het gebouw ook blijven gebruiken voor hun eigen vergaderingen/cursussen. De gidsenwerking, de coördinator en de vrijwilligers kunnen in het gebouw terecht om er te vergaderen, info te geven of evenementen te organiseren in het kader van thema's eigen aan het Vloethemveld.
- Het gebouw is tijdens de openingsuren van Kamp Vloethemveld voor het publiek toegankelijk. De minimale openingsuren van het onthaal zijn: Twee halve dagen in het weekend in de periode van 1 mei tot eind september. Verder is ook openstelling in de verlofperiodes gedurende twee halve dagen per week noodzakelijk (paasvakantie, zomerverlof, krokus- en herfstvakantie)
- Hier wordt de bezoeker onthaald en wegwijs gemaakt, wordt een folder verdeeld van het Vloethemveld of kan men iets ontlenen. Er is tevens de mogelijkheid om een groep te voorzien van koffie, frisdrank of streekdrankje. Dit 'gastheerschap' wil zeggen: het is de "vzw onthaal Vloethemveld" (de juiste naam zal afhangen van de beheersstructuur) die dit kan organiseren, en de inkomsten van deze verkoop van koffie, frisdrank, folders of gadgets moeten volledig ten goede komen aan het beheer en openstelling van de Kamp Vloethemveld. De openstelling van de toiletten kan openbaar zijn wanneer onderhoud door de gemeenten of vzw-structuur wordt opgenomen.

Het onthaalgebouw Blok B is uitgerust met de nodige faciliteiten voor een goed onthaal van de bezoekers en voor een goede vrijwilligers- en gidsenwerking.

Het bevat de volgende functies:

- Faciliteiten
  - o Inkomhal met goede matten of materiaal om modderige laarzen schoon te maken.
  - o Kapstokken of onbewaakte garderobe
  - o Lockers
  - o Optioneel: Automaat met verdeler van jetons in de inkomhal van het onthaalgebouw (indien er voor de toegang tot Kamp Vloethemveld een bijdrage zou worden gevraagd). Deze jetons zijn nodig om Kamp Vloethemveld te betreden via de toegangscontrole (tourniquet).
  - o Toiletten, openbaar
  - o Polyvalente zaal die dienst kan doen als ontmoetingsruimte, zaal voor presentaties, refter of picknickruimte
  - o Kitchenette met berging en toog. Het zal mogelijk zijn om bezoekers een drankje en een versnapering aan te bieden. Het aanbod is beperkt en wordt verzorgd door de vrijwilligers. Het is in geen geval de bedoeling om hier commerciële uitbating te voorzien.
- Informatie en werking
  - o Klein infopunt waar een medewerker of vrijwilliger kan staan om bezoekers te verwelkomen of te informeren. Dit infopunt is verrijdbaar. Het is geen vaste werkpost of een balie. Het is vooral een herkenningspunt voor bezoekers.
  - o Grote beeldwand (dubbelzijdige kastenwand) met één of meerdere grote foto's en kennismaking van de thema's moeilijk land en afgesloten land (geschiedenis, natuur, militair, POW). Deze wand zal de zaal domineren en sfeerbepalend zijn. De beelden moeten dus sprekend zijn. In deze wand wordt ook de mogelijkheid voorzien om enkele objecten of replica's te tonen, veilig tegen vandalisme en diefstal, maar ook klimatologisch veilig (wat in de eerste fases enkel hier kan). Eigenlijk is de beeldwand een grote opbergkast waarvan de deuren bestickerd zijn. Een projectiedoek kan ervoor ontrold worden
  - o Folderrek voor de verdeling van algemene toeristische folders en brochures, wandel- en fietskaarten, een gedrukte bezoekersgids voor het Vloethemveld en de thematische wandelingen.



- Affichewand
- Belevingswand waar enkele onderwerpen van het Vloethemveld wat meer worden uitgediept. Dit kunnen overzichtskaarten zijn van het Vloethemveld ten opzichte van andere voormalige militaire domeinen die nu Natura 2000 gebied zijn, ten opzichte van andere POW-kampen in de rest van de wereld en ten opzichte van toeristische trekpleisters in de buurt: ideaal zou zijn als dit uitgewerkt wordt in een touchscreenapplicatie waarin bezoekers zich kunnen verdiepen. Een analoge kaart per thema zou het minimum zijn.
- Consultatieconsole van ANB, zoals die ook in het ZWIN is opgesteld (footprint van 40 x 80 cm)
- Sokkel voor bestaande maquette van het kamp. De maquette is ongeveer 1,5 x 1,5 meter.
- Polyvalente zaal die dienst kan doen als ruimte voor workshops, educatie, vergaderingen of lezingen. Het meubilair is makkelijk te verplaatsen en moet uiteenlopende configuraties kunnen aannemen. De inrichting moet plaats voorzien voor een 50-tal personen.
- Projectievlak voorzien voor presentaties. De projectie kan op een muur maar eventueel ook op een uitrolbaar doek
- Voldoende bergruimte voor materiaal nodig voor workshops en ateliers (in de grote beeldwand)
- Werkpost voor de coördinator en voor de vrijwilligers (backoffice) achter een grote kastenwand

Onderstaande plannen illustreren verschillende mogelijkheden om het onthaal in te richten. Het gaat hierbij telkens om principes, niet om een concrete uitwerking. Er zijn verschillende scenario's mogelijk. Elementen die in alle scenario's aanwezig zijn:

- Grote ingebouwde kastenwand waarin ook teasers verwerkt zijn. Dit kunnen wandvullende beelden, mechanische interacties, touchscreens, objecten of replica's zijn.
- Folderrek voor de verdeling van wandel- en fietskaarten, wandelgids specifiek voor het gebied en andere toeristische bestemmingen in de buurt.
- Een scherm of wand voor projecties

#### Scenario 1:

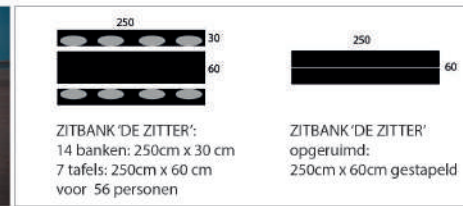
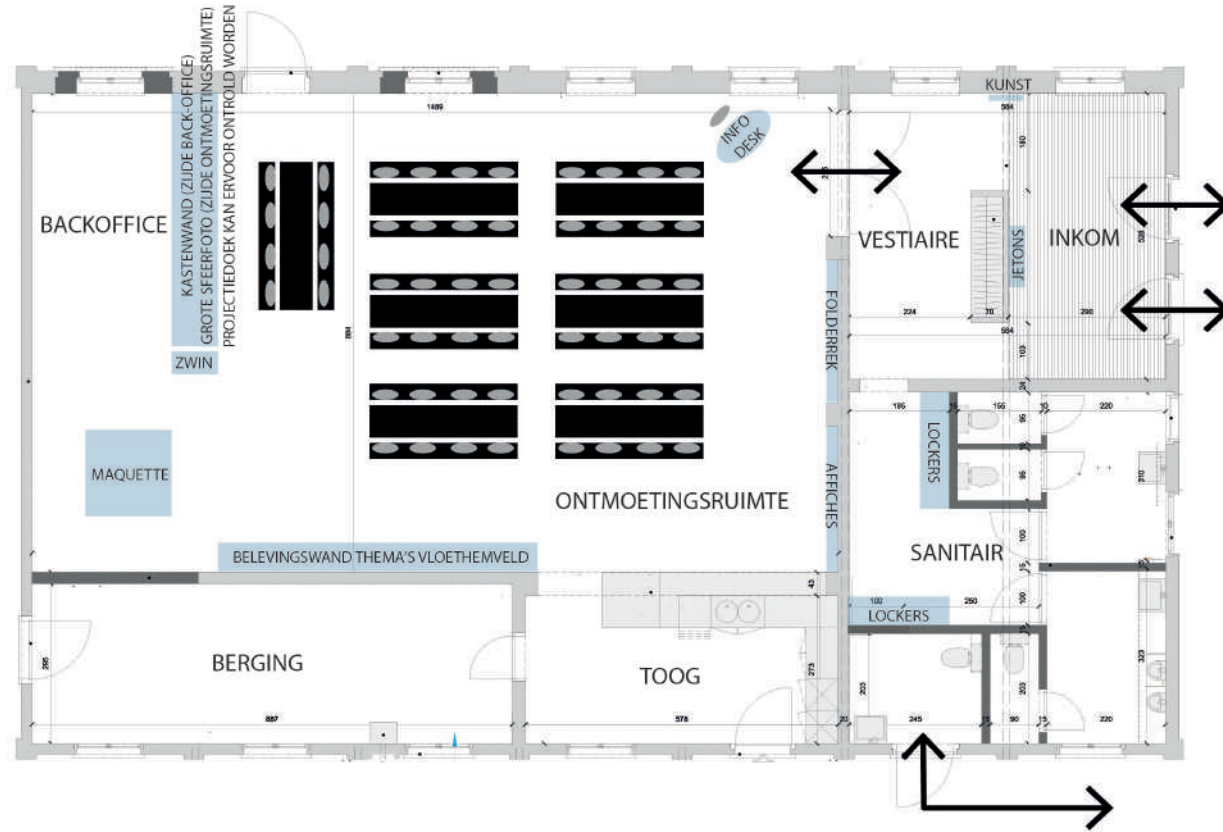
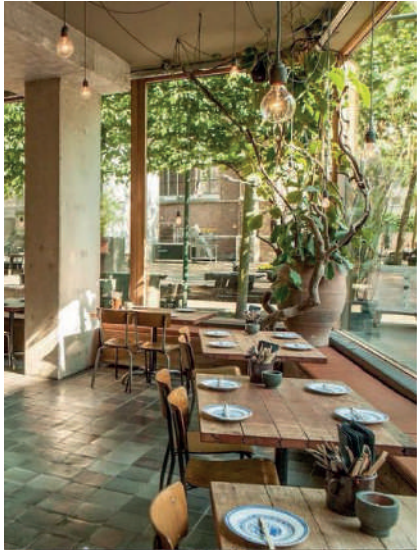
Het onthaalgebouw is ingericht met recuperatiemateriaal. Dit kunnen stoelen en tafels zijn die de gemeente nog beschikbaar heeft. Dit scenario werd niet ingetekend op onderstaande plannen omdat het niet mogelijk is te weten met welk materiaal zal worden gewerkt en dus ook niet of het stapelbaar is.

#### Scenario 2:

In het onthaalgebouw staan lange tafels die opklapbaar zijn. Een mogelijk type hiervoor is De Zitter, geproduceerd in Brugge, of een gelijkaardige constructie. Dit modulaire banken- en tafelsysteem kan op verschillende manieren worden geplaatst (tafel, bank, tribune, speelelement...) en kan plaatsbesparend worden opgeborgen. Het is mogelijk om een grote, open ruimte te maken, door alle tafels en banken weg te bergen.



*De belevingswand kan op verschillende manieren worden ingevuld, met een spectaculaire, wandvullende foto, meerdere natuurbeelden, mechanische interacties (kijkkastjes, draaischijfjes) of interactieve schermen.*



**TEAM VLOETHEMVELD:**  
BURO VOOR VRIJE RUIMTE Landschapsarchitecten bvfl

ARCHITECTENBUREAU Bressers bvba

BAILLEUL Ontwerpbureau

ERFGOEDSTUDIO

# 7 ONTSLUITINGSPLAN VLOETHEMVELD

## 7.1 Wegen en padenstructuur

De basis voor de wegen- en padenstructuur is het in 2013 goedgekeurde openstellingsplan van het Vloethemveld en het in 2016 goedgekeurde inrichtingsplan MoubEEK-Vloethemveld.

In het gebied lopen er heel wat mogelijke routes voor wandelaars en joggers, fietser, mountainbikers, ruiters en menners.

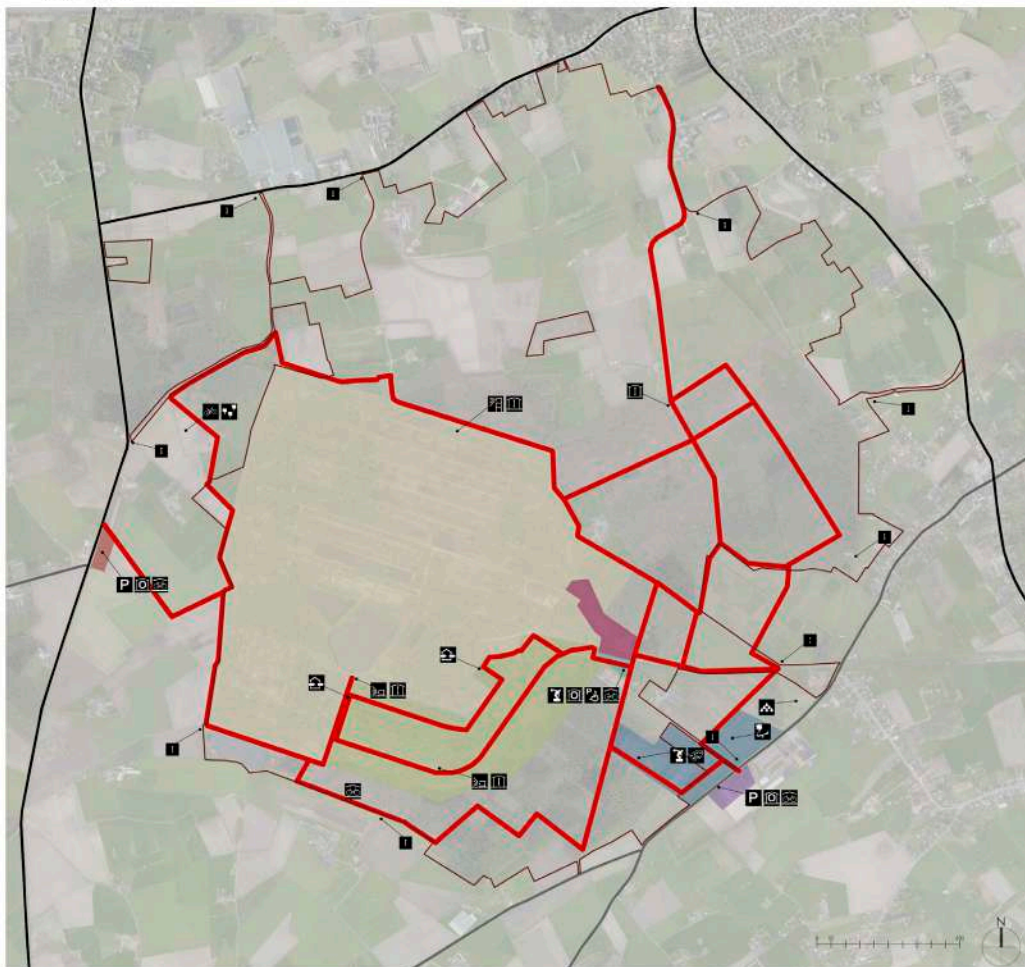
Voor wie?	Hoe lang?
Wandelen en joggen	16,6 km
Fietsen	9,4 km
Mountainbiken	4,6 km
Ruiters en menners	7,6 km

De paden voor fietsers, mountainbikers, ruiters en menners vormen geen op zich staande routes: ze takken aan op bestaande netwerken in de omgeving.

Daarnaast zijn er nog tal van verschillende wandelmogelijkheden buiten de aangeduide routes.

## 7.1.1 WANDELROUTES

### Wandellussen totaal + verbindingen parkings 16,6 km



kan de weg van het groentje volgen van natuurgebied naar natuurgebied.

De wandelpaden in en rond het Vloethemveld vormen een mini-wandelnetwerk van 16,6 km wandelpad. Naast deze paden, zijn de gewone wegen uiteraard ook bruikbaar om een wandeling mee uit te breiden. Wij stellen in dit rapport enkele lussen voor die mogelijk zijn in het Vloethemveld.

Er zijn tal van mogelijkheden om in de ruime omgeving rond het Vloethemveld te wandelen. Langs de wandellussen zijn verschillende interessante elementen te vinden:

- Vossenbarm: Dit is een belangrijk element om de ontginningsgeschiedenis van het gebied te duiden. Deze ophoging is ca. 800 jaar oud en nog steeds in het landschap te zien. Hoewel er ook een stuk van deze dijk verdwenen is, is de impact ervan op het landschap duidelijk: aan de noordzijde zie je landbouwlandschappen en aan de zuidkant groeit er bos. Dit werk van middeleeuwse monikken bepaalt tot op vandaag hoe het landschap eruitziet.

- Hoeves in het beschermde landschap: Dankzij de aanleg van, onder andere, de Vossenbarm kreeg men de waterhuishouding onder controle en werd landbouwontginning mogelijk. Er zijn ook vandaag enkele beschermde hoeves in het landschap te zien.

- Andere kleine landschapselementen zoals knotwilgen, gemengde hagen en rabatten illustreren hoe de mens dit natte gebied al eeuwen bewerkt en voor de landbouw geschikt wil maken.

- Het verdwenen arboretum: Ooit was het de bedoeling om in Zedelgem een arboretum aan te leggen. De collectie exotische bomen moest een bezienswaardigheid worden. De bomen werden echter naar Koekelare verplaatst. Twee exemplaren bleven achter. Zij zijn de stille getuigen van een kleine, vergeten geschiedenis.

- De voormalige spoorweg langs de Vloethemveldzate is een as waar je langs kan wandelen en fietsen. Verschillende paden takken hierop aan.

- Volg het groentje: Er zijn groene verbindingen naar andere natuurgebieden (zoals het Merkemveld). Deze verbinding is onder meer interessanter voor het groentje, een klein groen vlindertje. Je

- Militaire invloedssferen: De rang van een militair bepaalde de plaats waar hij mocht wonen. Hoe lager je rang, hoe dichterbij het munitiedepot je verbleef. Centraal ligt het depot, dan is er de kazerne of school (nu POV). De onderofficieren hadden woningen in de Kronestraat en de officieren mochten in Zedelgem Dorp verblijven.
- Groene verbindingen tussen Snellegem en Vloethemveld
- Groene verbindingen tussen Vloethemveld en Ockerhout

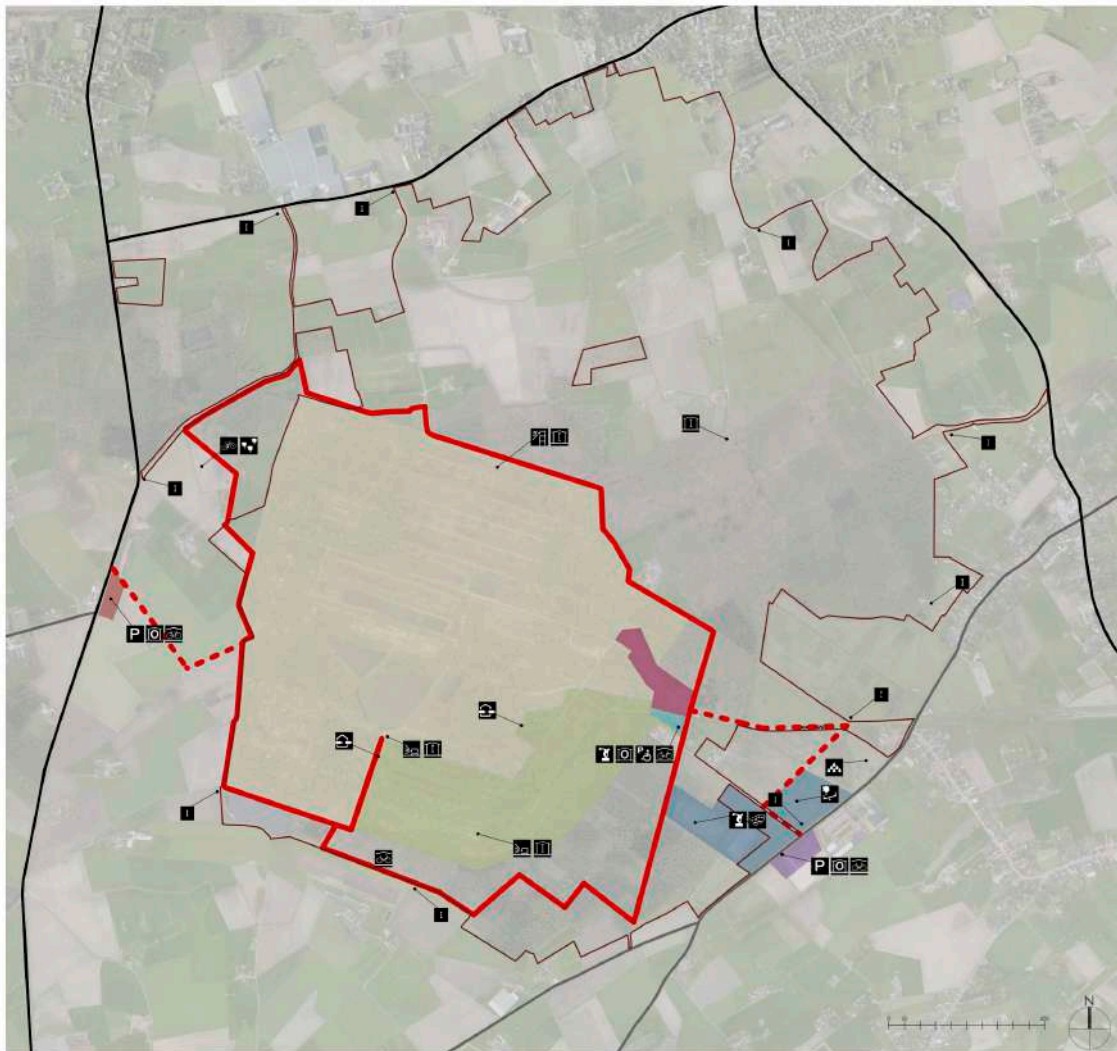
Er zijn vijf thematische wandellussen mogelijk. Deze vijf lussen, uitgewerkt in een wandelgids/brochure, zouden de volgende zijn:

1. Ontdekking: Dit is de rondgang rond het militair domein waar alle verhaallijnen aan bod komen. Deze lus is ook toegankelijk als Kamp Vloethemveld gesloten is voor het publiek.
2. De erfgoedwandeling: Dit is de wandeling in Kamp Vloethemveld.
3. De landschapwandeling: Tijdens deze wandeling kan men diverse landschapstypes ontdekken in het gebied, nl. bos, landbouw en heide. Deze lus loopt ook langs de uitkijktoren en Vossenbarm. Deze lus is altijd toegankelijk.
4. De natuurwandeling: Dit is een wandeling doorheen Kamp Vloethemveld en het stiltegebied. Deze lus is slechts enkele malen per jaar toegankelijk.
5. De boswandeling: Deze wandeling loopt voornamelijk door het Zuidelijke deel van het Vloethemveld. Dit gebied is altijd toegankelijk.

Meer informatie over deze wandellussen is in dit hoofdstuk en in hoofdstuk 12.4 terug te vinden.

### 7.1.1.1 Lussen rond het gebied

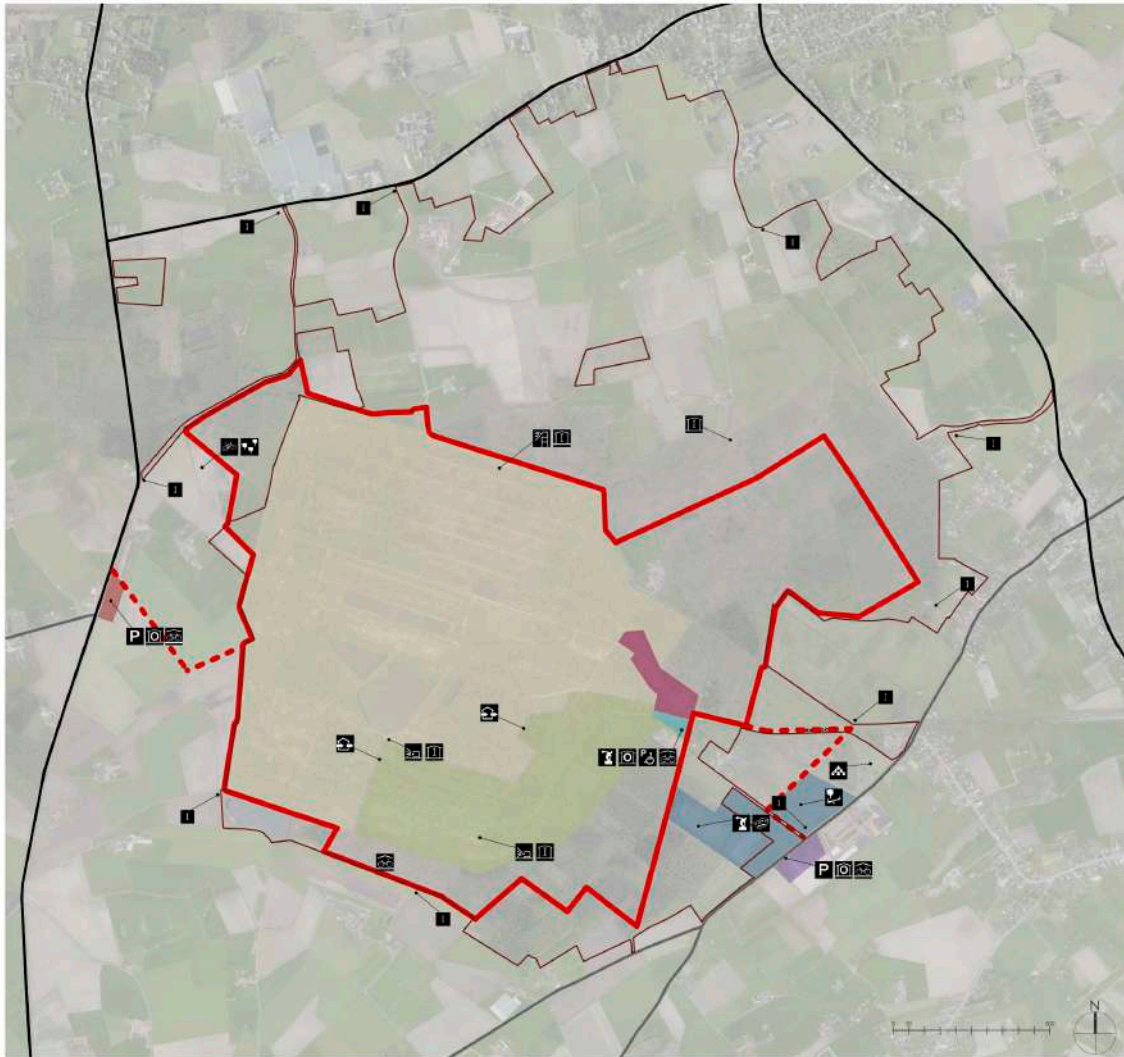
#### Wandellus rondom voormalig militair domein + corridor 6,8 km



De wandellus rond het gebied is 6,1 km lang. Met een ommetje naar het uitkijkpunt aan de corridor, wordt deze lus 6,8 km. De stippellijnen geven de verbindingen met de onthaalpoorten weer.

Op deze lus kan je kennismaken met alle aspecten van het Vloethemveld. Deze lus is ook toegankelijk als het onthaalgebouw gesloten is.

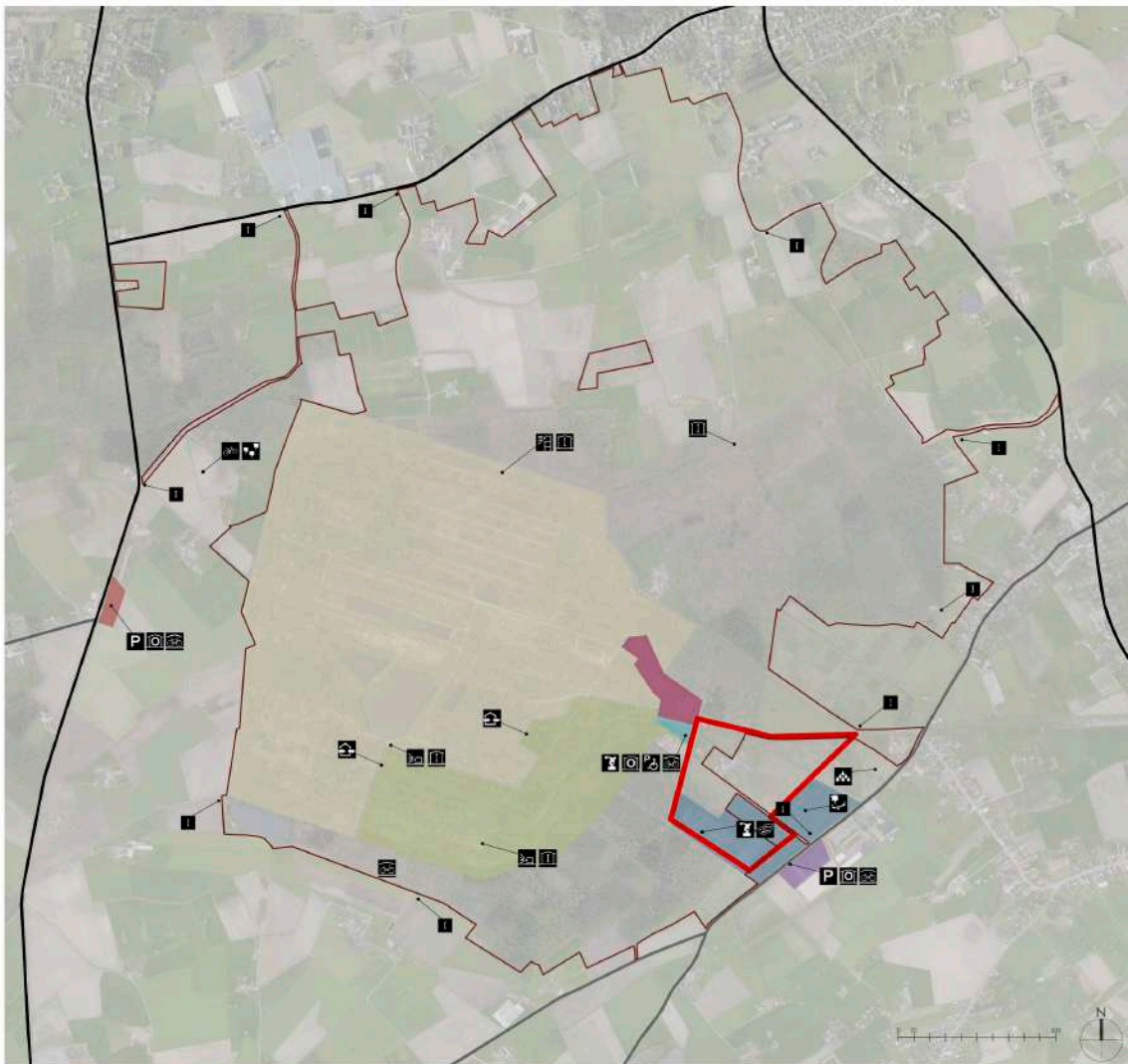
**Wandellus rondom voormalig militair domein en door bos**  
7,9 km



De wandellus rond het gebied kan worden uitgebreid met een route door het bos en langs de Vossenbarn. Deze route is 7,9 km.



**Wandellus speelzone - onthaalplein - voormalige piste**  
1,8 km

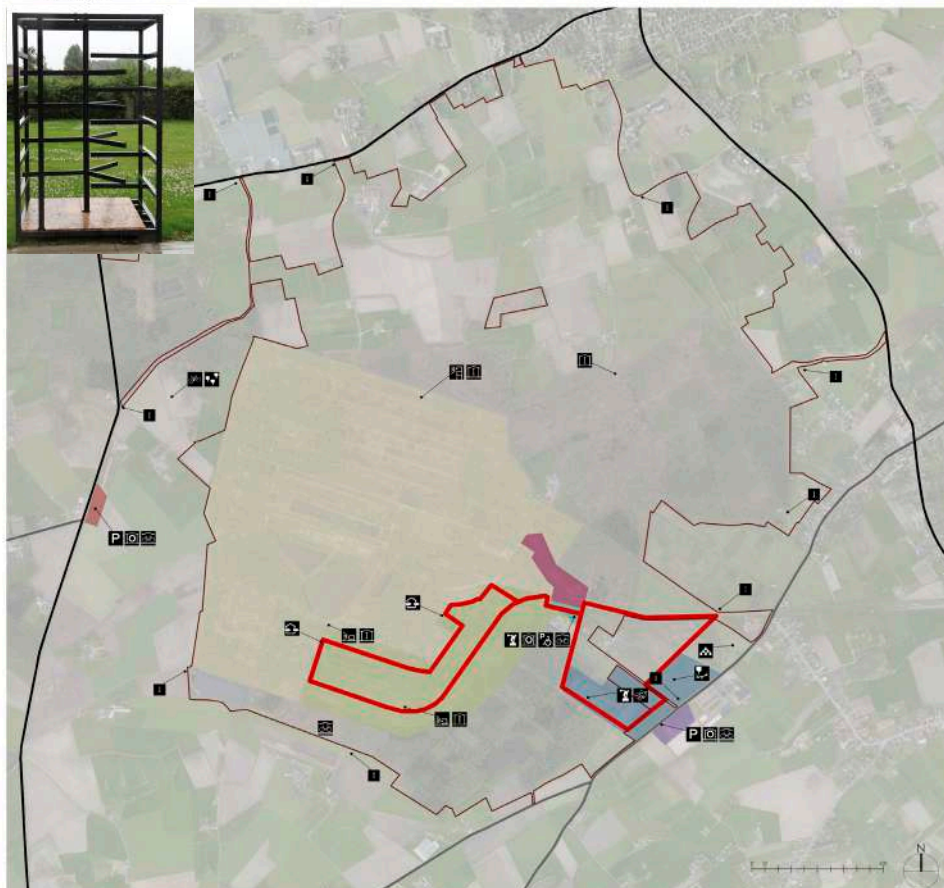


**7.1.1.2 Wandelen naar het onthaalplein: een belevingsvol traject**

Een korte lus van 1,8 km brengt bezoekers van aan de parking van het POV tot aan het onthaalplein en terug langs een belevingsvol traject via speelbos en voormalige atletiekpiste. Vanaf het onthaalplein kunnen ze aantakken op de grote lussen in en rond het gebied.

### 7.1.1.3 Wandelen in Kamp Vloethemveld

#### Wandellus natuur- en erfgoedzone - speelbos - onthaalplein - voormalige piste 4,6 km



In deze wandellus ligt de nadruk op het erfgoed dat aanwezig is op de site. De bestaande betonwegen in Kamp Vloethemveld blijven behouden en dienen als wandelpaden en als weg voor onderhoud van de site. De wegen moeten in goede staat worden gehouden zodat ze bruikbaar worden en blijven voor rolstoelen en buggy's. Net deze toegankelijkheid kan een belangrijke troef worden voor het gebied.

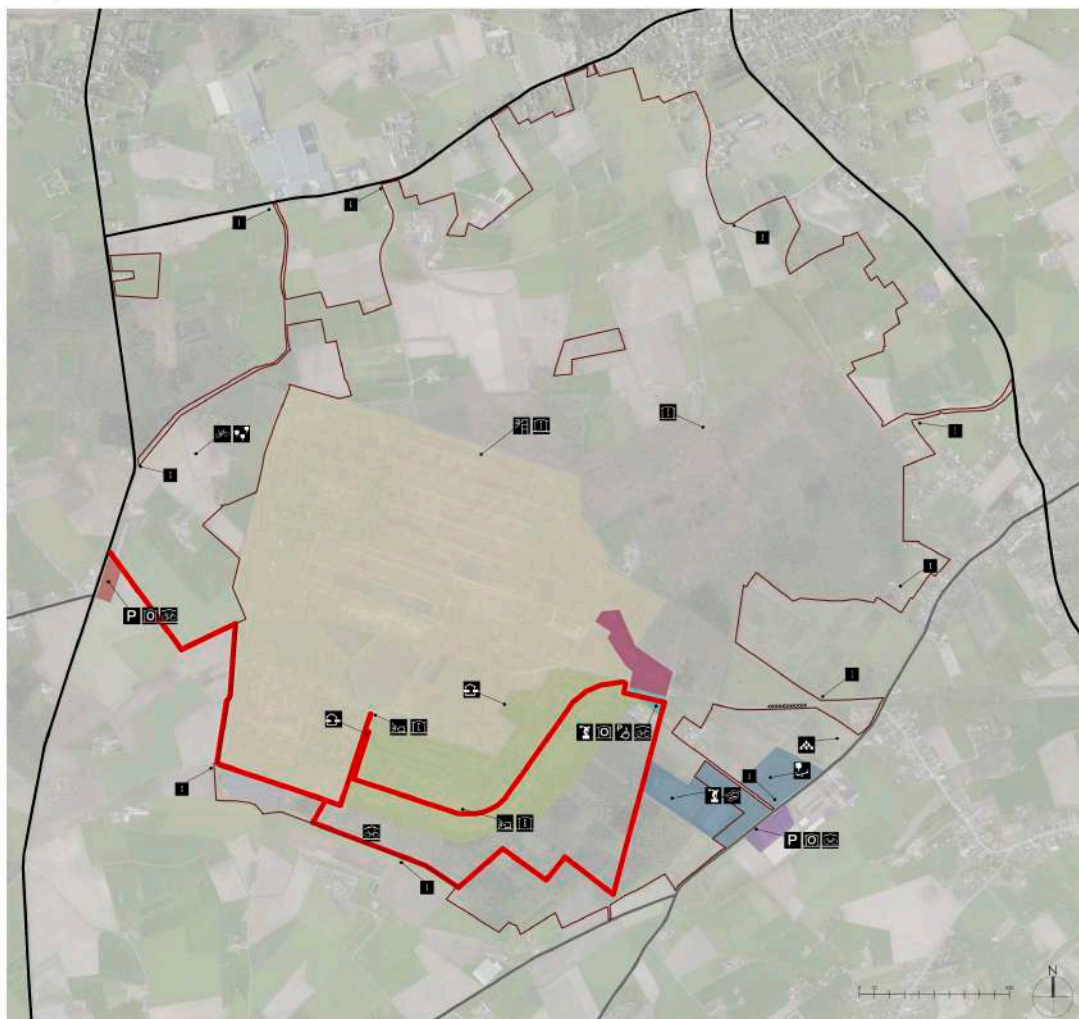
De wandellus door Kamp Vloethemveld zelf is 2,8 km lang. Deze wandeling is enkel beschikbaar tijdens de openingsuren van het onthaal. Ze is steeds te combineren met een wandeling van aan een toegangspoort naar het onthaalplein en terug. Wie de grote lus rond het voormalige militaire domein combineert met deze lus door Kamp Vloethemveld zal 8,9 km stappen.

Achteraan in de barakkenstraat is een kleine uitgang die toegang geeft tot het uitkijkpunt aan het einde van de corridor. Na deze uitstap kunnen groepen met gids opnieuw binnen in de natuur- en erfgoedzone. Individuele bezoekers kunnen door een tourniquet de natuur- en erfgoedzone verlaten en hun wandeling rond het gebied verderzetten (foto tourniquet: zie inzet in de kaart). Het is momenteel nog niet beslist of ook individuele bezoekers opnieuw naar binnen moeten kunnen langs deze toegang. Indien ze niet meer terug kunnen in Kamp Vloethemveld moet dit duidelijk aangeduid staan aan de 'achteruitgang'. Indien ze wel opnieuw binnen moeten kunnen, gelden er enkele randvoorwaarden: Er moet een systeem komen dat een eenmalige 're-entrance' mogelijk maakt. Het systeem moet zo zijn afgesteld dat bezoekers niet meer terug binnen kunnen na sluitingstijd of op een andere dag dan die waarop hun ticket geldig is. Ook moet het systeem mogelijk maken dat medewerkers kunnen controleren of er nog mensen in Kamp Vloethemveld aanwezig zijn (teller in- uit). In geval van problemen bij het terug binnenkomen, zal deze toegang ook moeten kunnen worden bediend vanop afstand (vanuit het onthaalgebouw).

### 7.1.1.4 Wandelen tussen Jabbeke en Zedelgem

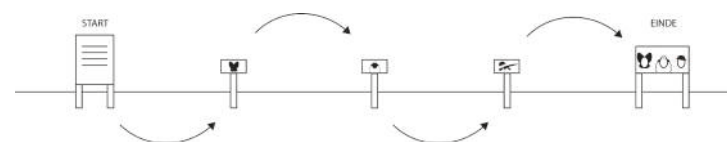
#### Wandellus natuur- en erfgoedzone - os & ezel

6,8 km



(Geofende) wandelaars zullen zonder problemen rond het Vloethemveld wandelen. Ze kunnen makkelijk een wandeling van 6 tot 8 km maken.

Langs het traject van iets meer dan twee kilometer tussen de onthaalpoort Os en Ezel en het onthaalplein in Zedelgem kan er een soort fit-o-meter of imitatiepad komen met oefeningen die verwijzen naar de 'bewoners' van het Vloethemveld (springen als een konijn, marcheren als een soldaat, op vier poten lopen als een schaap..). Dit 'imitatiepad' kan het wandeltraject tussen de parking in Jabbeke en het onthaal in Zedelgem opladen. Kinderen hoppen dan vlotter van opdracht naar opdracht en zo ook van startpunt naar eindpunt.

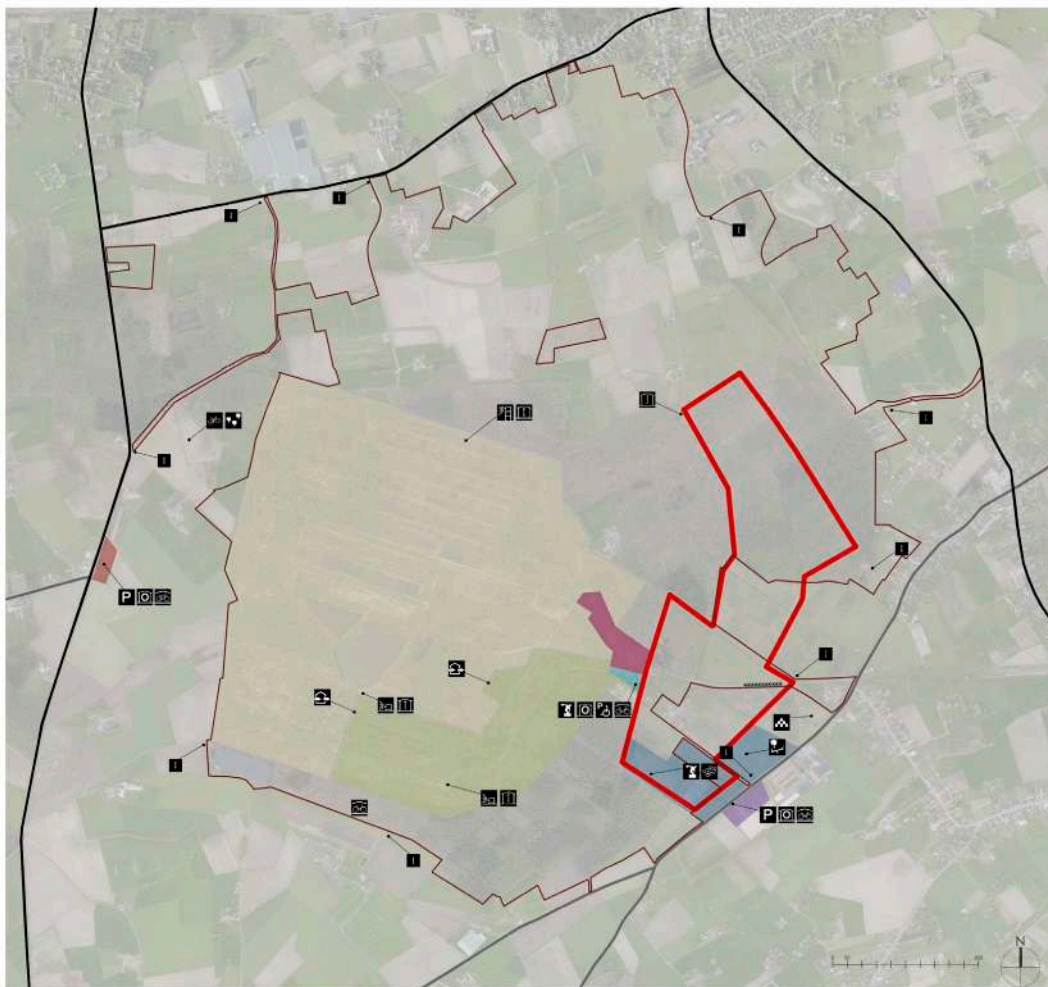


Terugkeren naar het startpunt in Jabbeke kan door de natuur- en erfgoedzone. Wandelaars verlaten deze zone aan het einde van de barakkenstraat via een toegangscontrole en stappen door de corridor terug naar het startpunt.

### 7.1.1.5 Gethematiseerde wandelingen in het Vloethemveld

#### Thematische boswandeling

4,1 km



Een thematische boswandeling is één van de mogelijkheden. Er zit jong en oud bos in, naaldbomen, loofbomen en een stukje heide. Het passeert langs de Vossebarm en het bosreservaat alsook langs de Forbiosite (onderzoek biodiversiteit) en loopt tussen het speelbos en het KOTK-bos.

Een hoefewandeling langs de ontginningshoeves in het noordelijk deel is een andere mogelijkheid. Wandelaars kunnen de hoeves bereiken via de bestaande recreatieve routes die ook door fietsers worden gebruikt. De hoefewandeling en de boswandeling aan elkaar koppelen levert een gevarieerde route.

## 7.1.2 NATUURLOPPAD

Natuurlopen zijn uniform bewegwijzerde loopomlopen (met afstands aanduiding) in bos- en natuurgebieden in eigendom en beheer van Agentschap voor Natuur en Bos. Sporters komen in een 'uniek kader' terecht. Zo worden sport en natuur samengebracht. Natuurlopen zorgen voor een optimale (natuur)beleving en tonen dat topnatuur en sport perfect combineerbaar zijn. Momenteel zijn er 16 bewegwijzerde natuurlopen in Vlaanderen. Deze zijn erkend door Agentschap voor Natuur en Bos en door Sport Vlaanderen.

Een overzicht van de gerealiseerde natuurlopen in Vlaanderen is te vinden op [www.natuurenbos.be/natuurlopen](http://www.natuurenbos.be/natuurlopen). Via virtual races gebeurt er ook een koppeling met de virtuele wereld ([www.natuurenbos.be/virtualraces](http://www.natuurenbos.be/virtualraces)).



### 7.1.2.1 Algemene criteria

Natuurlooppaden voldoen aan volgende criteria:

- Ze zijn uniform bewegwijzerd en hebben een afstands aanduiding. Optioneel kunnen er ook paaltjes worden gebruikt voor intervaltraining.
- Natuurlopen maken maximaal gebruik van bestaande wandelpaden. De natuurloop wordt aangelegd zonder een hinder te vormen voor andere sport- en natuurliefhebbers (geen conflict met bestaande fiets-, wandel-, ruiter- en mountainbikeroutes).
- Er wordt geprobeerd om een afstand van minimum 5 km te halen. Die afstand kan natuurlijk altijd langer zijn, zoals de 15 km lange loop van het Meerdaalwoud.
- Het traject kan bestaan uit één of meerdere lussen. Een afzonderlijke lus bedraagt bij voorkeur 2,5 km.
- Minstens 80% van de natuurloop is onverhard.

- Er gaat heel wat aandacht naar veiligheid: sociale veiligheid, verkeersveiligheid, geen hinderende takken of andere obstakels. Het pad moet voldoende effen of droog zijn in de lente, zomer en herfst. 'Zwarte natuurlopen' zijn trajecten waar het af en toe wat moeilijker lopen is. Voor beginnende lopers (start to run) zijn de natuurlopen iets moeilijker.
- Er is een vorm van onthaalinfrastructuur voorzien bestaande uit een startzuil met informatie, bij voorkeur aan een parking. Op deze zuil komt een kaart met het traject van de natuurloop en ook enige duiding over de waarde van het gebied waar je door kan lopen (fauna, flora, landschap, erfgoedwaarde...)
- Er is steeds overleg vooraf met lokale actoren, zoals sport- en milieuraden, gemeentebesturen en -diensten of lokale joggingclubs. De realisatie van de natuurloop gebeurt steeds in samenwerking met de lokale sportdienst en/of lokale sportclubs. Deze partners zorgen ook voor een peter en/of meter voor de natuurlopen. Ze houden het parcours mee in de gaten op vlak van bewegwijzering en dergelijke meer.
- Een natuurloop is niet verlicht.
- Er is geen omkleedmogelijkheid.
- Opvolging na realisatie: occasionele tevredenheidsmetingen over de omloop en het loopcomfort.
- Communicatie via de flyer gemaakt door Sport Vlaanderen, via de natuurbelevingswebsite en sociale media van ANB en via de websites van de lokale besturen.

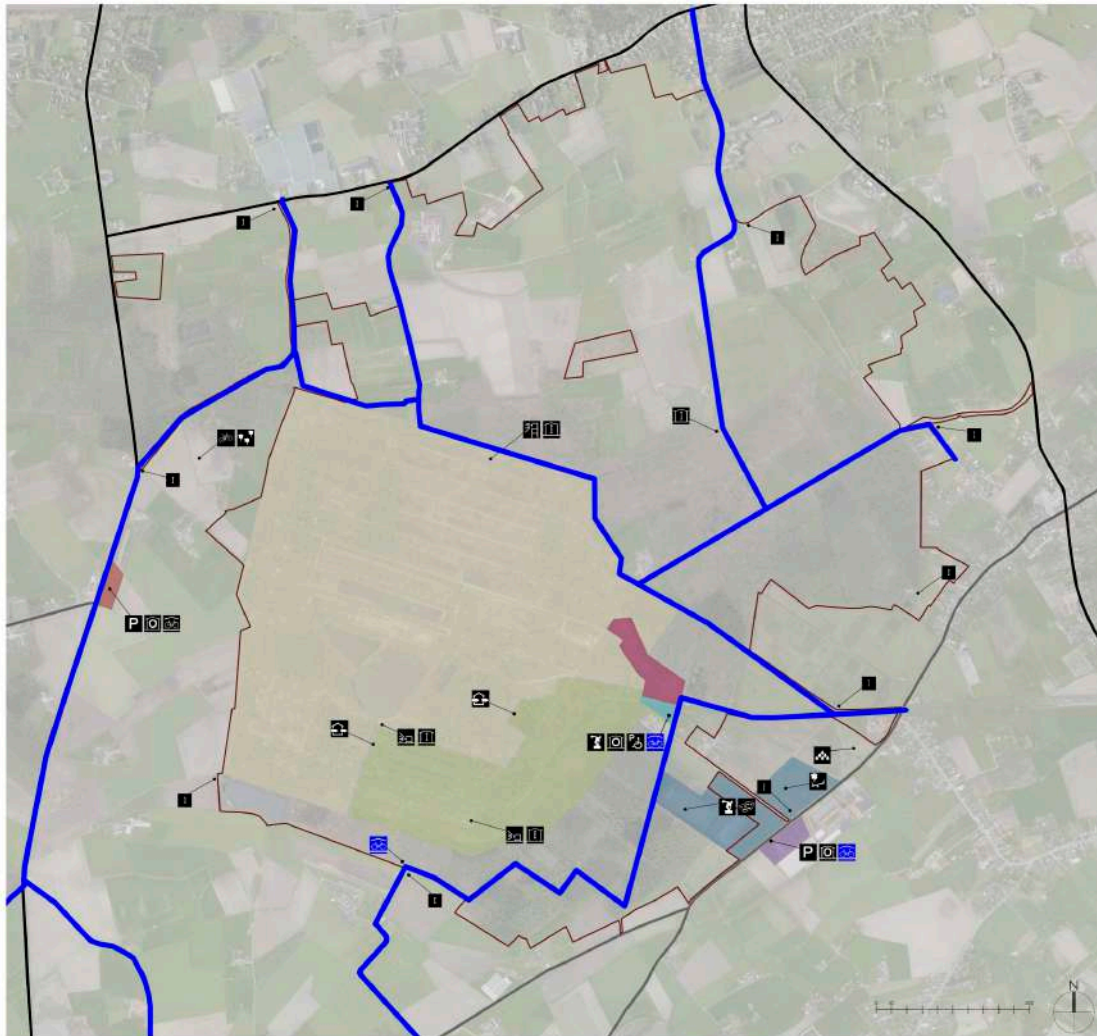


### 7.1.2.2 *Natuurloop Vloethemveld*

Het natuurlooppad van het Vloethemveld gaat langs de voormalige atletiekpiste en brengt lopers verder in het gebied. Andere natuurlopen in de buurt zijn die in De Duinbossen van De Haan en in de Vagevuurbossen van Beernem. Er zullen verschillende lussen worden aangelegd met verschillende afstanden waarvan de lussen ook te combineren zijn om lange afstanden te lopen. Bij de aanleg van het pad in het Vloethemveld zullen we aandacht besteden aan de algemene criteria. Daarbovenop dienen nog enkele bijkomende zaken te worden meegenomen:

- Het Vloethemveld is een erg waterziek gebied. We moeten er maximaal voor proberen zorgen dat dit pad ook na felle regen bruikbaar is. Het pad mag niet onder water komen en niet te modderig worden.
- Het startpunt voor de natuurloop moet in nader overleg worden bepaald. Er kan een infobaken worden geplaatst in de buurt van de parking van het POV, maar dan moet het pad van daar vertrekken in de richting van de voormalige atletiekpiste. In een ander scenario start de natuurloop pas ter hoogte van de voormalige atletiekpiste of de opgebroken parking. In dat geval kan het nuttig zijn om een fietsenstalling aan het startpunt te voorzien.
- Voorzie een bank waar lopers kunnen rusten en stretchen.

**Fietsroutes totaal**  
9,4 km



### 7.1.3 FIETSRUTES

Er zijn verschillende fietspaden die het Vloethemveld doorkruisen en die deel uitmaken van het bestaande fietsknooppuntennetwerk.

Doorgaans maken recreatieve fietsers een tocht waarin ze in een grote lus terugkeren naar hun vertrekpunt. Westtoer rekent een gemiddelde lengte van 30 tot 50 km voor een recreatieve fietstocht. Een lus rond het Vloethemveld op zich is te klein om een op zich staande fietstocht te kunnen vormen.

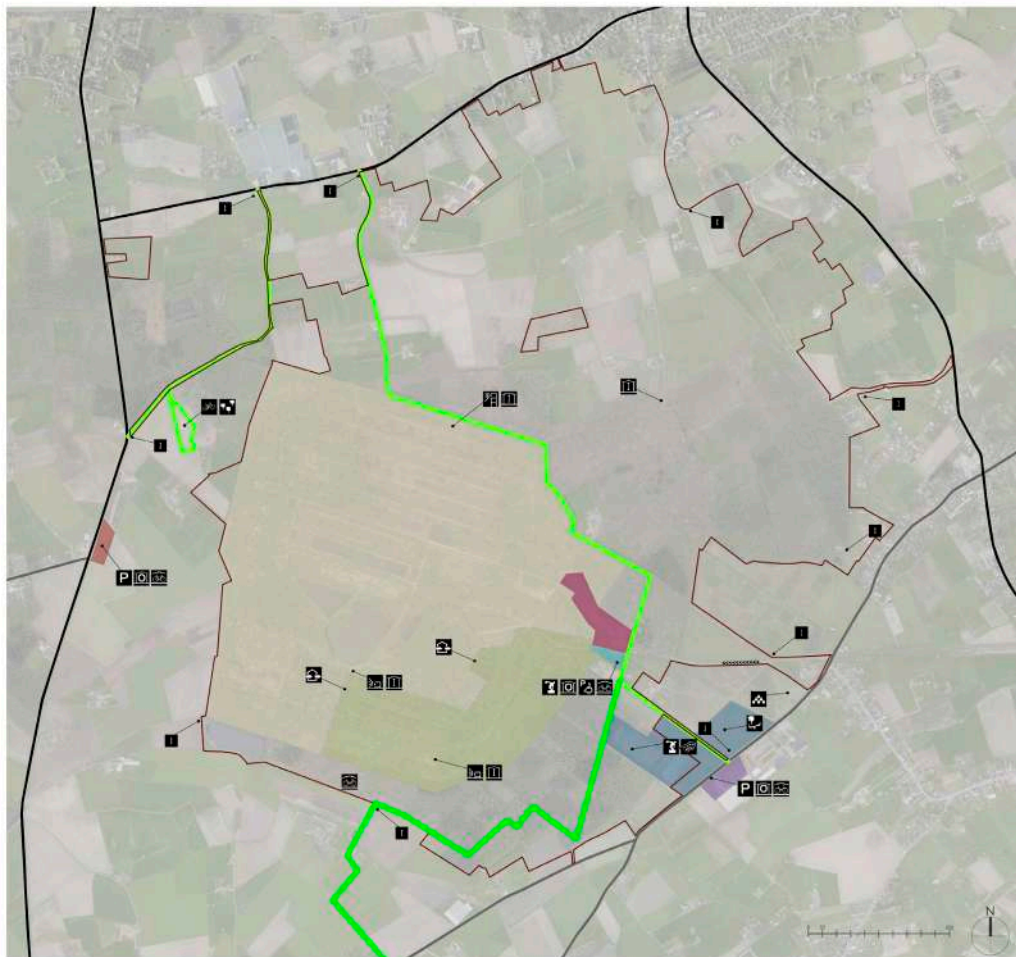
Westtoer zal een Vloethemveldroute uitstippelen langs bestaande knooppunten. Deze route vertrekt aan het Permekemuseum en loopt langs verschillende lokale ondernemers in Jabbeke en Zedelgem. Deze aaneenschakeling van knooppunten kan gecommuniceerd worden als de Vloethemveldroute.

De Vloethemveldzate is een belangrijke fietsas doorheen het gebied, zowel voor fietsers die vanuit Zedelgem als vanuit Jabbeke komen.

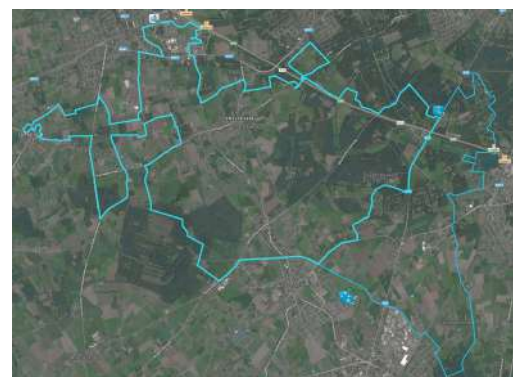
Het is belangrijk dat aan de uitkijpunten, speelbos, onthaalplein... plaatsen voorzien zijn waar je je fiets veilig kan vastmaken en van waaruit je het gebied dan verder te voet kan verkennen. Een goede bewegwijzering is belangrijk.

## 7.1.4 MOUNTAINBIKEROUTES

### Mountainbikeroutes totaal



In het gebied liggen diverse mountainbikeroutepaden. Op het grondgebied van Jabbeke is er in de buurt van Os en Ezel ruimte voor een klein technisch parcours voor mountainbikers. Dit parcours takt aan op het bestaande netwerk (de Bossenroute en Zilleghemse mountainbikeroute) voor mountainbikers en vormt zo een verrijking voor dit netwerk.



Bossenroute

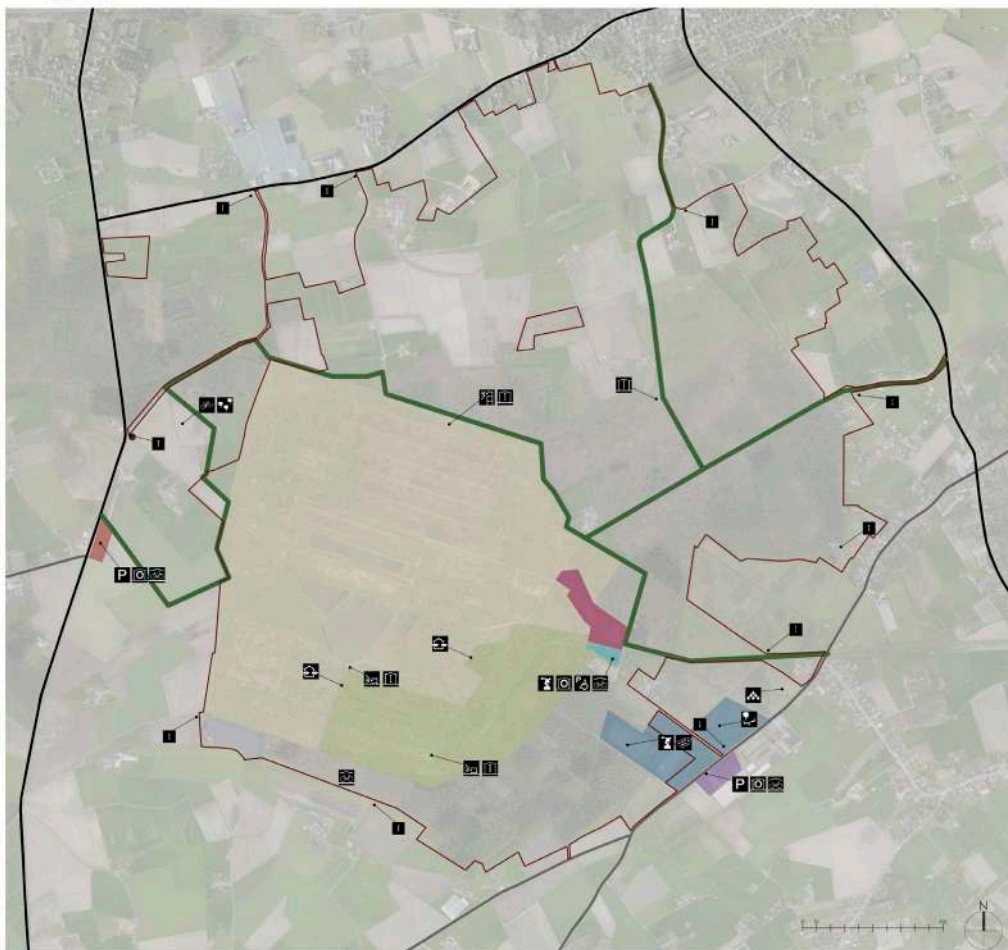




## 7.1.5 MEN- EN PAARDENROUTES

### Ruiterpaden totaal

7,6 km



Ruiters en menners leggen langere afstanden af via het bestaande ruiter- en mennetwerk. Dit netwerk krijgt nu enkele verbindingen bij rond het Vloethemveld. 7,6 km aan ruiterpaden geven ruiters en menners de mogelijkheid om het gebied te verkennen. Aan de kant Jabbeke komt het tracé te liggen op de nieuw aangekochte percelen. Trailers kunnen parkeren op de parking van de Os en de Ezel. Ter hoogte van het onthaalplein is er plaats waar een koets of huifkar halt kan houden.

VLM plant een nieuwe route tussen Snellegem en het Vloethemveld.

## **7.1.6 AUTOVERKEER**

### **7.1.6.1 *Waar parkeren en mobiliteitsswitch***

Zoals reeds aangegeven is het de bedoeling dat mensen met de auto parkeren op de parking aan het POV in Zedelgem of op de parking aan de Os en de Ezel in Jabbeke. Op de parking aan het POV is ook plaats voorzien voor bussen. Daar geven duidelijke infoborden aan dat ze zijn aangekomen in het Vloethemveld. Een goede bewegwijzering met vermelding van afstanden leidt ze het gebied in. Voor minder mobiele mensen en personeel zijn er ook parkeerplaatsen aan het onthaalplein.

### **7.1.6.2 *Verkeer op de Vloethemveldzate en de kasseiweg***

Het deel van de Vloethemvelzate tussen de Diksmuidse Heirweg en het onthaalplein wordt ingericht als een rijspoor. Op dit deel van de zate zelf zal enkel dienstverkeer worden toegelaten, in dit geval dus verkeer voor de beheerloodsen. De doorgang voor auto's van de zate naar de kasseiweg wordt geknipt. De kasseiweg is er enkel voor dienstverkeer, fietser en wandelaars. Alle privébewoners rijden heen en terug langs de kasseiweg.

## 7.2 Belevingszones die altijd toegankelijk zijn

### 7.2.1 BEHENDIGHEIDSPARCOURS MOUNTAINBIKE

Op grondgebied Jabbeke stelt het Agentschap voor Natuur en Bos een terrein van 1,5 hectare beschikbaar om op termijn in te richten als behendigheidsparcours voor mountainbikers. Dit zal worden ingericht in kader van het goedgekeurde inrichtingsplan MoubEEK-Vloethemveld. Aan het behendigheidsparcours zal ook de Jabbeekse bossenroute passeren.

Opmerkingen om mee te nemen in ontwerpfase van het behendigheidsparcours:

- Lengte van het parcours is ongeveer 500 meter.
- Geen te grote constructies die het landschap domineren.
- Zoveel mogelijk een natuurlijke invulling met stenen, stammen, (natuurlijke) bergjes, en beekjes.
- Duidelijke fysieke scheiding (grachtjes) van de rest van het gebied.



### 7.2.2 OPEN ONTMOETINGSPLEIN OP DE VOORMALIGE ATLETIEKPISTE

De voormalige atletiekpiste blijft een open plek in een beboste zone: dit is bijzonder en verwijst naar het verleden. Op deze open plek kan er kunst komen, maar een grootschalige kunsthappening zit beter in de afsluitbare zone van Kamp Vloethemveld. Deze zone is veiliger en je kan toegangsgeld vragen. De kunst hier is dus eerder een teaser voor een kunsthappening in het betalend gebied. Hier is ook de mogelijkheid om de natuur te integreren in de kunst. In de meer kwetsbare zone van Kamp Vloethemveld is dit beperkter. Op de voormalige parking aan de atletiekpiste is er plaats voor wilgenkunst die verwijst naar de ronde tenten van de POW.



### 7.2.3 SPEELBOS EN SMULBOOMGAARD

In 2011 startte ANB met de aanplant van het speelbos. In een gebied van iets meer dan 3 hectare kregen avontuurlijke spelelementen een plaats. In de ontwerpfase kregen de kinderen van de Vrije Eigentijdse Katholieke Basisschool in Aartrijke en de Vrije Basisschool Zedelgem Dorp inspraak. Op basis van hun suggesties kreeg het speelbos enkele heuvels, een laagte en een speltunnel. Het speelbos werd nog aantrekkelijker gemaakt met een totempaal, houten speelpaddenstoelen, dieren in houtsnijwerk, stapblokken, een kamp en een zandberg met picknickbanken. Het speelbos is het hele jaar door vrij toegankelijk van zonsopgang tot zonsondergang. Kinderen mogen touw en hout meenemen om hutten en constructies te bouwen op voorwaarde dat die constructies tijdelijk zijn van aard en dat ze hun afval weer meenemen naar huis. Takken van de bomen mogen niet worden afgebroken of gezaagd. Ook spijkers, schroeven, metaal, glas, honden en vuur zijn verboden in het speelbos.

In het speelbos worden wegwijzers voorzien naar het onthaalplein. De route loopt langs de Vloethemveldzate. Er zijn ook wegwijzers naar de open zone aan de atletiekpiste.



In de buurt van het speelbos ligt een smulboomgaard. Daar kunnen bezoekers zelf fruit plukken van de talrijke fruitbomen.



# 8 HERBESTEMMINGSPLAN KAMP VLOETHEMVELD

## 8.1 Kamp Vloethemveld

### 8.1.1 BOUWKUNDIGE STRUCTUREN

#### 8.1.1.1 *Barak B*



Barak B wordt ingericht als onthaalgebouw (meer informatie over het onthaalgebouw is te lezen in hoofdstuk 6.4). Hier zijn alle faciliteiten aanwezig om bezoekers goed te kunnen ontvangen. Bovendien is dit gebouw ook een infopunt waar het Vloethemveld wordt gesitueerd ten opzichte van andere POW-kampen wereldwijd en van andere Natura 2000 gebieden in Vlaanderen. In dit gebouw is een teaserwand voorzien (eventueel met objecten of replica's) rond de grote verhalen die over het gebied te vertellen zijn (ontginning, natuurwaarden, POW en militaire geschiedenis).

#### 8.1.1.2 *Hergebruik groene barakken*



Naast het onthaalgebouw bevinden zich twee groene barakken. Deze worden op termijn ingericht om de bezoekers te ontvangen. Voor deze inrichting is een groeitraject voorzien. Barak 1 doet na restauratie dienst als filmzaal. Mensen moeten hier droog kunnen zitten en een minimum aan verwarming hebben. Barak 2 wordt op termijn ingericht als belevingsruimte. Hier kunnen de vier grote verhaallijnen over het gebied meer in detail worden uitgewerkt.

De groene barakken worden in fases gerenoveerd en opengesteld. Bij het ontwerp van de inrichting gelden volgende randvoorwaarden:

- Het zal niet mogelijk zijn om in de barakken originele erfgoedobjecten te tonen. Er is geen bewaking en de gebouwen zijn niet geklimatiseerd.
- De inrichting moet in de mate van het mogelijke modulair of verplaatsbaar zijn, zodat ze opzij kan worden gezet indien er plaats nodig is voor educatieve activiteiten.
- Er moet ruimte zijn voor tijdelijke initiatieven (tijdelijke tentoonstellingen)

### 8.1.1.3 Inrichting aantal depots



Enkele depots langs de wandelroute in Kamp Vloethemveld zijn toegankelijk voor de bezoekers. In of op een aantal depots zijn nog muurtekeningen van de krijgsgevangenen zichtbaar. Deze muurschilderingen zijn erg kwetsbaar en hebben te lijden onder aanrakingen en klimatologische omstandigheden. In overleg met experts worden er maatregelen getroffen om ze zo goed mogelijk te beschermen (afstandhouders, verlichting met timers en sensoren...). Het betreft hier het depot Da 3 (3158) waar op de buitenmuur een toogscène staat en het depot Da11 (3269) waarin zich in het gebouw twee gouache muurschilderingen bevinden van landschappen.

Deze twee depots bevinden zich in het gebied van de barakkenstraat en liggen rug aan rug t.o.v. elkaar. Het is de bedoeling om deze twee depots, waarin het inhoudelijk verhaal van de kunstwerken uit het POW-kamp wordt verteld, met elkaar te verbinden. Dit kan gebeuren door het realiseren van een houten oversteek over de centrale merlon die beide depots van elkaar scheidt. Op deze oversteek hebben de bezoekers ook een extra zicht op alle depots van de barakkenstraat.





Depot Da11: 2 muurschilderingen in het interieur



Depot Da3: muurschildering met Toog scene op buitenmuur



In een aantal andere depots langs de route worden enkele wandvullende beelden aangebracht waarop eveneens een aantal inhoudelijke teksten worden geplaatst (zie sfeerbeeld op volgende pagina). Beeld en tekst geven een duiding over de militaire betekenis en gebruik van de depots: enerzijds het gebruik en inrichting als slaapplek voor de krijgsgevangenen tijdens het POW-kamp en anderzijds het gebruik als munitieopslagplaats tijdens de Koude Oorlog.

Deze beelden zijn bij voorkeur levensgrote historische foto's van een barak in het POW-kamp of van opgeslagen munitie. Het gebruikte materiaal voor deze visualisatie is goed bestand tegen vocht en temperatuurschommelingen. De opstelling is onderhoudsvriendelijk. In de barakken is er verlichting die werkt met bewegingsdetectie en een timer. De stroomvoorziening moet van een zonnecel komen want er zijn geen elektriciteitsvoorzieningen in het gebied.

We zouden deze wandvullende foto's willen plaatsen in de barakken Da8 (3172) waar het verhaal van het POW-kamp aan bod komt (in combinatie met de muurschilderingen) en het depot Db6 (3164) waar het verhaal van de munitie in beeld wordt gebracht.

Er zullen ook 3 depots hergebruikt worden als opstelplaats voor de 3 kunstwerken die nu nog langs het pad naar de Bocca staan opgesteld. Dit zijn eveneens kunstwerken van krijgsgevangenen uit de periode van het POW-kamp. Ze zijn in slechte staat en zouden naar een overdekte plek moeten worden verplaatst.

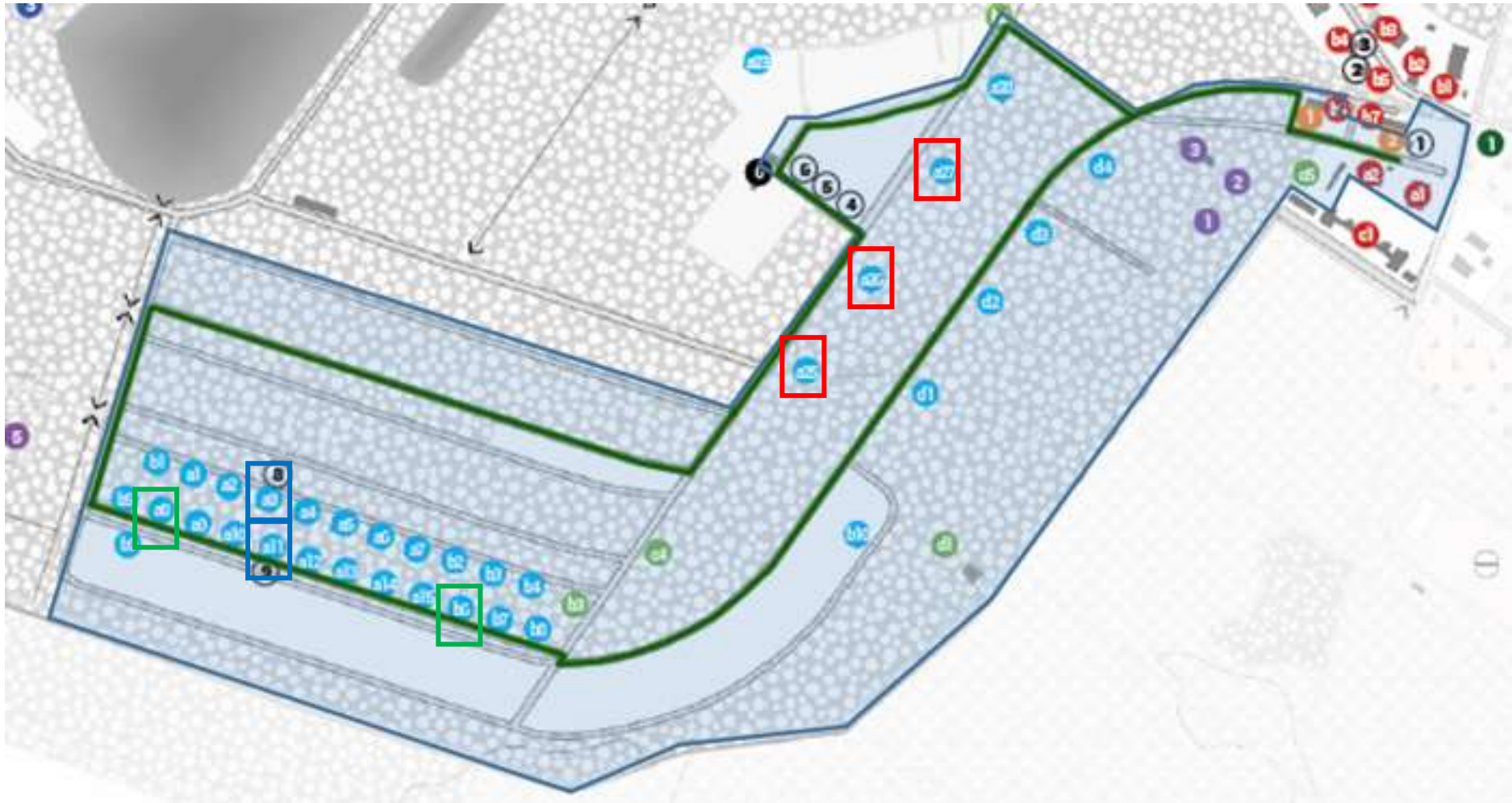
Om de belevingswaarde van de wandeling in de natuur- en erfgoedzone te vergroten en om het bouwkundig erfgoed een functie te geven, stellen we voor om de werken op te stellen in verschillende depots: Per locatie wordt één kunstwerk centraal in de ruimte geplaatst. De ruimte zelf wordt verduisterd en het kunstwerk zelf wordt uitgelicht zodat het zowel aan de voor- als achterzijde zichtbaar is. Er worden ook afstandhouders geplaatst zodat de bezoekers het kunstwerk zelf niet kunnen aanraken. Het gaat om de depots Da 25 (3704), Da26 (3703) en Da27 (3703).



*Kunstwerken aan de Bocca en beeld op het depot Da26*



*Sfeerbeeld van een wandvullende foto in één van de depots*



Publiek toegankelijke depots:

- Depots met muurschilderingen Da3 en Da11 waar een oversteek over de merlon wordt voorzien (blauwe aanduiding)
- Depots met wandvullende foto's Db6 en Da8 (groene aanduiding)
- Depost met kunstwerken Bocca: Da25, Da26 en Da27 (rode aanduiding)

De andere leegstaande depots kunnen ook gebruikt worden voor het organiseren van kunsttentoonstellingen in Kamp Vloethemveld. In het kader van een groter terugkerend evenement dat bv. om de twee of drie jaar rond moderne kunst kan georganiseerd worden, kunnen in meerdere depots kunstwerken worden tentoongesteld. Op deze wijze zijn de kunstwerken enigszins beschermd tegen weer en wind en kan men in de depots een belevingsvolle sfeer creëren waardoor de werken optimaal beleefd kunnen worden.

Zo ontstaat er een tijdelijke kunstroute die de bezoekers een extra beleving kan geven. Een dergelijke kunsttentoonstelling kan best tijdens de zomerperiode worden georganiseerd en kan een extra inkomst voor de exploitatie leveren. De barakken die gebruikt worden voor een dergelijke opstelling kunnen worden voorzien van tijdelijke verlichting waarvoor de stroom voorzien wordt via bijgeplaatste kleine zonnepanelen.

Er zijn in het buitenland een aantal (erfgoed) sites waar militaire bunkers voor het opstellen van kunst worden gebruikt. Het NATO-vliegveld Soesterberg is zo een plek, maar ook de Boros bunker in Berlijn en de bunkers aan de Deense Westkust bij Blåvand. In Soesterberg kan men een kunstroute per fiets doen waarbij diverse kunstbunkers met elkaar gelinkt worden. Een gelijkaardige kunstroute kan georganiseerd worden in Kamp Vloethemveld.



#### 8.1.1.4 Gebruik wachtershuisjes

In Kamp Vloethemveld zijn ook vier wachtlokaaltjes bewaard gebleven. Elk gebouw krijgt een functie in het kader van de publieke openstelling.



Het wachthuisje Wc4 (blauwe aanduiding op kaart) ligt nabij een zone die als heide werd ingericht. Het is daarom de plaats waar heide als landschap wordt geduid. In dit wachthuisje kunnen proefopstellingen worden geplaatst waar vrijwilligers aan de bezoekers uitleg kunnen geven over de typische fauna en flora die aanwezig zijn in een dergelijk landschap. De heidehut wordt slechts opengesteld gedurende bepaalde weekends in het zomerverlof wanneer ze kan bemand worden door vrijwilligers.



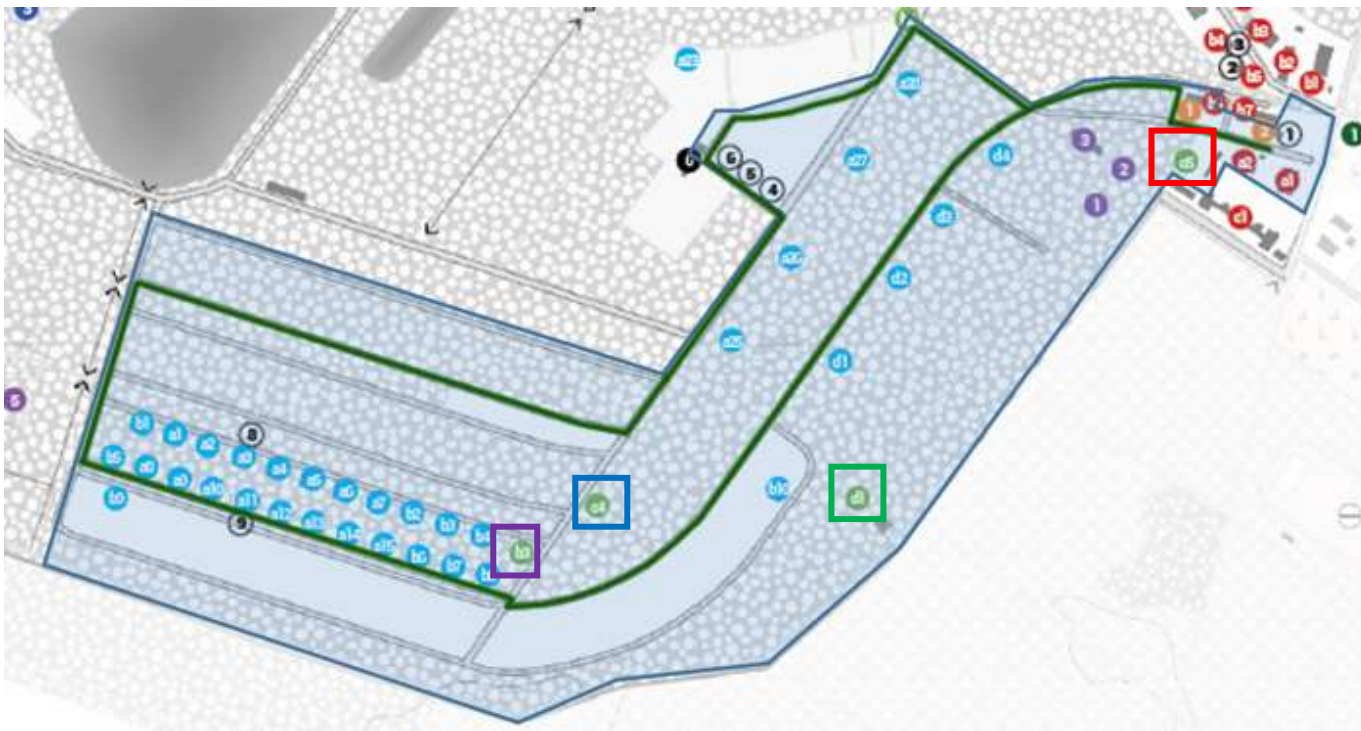
Het wachthuisje Wc5 (rode aanduiding op kaart) ligt dicht bij de groene barakken en het onthaalplein. Dit wachthuisje wordt omgevormd naar een bergruimte voor materieel die in het kader van publieke evenementen wordt gebruikt, zoals extra tafels en stoelen, tenten, enz...



Het kleine betonnen wachthuisje Wb3 (paarse aanduiding op kaart) werd gebruikt als sleutelhuisje ten tijde van het munitiedepot. In dit betonnen gebouwtje werden de sleutels opgeslagen van de diverse munitiedepots die aansluitend aan dit sleutelhuisje lagen. Dit verhaal wordt hier voor de bezoekers geduid.



Gebouw Wd1 (groene aanduiding op kaart) is een houten wachtlokaaltje gelegen bij depot Wb10 op de militaire kaart. In principe gaat het hier om het gebouw d1, maar de aanduiding van dit nummer op het militair plan is niet juist. Het gebouw is gelegen aan de kop van de eerste merlonzone. Tussen de start van de wandeling aan de groene barak en het uitkijkpunt aan de barakkenstraat is er een lang traject waar geen verdere belevingselementen zijn ingericht. In dit houten lokaal komen bezoekers iets te weten over hoe de munitie werd bewaakt.



*Kaart met aanduiding van de 4 wachthuisjes inKamp Vloethemveld*

### 8.1.1.5 Hergebruik lichte structuren of nissenhutten

In de buurt van het onthaal bevindt zich een cluster van drie lichte constructies. Deze nissenhutten liggen aan de rand van het bosrijke gedeelte van Kamp Vloethemveld (periode van het ontginningsgebied Vloethemveld). Deze constructies kunnen in de toekomst worden hergebruikt voor educatieve doeleinden vb. bosklassen (3<sup>de</sup> graad lager onderwijs). Deze gebouwen bevinden zich echter in een zeer slechte staat. Gezien de technische toestand van deze gebouwen en de kostprijs om deze structuren terug veilig en bruikbaar te maken, worden deze investeringen pas voorzien op het einde van het herbestemmingstraject. Ze vormen op zich dus geen prioriteit, maar ze kunnen wel een rol van betekenis krijgen naar een publieke educatieve openstelling (gezien de nabijheid van het onthaalplein met facilitaire functies zoals sanitair) gericht op het thema bos.



Nissenhut L1

Dit is een klein gebouw met weinig daglicht. Het is in slechte staat. In eerste instantie krijgt dit geen nieuwe bestemming. Na grondige restauratie kan deze constructie eventueel dienstdoen als overdekte vertelplek voor klassen. Maar hierbij moet toch de vraag gesteld worden in hoeverre dit een technisch en financieel haalbare kaart is om hier een veilige plek van te maken. Hier is geen aansluiting op elektriciteit en water. De gebouwen liggen ook midden in waardevol bos.



Nissenhut L2

Dit moet ooit een soort serre geweest zijn. Hier kunnen educatieve (bos)activiteiten doorgaan in een overdekte, maar niet verwarmde omgeving. Deze ruimte kan als praktische uitvalsbasis dienst doen om met educatieve pakketten rond het bos te werken (combinatie binnen- en buitenactiviteit). Hier is geen aansluiting op elektriciteit en water.



Nissenhut L3

Deze langerekte boshut is aan één wand open. Daardoor wekt deze plek een surrealistische indruk. Het kan een rustpunt zijn, met een bevreemdend zicht op het bos errond. Ook hier kunnen educatieve activiteiten plaatsvinden rond het thema bos. Hier is geen aansluiting op elektriciteit en water.

Zolang deze lichte constructies geen nieuwe bestemming hebben gekregen, worden ze afgesloten voor het publiek. De paden ernaartoe worden ook niet beter toegankelijk gemaakt. Technisch is dit een nader te onderzoeken piste. In eerste instantie wordt nu gezorgd dat de aanbevelingen van Monumentenwacht voor deze gebouwen worden gerealiseerd in functie van zorg voor het erfgoed. Op lange termijn en afhankelijk van de realisatiegraad van de rest van Kamp Vloethemveld en de noodzaak aan bijkomende educatieve gebouwen, kan hier verder naar worden gekeken. Op de volgende pagina geven we enkele sfeerbeelden hoe deze plek kan worden omgevormd naar een attractieve educatieve zone rond het thema bos.



Kaart met rode aanduiding plaats nissenhutten





#### 8.1.1.6 **Transformatie hondenkennel – schapenrassen (levend erfgoed + begrazing in natuurgebieden)**



De hondenkennel naast het onthaalgebouw is een lage constructie. Een suggestie is om er uitleg te geven over oude schapenrassen die bij het beheer van het natuurgebied worden gebruikt en/of om er te verwijzen naar het voormalig veldgebied waar schapen werden geweid. Dit kan een plaats zijn waar we uitleg kunnen geven over het belang van de begrazing voor de natuur in Vloethemveld. Een van de geïnteresseerden voor de gidsopleiding heeft alvast kennis van oude schapenrassen. Een andere mogelijkheid is om de site uit te bouwen als een infopunt rond bijen, wilde bijen en bestuivers, soorten die het heel moeilijk hebben om vandaag te overleven. De inrichting van dit infopunt kan op een belevingsvolle manier gebeuren. Zo kan dit eventueel in de vorm van een escape room. Waarbij bezoekers pas een nieuw deel van de kennel kunnen bezoeken als ze raadsels of opdrachten tot een goed einde hebben gebracht. De insteek van deze escape room is educatief.

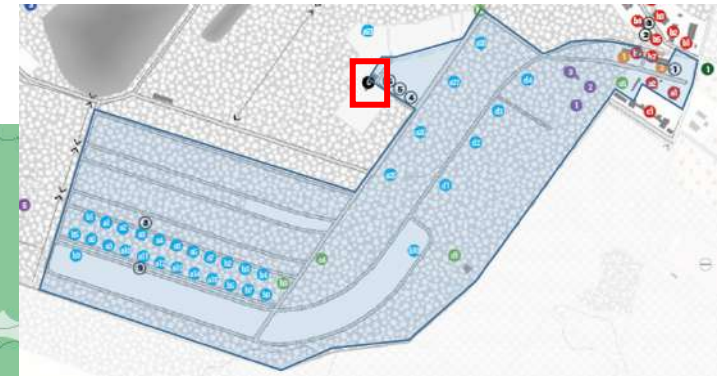
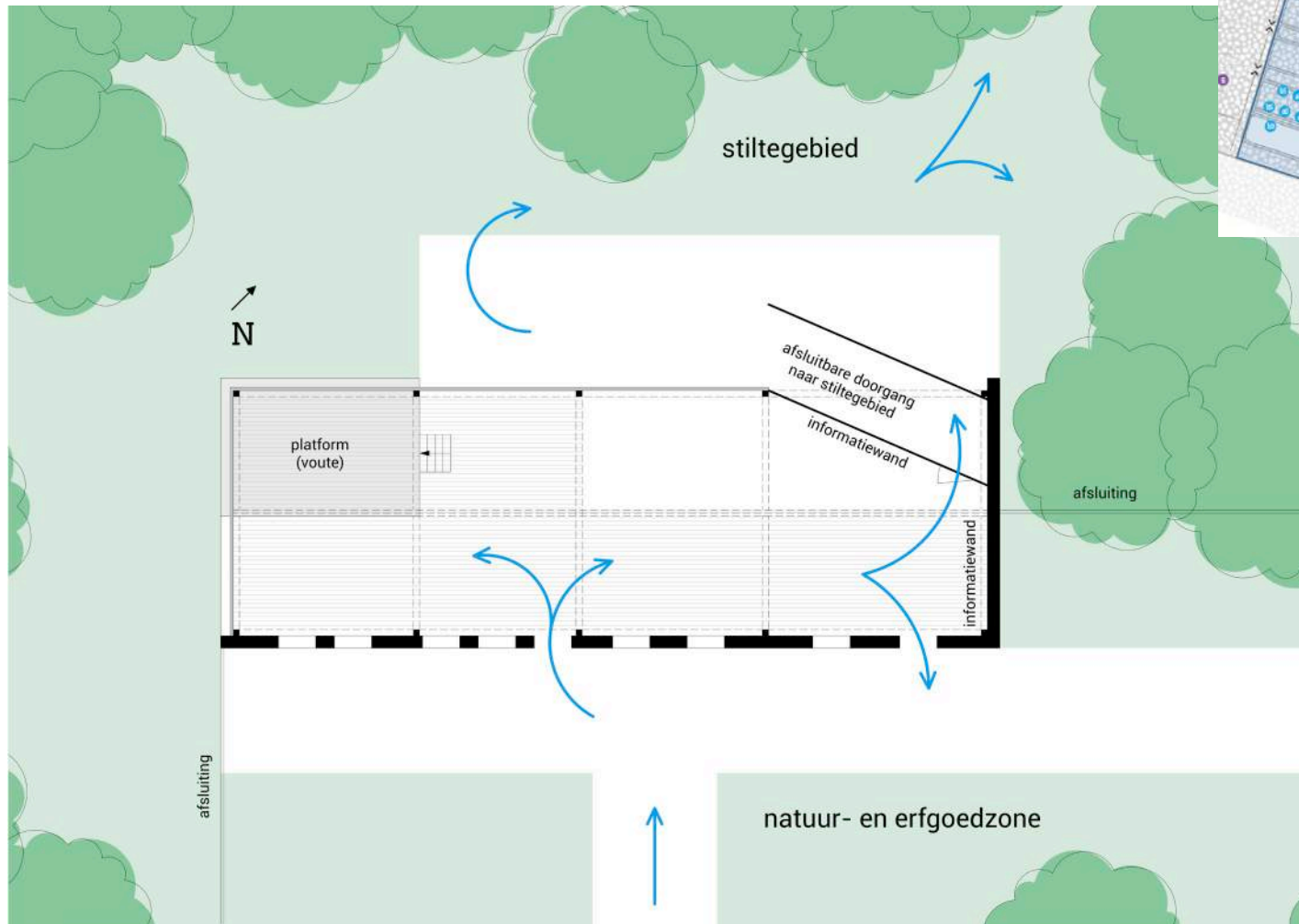
Voor de herbestemming van de oude hondenkennel zijn er dus verschillende opties:

- Educatie rond oude schapenrassen. Als hier enkele oude schapenrassen te zien zijn, moet hier ook een infodrager komen die de bezoekers informeert over deze schapen.
- Dit kan ook een plek zijn om om bezoekers in te lichten over bijen, wilde bijen en bestuivers. Het plaatsen van bijenkasten is hier minder evident gezien de korte afstand tot privewoningen en de wettelijk te respecteren afstandsregels voor het plaatsen van bijenkasten. Bovendien is uit een studie gebleken dat honingbijen concurreren met de wilde bijen in het gebied, waardoor het af te raden is om hier bijenkasten te plaatsen.
- Dit educatieve element kan de vorm krijgen van een educatieve escape room.

#### 8.1.1.7 **Bocca: toegangspoort natuur – mark – schuil dak**

De Bocca ligt middenin het Vloethemveld en heeft een belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis van het gebied. Daarom is deze plek waardevol. De hoeve zelf is in slechte staat. Enkel de gevels van de oude ontginningshoeve blijven behouden en de rest van het gebouw wordt afgebroken. Het oorspronkelijke volume van het gebouw wordt opgeroepen door een nieuwe constructie te plaatsen (bijvoorbeeld uit staal en hout). Deze constructie roept het oorspronkelijke volume van de bocca op, geeft stabiliteit aan de oude muren die behouden blijven en kan een nieuwe functie krijgen als info- en schuilplek en als startpunt van de exclusieve wandelingen in het stiltegebied.

Het infopunt in het toegankelijke deel van de Bocca gaat over de natuur in het Vloethemveld en de internationale waarde van deze natuur. Dit stuk is voor iedereen bezoekbaar tijdens de openstelling van Kamp Vloethemveld. Het geeft uitleg aan de bezoekers over het beheerdoelstellingen van het natuurgebied, maar ook over de bredere werking van ANB.





**TEAM VLOETHEMVELD:**  
BURO VOOR VRIJE RUIMTE Landschapsarchitecten bvfl

**ARCHITECTENBUREAU Bressers bvba**

**BAILLEUL** Ontwerpbureau

**ERFGOEDSTUDIO**



*De open constructie biedt inkijk in het stiltegebied. Op de afgesloten wand is er plaats voor informatieborden.*



*Op de voormalige route is er een platform waar gidsen uitleg kunnen geven. In een latere fase moet worden gekeken of het nodig is om deze dakconstructie iets meer te sluiten, zodat groepen hier ook kunnen schuilen.*



**TEAM VLOETHEMVELD:**  
BURO VOOR VRIJE RUIMTE Landschapsarchitecten bvfl

ARCHITECTENBUREAU Bressers bvba

BAILLEUL Ontwerpbureau

ERFGOEDSTUDIO

## 8.1.2 LANDSCHAPPELIJKE STRUCTUREN

In het landschap zijn verschillende elementen waar we de aandacht van de bezoeker op willen vestigen:

### 1. Spoorlijntrajecten in bosgebied en markante padenstructuur

In het Vloethemveld kwamen vroeger treinen aan die de munitie naar of van de site vervoerden. Het uitgebouwde spoorwegnetwerk was dus cruciaal in het beheer van de site als munitiedepot. Men kon per trein alle depots op het terrein bereiken om munitieoverslag te doen. Vandaag zijn alle getuigenissen van deze spoortracés verdwenen maar in de padenstructuur vinden we nog de vorm terug van deze oude spoorlijnen. Deze spoorlijnen en haar vertakkingen kunnen worden aangeduid langsheen de betonpaden. De manier waarop ligt nog niet vast. Dit kan onder meer door middel van een soort wegmarkering, een markering met nagels of door het pad deels af te freezezen. Hiervoor wordt er een visueel randpad heraangelegd op de belangrijkste betonpaden doorheen het gebied. Door de heraanleg van deze paden kan men de looplijnen van de het oude spoorwegtracé duidelijker aangeven en kan men zo het gebied toegankelijker maken voor mensen met een beperking. Deze aanleg kan ook als leidraad of looplijn dienen voor de individuele bezoekers en kan zelfs gebruikt worden op info op te plaatsen zodat beeldbepalende borden die impact hebben op de natuurlijke beleving kunnen vermeden worden.



### 2. Dreefstructuren

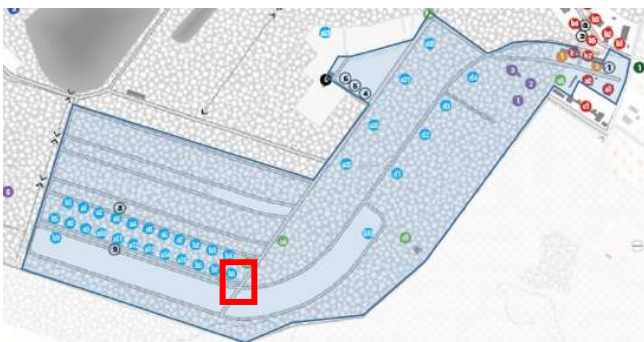
Binnen het voormalig militair domein Vloethemveld zijn verschillende markante dreven aanwezig met niet-inheemse canadapopulieren. Het gaat hier om dreven die de voormalige spoorlijnen begeleidden. Op enkele plaatsen in Kamp Vloethemveld is deze dreefstructuur nog zichtbaar in het landschap. De dreven ontstonden langs de oude brandgangen. Niettegenstaande dat de dreven niet meer overal aanwezig zijn, zijn ze samen met de nog bestaande paden een belangrijk structuurbepalend element in het voormalig militair domein. Vooral de dreef die aansluit op de groene barak 1 waar de bezoekers na het bezoek aan het belevingscentrum hun wandeling starten, is een belangrijk landschappelijk element dat geduid moet worden.





### 3. Uitzichtpunt barakkenstraat

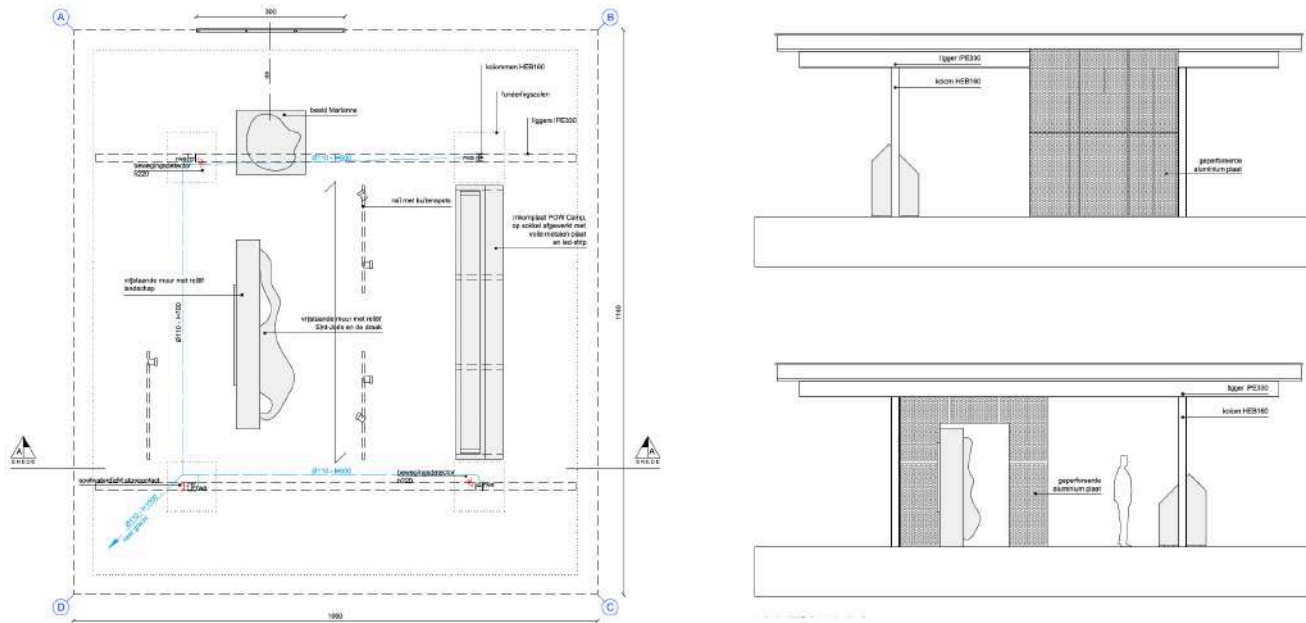
Aan de toegang naar de barakkenstraat (zie rode aanduiding op plan) wordt er een uitzichtpunt gemaakt voor de bezoekers. Het beeld dat men krijgt vanop de merlons op de barakkenstraat is hier zeer mooi en beleevingsvol. Gezien de merlons best niet worden betreden en de mensen (specifiek kinderen) de neiging hebben om deze merlons ook op te kruipen zou het voorzien van een structureel houten uitzichtpunt de verleiding om toch op de merlons te klimmen en te lopen moeten tegengaan.



## 8.1.3 KUNSTWERKEN

### 8.1.3.1 Luifel aan ingang met 3 kunstwerken

In de onthaalzone is een luifel voorzien waaronder verschillende kunstwerken van de POW zijn samengebracht. Hier is enige duiding bij de kunstwerken nodig. De basisinfo kan op een fysieke drager bij de kunstwerken komen. De uitgediepte informatie komt in de wandelgids.

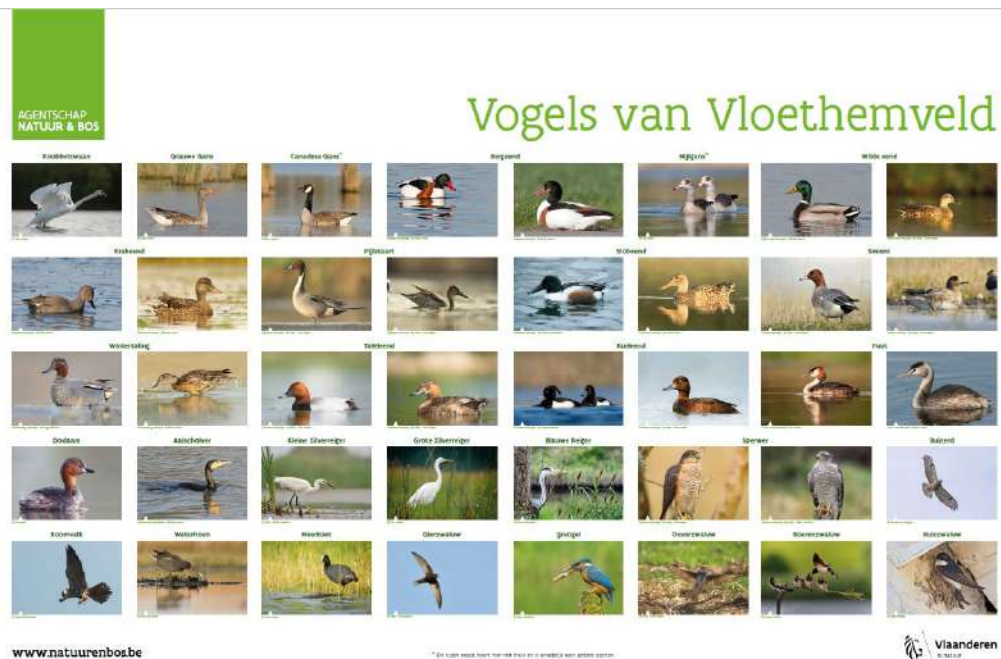


Enkele aanzichten van de luifel uit de plannen van het aanbestedingsdossier

### 8.1.3.2 Depots als onderdak voor kunstwerken Bocca

Zie onder punt herbestemming van de depots.

## 8.2 Stiltegebied



### 8.2.1 VOGELOBSERVATIEPLATFORM

In het vogelobservatieplatform is een infopaneel geplaatst over de vogelsoorten die er in het gebied te spotten zijn. Ook informatie over hoe je kan intekenen voor een geleide wandelingen in het stiltegebied (8 keer per jaar) kan hier aangebracht worden.

### 8.2.2 UITKIJKTOREN

Boven in de uitkijktoren moet een infopaneel komen met informatie over het landschap en enkele foto's van vogels die in het gebied te spotten zijn. Vanuit de toren zijn de merlons, de heide en de vijvers goed te zien. Op deze panelen staat hoe je kan intekenen voor een geleide wandelingen in het stiltegebied (8 keer per jaar). Er is een kader voorzien voor wisselende informatie (welke UFO is gezien, welke vogel staat deze maand in de kijker...)

Bijkomende info rond de betekenis en het ontstaan van de blusvijvers met betrekking tot het munitiedepot vb. de brandende vijvers.



### 8.2.3 DEPOT 3210 – DA16: 5 MUURSCHILDINGEN

In dit depot Da16 gelegen in het stiltegebied zijn nog 5 muurschilderingen van de POW-kamp periode zichtbaar. Dit depot is slechts acht keer per jaar te bezoeken, tijdens een geleide wandeling in het stiltegebied. Deze muurschilderingen worden geconsolideerd en dienen in principe niet afgeschermd te worden voor het publiek gezien ze enkel met gids kunnen bezocht worden. Gezien de historische betekenis en rol van de kunstwerken bij de krijgsgevangenen tijdens het POW-kamp is het toegankelijk houden van deze barak een belangrijk gegeven, zelfs indien ze maar in beperkte mate kunnen bezocht worden. De mogelijkheid moet wel onderzocht worden dat dit depot tijdens specifieke evenementen zoals vb. de Open Monumentendag wel vlotter kan opengesteld worden. Het beheer van dit depot en de muurschilderingen blijft de verantwoordelijkheid van het Agenschap Natuur en Bos en wordt niet in erfpacht overgedragen naar de gemeente Zedelgem of een andere exploitatiestructuur.



### 8.2.4 MERLONS

De merlons werden in de militaire tijd aangelegd rond de munitiedepots om de impact van een mogelijke ontploffing van munitie te beperken. De schokgolf kon worden opgevangen door de aarden dijkes en een kettingreactie kon bij een eventuele ontploffing worden vermeden. De militairen maaiden deze aarden walletjes intensief om brandgevaar te beperken. Daarom kregen de merlons een heel eigen begroeiing. Door het grote hoogteverschil tussen de top van de merlons en de voet ontstond een gradiënt waar heel wat typische flora in te vinden is, waaronder heel wat zeldzame soorten. Bezoekers moeten enige duiding krijgen over de bijzondere waarde van de merlons, zodat ze hier niet op gaan klimmen en ook geen planten beschadigen bij hun bezoek aan het gebied.



## 8.3 Boszone

### 8.3.1 TOEGANGSWEGEN NAAR HET MILITAIR DOMEIN

De historische toegang tot het vroegere militair domein liep via een spoorlijn over de Vloethemveldzate of via de kasseiweg die uit komt op de vroegere militaire bewoning. Deze toegangswegen zijn belangrijk om de betekenis, het beheer en de ontwikkeling van het militair gebied te beleven en te vertellen. De functionaliteit en gebruik van deze toegangswegen, evenals de overgebleven gebouwen waar vroeger de militairen woonden worden via specifieke infoborden geduid.



### 8.3.2 DE ATLETIEKPISTE EN HINDERNISPISTE

De oude atletiekpiste en de hindernispisten zijn ontstaan in de laatste periode van het gebruik van het domein als militair kamp. Deze beide landschappelijke ingrepen waren nodig in het kader van het gebruik van het kamp als militair opleidingskamp voor onderofficieren. Deze zone die gelegen is links van de kasseiweg Vloethemveldstraat wordt vandaag recreatief gebruikt door de bewoners van Zedelgen. In het kader van de herbestemming en het hergebruik van deze zone wordt de atletiekpiste omgevormd naar een natuurlijk open landschap in een bosrijke omgeving. Het wordt een ontmoetingsplaats voor activiteiten rond natuur (natuurleerpad), zelfreflectie (vb. yoga of tai chi sessies) of publieke inhoudelijke events (vb. bouwen van wilgenconstructies en landschapskunst of re-enactmentactiviteiten rond WO II). De hindernispiste en de huidige asfaltparking wordt opgebroken en ingericht als boszone.



### 8.3.3 INRICHTING VOSSENBARM

De Vossenbarm is vandaag nog steeds een opvallend beeldbepalend element. Deze eeuwenoude aarden wal is door mensen aangelegd en ligt op de grens van een bebost en nat gebied en een open landbouwgebied. We willen dit element zichtbaar laten in het landschap door:

- Op een klein deel de planten te snoeien zodat ook in de zomer de wal duidelijk zichtbaar is.
- Het bestaande infobord van de gemeente Jabbeke te vervangen door een iets groter exemplaar dat een geheel vormt met de overige informatieborden.
- Mogelijkheid om in het kader van de toegankelijkheid een geïntegreerde toegangstrap te voorzien met bovenaan een plateau om de Vossenbarm optimaal te beleven.



*Voorbeeld van toegankelijke trapstructuur om de Vossenbarm langs boven toegankelijk te maken*

### 8.3.4 AANLEG VLOETHEMVELDZATE – “MARK” SPOORLIJN

Ooit liep er een spoorlijn langs de weg die nu bekend staat als de Vloethemveldzate. Op de plaats van de sporen is nu een zachte berm. Als we alle noden optellen komen we tot volgende conclusie:

- De Vloethemveldzate wordt qua autoverkeer best een weg met enkel het dienstverkeer van ANB (+inclusief de inwoner die op de hoek woont). Fietsers, wandelaars, mountainbikes en ruiters mogen deze weg ook gebruiken.
- Voor de wandelaars wordt op de plek waar vroeger de spoorlijn lag een onverhard of semi-verhard pad voorzien met verwijzing naar de spoorlijn. Langs dit pad komen referenties aan de historische spoorlijn. Op de plaats waar het pad uit het speelbos aantakt op de Vloethemveldzate moeten duidelijke wegwijzers komen. In het verlengde van de houten dieren in de speelzone kan een houten speelreintje op deze hoek geplaatst worden.
- De huidige asfaltweg wordt mogelijk een tweesporenbetonweg. Een tweesporenweg is ontradend voor autoverkeer. De tweesporenweg dient voorzien te worden van plekken om te kruisen.
- De weg ter hoogte van het plein aan de inkom kan voor autoverkeer mogelijk geknipt worden. Er dient rekening gehouden met vuilnisophaling (dit gebeurt momenteel in een lus)

- o Vandaag nemen bewoners de Vloethemveldzate heen en terug. De bewoners langs de kasseiweg rijden zelfs ook via Vloethemveldzate. Hierover zal dus nog een knoop moeten worden doorgehakt. Als de baan geknipt wordt, doet de kasseiweg dienst als weg voor het meeste autoverkeer van de bewoners. Dat betekent dat ze daar zullen moeten kruisen. Het laatste gedeelte van de kasseiweg is in slechte staat.

### 8.3.5 HISTORISCHE HOEVES

In het gebied liggen enkele historische hoeves. Deze zijn nog bewoond en private eigendom. Vele van deze hoeves zijn historisch ontstaan in het kader van de ontginning van het gebied. Een aantal andere hoeves hebben een gebruik als boswachters- of nachtwachterswoningen.

Vanaf het derde kwart van de achttiende eeuw werden de aanwezige moerassen en vijvers in het domein Vloethemveld drooggelegd en bebost en werd het gebied uitgebaat als houtwinningsgebied. De bestaande hoeves speelden een belangrijke rol in deze periode van drooglegging en bebossing en fungeerden opnieuw als ontginningshoeves. In functie van het bosbeheer werden ook twee nieuwe hoeves gebouwd voor de boswachter: hoeve De Vier-Eycken en Ferme Bocca.

Het is de bedoeling om via een thematische wandeling een aantal van deze hoeves te bezoeken en hun historisch belang in het kader van de landschappelijke ontwikkeling van Vloethemveld te duiden.



### 8.3.6 AANLEG VAN KLEINE LANDSCHAPSELEMENTEN

In het beschermd landschap komen hagen en streekeigen bomen (wilgen) voor. Deze staan vaak op private eigendommen. Eigenaars kunnen toelages krijgen voor het herstel of de aanleg van deze typerende kleine landschapselementen.

### 8.3.7 ONTWERP LAND ART OP ONTMOETINGSPLEIN

De atletiekpiste van de militairen wordt opgebroken en omgevormd tot open plek met grasvlakte. Hier is plaats voor rustige activiteiten die de beleving van de plek versterken. Dit kan in de vorm van een tijdelijke of permanente land art installatie. Deze installatie vraagt weinig onderhoud en is hufferproof.





## 9 SAMENVATTEND: INPLANTING VAN VERHALEN IN HET GEBIED

Waar vertellen we het?	Wat vertellen we?	Hoe vertellen we het? Welke dragers gebruiken we?
<b>Onthaalzone - Ontmoetingsplek</b>		
Onthaalplein Ontmoetingsplein	Praktische info (onthaalbord met openingsuren Kamp Vloethemveld, overzichtsplan, regels, plaats voor tijdelijke informatie)	Infobord
Onthaalgebouw	<p>Onbemand toeristisch infopunt voor de streek. Wat is er te doen in het Vloethemveld en de ruime omgeving?</p> <p>Teaser om expo te bezoeken, introductie van de thema's: Wat hebben deze objecten te maken met moeilijk land of met verlaten land? Wat doen deze dingen hier?</p> <p>Overzicht van Vloethemveld ten opzichte van andere voormalige militaire domeinen die nu Natura 2000 gebied zijn en ten opzichte van andere POW-kampen in België.</p> <p>Plan van het gebied nu- krijgsgevangenenkamp - munifiedepot</p>	<p>Infodragers (print) Folderrekken en posters Touchscreen (budget?) &gt; ANB-console: zie systeem bezoekerscentra (bv. aan de ingang van Zwin natuurpark en andere bezoekercentra doorheen Vlaanderen: hierop is ook een link met de website van Westtoer)</p> <p>Grafische wand met objecten POW/natuur Verdelen wandelgids met plan</p> <p>Overzichtskaart (België)</p>
Luifel met de kunstwerken	Naam van de beelden, korte situering	Infobord (beperkt, bijschrift) wandelgids
Eerste groene barak	<p>Het volledige verhaal</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Moeilijk land</li> <li>- Afgesloten land</li> </ul>	<p>Media volgens groeipad en budget:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Film (bestaande film ANB)</li> <li>- Multimediale onthaalruimte (indien het klimaat in de barakken OK is)</li> </ul>
Tweede groene barak	<p>Linken van het verhaal van Vloethemveld met actuele thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Asielcentra, oorlogsvluchtelingen</li> <li>- Stilte</li> <li>- Klimaatverandering: effect op natuur en mens...</li> <li>- Bijensterfte</li> </ul>	Tijdelijke expo (eigen initiatief of gehuurd)
<b>Open natuur en erfgoedzone – Kamp Vloethemveld</b>		
Uitkijkplatform barakkenstraat	<p>Geschiedenis Insecten Begrazing 3 heidesoorten!</p>	Geïntegreerd infobord Wandelgids
Wachthuisje	<p>Versterken van de militaire sfeer Bewaren en bewaken</p>	Wandelgids Wandvullend beeld met historische foto van wachter of

		beeltenis/kunstwerk dat een wachter voorstelt
Bocca	Functies van de bocca: van hoeve tot mess en nu ruïne Doorgang naar reservaat	Wandelgids Infopaneel (aan de aftakking van de weg die naar de Bocca leidt, met Bocca in de verte) +geïntegreerde panelen in de Bocca (zie beschrijving boven)
Munitiedepot 1	Afgesloten land: dit was een krijgsgevangenenkamp	Wandelgids Wandvullend beeld met historische foto POW
Munitiedepot 2	Afgesloten land: dit was een munitiedepot	Wandelgids Wandvullend beeld met historische foto munitiedepot
Muurschilderingen op buitenkant van barakken	Het verhaal van de krijgsgevangenen	Wandelgids
Natuur in Kamp Vloethemveld	Diverse biotopen in deze zone, o.a paddenstoelen, drie heidesoorten	Wandelgids
<b>Vloethemveld (altijd toegankelijk)</b>		
Uitkijkpunt corridor	Vogels	Geïntegreerd infobord
Uitkijktoren reservaat	Vogels Heideherstel Geschiedenis landschap (merlons)	Geïntegreerd infobord
Wandelverbinding tussen Os & Ezel en Onthaalplein	Imitatiepad	Borden en palen
Voormalige atletiekpiste	Plek voor rust en stilte	Land art door artist in residence Yoga en andere activiteiten (kunst)
Pad tussen POV en onthaalplein, langs voormalige atletiekpiste	Natuurleerpad	Drietal haltes met infoborden en doe-elementen
Geboortebos en – dreven	Moeilijk land (welke soorten groeien hier) Huidig gebruik door de buurt	Totem of bord Dragers met namen van de kinderen
Hoeves	Moeilijk land Landbouwontginning Verwijzing naar de rest van de site	Bestaande infoborden en netwerken
Bosuitbreidingspercelen kant Jabbeke	(Europese) natuurdoelen/ Belang van bos	Totempaal, infobord waterhuishouding en natuurherstel en bosuitbreiding
Vloethemveldzate	Hier kwamen treinen met munitie/POW toe	Object of evocatie via kunstwerk, geïntegreerd infobord

# 10 PLANNING EN RAMING INVESTERINGEN

## 10.1 Uitgangspunten

We voorzien drie mogelijke scenario's voor de realisatie van de globale investeringen in Kamp Vloethemveld. Deze gaan van een minimale situatie, over een basisscenario tot een integraal scenario. De scenario's bepalen enerzijds welke investeringen op welk ogenblik ingepland worden en anderzijds wat de inbreng en betrokkenheid is van de verschillende partners, m.n. de gemeenten Zedelgem en Jabbeke, de Vlaamse Landmaatschappij, het Agentschap Natuur en Bos en de Provincie West-Vlaanderen. Bij elk scenario maken we ook een berekening van de erfgoedpremie die men bij het Agentschap Onroerend Erfgoed kan bekomen.

De drie scenario's zijn zo opgebouwd dat ze op zichzelf kunnen gerealiseerd worden indien één of meerdere partners besluiten om niet mee in het project te stappen of indien de partners in gezamenlijk overleg een beperking opleggen wat betreft hun investeringsbedrag.

Daarnaast zijn de drie scenario's ook zo opgebouwd dat ze qua timing op elkaar aansluiten. Op deze wijze vormen ze dus ook 3 opeenvolgende stappen die na elkaar kunnen gerealiseerd worden mits het realiseren van tussen evaluaties en het bevestigen van de investeringen van de partners. Op deze wijze kan men er dus ook voor kiezen om de scenario's na elkaar te realiseren waardoor ze over een langere periode kunnen worden gespreid. Hierdoor kan men de realisatie van het totale project over meerdere beleidsperiodes spreiden (vb. voor de gemeenten Jabbeke en Zedelgem een spreiding voorzien over 2 tot 3 beleidsperiodes van 6 jaar).

Als tijds kader voor de huidige investeringsraming hanteren we in dit onderzoek de periode 2019 tot 2029.

## 10.2 Beschrijving van de scenario's

Zoals aangegeven hanteren we een minimalistisch scenario, een basisscenario en een scenario waarbij het herbestemmings- en openstellingsplan integraal wordt gerealiseerd. We beschrijven hierna kort welke de visie is die bij elk van deze scenario's wordt gehanteerd.

### 10.2.1 MINIMAAL SCENARIO

Bij het minimaal scenario gaan we ervan uit dat het Agentschap Natuur en Bos verantwoordelijk blijft voor de publieke openstelling en toegankelijkheid van het afgesloten militair domein. Dit zowel voor het stiltegebied met de beheersloodsen, als Kamp Vloethemveld met de erfgoedrelicten en -objecten. De militaire zone wordt niet vrij opengesteld voor het publiek en kan enkel bezocht worden met een gids (via afspraak met ANB). Alle investeringen in dit gebied die te maken hebben met de realisatie van de publieke toegankelijkheid worden dus niet gerealiseerd. Het Agentschap Natuur en Bos zal wel de geplande investeringen voor de consolidatie van de erfgoedobjecten -zoals vastgelegd in het onderzoek van Monumentenwacht Vlaanderen- verder realiseren.

Daarnaast wordt er bij dit scenario wel minimaal gestreefd naar de realisatie van de onthaalzone m.n. de restauratie, inrichting en openstelling van Blok B en de realisatie en inrichting van het publiek toegankelijke onthaalplein. Voor de publieke activiteiten op en rond dit onthaalplein wordt de medewerking van de gemeente Zedelgem gevraagd, die in dit geval de trekker zal zijn voor de organisatie van de activiteiten. De gemeente zal dan ook de onthaalgebouwen en het plein in erfpacht nemen en instaan voor de realisatie van de beperkte inrichting. Het Agentschap Natuur en Bos zal via deze erfpacht ook duidelijke

afspraken met de gemeente Zedelgem maken wat betreft de publieke openstelling en het gebruik. De gemeente zal dan zelf verder samenwerkingsverbanden uitwerken met de andere partners nl. de gemeente Jabbeke, de vrijwilligers, de VLM en de gidsen.

Bij deze samenwerking wordt tussen beide gemeenten, ANB en VLM ook verder afgesproken wat de mogelijke financiële inbreng zal zijn die de gemeente Zedelgem nog van de gemeente Jabbeke, ANB en VLM zal ontvangen voor de realisatie van haar opdracht.

Het speerpunt van dit scenario ligt in het gebruik van het onthaalgebouw (blok B) voor diverse functies en doelstellingen, nl. onthaal, educatie, vergaderingen, tentoonstellingen, enz... Daarom dient dit gebouw zeer flexibel te worden ingericht.

In het minimale scenario zal er slechts een halftijdse inzet van een coördinator noodzakelijk zijn vanuit beide gemeenten (effectief inzet eigen personeel of ter beschikking stellen van een gelijkwaardig bedrag). Voor de verdeling van deze halftijdse coördinator onder de beide gemeenten hanteert men de sleutel 60 Zedelgem /40 Jabbeke verhouding. De publieke activiteiten zullen zich in hoofdzaak beperken tot het organiseren van een aantal evenementen op het onthaalplein gedurende het jaar.

Als beheersstructuur kan hier een vrij eenvoudige organisatie worden uitgewerkt met de uitbouw van een feitelijke vereniging of interlokale vereniging (zie punt 13.1.4.2. Organisatiestructuur type 2: exploitatiestructuur via een interlokale vereniging). De juridische overeenkomsten worden gesloten tussen het Agentschap voor Natuur en Bos en de gemeente Zedelgem die op zijn beurt overeenkomsten afsluit met andere partners.

## **10.2.2 BASISSCENARIO**

In het basisscenario zal Kamp Vloethemveld toegankelijk worden gemaakt voor individuele bezoekers. De publieke inrichting van dit stuk van het afgesloten militair domein wordt dus ook gerealiseerd. Ook hier zal de gemeente Zedelgem als trekker fungeren waarbij zij de erfpacht zal nemen van een selectie van de de erfgoedobjecten in dit gebied. Het investeringsprogramma in Kamp Vloethemveld wordt echter wel beperkt tot ongeveer 60% van de globale investeringen van het Ambitieniveau 3 scenario. Hierdoor zal er niet geïnvesteerd worden in de wegeninfrastructuur, de Bocca en de drie nissenhutten. Deze erfgoedobjecten worden daarom ook niet in erfpacht gegeven.

De publieke openstelling wordt in dit scenario ook sterker inhoudelijk uitgewerkt met het herstel van de twee groene barakken tot een belevingscentrum, educatieve ruimte en ruimte voor tijdelijke tentoonstellingen. Hierdoor wordt het onthaalgebouw (blok B) ontlast gezien de activiteiten en inrichting verspreid kunnen worden over meerdere gebouwen. Naast deze structurele investeringen in de inrichting, worden er diverse activiteiten georganiseerd en Kamp Vloethemveld wordt gedurende minimaal 50 dagen en 300 uren publiek toegankelijk gemaakt.

De investeringen in de inrichting worden verdeeld onder de betrokken gemeenten Zedelgem en Jabbeke. Hiervoor hanteren we een verdeelsleutel volgens bevolkingsaantallen, nl. de reeds aangehaalde 60/40 verhouding.

Bij dit scenario zal men een organisatiestructuur uitwerken waarbij de basispartners (beide gemeenten en vrijwilligers) worden betrokken bij de uitbating. Gezien de ruimere doelstellingen en verantwoordelijkheden naar realisatie en openstelling willen we bij dit scenario adviseren om naar een meer duurzame juridische structuur te gaan, bvb. onder de vorm van een EVA (zie punt 13.1.4.3. Organisatiestructuur type 3: exploitatiestructuur met rechtspersoonlijkheid (EVA) met participatie van gemeente Zedelgem).

### 10.2.3 SCENARIO AMBITIENIVEAU 3

Als laatste scenario zal het globale vooropgestelde investeringstraject volledig gerealiseerd worden, incl. de investeringen in de Bocca, de drie nissenhutten en de weginfrastructuur. Door te investeren in deze deelprojecten krijgt men enerzijds bijkomende mogelijkheden om het inhoudelijk verhaal van de plek te duiden en anderzijds creëert men extra ruimte om evenementen en activiteiten te organiseren (vb. extra educatieruimte in de nissenhutten).

Deze extra erfgoedobjecten worden bijgevoegd op de lijst van de erfpacht naar de gemeente Zedelgem. De investeringen in deze gebouwen en de inrichting zullen hierbij door deze gemeente en/of andere partners worden gerealiseerd.

Bij dit scenario zal de vooropgestelde organisatiestructuur van het basisscenario aangehouden worden.

## 10.3 Fasering en realisaties bij de scenario's

Hieronder wordt per scenario aangegeven welke investering op welk ogenblik zal worden ingepland.

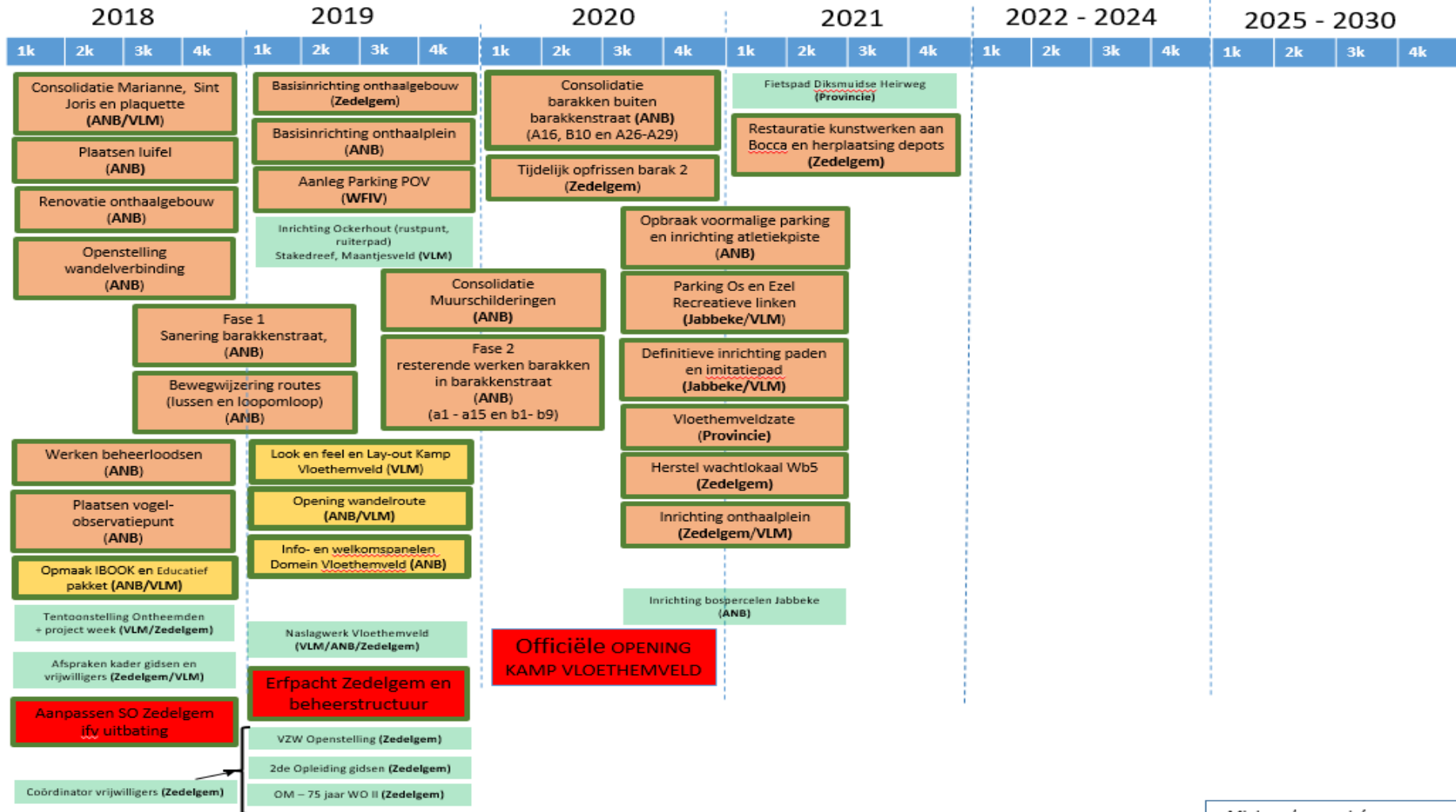
### 10.3.1 MINIMAAL SCENARIO

Onder het minimaal scenario worden de lopende investeringsprogramma's die de partners reeds hebben opgestart verder afgewerkt. De belangrijkste hierbij zijn de inrichting van de beide onthaalpoorten aan de POV en de 'Os en de Ezel'. Ongeacht het scenario zal men hier steeds de bezoekers van het domein Vloethemveld onthalen.

Daarnaast wordt het Vloethemveld geduid in zijn beleving, historiek en betekenis. Dit doen we door het plaatsen van de nodige welkomst- en infoborden. Dit niet enkel op de parkings, maar op alle plaatsen waar bezoekers het gebied binnenkomen, per fiets of al wandelend. Daarnaast wordt ook het traject tussen beide onthaalpoorten naar het centraal gelegen onthaalplein aangegeven en worden de diverse projectzones aangeduid, zoals vb. het speelbos, de atletiekpiste, de smulboomgaard, enz...

Naast de lopende investeringsprojecten in het gebied worden er ook nog een aantal nieuwe deelprojecten opgestart die zich allemaal afspelen buiten het centrale omheinde militair domein. We denken aan de inrichting van de Vloethemveldzate door de Provincie West-Vlaanderen, de herinrichting van de oude atletiekpiste en bijhorende parking door het Agentschap Natuur en Bos en de paden rond het militaire domein met het imitatiepad door VLM en de gemeenten, de bosuitbreiding aan de kant van Jabbeke. Ook een aantal lopende projecten rond de publieke openstelling van het domein Vloethemveld worden verder gerealiseerd, zoals de opmaak van een naslagwerk omtrent de geschiedenis van de plek en de realisatie van een I-book als begeleiding bij wandelingen doorheen het bosgebied. Zoals reeds aangegeven zal het afgesloten militair domein (Kamp Vloethemveld + stiltezone) enkel beperkt toegankelijk zijn via gidsbeurten na afspraak of tijdens specifieke evenementen (vb. Open Monumentendag). Er zijn wel twee uitkijktorens -reeds gerealiseerd door ANB- vanwaar men het militair domein kan inkijken. Op het onthaalplein zal men de basisinformatie kunnen bekomen wat deze plek betekend heeft.

Het betreft hier dus een beperkt openstellingsbeleid dat op zich onvoldoende zal zijn om een erkenning als 'open' erfgoed aan te vragen (zie bijkomende info en criteria 'open' erfgoed in hoofdstuk 16 van dit document). Volgende erfgoedobjecten worden in erfpacht gegeven aan de gemeente Zedelgem: het onthaalgebouw (Blok B), het onthaalplein, de luifel met de kunstwerken, de kunstwerken aan de Bocca (i.k.v. het bekomen van een erfgoedpremie) en één groene barak als startplek voor de gidsbeurten. Ze wordt gebruikt om de huidige film die ANB heeft gemaakt van het project Vloethemveld als start van een bezoek te tonen. Deze groene barak zal minimaal onderhouden worden.



Minimaal scenario's  
 Versie mei 2018  
 AGENTSCHAP NATUUR & BOS  
 VLAAMSE LAND MAATSCHAPPIJ

Tijdsplanning deelprojecten bij minimaal scenario

Bij het minimaal scenario zal het Agentschap Natuur en Bos ook nog blijvend instaan voor het in orde stellen van de erfgoedobjecten in Kamp Vloethemveld en het stiltegebied (er wordt voor deze werken dus geen premie voorzien vanuit het Agentschap Onroerend Erfgoed). Ze voorzien hiervoor volgende investeringsprogramma's:

- o Reeds uitgevoerd:
  - Realisatie van het vogelobservatiepunt
- o In realisatie (2018-2019):
  - Consolidatie van de kunstwerken op het onthaalplein + realisatie van de luifel
  - Restauratie en technieken van het onthaalgebouw (Blok B)
  - Restauratie van de hondenkennel
  - Fase 1: Asbestsanering van de barakkenstraat
  - Werken aan de beheerloodsen
  - Opmaak I-book (i.s.m. VLM/vrijwilligers/Gemeente)
- o Op planning (2019-2020):
  - Fase 2: consolidatie barakkenstraat
  - Consolidatie van alle barakken buiten de barakkenstraat
  - Consolidatie van de muurschilderingen
  - Basis indeling onthaalplein (afscheiding toegangen naar beheersloodsen en publiek onthaalgebouw Blok B)
  - Daarnaast wordt -in hoofdzaak door VLM- ook actief verder gewerkt aan de opmaak van een naslagwerk (i.s.m. ANB en gemeenten) de opleiding en begeleiding van de gidsen, de activering van vrijwilligers, de organisatie van een tijdelijke tentoonstelling rond de ontheemden en de realisatie van het fietspad aan de Diskmuide Heirweg, Voor de inrichting van Ockerhout werken ANB en VLM samen en financiert de gemeente Zedelgem mee. Voor de bosinrichting van aangekochte terreinen op het grondgebied van Jabbeke (groen aangeduide deelprojecten op het tijdspad) werken ANB/VLM intensief samen.

Tenslotte worden er nog een aantal beperkte investeringen gepland waarvoor de gemeente Zedelgem zal instaan. Het gaat hier over de restauratie van het wachtlokaal Wb5 als extra stapel- en bergruimte i.k.v. evenementen (opslag tenten, stoelen, tafels...) en de restauratie van de drie kunstwerken aan de Bocca (consolidatie via een erfgoedpremie en plaatsen van deze kunstwerken, elk in een barak). Gezien de gemeente, en niet ANB, deze werkzaamheden op zich zal nemen zal er voor deze werken wel rekening gehouden worden met een restauratiepremie van gemiddeld 70% vanuit het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Naast de investeringen wordt in het tijdspad ook aangegeven dat men in 2018 en 2019 verder zal moeten werken aan de organisatiestructuur met de gemeente Zedelgem en dat de officiële openstelling van Kamp Vloethemveld wordt voorzien bij start van het toeristisch seizoen 2020.

Nr.	Min. Scenario	Onderdeel	Investering	Begeleiding	Totaal excl. BTW	BTW	Totaal incl. BTW	Premie AOE	ANB	Zedelgem	Jabbeke	VLM	Prov
1	X	Basis ontwerp project Vloethemveld: "look and feel" en "lay-out"	8 000	0	8 000	1 680	9 680	0	0	0	0	9 680 (***)	0
2	X	Oprichten van beheerstructuur	5 000	0	5 000	0	5 000	0	0	3 000	2 000	0	0
3	X	Erfpachtoverdracht erfgoedelementen	5 000	0	5 000	0	5 000	0	0	5 000	0	0	0
4	X	Inrichten parking POV	456 040	0	456 040	95 769	551 809	0	150 000	50 000	0	28 000	323 809
5	X	Realisatie van de basisinrichting onthaalpoort parking POV	4 817	0	4 817	1 012	5 828	0	5 828	0	0	0	0
6	X	Basisinrichting onthaalplein	12 000	0	12 000	2 520	14 520	0	14 520	0	0	0	0
7		Vormelijke en inhoudelijke uitwerking van ontsluitingsobjecten voor basisonthaal Vloethemveld											
8	X	Realisatie van de welkomstborden aan ingangen Vloethemdomein	3 800	0	3 800	798	4 598	0	4 598	0	0	0	0
9	X	Inrichten van de trajecten van de onthaalpoorten naar het onthaalplein	20 600	0	20 600	4 326	24 926	0	24 926	0	0	0	0
10	X	Praktische inrichten van het onthaalgebouw Blok B	65 100	0	65 100	13 671	78 771	0	0	47 263	31 508	0	0
14	X	Restauratie kunstwerken aan bocca	48 000	4 800	52 800	11 088	63 888	28 800	0	35 088	0	0	0
15	X	Herstel barakken buiten barakkenstraat	195 274	0	195 274	41 008	236 282	0	236 282	0	0	0	0
17	X	Fase 2 herstellen van barakken in barakkenstraat	327 428	0	327 428	68 760	396 188	0	396 188	0	0	0	0
18	X	Restauratie muurschilderingen op depots in erfgoed en natuur zone	71 000	0	71 000	14 910	85 910	0	25 773	0	0	60 137	0
20	X	I-Book Vloethemveld	2 060	0	2 060	433	2 493	0	2 493	0	0	0	0
21	X	Inhoudelijk naslagwerk vloethemveld	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
23	X	Realisatie en inrichting van het onthaalplein	257 375	25 738	283 113	59 454	342 567	0	0	102 770	0	239 797	0
24	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking + realisatie van inrichting onthaalplein	31 717	0	31 717	6 661	38 378	0	0	23 027	15 351	0 (***)	0
26	X	Inrichten parking Os en Ezel	46 793	0	46 793	9 827	56 620	0	0	0	22 986	33 634	0
27	X	Realisatie van de basisinrichting onthaalpoort Os en Ezel	4 817	0	4 817	1 012	5 829	0	5 829	0	0	0	0
28	X	Herinrichting zone atletiekpiste	114 238	11 424	125 662	26 389	152 051	0	152 051 (**)	0	0	0	0
29	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking van inrichting zone atletiekpiste (natuurleerpad)	15 300	0	15 300	3 213	18 513	0	18 513 (**)	0	0	0	0
30	X	Inrichting Immitatiepad	17 300	0	17 300	3 633	20 933	0	0	0	6 280	14 653 (***)	0
33	X	Inrichting bospercelen Jabbeke	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
34	X	Inrichting Vloethemveldzate	204 750	20 475	225 225	47 297	272 522	0	0	0	0	0	272 522
35	X	Herstel wachtlokaal Wc5	25 000	2 500	27 500	5 775	33 275	15 189	3 995	14 091	0	0	0
Totaal Minimaal scenario			1 941 408	64 937	2 006 345	419 235	2 425 580	43 989	1 040 995	280 238	78 125	385 901	596 331

Overzicht van de deelprojecten en de overeenkomstige investeringen bij een minimaal scenario (aanduiding met (\*), (\*\*) en (\*\*\*) zijn middelen die nog bij ANB en VLM dienen goedgekeurd en vastgelegd te worden. De verklaring van elke van deze aanduiding vindt men terug op pag. 130)



### 10.3.2 BASISSCENARIO

Bij het basisscenario worden alle investeringen en deelprojecten van het minimaal scenario behouden en aangevuld met extra publieksgerichte inrichtingen in Kamp Vloethemveld zelf. In dit scenario zal dit stuk van het domein dus publiek opengesteld worden voor individueel bezoek tijdens minimaal 50 dagen of 300 uur per jaar (criteria i.k.v. de erkenning als 'open' erfgoed – zie hoofdstuk 16 van dit document).

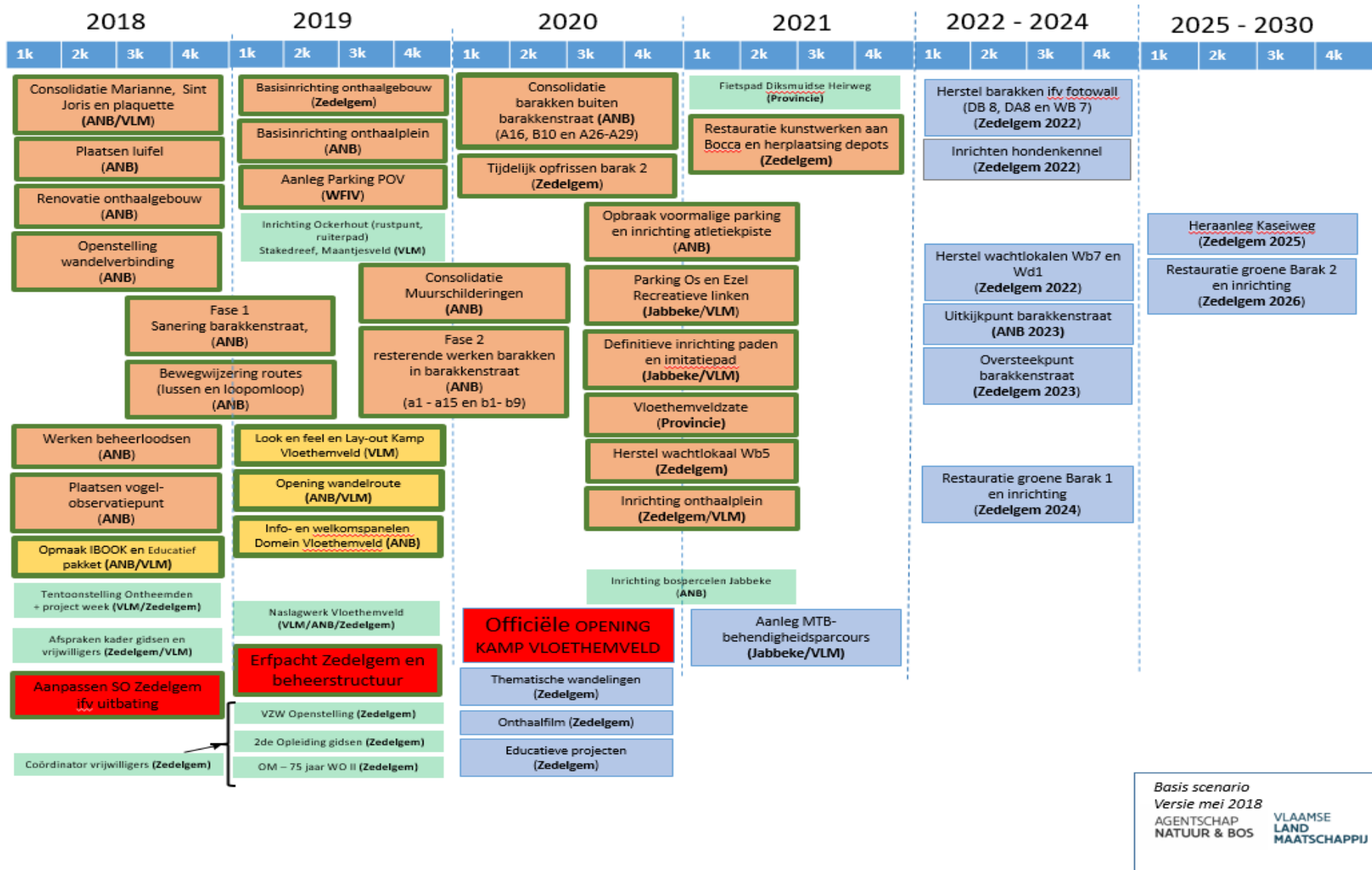
Volgende investeringen worden extra voorzien:

- Publieke beleving en openstelling van Kamp Vloethemveld:
  - De realisatie van een uitkijkpunt op de barakkenstraat en de doorsteek tussen de depots Da3 en Da11 (depots met muurschilderingen in dit gebied);
  - De inrichting van een beleving in de depots d.m.v. het voorzien van fotowanden rond de thema's POW-kamp, munitiedepot en bewakers;
  - De restauratie van twee wachtlokalen in het gebied (Wb7 en Wd1).
- Optimalisatie van het onthaal op het onthaalplein:
  - Restauratie en inrichting van beide groene barakken naar een belevingscentrum, tijdelijke expo en educatieve ruimte;
  - Het inrichten van de hondenkennel naar een 'escape' room.
- Het extra inzetten op inhoudelijke projecten:
  - Het maken van een uitgebreide onthaalfilm die alle verhaallijnen meer uitwerkt;
  - Het uitbouwen van extra educatieve pakketten;
  - De realisatie van de thematische wandelingen.
- Het realiseren van extra recreatieve deelprojecten:
  - Het uitwerken en inrichten van een mountainbike behendigheidsparcours op het grondgebied van Jabbeke.
- Het verbeteren van de toegankelijkheid:
  - Investering in herstel en heraanleg van de historische kasseiweg naar het onthaalplein (incl. dwarsweg naar Vloethemveldzate).

Bij dit scenario zullen er voldoende investeringen en realisaties worden uitgevoerd om een erkenning als 'open' erfgoed aan te vragen (zie bijkomende info en criteria 'open' erfgoed in hoofdstuk 16 van dit document).

De erfpacht van erfgoedobjecten in Kamp Vloethemveld naar de gemeente Zedelgem wordt dus uitgebreid met alle erfgoedelementen binnen Kamp Vloethemveld excl. de Bocca, de drie nissenhutten en de wegen infrastructuur (de deelprojecten 11, 25, 37, 38, 45, 46, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 58, 59, 60, 61 en 62 worden dus in dit basisscenario niet mee opgenomen in de investeringstabel van blz. 131). Via de bijzondere (lange termijn) en standaard (korte termijn) erfgoedpremie zullen de diverse panden en structuren over de periode 2022 en 2030 gerealiseerd worden. De wachttijden voor een bijzondere erfgoedpremie lopen vandaag reeds op tot 4 à 5 jaar.

Op onderstaand tijdspad worden de investeringen opgedeeld in de gemeentelijke beleidsperiode 2018-2024 en 2024-2030.



Tijdsplan deelprojecten bij basis scenario

VLM en ANB bieden aan om naast de erfgoedpremie verdere ondersteuning te verlenen voor het totstand komen van dit scenario en om bijkomende middelen te zoeken, vb via Europese samenwerking met onder andere Letland, via een wijziging van het inrichtingsplan MoubEEK-Vloethemveld, fase 1, of door het dragen van de restfinanciering na aftrek van de premies voor erfgoed.

De hieronder voorgestelde timing zijn een voorstel om de investeringen in tijd te spreiden, optimaal gebruik te maken van de premiereregeling onroerend erfgoed, en rekening houdend met zo realistisch mogelijke timing.

Wat de timing van realisatie van beide groene barakken betreft: op volgende bladzijde wordt de timing van uitvoering en gebruik aangegeven. In eerste fase (2020) wordt de eerste barak (barak 2) dichtst bij het onthaalgebouw (Blok B), tijdelijk opgefrist en ingericht als filmzaal voor de start van het bezoek aan Kamp Vloethemveld. Tot 2024 blijft deze opstelling in gebruik.

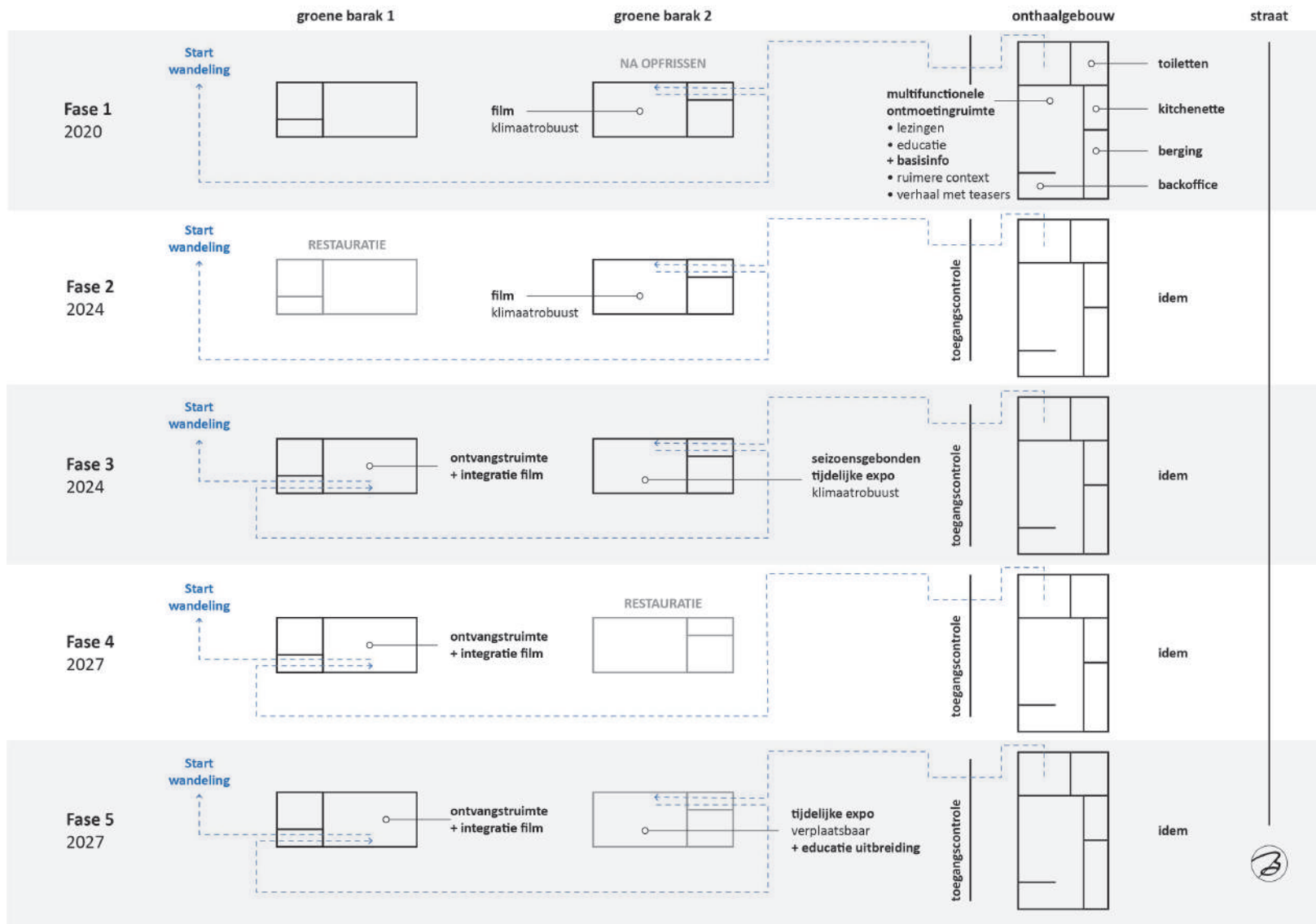
Na het bekomen van een bijzondere erfgoedpremie<sup>3</sup> kan worden gestart met de restauratie van de verste groene barak (barak 1). Deze barak wordt na restauratie ingericht tot belevingscentrum waar alle verhalen worden gedeeld en de bezoekers worden voorbereid op het verdere bezoek aan Kamp Vloethemveld. Deze barak wordt aangepakt in 2024 en publiek opengesteld in 2025. In de eerste barak (barak 2) kunnen dan i.p.v. de film, tijdelijke opstellingen komen die klimaat-robuust zijn.

Na het bekomen van een nieuwe erfgoedpremie kan men de barak 2 worden gerestaureerd. Dit wordt ten vroegste voorzien in 2026, zodat men deze vanaf 2027 kan openstellen als educatieve ruimte en tijdelijke exporuimte voor diverse doelgroepen en het brede publiek.

Voor de publieksgerichte invulling/investeringen van het onthaalplein, de groene barakken en het onthaalgebouw blok B wordt er in de berekening een afgesproken percentage verdeling gehanteerd tussen de gemeente Zedelgem (60%) en Jabekke (40%). Deze verdeling wordt ook gehanteerd voor alle publieksgerichte kosten voor communicatie, educatie en ontsluiting (vb. infolders, wandelbrochures).

---

<sup>3</sup> Een dergelijke premie wordt pas aangevraagd na realisatie van het beheersplan en erkenning als 'open' erfgoed en wordt ten vroegste voorzien in 2024



Planning en timing aanpak groene barakken

Nr.	Min. Scenario	Basis werking	Onderdeel	Investering	Begeleiding	Totaal excl. BTW	BTW	Totaal incl. BTW	Premie AOE	ANB	Zedelgem	Jabbeke	VLM	Prov
1	X	X	Basis ontwerp project Vloethemveld: "look and feel" en "lay-out"	8 000	0	8 000	1 680	9 680	0	0	0	0	9 680 (***)	0
2	X	X	Oprichten van beheerstructuur	5 000	0	5 000	0	5 000	0	0	3 000	2 000	0	0
3	X	X	Erfpachtoverdracht erfgoedelementen	5 000	0	5 000	0	5 000	0	0	5 000	0	0	0
4	X	X	Inrichten parking POV	456 040	0	456 040	95 769	551 809	0	150 000	50 000	0	28 000	323 809
5	X	X	Realisatie van de basisinrichting onthaalpoort parking POV	4 817	0	4 817	1 012	5 828	0	5 828	0	0	0	0
6	X	X	Basisinrichting onthaalplein	12 000	0	12 000	2 520	14 520	0	14 520	0	0	0	0
7			Vormelijke en inhoudelijke uitwerking van ontsluitingsobjecten voor basisonhaal Vloethemveld											
8	X	X	Realisatie van de welkomstborden aan ingangen Vloethemdomein	3 800	0	3 800	798	4 598	0	4 598	0	0	0	0
9	X	X	Inrichten van de trajecten van de onthaalpoorten naar het onthaalplein	20 600	0	20 600	4 326	24 926	0	24 926	0	0	0	0
10	X	X	Praktische inrichten van het onthaalgebouw Blok B	65 100	0	65 100	13 671	78 771	0	0	47 263	31 508	0	0
12	X	X	Tijdelijk oprisfen van één van de groene barak 2 (dichtste barak)	20 000	0	20 000	4 200	24 200	8 000	0	16 200	0	0	0
13	X	X	Vormelijk en inhoudelijke uitwerking film	50 300	0	50 300	10 563	60 863	0	0	36 518	24 345	0	0
14	X	X	Restauratie kunstwerken aan bocca	48 000	4 800	52 800	11 088	63 888	28 800	0	35 088	0	0	0
15	X	X	Herstel barakken buiten barakkenstraat	195 274	0	195 274	41 008	236 282	0	236 282	0	0	0	0
16	X	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking kunstwerken Bocca	6 600	0	6 600	1 386	7 986	0	0	7 986	0	0	0
17	X	X	Fase 2 herstellen van barakken in barakkenstraat	327 428	0	327 428	68 760	396 188	0	396 188	0	0	0	0
18	X	X	Restauratie muurschilderingen op depots in erfgoed en natuur zone	71 000	0	71 000	14 910	85 910	0	25 773	0	0	60 137	0
19	X	X	Educatieve pakketten	6 000	0	6 000	1 260	7 260	0	0	4 356	2 904	0	0
20	X	X	I-Book Vloethemveld	2 060	0	2 060	433	2 493	0	2 493	0	0	0	0
21	X	X	Inhoudelijk naslagwerk vloethemveld	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22	X	X	Uitwerken en realiseren van 3 thematische wandelingen: 1/ Ontdekking, 2/ Militair en 3/ Landschap	8 400	0	8 400	1 764	10 164	0	0	6 098	4 066	0	0
23	X	X	Realisatie en inrichting van het onthaalplein	257 375	25 738	283 113	59 454	342 567	0	0	102 770	0	239 797	0
24	X	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking + realisatie van inrichting onthaalplein	31 717	0	31 717	6 661	38 378	0	0	23 027	15 351	0 (***)	0
26	X	X	Inrichten parking Os en Ezel	46 793	0	46 793	9 827	56 620	0	0	0	22 986	33 634	0
27	X	X	Realisatie van de basisinrichting onthaalpoort Os en Ezel	4 817	0	4 817	1 012	5 829	0	5 829	0	0	0	0
28	X	X	Herinrichting zone atletiekpiste	114 238	11 424	125 662	26 389	152 051	0	152 051 (**)	0	0	0	0
29	X	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking van inrichting zone atletiekpiste (natuurleerpad)	15 300	0	15 300	3 213	18 513	0	18 513 (**)	0	0	0	0
30	X	X	Inrichting Immitatiepad	17 300	0	17 300	3 633	20 933	0	0	0	6 280	14 653 (***)	0
31	X	X	Inrichting Mountainbike parcour	103 306	0	103 306	21 694	125 000	0	0	0	37 500	87 500 (***)	0
32	X	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking parcour	1 800	0	1 800	378	2 178	0	0	0	653	1 525 (*)	0
33	X	X	Inrichting bospercelen Jabbeke	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
34	X	X	Inrichting Vloethemveldzate	204 750	20 475	225 225	47 297	272 522	0	0	0	0	0	272 522
35	X	X	Herstel wachtlokaal Wc5	25 000	2 500	27 500	5 775	33 275	15 189	3 995	14 091	0	0	0
36	X	X	Uitwerken en inrichten van de hondenkennel naar een escape room	19 300	0	19 300	4 053	23 353	0	0	23 353	0	0	0
39	X	X	Herstel wachtlokale Wb7 en Wd1	15 000	1 500	16 500	3 465	19 965	10 500	0	9 465	0	0	0
40	X	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking + realisatie van foto walls + technische installatie	27 600	0	27 600	5 796	33 396	0	0	33 396	0	0	0
41	X	X	Realisatie van het uitkijkpunt barakkenstraat	11 300	1 130	12 430	2 610	15 040	0	15 040 (**)	0	0	0	0
42	X	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking uitzichtpunt	1 550	0	1 550	326	1 876	0	0	1 876	0	0	0
43	X	X	Realisatie van de doorsteek over merlon barakkenstraat	15 250	1 525	16 775	3 523	20 298	0	0	20 298	0	0	0
44	X	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking doorsteek	1 550	0	1 550	326	1 876	0	0	1 876	0	0	0
47	X	X	Restauratie van Groene Barak 1 (verste barak)	159 014	15 901	174 915	36 732	211 647	100 797	0	110 849	0	0	0
48	X	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking + realisatie belevingscentrum	148 000	0	148 000	31 080	179 080	0	0	107 448	71 632	0	0
53	X	X	Herstellen kasseiweg	182 000	18 200	200 200	42 042	242 242	127 400	0	114 842	0	0	0
56	X	X	Restauratie van Groene Barak 2 (dichtste barak)	159 014	15 901	174 915	36 732	211 647	100 797	0	110 849	0	0	0
57	X	X	Vormelijke & inhoudelijke uitwerking + realisatie tijdelijke tentoonstelling & edu. ruimte	74 100	0	74 100	15 561	89 661	0	0	53 797	35 864	0	0
Totaal Basiswerking				2 951 491	119 094	3 070 585	642 726	3 713 311	391 483	1 056 035	939 446	255 090	474 926	596 331

Overzicht van de deelprojecten en de overeenkomstige investeringen bij een basis scenario (aanduidingen met (\*), (\*\*\*) en (\*\*\*) zijn middelen die bij ANB en VLM nog dienen goedgekeurd en vastgelegd te worden. De verklaring van elke van deze aanduiding vindt men terug op pag. 136)

#### TEAM VLOETHEMVELD:

BURO VOOR VRIJE RUIMTE Landschaparchitecten bvfl

ARCHITECTENBUREAU Bressers bvba

BAILLEUL Ontwerpbureau

ERFGOEDSTUDIO

### 10.3.3 SCENARIO AMBITIENIVEAU 3

Bij de start van het onderzoek werd in overleg met alle partners bepaald dat men wil streven naar een openstelling van Kamp Vloethemveld volgens het scenario 3 niveau (zie punt 3 Ambitieniveau van het project Vloethemveld). Ook in 2018 onderschrijven de gemeenten dit ambitieniveau en willen ze een structuur opzetten om dit te bereiken. Bij dit ambitieniveau wil men gaan voor een totale realisatie van het herbestemmings- en openstellingsplan. Dit zijn dus alle voorgaande investeringen en realisaties van de twee reeds besproken scenario's en bijkomende het aanpakken van de nissenhutten, de Bocca en de wegeninfrastructuur. Het is duidelijk dat dit enkel kan mits werkbare financiële en praktische afspraken tussen de partners en het ruim in de tijd spreiden van de investeringen. Je kan dit scenario dan ook zien als een verdere stap in de uitbouw van de beide vorige scenario's na evaluatie en mogelijk ook bijsturing van de investeringen.

In dit geval worden volgende extra investeringsprojecten voorzien:

- o Restauratie en inrichting van nissenhutten:
  - Het restaureren en inrichten van de nissenhut L3 naar boshut. Hier wordt een beleving gecreëerd waarbij het bos het uitgangskader vormt voor de inrichting. Het wordt een soort educatieve zone gericht naar alle bezoekers aan Kamp Vloethemveld;
  - Het restaureren en inrichten van de houten nissenhut L2 naar educatieve ruimte. Dit zal een niet-verwarmde ruimte zijn zonder sanitaire faciliteiten waar klassen kunnen werken rond de aanwezige fauna en flora;
  - Het restaureren en inrichten van de metalen nissenhut L1 naar vertelruimte voor kinderen.



Nissenhut L3



Nissenhut L2



Nissenhut L1



Ontwerp Bocca

- o Restauratie en inrichting Bocca tot onthaal- en toegangspoort naar het stiltegebied volgens de principes van het opgemaakte ontwerp. De Bocca – ontmanteld tot twee muren en een stalen constructie - is dan ook deels vrij toegankelijk voor alle bezoekers aan Kamp Vloethemveld. Op deze plek krijgt men uitleg over het beheer van de natuur door het Agentschap Natuur en Bos en krijgt men een inzicht op dit gebied. Enkel via een gids kan men meegenomen worden in de aangebrachte doorgang om een wandeling te maken in het stiltegebied. Een principe ontwerp van de Bocca werd in het herbestemmings- en onthaalplan mee opgenomen (zie punt 8.1.1.7. Bocca: toegangspoort natuur - mark - schuuldak). Voor de financiering van de investering in deze onthaalpoort wordt in de tabel rekening gehouden met een evenredige verdeling tussen ANB, Zedelgem en VLM (elk 1/3).
- o Inrichting van het wachthuisje Wc4 tot heidehut. Dit wachtlokaal wordt met vrijwilligers opengesteld en de bezoekers krijgen hier op bepaalde tijdstippen de mogelijkheid om de specifieke heidefauna en -flora te zien via proefopstellingen (vb. microscoop).

- o Tenslotte wordt i.k.v. de toegankelijkheid van het Kamp aan Vloethemveld de bestaande wegeninfrastructuur verbeterd door de realisatie van een rolstoeltoegankelijk randpad dat gebruikt zal worden als leidraad voor individuele wandelingen in het gebied en om extra informatie op te voorzien.

Bij een dergelijke investeringsprogramma komt het gebied zeker in aanmerking voor de erkenning als 'open' erfgoed (zie bijkomende info en criteria 'open' erfgoed in hoofdstuk 16 van dit document). De financiering van deze bijkomende projecten (excl. de onthaalpoort in de Bocca, zie regeling hierboven aangegeven) worden opgenomen door de gemeente Zedelgem na aftrek van de mogelijke restauratiepremies vanuit het Agentschap Onroerend Erfgoed (gem. premie 70%).

Het merendeel van deze extra projecten wordt voorzien in de beleidsperiode 2024-2030, nl. de realisatie van de onthaalpoort in de Bocca (2025), de realisatie van het randpad in de wegen (2025 tot 2029) en de restauratie en inrichting van de educatieve nissenhutten L1 en L2 (2027 en 2028).

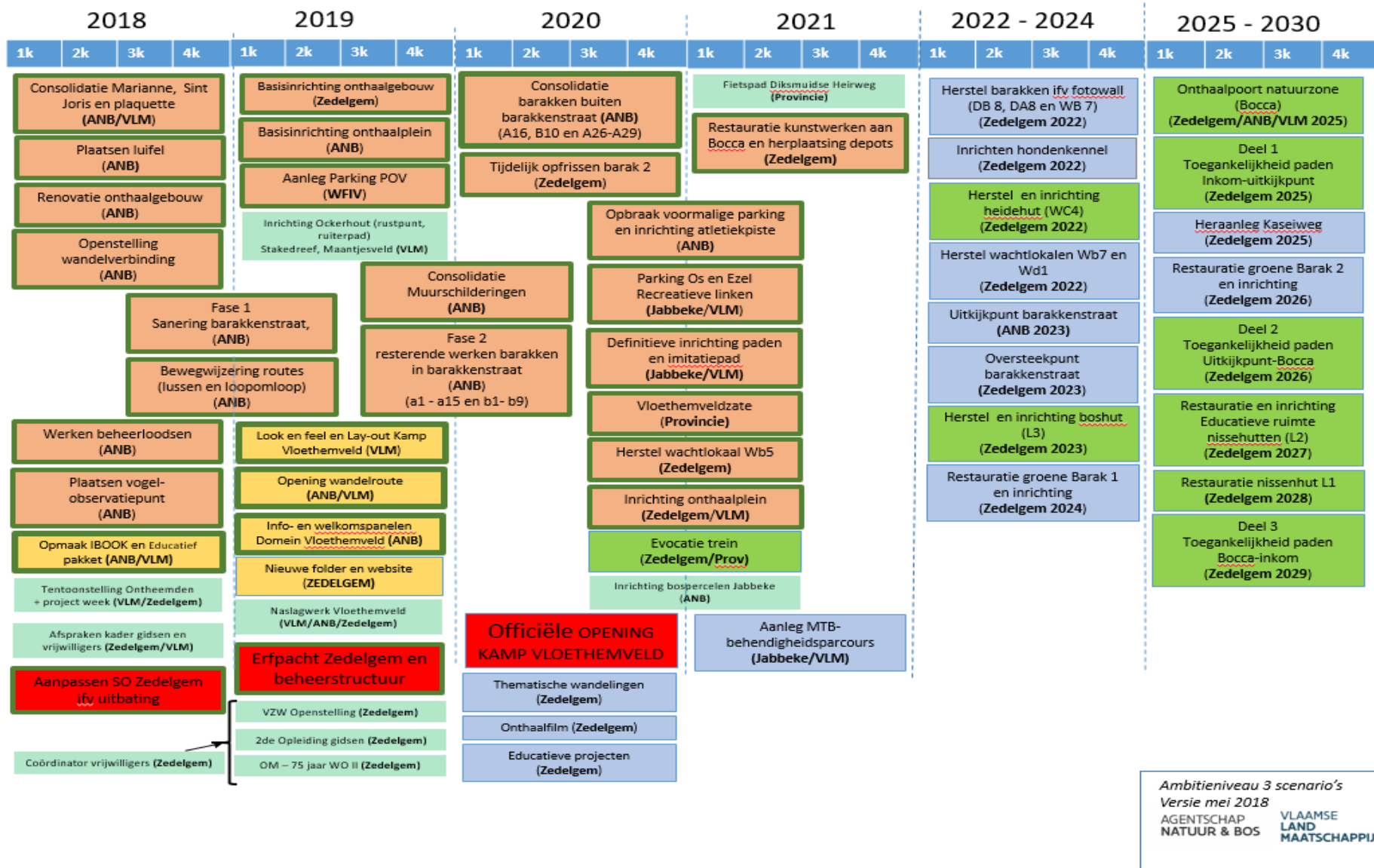
Op relatief korte termijn wordt wel de realisatie van de evocaties voorzien t.h.v. de Vloethemveldzate of het onthaalplein waarmee men de beleving wil ensceneren rond de spoorlijnen (2020) en de inrichting van de boshut (nissenhut L3 – 2023) en de heidehut (wachtlokaal Wc4 – 2022).

Op deze wijze kan men de investeringen ook beter inplannen/voorbereiden en koppelen aan de mogelijke erfgoedpremies waarbij rekening gehouden wordt met desbetreffende wachttijden.

Het overzicht van het globale investeringsprogramma voor het ambitie 3 niveau vindt men terug op pagina 136.



Voorbeelden van ensceneringen spoorlijn



Tijdsplan deelprojecten bij scenario Ambitieniveau 3



## 10.4 Globale investeringstabel en planning

Op basis van voorgaande scenario's werden 62 deelprojecten gedefinieerd. Deze werden opgedeeld volgens type (gebouwen, kunstwerken, inrichting, administratie...) en deelproject (onderdelen in de scenario's vb. groene barakken, aanleg atletiekpiste, aanleg onthaalplein, opmaak beheersstructuur,...). De detailberekening van de investeringsnoden voor de grotere gebouwen (nl. de groene barakken, de nissenhutten en de Bocca) werd als bijlage 2 van dit document opgenomen.

Vooreerst hebben we de investeringen in de **erfgoedobjecten** zelf, m.n. de gebouwen en depots. Een groot deel wordt nog gerealiseerd door het Agentschap Natuur en Bos zoals de restauratie van de depots in de barakkenstraat en de rest van de depots in Kamp Vloethemveld. Deze gebouwen of constructies worden dus geconsolideerd overgedragen naar de gemeente Zedelgem via de erfpacht waardoor hiervoor geen erfgoedpremie meer dient voorzien te worden vanuit het Agentschap Onroerend Erfgoed. Voor de restauratie van andere erfgoedobjecten die in erfpacht worden overgedragen (de groene barakken, de Bocca, de nissenhutten en de wachtlokalen) kan wel een erfgoedpremie worden voorzien. Hiervoor rekenen we op een aanname van een erfgoedpremie van 70% op de posten die in aanmerking worden genomen voor de premie. Hierbij wordt er reeds rekening gehouden met de op til staande bijsturing van de premie regeling bij het Agentschap Onroerend Erfgoed. Het gaat hierbij om werkzaamheden voor het herstel of de reconstructie van de erfgoedwaarden.

Daarnaast hebben we de investeringen in de **kunstwerken** (incl. muurschilderingen). Ook hier gaat Agentschap Natuur en Bos nog een deel zelf consolideren. Het gaat om de kunstwerken op het onthaalplein (lopende opdracht) en de muurschilderingen in de barakken Da3 en Da11 (nog op te starten). De consolidatie van de kunstwerken aan de Bocca worden na erfpachtoverdracht gepland. Hiervoor wordt een basis erfgoedpremie voorzien gezien deze premie wordt aangevraagd vóór de erkenning als 'open' erfgoed.

Wat betreft de investeringen in de toegankelijke **padeninfrastructuur** (randpad) na overdracht aan de gemeente Zedelgem (vanaf 2024) wordt gerekend met een aanname van een beperkte erfgoedpremie van 20%.

Let op, al deze erfgoedpremies worden berekend op basis van de door Agentschap Onroerend Erfgoed aanvaarde werken (hetzij slechts een deel van de totale werkzaamheden) en enkel op de kosten excl. BTW.

Naast de investering in de gebouwen en constructies moet er geïnvesteerd worden in **inrichting en publieke openstelling**. Het gaat hier enerzijds over investeringen in structurele inrichtingen zoals tafels, stoelen, het belevingscentrum, infoborden, welkomstborden, enz... De investering van de algemene borden op het domein Vloethemveld wordt gerealiseerd door het Agentschap Natuur en Bos. ANB zal ook instaan voor de inrichting van natuurgerichte projectzones binnen Kamp Vloethemveld zoals de inrichting van het wachtlokaal Wc4 als heide hut en de Bocca als onthaalpoort naar het stiltegebied. De andere publieksgerichte structurele investeringen op het onthaalplein en Kamp Vloethemveld worden voorzien vanuit de beide gemeenten Zedelgem en Jabbeke met een verhouding 60/40. Anderzijds gaat het om investeringen in tijdelijke projecten zoals educatieve pakketten, de inrichting van de escape room in de hondenkennel, het uitwerken van thematische wandelingen, enz... Ook hier gaat men een verhouding hanteren van 60/40 tussen de gemeenten. Bij het realiseren van de inrichtingen wordt er niet gerekend op een erfgoedpremie, maar mogelijks kunnen er wel op het niveau van Vlaanderen of Europa projectmiddelen worden aangevraagd. Met dergelijke financieringsmogelijkheden werd in de investeringstabel geen rekening gehouden omdat dit per project onderzocht moet worden.

Tenslotte zijn er nog de deelprojecten die zich situeren **buiten Kamp Vloethemveld en het onthaalplein**. Het gaat hier om recreatieve projecten zoals de herinrichting van de atletiekpiste (100% ANB), het inrichten van de mountainbike parcours (gemeente Jabbeke/VLM met verhouding 30/70), het imitatiedpad

(gemeente Jabbeke/VLM met verhouding 30/70), de Vloethemveldzate (100% Provincie West-Vlaanderen), de parking aan de onthaalpoorten (afgesproken verdeelsleutel over meerdere partners), enz... In het kader van het inrichtingsplan MoubEEK-Vloethemveld, fase 1 kan er verder onderzocht worden welke van deze investeringen bijkomende subsidies landinrichting kunnen krijgen.

Als bijlage 2 wordt een eerste detaillering van een raming meegegeven wat betreft volgende deelprojecten:

- Restauratie en herstel van de groene barakken
- Restauratie en herstel van de drie nissenhutten (L1,L2 en L3)
- Restauratie en nieuw ontwerp van Bocca tot onthaalpoort
- Consolidatie van de depots type A en B (volgens detailramingen aangeleverd dor ANB)
- Ramingen voor heraanleg van landschappelijke structuren zoals het onthaalplein, de kasseiweg, de toegankelijke randweg in Kamp Vloethemveld, de atletiekpiste en de Vloethemveldzate
- Raming van de inhoudelijke publieke inrichtingen van de deelgebouwen, evenals de kosten voor educatie en communicatie

#### 10.4.1 GLOBALE INVESTERINGSTABEL OPGEDEELD VOLGENS SCENARIO'S

De globale investeringstabel op volgende bladzijde geeft een indicatie van een financiële verdeling weer van de geraamde investeringskosten van de verschillende werkpakketten over de diverse partners nl. het Agentschap Natuur en Bos, de Vlaamse Landmaatschappij, de gemeente Zedelgem, de gemeente Jabbeke, de provincie West-Vlaanderen en het Agentschap Onroerend Erfgoed (via de erfgoedpremie).

**Wat betreft de financiering van de deelprojecten omvatten de basis en ambitieniveau 3 scenario's een stevige investering van het gemeente Zedelgem (na aftrek van de erfgoedpremies). Het Agentschap Natuur en Bos is bereid mee te investeren in het uitkijkpunt aan de barakkenstraat. De aanleg van het mountainbike parcour kan gebeuren met middelen vanuit VLM en de gemeente Jabbeke (verhouding 30/70), na een wijziging van het inrichtingsplan MoubEEK-Vloethemveld, fase 1. Verdere besprekingen tussen de gemeenten Zedelgem en Jabbeke, ANB en VLM zijn nodig om deze investering tussen de partijen te verdelen. Dit wordt opgenomen in de tweede helft van 2018 en begin 2019, om te komen tot een voor alle partijen haalbaar investeringsplan voor Vloethemveld, dat kan vastgelegd worden in een nieuwe samenwerkingsovereenkomst. De scenario's en ramingen in dit onthaalplan bieden de basis voor deze besprekingen.**

Bij de huidige berekening gaan we o.m. uit van volgende aannames:

- Het Agentschap Natuur en Bos plannen nog een aantal lopende investeringen in de barakkenstraat, in een aantal andere depots in Kamp Vloethemveld en de restauratie van de muurschidingen en dit volgens de consolidatie verslagen van Monumentenwacht Vlaanderen. Deze voorziene investeringen worden integraal gedragen door ANB;
- Het Agentschap Natuur en Bos voorzien tevens de basisinrichting voor het onthaal van de bezoekers van de onthaalpoorten naar het onthaalplein. Daarnaast zou men nog instaan voor de volledige herinrichting van de atletiekpiste en de realisatie van het uitkijkpunt aan de barakkenstraat. Tenslotte kan ook een bijdrage worden voorzien voor de realisatie en inrichting van de Bocca. Dergelijke projectmiddelen moeten echter wel nog bij ANB besproken, goedgekeurd en vastgelegd worden en worden dus aangegeven met een (\*\*);
- De bijkomstige investeringen in het bouwkundig erfgoed (incl. padenstructuur en kunstwerken aan de bocca) die in erfpacht wordt gegeven aan de gemeente Zedelgem wordt volledig door deze gemeente opgenomen (na aftrek van de erfgoedpremie), zo ook de publieke inrichting van de gebouwen in kamp Vloethemveld;
- We hanteren bij de berekening van de investeringen naar inrichting en publieke openstelling op het onthaal(plein) en groene barakken een 60/40 verhouding tussen beide gemeenten (60% voor Zedelgem en 40% voor Jabbeke). Het gaat hier om vb. de praktische inrichting van het belevingscentrum en het tijdelijk expo centrum, het onthaalgebouw blok B, de bijkomende educatieve pakketten, communicatie, enz...
- Bij sommige investeringen van deelprojecten wordt rekening met een subsidie landinrichting vanuit de Vlaamse Landmaatschappij. Deze zijn echter nog niet allemaal verworven en dienen dus nog aangevraagd en goedgekeurd te worden. Met een (\*) wordt in de onderstaande investeringstabel aangegeven welke dit zijn.
- Voor de financiering vanuit de VLM voor sommige deelprojecten kan men via een wijziging van het inrichtingsplan MoubEEK-Vloethemveld, fase 1, de nodige middelen verschuiven. Het gaat hier specifiek om het realiseren van het basisontwerp voor Vloethemveld (deelproject 1), de realisatie en inrichting van het nieuwe onthaalplein (deelproject 23), het realiseren van het immitatiepad (deelproject 30) en de realisatie van de mountainbike parcour (deelproject 31). Daarnaast kunnen ook middelen verschoven worden naar de inrichting van de groene barakken (deelposten 48 en 57). Deze investeringsbedragen moeten dus nog bij VLM goedgekeurd en vastgelegd worden voor deze deelposten. Deze worden aangeduid met een (\*\*\*).
- Ook de middelen vanuit beide gemeenten zullen nog effectief begroot moeten worden.
- We hanteren een verhouding 30/70 met VLM voor de heraanleg van het onthaalplein (30% voor gemeente Zedelgem en 70% VLM);
- We hanteren de afgesproken verdeelsleutels wat betreft lopende investeringen zoals vb. de inrichting van de nieuwe parking aan de POV;

- Voor de Bocca hebben we nu op de netto kostprijs (aftrek erfgoedpremie) een verdeelsleutel van 1/3 voorzien met ANB, VLM en de gemeente Zedelgem;
- De aanleg van de mountainbike piste en het immitatiepad is dan weer een verdeling gemeente Jabbeke met VLM (30/70 verhouding);
- Voor het ontwerp en de realisatie van de evocatie voorzien we een verdeling van de kosten tussen de gemeente Zedelgem en de provincie West-Vlaanderen (dit in het kader van de mogelijke heraanlag van de Vloethemveldzate);
- Voor de berekening van de erfgoedpremie vanuit het Agentschap Onroerend Erfgoed hebben we rekening gehouden met een premies van 40% (basispremie na goedkeuring beheersplan), 60% (erkenning ZEN-erfgoed na goedkeuring beheersplan) en 70% (basispremie na erkenning als 'open' erfgoed). Dit betekent dat in de periode tusen de datum van goedkeuring van het beheersplan en de datum van een erkenning als 'open' erfgoed (in principe 2020) er premies kunnen aangevraagd worden van 40% en 60%. Voor handelingen aan erfgoedelementen binnen de erkende zone 'open' erfgoed wordt vanaf 2020 rekening gehouden met een erfgoedpercentage van 70%.

Nr.	Min. Scenario	Basis werking	Ambitie 3	Onderdeel	Investering	Begeleiding	Totaal excl. BTW	BTW	Totaal incl. BTW	Premie AOE	ANB	Zedelgem	Jabbeke	VLM	Prov
1	X	X	X	Basis ontwerp project Vloethemveld: "look and feel" en "lay-out"	8 000	0	8 000	1 680	9 680	0	0	0	0	9 680 (***)	0
2	X	X	X	Oprichten van beheerstructuur	5 000	0	5 000	0	5 000	0	0	3 000	2 000	0	0
3	X	X	X	Erfpachtoverdracht erfgoedelementen	5 000	0	5 000	0	5 000	0	0	5 000	0	0	0
4	X	X	X	Inrichten parking POV	456 040	0	456 040	95 769	551 809	0	150 000	50 000	0	28 000	323 809
5	X	X	X	Realisatie van de basisinrichting onthaalpoort parking POV	4 817	0	4 817	1 012	5 828	0	5 828	0	0	0	0
6	X	X	X	Basisinrichting onthaalplein	12 000	0	12 000	2 520	14 520	0	14 520	0	0	0	0
7				Vormelijke en inhoudelijke uitwerking van ontsluitingsobjecten voor basisonthaal Vloethemveld											
8	X	X	X	Realisatie van de welkomstborden aan ingangen Vloethemdomein	3 800	0	3 800	798	4 598	0	4 598	0	0	0	0
9	X	X	X	Inrichten van de trajecten van de onthaalpoorten naar het onthaalplein	20 600	0	20 600	4 326	24 926	0	24 926	0	0	0	0
10	X	X	X	Praktische inrichten van het onthaalgebouw Blok B	65 100	0	65 100	13 671	78 771	0	0	47 263	31 508	0	0
11			X	Opmaak van communicatie: website en algemene folders	30 800	0	30 800	6 468	37 268	0	0	22 361	14 907	0	0
12		X	X	Tijdelijk oprissen van één van de groene barak 2 (dichtste barak)	20 000	0	20 000	4 200	24 200	8 000	0	16 200	0	0	0
13		X	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking film	50 300	0	50 300	10 563	60 863	0	0	36 518	24 345	0	0
14	X	X	X	Restauratie kunstwerken aan bocca	48 000	4 800	52 800	11 088	63 888	28 800	0	35 088	0	0	0
15	X	X	X	Herstel barakken buiten barakkenstraat	195 274	0	195 274	41 008	236 282	0	236 282	0	0	0	0
16		X	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking kunstwerken Bocca	6 600	0	6 600	1 386	7 986	0	0	7 986	0	0	0
17	X	X	X	Fase 2 herstellen van barakken in barakkenstraat	327 428	0	327 428	68 760	396 188	0	396 188	0	0	0	0
18	X	X	X	Restauratie muurschilderingen op depots in erfgoed en natuur zone	71 000	0	71 000	14 910	85 910	0	25 773	0	0	60 137	0
19		X	X	Educatieve pakketten	6 000	0	6 000	1 260	7 260	0	0	4 356	2 904	0	0
20	X	X	X	I-Book Vloethemveld	2 060	0	2 060	433	2 493	0	2 493	0	0	0	0
21	X	X	X	Inhoudelijk naslagwerk vloethemveld	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22		X	X	Uitwerken en realiseren van 3 thematische wandelingen: 1/ Ontdekking, 2/ Militair en 3/ Landschap	8 400	0	8 400	1 764	10 164	0	0	6 098	4 066	0	0
23	X	X	X	Realisatie en inrichting van het onthaalplein	257 375	25 738	283 113	59 454	342 567	0	0	102 770	0	239 797	0
24	X	X	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking + realisatie van inrichting onthaalplein	31 717	0	31 717	6 661	38 378	0	0	23 027	15 351	0	0 (***)
25			X	Evocatie	41 600	0	41 600	8 736	50 336	0	0	25 168	0	0	25 168
26	X	X	X	Inrichten parking Os en Ezel	46 793	0	46 793	9 827	56 620	0	0	0	22 986	33 634	0
27	X	X	X	Realisatie van de basisinrichting onthaalpoort Os en Ezel	4 817	0	4 817	1 012	5 829	0	5 829	0	0	0	0
28	X	X	X	Herinrichting zone atletiekpiste	114 238	11 424	125 662	26 389	152 051	0	152 051 (**)	0	0	0	0
29	X	X	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking van inrichting zone atletiekpiste (natuurleerpad)	15 300	0	15 300	3 213	18 513	0	18 513 (**)	0	0	0	0
30	X	X	X	Inrichting Immitatiepad	17 300	0	17 300	3 633	20 933	0	0	0	6 280	14 653 (***)	0
31		X	X	Inrichting Mountainbike parcours	103 306	0	103 306	21 694	125 000	0	0	0	37 500	87 500 (***)	0
32		X	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking parcours	1 800	0	1 800	378	2 178	0	0	0	653	1 525 (*)	0
33	X	X	X	Inrichting bospercelen Jabbeke	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
34	X	X	X	Inrichting Vloethemveldzate	204 750	20 475	225 225	47 297	272 522	0	0	0	0	0	272 522
35	X	X	X	Herstel wachtlokaal Wc5	25 000	2 500	27 500	5 775	33 275	15 189	3 995	14 091	0	0	0
36		X	X	Uitwerken en inrichten van de hondenkennel naar een escape room	19 300	0	19 300	4 053	23 353	0	0	23 353	0	0	0
37			X	Herstel wachtlokaal voor heidehut	25 000	2 500	27 500	5 775	33 275	17 500	0	15 775	0	0	0
38			X	Vormelijke en inhoudelijke Inrichting + realisatie van wachtlokaal tot heidehut	4 800	0	4 800	1 008	5 808	0	5 808 (**)	0	0	0	0
39	X	X	X	Herstel wachtlokale Wb7 en Wd1	15 000	1 500	16 500	3 465	19 965	10 500	0	9 465	0	0	0
40	X	X	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking + realisatie van foto walls + technische installatie	27 600	0	27 600	5 796	33 396	0	0	33 396	0	0	0
41	X	X	X	Realisatie van het uitkijkpunt barakkenstraat	11 300	1 130	12 430	2 610	15 040	0	15 040 (**)	0	0	0	0
42	X	X	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking uitzichtpunt	1 550	0	1 550	326	1 876	0	0	1 876	0	0	0
43	X	X	X	Realisatie van de doorsteek over merlon barakkenstraat	15 250	1 525	16 775	3 523	20 298	0	0	20 298	0	0	0
44		X	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking doorsteek	1 550	0	1 550	326	1 876	0	0	1 876	0	0	0
45			X	Restauratie en inrichting van educatieve boshut	139 781	13 978	153 759	32 289	186 048	52 500	0	133 548	0	0	0
46			X	Vormelijke en inhoudelijke Inrichting + realisatie van boshut	5 600	0	5 600	1 176	6 776	0	0	6 776	0	0	0
47		X	X	Restauratie van Groene Barak 1 (verste barak)	159 014	15 901	174 915	36 732	211 647	100 797	0	110 849	0	0	0
48		X	X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking + realisatie belevingscentrum	148 000	0	148 000	31 080	179 080	0	0	107 448	71 632	0	0
49			X	Restauratie van Bocca	334 325	33 433	367 758	77 229	444 987	77 730	122 419 (**)	122 419	0	122 419 (*)	0
50			X	Inrichting Bocca - onthaalpoort natuurzone	10 400	0	10 400	2 184	12 584	0	12 584 (**)	0	0	0	0

**TEAM VLOETHEMVELD:**

**BURO VOOR VRIJE RUIMTE** Landschapsarchitecten bvfl

**ARCHITECTENBUREAU** Bressers bvba

**BAILLEUL** Ontwerpbureau

**ERFGOEDSTUDIO**

Nr.	Min. Scenario	Basis werking	Ambitie 3	Onderdeel	Investering	Begeleiding	Totaal excl. BTW	BTW	Totaal incl. BTW	Premie AOE	ANB	Zedelgem	Jabbeke	VLM	Prov
51			X	Deel 1: Toegankelijkheid paden	76 000	7 600	83 600	17 556	101 156	15 200	0	85 956	0	0	0
52			X	Deel 1: Vormelijke en inhoudelijke + realisatie uitwerking paden	6 333	0	6 333	1 330	7 663	0	0	7 663	0	0	0
53		X	X	Herstellen kasseiweg	182 000	18 200	200 200	42 042	242 242	127 400	0	114 842	0	0	0
54			X	Deel 2: Toegankelijkheid paden	76 000	7 600	83 600	17 556	101 156	15 200	0	85 956	0	0	0
55			X	Deel 2: Vormelijke en inhoudelijke + realisatie uitwerking paden	6 333	0	6 333	1 330	7 663	0	0	7 663	0	0	0
56		X	X	Restauratie van Groene Barak 2 (dichtste barak)	159 014	15 901	174 915	36 732	211 647	100 797	0	110 849	0	0	0
57		X	X	Vormelijke & inhoudelijke uitwerking + realisatie tijdelijke tentoonstelling & edu. ruimte	74 100	0	74 100	15 561	89 661	0	0	53 797	35 864	0	0
58			X	Restauratie en inrichting van educatieve ruimte nissenhut	71 820	7 182	79 002	16 590	95 592	45 276	0	50 316	0	0	0
59			X	Vormelijke en inhoudelijke uitwerking + realisatie educatieve ruimte	5 100	0	5 100	1 071	6 171	0	0	6 171	0	0	0
60			X	Restauratie en inrichting van nissenhut L1	52 946	5 295	58 241	12 231	70 472	25 743	0	44 729	0	0	0
61			X	Deel 3: Toegankelijkheid paden	76 000	7 600	83 600	17 556	101 156	15 200	0	85 956	0	0	0
62			X	Deel 3: Vormelijke en inhoudelijke + realisatie uitwerking paden	6 333	0	6 333	1 330	7 663	0	0	7 663	0	0	0
Totaal Ambitieniveau 3					3 920 664	204 282	4 124 946	864 141	4 989 087	655 833	1 196 846	1 647 567	269 997	597 345	621 499
Totaal Basiswerking					2 951 491	119 094	3 070 585	642 726	3 713 311	391 483	1 056 035	939 446	255 090	474 926	596 331
Totaal Minimaal scenario					1 941 408	64 937	2 006 345	419 235	2 425 580	43 989	1 040 995	280 238	78 125	385 901	596 331

Overzicht van de deelprojecten en de overeenkomstige investeringen bij een ambitie niveau 3 scenario (aanduidingen met (\*), (\*\*) en (\*\*\*) zijn middelen die bij ANB en VLM nog dienen goedgekeurd en vastgelegd te worden. De verklaring van elke van deze aanduiding vindt men terug op pag. 136)

De tabel op de volgende bladzijde geeft voor dezelfde 62 deelprojecten de timing weer voor de realisatie. De uitvoering van de realisaties wordt in de tabel aangeduid in het lichtblauw. De opmaak van de nodige dossiers of bestekken in het rood. De wachperiode tussen de opmaak van de bestekken en de effectieve realisatie hebben we in het grijs aangegeven.

De grijze periode kan in principe kort worden gehouden. Enkel wanneer men een bijzondere erfgoedpremie voorziet, zal er een langere wachperiode ingecalculeerd moeten worden van ongeveer 4 jaar. We vragen dergelijke grotere erfgoedpremies (70%) aan voor de volgende dossiers: de twee groene barakken, de heraanleg van de wegeninfrastructuur, de realisatie van het ontwerp van de Bocca, de restauratie van de drie nissenhutten en de heraanleg van de historische kasseiweg naar het onthaalplein. Deze bijzondere premieaanvragen bij het Agentschap Onroerend Erfgoed worden aangeduid in een paarse kleur met de letter 'B'.

Naast de bijzondere erfgoedpremie worden er ook standaard erfgoedpremies aangevraagd. Deze premieaanvragen bij het Agentschap Onroerend Erfgoed worden aangeduid in een paarse kleur met de letter 'S'. Deze premies worden bekomen 3 maanden na een aanvraag en zijn beperkt tot een premie op een maximaal kost of investeringsbedrag van 25K EUR. Men kan een dergelijke premie ook slechts éénmaal per jaar aanvragen en de werken moeten gerealiseerd zijn binnen een termijn van 2 jaar. Dergelijke kortlopende premies worden voorzien voor kleinschalige restauratieprojecten zoals de tijdelijk heropfrissing van de groene barak 2, de restauratie van de kunstwerken aan de Bocca, het herstel van de wachtllokalen en de restauratie van de boshut (nissenhut L3). Ze bedragen maximaal 80% van de maximale aanvaarde kost of dus 20K EUR (incl. btw).

De oranje lijn in de timing geeft aan wanneer Kamp Vloethemveld officieel opengesteld wordt voor het brede publiek. Vanaf dit punt gaan we i.k.v. de erkenning als 'open' erfgoed rekenen voor het criterium tijdsgebonden openstelling, m.n. minimaal 50 dagen en 300 uren openstelling. De groene blokken geven juridisch-administratieve taken weer.



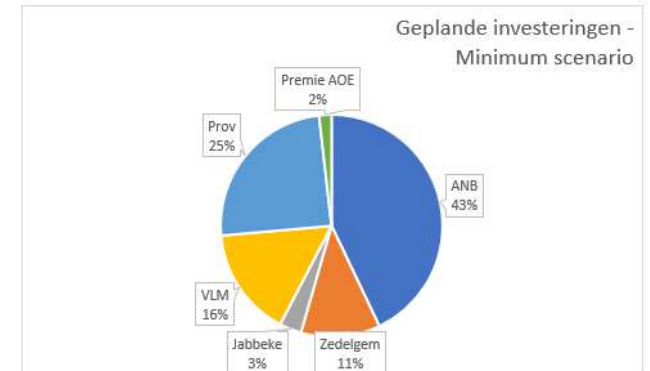
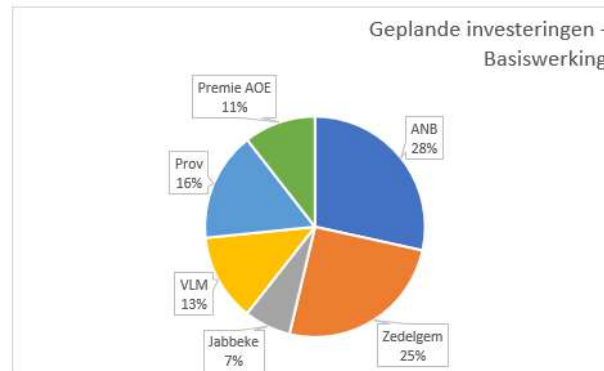
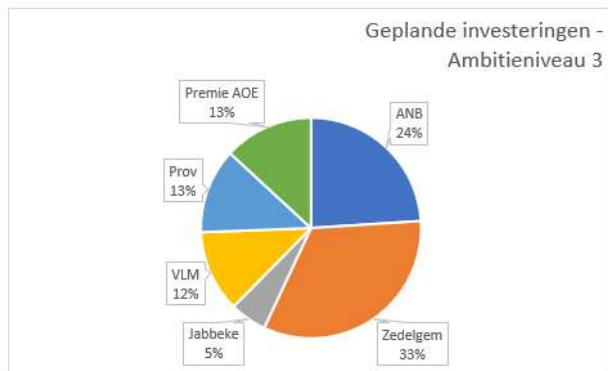
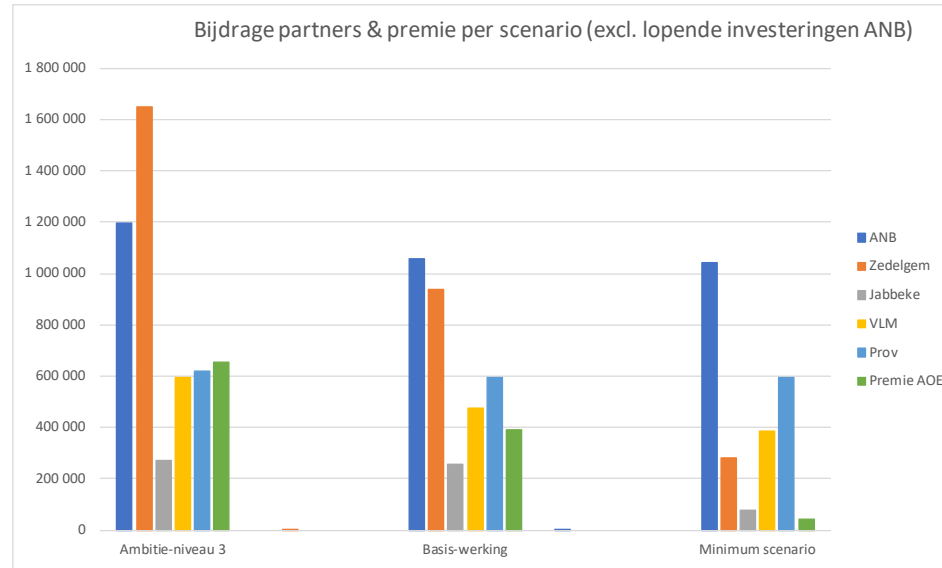




### 10.4.3 GLOBALE FINANCIERINGSTABELLEN PER SCENARIO EN PER PARTNER

Hier geven we een overzicht van de inbreng van elke partner in functie van publiekswerkinng, onthaal en zorg voor erfgoed per ambitieniveau. De investeringskost voor de bosuitbreiding van de bospercelen aan de kant Jabbeke is nog niet gekend en nog niet mee gerekend. Deze kost wordt gedragen door ANB/VLM. De eerste tabel en grafiek geven een beeld van de nog geplande investeringen.

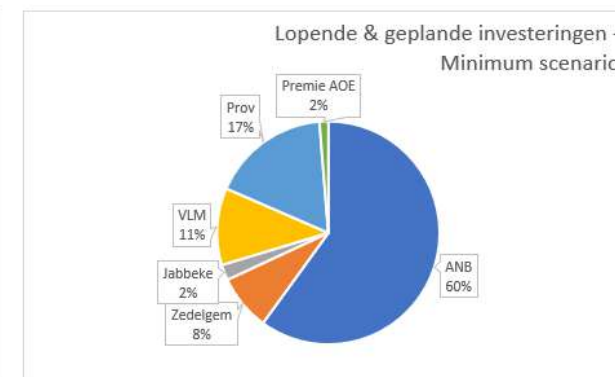
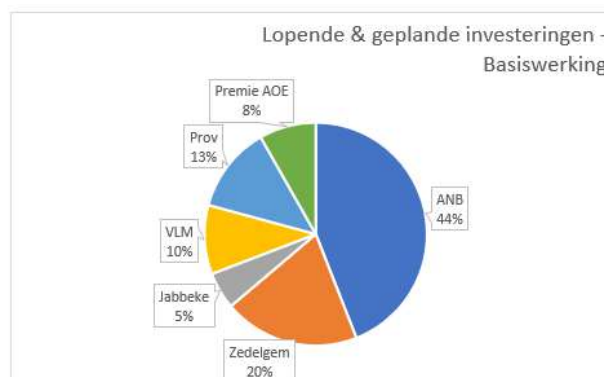
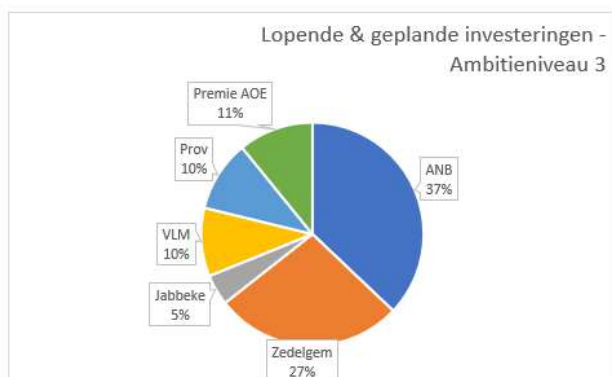
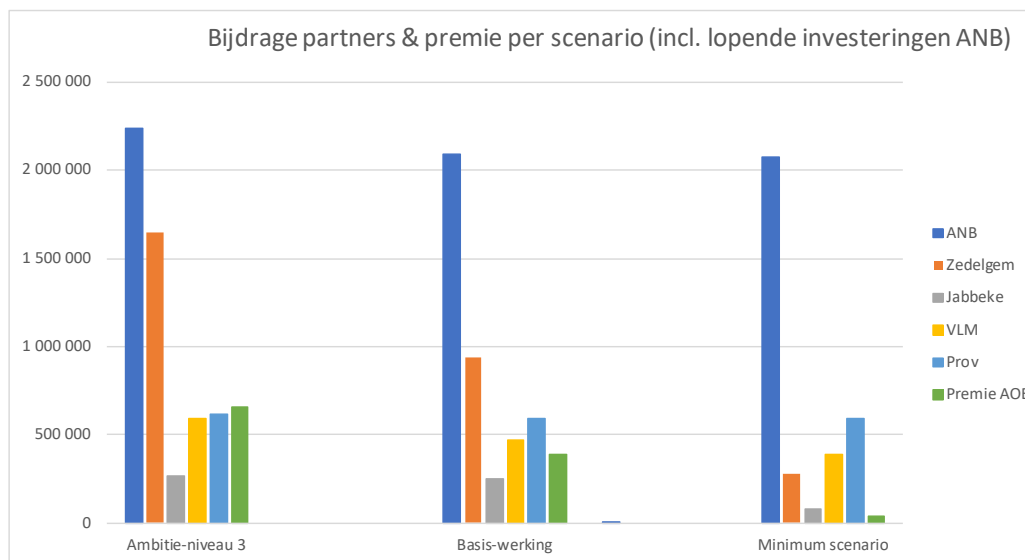
Geplande investeringen (incl. BTW)	Ambitie-niveau 3	Basis-werking	Minimum scenario
ANB	1 196 846 24%	1 056 035 28%	1 040 995 43%
Zedelgem	1 647 567 33%	939 446 25%	280 238 12%
Jabbeke	269 997 5%	255 090 7%	78 125 3%
VLM	597 345 12%	474 926 13%	385 901 16%
Prov	621 499 12%	596 331 16%	596 331 25%
Premie AOE	655 833 13%	391 483 11%	43 989 2%
<b>Totaal</b>	<b>4 989 087 100%</b>	<b>3 713 311 100%</b>	<b>2 425 580 100%</b>



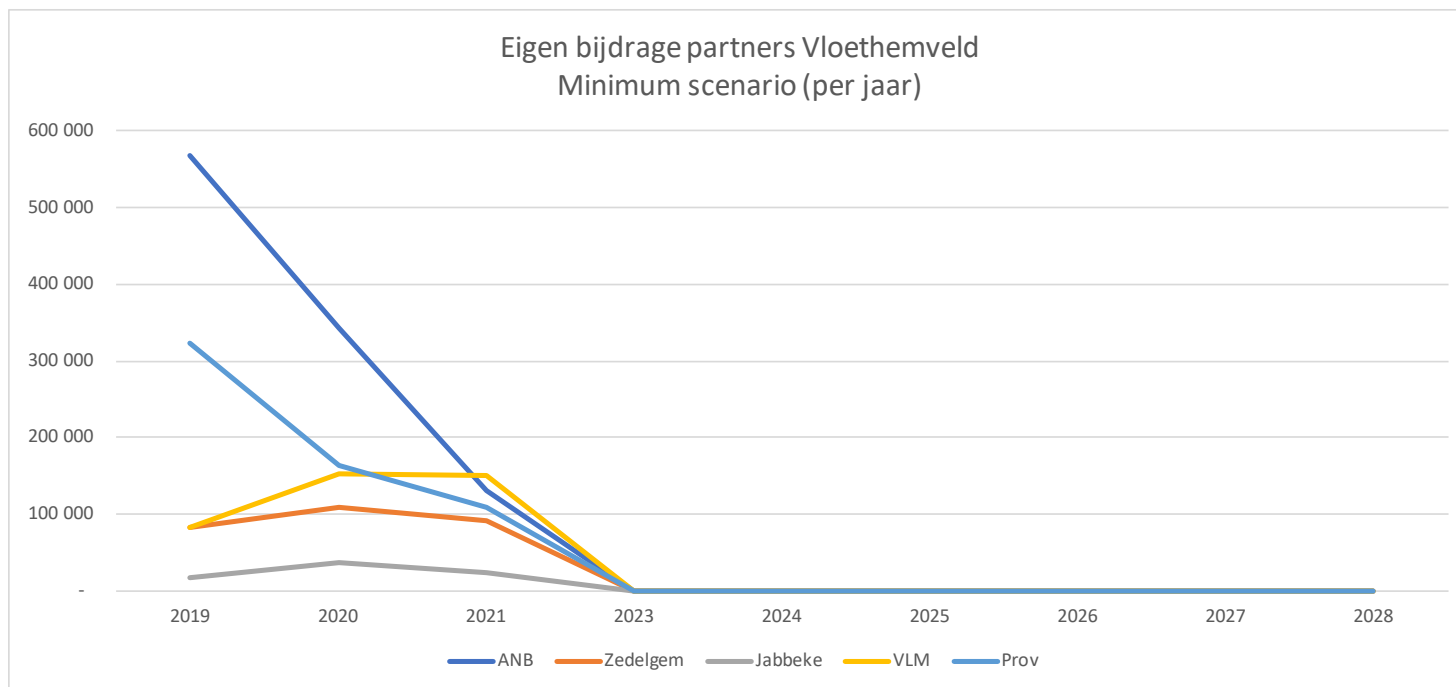
Hieronder de situatie van de geplande investeringen incl. de reeds lopende investeringen bij ANB, m.n. de restauratie van het onthaalgebouw Blok B, de hondenkennel, de kunstluifel en de consolidatie van de drie kunstwerken t.h.v. het onthaalplein (totaal investeringsbedrag van 1.035.974 EUR).

Geplande & lopende investeringen (incl. BTW)	Ambitie-niveau 3	Basis-werking	Minimum scenario
ANB	2 232 820 37%	2 092 009 44%	2 076 969 60%
Zedelgem	1 647 567 27%	939 446 20%	280 238 8%
Jabbeke	269 997 4%	255 090 5%	78 125 2%
VLM	597 345 10%	474 926 10%	385 901 11%
Prov	621 499 10%	596 331 13%	596 331 17%
Premie AOE	655 833 11%	391 483 8%	43 989 1%
<b>Totaal</b>	<b>6 025 061 100%</b>	<b>4 749 285 100%</b>	<b>3 461 554 100%</b>

Reeds lopende investeringen Kamp Vloethemveld (incl. btw)	
Restauratie blok B + hondenkennel	€ 463 000
Luifel kunstwerken	€ 110 136
Consolidatie kunstwerken inkomzone	€ 50 548
Onderhoud barakkenstraat fase 1	€ 412 290
<b>Totaal</b>	<b>€ 1 035 974</b>

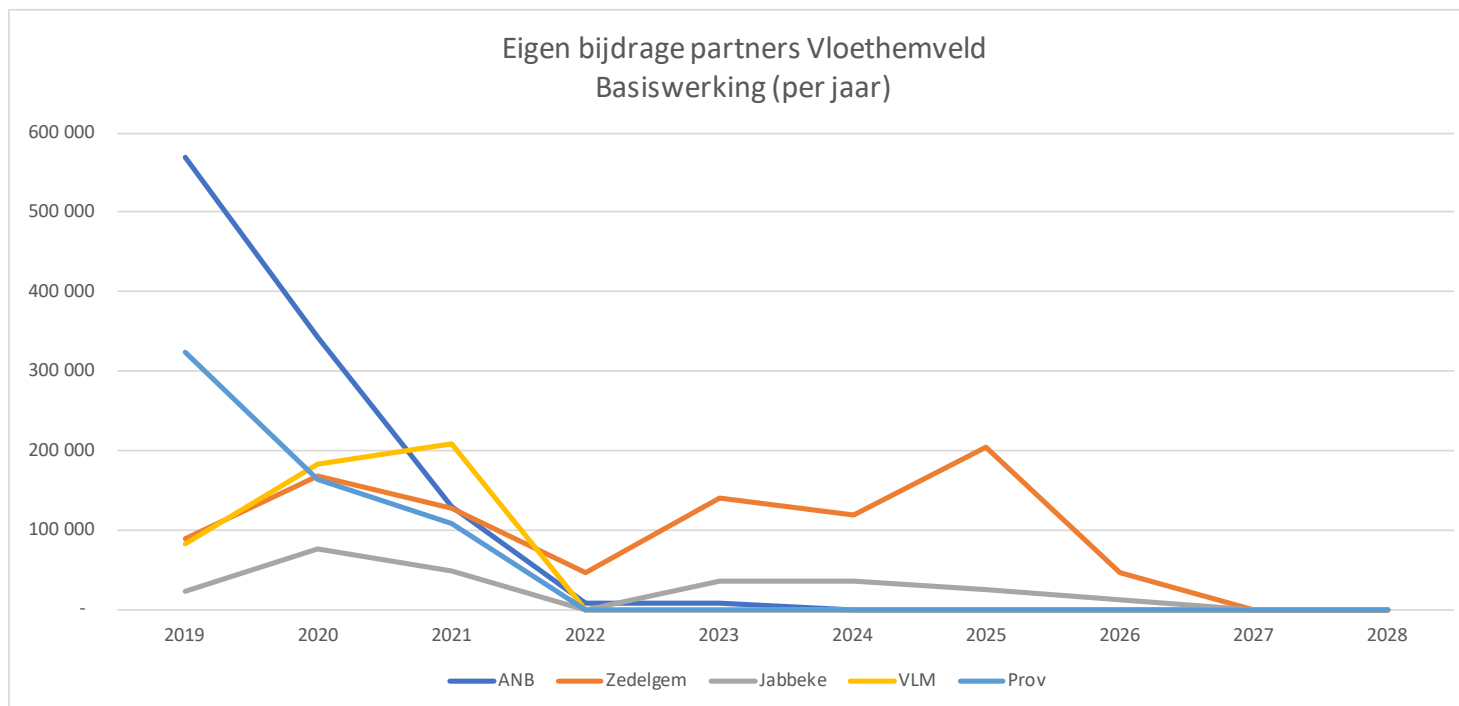


#### 10.4.4 MINIMAAL SCENARIO - INVESTERINGSBIJDRAGE PER PARTNER



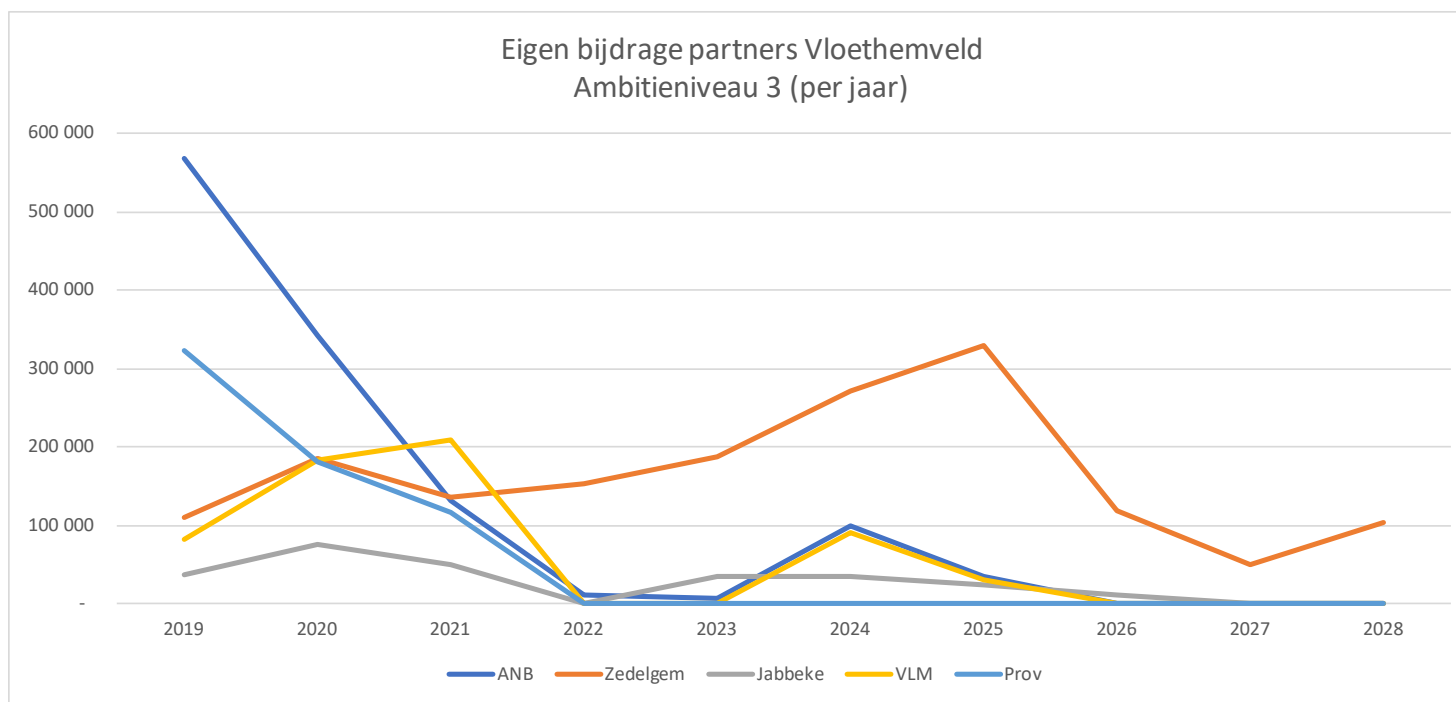
Eigen bijdrage - Min.scenario	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
ANB	489 850	270 426	125 709	-	-	-	-	-	-	-
Zedelgem	81 631	107 911	92 380	-	-	-	-	-	-	-
Jabbeke	17 754	36 790	23 581	-	-	-	-	-	-	-
VLM	82 783	153 471	149 648	-	-	-	-	-	-	-
Prov	323 809	163 513	109 009	-	-	-	-	-	-	-
	<b>995 827</b>	<b>732 112</b>	<b>500 326</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>

#### 10.4.5 BASIS SCENARIO - INVESTERINGSBIJDRAGE PER PARTNER



Eigen bijdrage - Basiswerking	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
ANB	489 850	270 426	125 709	7 520	7 520	-	-	-	-	-
Zedelgem	87 875	168 833	128 639	45 972	139 649	119 384	205 133	45 645	-	-
Jabbeke	21 917	76 660	49 017	-	35 816	35 816	23 910	11 955	-	-
VLM	82 783	183 145	208 997	-	-	-	-	-	-	-
Prov	323 809	163 513	109 009	-	-	-	-	-	-	-
<b>Totaal</b>	<b>1 006 233</b>	<b>862 578</b>	<b>621 371</b>	<b>53 492</b>	<b>182 985</b>	<b>155 200</b>	<b>229 043</b>	<b>57 599</b>	<b>-</b>	<b>-</b>

#### 10.4.6 AMBITIENIVEAU 3 SCENARIO - INVESTERINGSBIJDRAGE PER PARTNER



Eigen bijdrage - Ambitieniv 3	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
ANB	489 850	270 426	128 613	10 424	7 520	100 204	34 799	-	-	-
Zedelgem	110 236	185 612	137 029	154 168	187 553	272 334	329 357	118 951	49 211	104 802
Jabbeke	36 824	76 660	49 017	-	35 816	35 816	23 910	11 955	-	-
VLM	82 783	183 145	208 997	-	-	91 814	30 605	-	-	-
Prov	323 809	180 292	117 398	-	-	-	-	-	-	-
<b>Totaal</b>	<b>1 045 520</b>	<b>898 156</b>	<b>643 074</b>	<b>166 614</b>	<b>232 912</b>	<b>502 192</b>	<b>420 696</b>	<b>132 932</b>	<b>51 238</b>	<b>106 830</b>

#### 10.4.7 AMBITIENIVEAU 3 - INVESTERINGSTABEL PER DEELPROJECT VOOR HET AGENTSCHAP NATUUR EN BOS

Investingstabel ANB		
Fase 2 herstellen van barakken in barakkenstraat	€	396 188
Herstel barakken buiten barakkenstraat	€	236 282
Herinrichting zone atletiekpiste	€	170 564
Aanleg parking POV	€	150 000
Restauratie Bocca + inrichting	€	135 003
Informatie en onthaalborden	€	41 181
Restauratie muurschilderingen op depots in erfgoed en natuur zone	€	25 773
Uitkijkpunt barakkenstraat + doorsteek + inrichting depots	€	15 040
Basisinrichting onthaalplein	€	14 520
Restauratie wachtlokalen	€	5 808
Herstel wachtlokaal Wc5	€	3 995
I-Book educatie	€	2 493
	€	<b>1 196 846</b>

incl. btw

Reeds lopende investeringen Kamp Vloethemveld		
Restauratie blok B + hondenkennel	€	463 000
Luifel kunstwerken	€	110 136
Consolidatie kunstwerken inkomzone	€	50 548
Onderhoud barakkenstraat fase 1	€	412 290
	€	<b>1 035 974</b>

incl. btw

<b>TOTAAL</b>	€	<b>2 232 820</b>
---------------	---	------------------

incl. btw

10.4.8 **AMBITIENIVEAU 3 - INVESTERINGSTABEL PER DEELPROJECT VOOR DE GEMEENTE ZEDELGEM (NA AFTREK ERFGOEDPREMIES)**

<b>Investingstabel Zedelgem</b>	
Toegankelijkheid padenstructuur	€ 280 858
Restauratie barak 1 + belevingscentrum	€ 218 297
Restauratie barak 2 + inrichting educatie en tijdelijke expo	€ 164 646
Inrichting onthaalplein	€ 150 965
Restauratie nissenhut L3 naar boshut	€ 140 324
Restauratie Bocca + inrichting	€ 122 419
Herstellen kasseiweg	€ 114 842
Uitkijkpunt barakkenstraat + doorsteek + inrichting depots	€ 57 446
Restauratie nissenhut L2 naar educatie	€ 56 487
Tijdelijke inrichting groene barak + opstelling film	€ 52 718
Aanleg parking POV	€ 50 000
Inrichting onthaalgebouw blok B	€ 47 263
Restauratie nissenhut L1	€ 44 729
Restauratie kunstwerken Bocca + plaatsing in depots	€ 43 074
Restauratie wachtlokalen	€ 39 331
Inrichting hondenkennel	€ 23 353
Communicatie en folders	€ 22 361
Educatie en thematische wandelingen	€ 10 454
Juridische omkadering (erfpacht en beheer)	€ 8 000
	<b>€ 1 647 567</b> incl. btw
	€ 285 941 btw
	€ 1 361 626 excl. btw

10.4.9 AMBITIENIVEAU 3 - INVESTERINGSTABEL PER DEELPROJECT VOOR DE GEMEENTE JABBEKE (NA AFTREK ERFGOEDPREMIES)

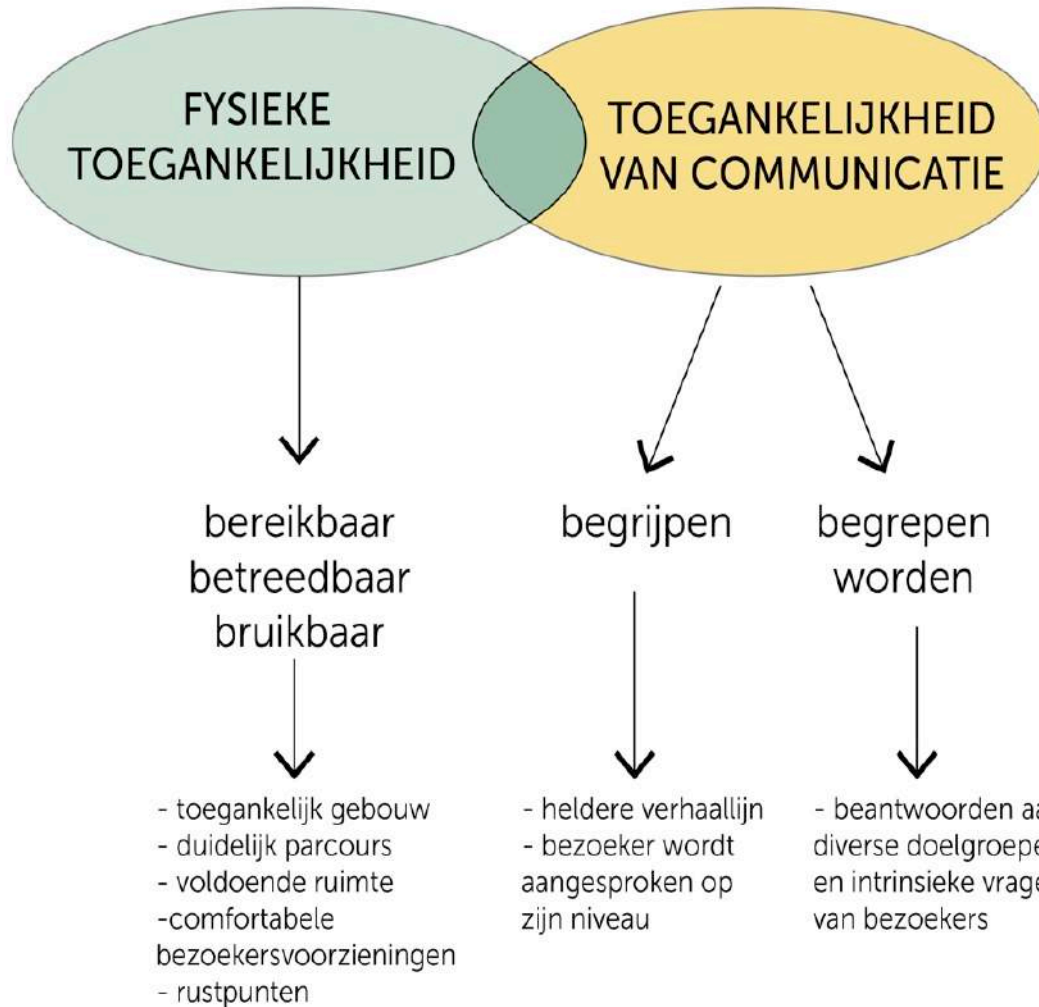
Investeringsstabel Jabbeke	
Inrichting belevingscentrum in groene barak	€ 71 632
Mountainbike	€ 38 153
Inrichting educatie en tijdelijke expo in groene barak	€ 35 864
Inrichting onthaalgebouw blok B	€ 31 508
Tijdelijke inrichting groene barak + opstelling film	€ 24 345
Parking Os en Ezel	€ 22 986
Inrichting onthaalplein	€ 15 351
Communicatie en folders	€ 14 907
Educatie en thematische wandelingen	€ 6 970
Immitatiepad	€ 6 280
Oprichten van beheerstructuur	€ 2 000
	<b>€ 269 997</b> incl. btw

€ 46 859 btw

€ 223 138 excl. btw



# 11 INTEGRALE TOEGANKELIJKHEID



Iedereen heeft baat bij een gebruiksvriendelijke, veilige en comfortabele leefomgeving. Het uitgangspunt is niet dat we een alternatief moeten voorstellen voor bijvoorbeeld rolstoelgebruikers, maar wel dat we bekijken of het parcours voor de rolstoelgebruikers in aanmerking komt voor iedereen. Wanneer wij spreken over integrale toegankelijkheid verwijzen wij naar toegankelijkheid voor iedereen. Het is een misvatting te denken dat toegankelijkheid alleen van belang is voor mensen met een beperking.

Er is een onderscheid tussen fysieke toegankelijkheid en toegankelijkheid van communicatie.

Onder fysieke toegankelijkheid valt het bereikbaar, betreedbaar en bruikbaar maken van gebouwen en erfgoedelementen in Kamp Vloethemveld. Elementen die de fysieke toegankelijkheid verbeteren zijn: toegankelijke gebouwen, een duidelijk parcours, voldoende plaats, comfortabele bezoekersvoorzieningen en de nodige rustpunten.

Toegankelijkheid beperkt zich niet tot louter fysieke aspecten. Het is ook de bedoeling om op een toegankelijke manier over het verhaal en de inhoud van het gebied te communiceren. Toegankelijke communicatie is ervoor zorgen dat bezoekers de boodschappen begrijpen, dat het verhaal voor iedereen duidelijk en begrijpbaar is. Een heldere verhaallijn en bezoekers aanspreken op zijn parate kennis horen onder toegankelijke communicatie. Bij het uitwerken van de verhalen en inhoud, is het belangrijk de doelgroepen voor ogen te houden.

## 11.1 Fysieke toegankelijkheid

Dit onderdeel heeft betrekking op het ‘open’ erfgoed criterium: “Men zal via verschillende initiatieven de toegankelijkheid voor mensen met een beperking optimaliseren.”

Vooreerst worden er aan het onthaalplein gelegen aan de ingang van Kamp Vloethemveld een aantal parkeerplaatsen voorzien voor mensen met een beperking. Deze doelgroep moet zich dus niet parkeren aan één van de twee toegangspoorten of parkings gelegen aan het POV (Zedelgem) of de ‘Os en de Ezel’ (Jabbeke). Zo kan deze doelgroep de ingang van Kamp Vloethemveld vlot bereiken.

Daarnaast worden alle publieke gebouwen toegankelijk gemaakt voor rolstoelgebruikers. Alle functionele publieke ruimten liggen immers op de gelijkvloerse verdieping, zowel in het onthaalgebouw als in de groene barakken. Waar nodig zal hiervoor een toegangshelling worden voorzien (zie voorbeeld hoegangshelling groene barak). Ook bij het ontwerp van het onthaal, de inrichting van het belevingscentrum en het sanitair wordt rekening gehouden met de eisen inzake toegankelijkheid en onderrijdbaarheid. De educatieve ruimten en de hondenkennel worden ook vlot bereikbaar voor iedere bezoeker.

In Kamp Vloethemveld worden de bestaande paden aangevuld met een nieuwe betonnen brede en vlakke randstrook waar mensen met een beperking zich vlot kunnen over verplaatsen. Dit randpad wordt voorzien over de volledige lengte van de publieke wandeling in Kamp Vloethemveld en doet alle depots en constructies aan waar het inhoudelijk verhaal wordt geduid. Deze strook wordt duidelijk aangegeven in een andere kleur en wordt tevens gebruikt als leidraad voor het wandelparcours voor de individuele bezoekers. Op deze wijze worden alle depots of nissenhutten die voor het bredere publiek bereikbaar moeten zijn op regelmatige tijdstippen zullen vrijwilligers dit pad vrij maken van eventuele hindernissen zoals bladeren of takken.



Bovenstaande beelden tonen enkele mogelijke manieren om markeringen aan te brengen op de betonpaden. Het gaat hier niet om grote schilderingen, maar om subtiele lijnen en symbolen die markante elementen in het landschap aanduiden, zoals de plek waar vroeger een spoorlijn liep of op het pad aantakte. Deze aanduidingen kunnen ook op een andere manier worden gemaakt, door aanplanting bijvoorbeeld. Belangrijk is dat deze markeringen het landschap niet gaan domineren en onderhoudsvriendelijk zijn.

Een aantal uitkijkpunten op het domein werden ook toegankelijk gemaakt voor specifieke doelgroepen. Zo is het vogeluitkijkpunt ingericht met een toegankelijke helling.



## 11.2 Inhoudelijke toegankelijkheid

Alle elementen van de inrichting – zoals de signalisatie, het buitenmeubilair en de aangeboden informatie – moeten voor iedereen duidelijk en bruikbaar zijn. Er wordt dus altijd zoveel mogelijk rekening gehouden met blinden en slechtzienden, doven en slechthorenden en mensen met een andere beperking. Dat betekent concreet:

- onderrijdbare balie- en infomeubels
- duidelijk afgebakende zones
- de informatiedragers hebben het middelpunt best op 1,25m
- de duidelijke signalisatie in het gebied maakt het mogelijk voor bezoekers op zich te oriënteren en vlot te plek te vinden die ze willen bezoeken.
- de teksten zijn leesbaar. Het lettertype is bij voorkeur schreefloos en moet groot genoeg zijn, de kleuren van de opmaken hebben voldoende contrast. Een egale achtergrond leest beter. De witruimte tussen de regels moet overeenstemmen met de gebruikte lettergrootte. De lettergrootte is minstens 1% van de leesafstand.
- Teksten zijn vlot en actief geschreven en gebruiken eenvoudige woorden. De hoeveelheid tekst is tot een minimum beperkt. De voorkeur gaat uit naar foto's, tekeningen en schema's.
- De beleving spreekt verschillende zintuigen aan (voelen, ruiken...). Bepaalde onderdelen van de inrichting mogen worden aangeraakt. Verschillende activiteiten kunnen inspelen op een verbeterde toegankelijkheid (een geurenwandeling in de lente, een stille wandeling...)

# 12 PUBLIEKSWERKING

## 12.1 Doelgroepen

Bij de ontsluiting van het Vloethemveld gebied richten we ons op de volgende doelgroepen:

- Lokaal (10 km of minder)
  - o Omwonenden uit de gemeenten Jabbeke en Zedelgem (lokaal, wonen op minder dan 10 km)
- Regionaal/ bovenlokaal (10-30 km)
  - o Recreanten (wandelaars individueel of in groep, fietsers, mtb, ruiters, lopers)
  - o Stiltezoekers
  - o Scholen en jeugdbewegingen (natuureducatie en natuurbeleving)
  - o Gezinnen in diverse samenstellingen (ouders met kinderen, nieuw-samengestelde gezinnen, grootouders met kinderen,...)
  - o Kunstenaars/ kunstpubliek (evenementieel, bijvoorbeeld tijdens het land art festival)
- Bovenregionaal (30 km of verder):
  - o Erfgoedgeïnteresseerden (oorlogstoerisme, militair erfgoed )
  - o Natuurliefhebbers (vogelspotters, plantkundigen, insecten...)
- Internationaal: Baltten (Letten, Esten, Litouwers), Duitsers, Britten...

We richten het onthaal van dit gebied zo in dat deze mensen het gebied zowel individueel als in groep kunnen bezoeken (klasverband, familiaal of gezinsverband,... ). Sommige delen zijn enkel in groep en onder begeleiding van een gids toegankelijk.

## 12.2 Educatie

ANB en VLM ontwikkelden in 2018 samen een I-book. Het I-book Vloethemveld laat toe dat individuele bezoekers of groepen een wandeling kunnen maken met een tablet/smartphone doorheen Vloethemveld terwijl ze voor een 20-tal POI's tekst en beeldmateriaal in combinatie met educatieve spelmogelijkheden kunnen raadplegen. Het I-book zorgt ook dat de bezoeker weet welk traject hij moet afleggen. Het I-book laat dus toe om het Vloethemveld te ontdekken, terwijl je voor een 20-tal interessante plekjes een bondige toelichting kan bekijken met leuke wist-je-datjes en/of spelletjes in combinatie met aantrekkelijk beeldmateriaal en geluidsfragmenten. Focus ligt op het steeds toegankelijke gedeelte van het Vloethemveld (172 ha van de 330 ha) met teasers over de verborgen hoekjes van het Vloethemveld in het beperkt toegankelijk gedeelte. Gericht naar een doelgroep van vijfde – zesde leerjaar/eerste graad secundair. Er wordt aandacht besteed aan de link met de eindtermen van het onderwijs.

Meer info: <http://www.ibruges.be/>

Financiering: ANB

Coördinatie: ANB en VLM

## 12.3 Publicatie

Er wordt vandaag een inhoudelijke publicatie over het domein Vloethemveld voorbereid. Dit boek zal de geschiedenis van het domein vertellen vanuit diverse invalshoeken. De realisatie van dit inhoudelijk verhaal wordt voorzien bij de officiële publieke opening van Kamp Vloethemveld in 2020.

In het eerste deel van deze publicatie worden de historische, landschappelijke en cultuurhistorische achtergronden van het Vloethemveld door de eeuwen heen aangegeven. Dit deel eindigt bij het hedendaagse unieke Europese natuurproject (flora en fauna) van het Vloethemveld dat het Agentschap Natuur en Bos aan het realiseren is.

Het tweede deel gaat dieper in op een eeuw van militaire geschiedenis en betekenis van het Vloethemveld. Het geeft het verhaal van het Britse krijgsgevangenenkamp op het einde van de 2<sup>de</sup> wereldoorlog, de periode van het munitiedepot en de omvorming van de kazerne naar het Provinciaal Opleidingscentrum voor de Veiligheidsdiensten.

Tenslotte eindigt de publicatie met een korte beschrijving van het toekomstig project als ontmoetingsplek: de droom om het Vloethemveld als internationale ontmoetingsplek voor de vrede in het Brugs Ommeland in te richten.

Het boek zal een mooie aanvulling zijn op of aanzet vormen naar een bezoek aan Kamp Vloethemveld.

Financiering: aankoop aantal boeken door diverse partners in het project Vloethemveld

Coördinatie: VLM

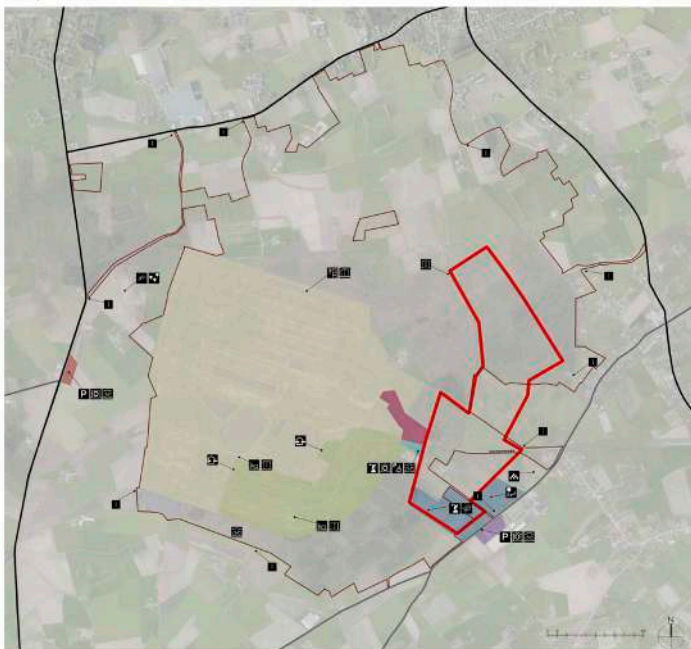
## 12.4 Thematisch uitgewerkte wandelingen of parcours

Iedereen kan zowel individueel, als in groep met gidsen, de geschiedenis van de plek ontdekken en beleven. Voor de bezoekers worden er 4 thematische wandelingen uitgewerkt die individueel kunnen worden gevolgd. Op de wandelroutes worden diverse infopunten voorzien waar de bezoekers meer te weten kunnen komen over de geschiedenis en betekenis van de aangeduide plek. Op deze punten komen er ook basis infoborden die iedere passant duiding geeft over het erfgoedobject. De wandelbrochure geeft dan een meer diepgaande informatie mee. Bij een begeleide thematische wandeling met gidsen zal men nog meer en actiever het verhaal kunnen stofferen met o.m. fotomateriaal en getuigenissen. Dit kan gebeuren via het project I-book project die het Agentschap Natuur en Bos nu reeds aan het uitwerken is voor de boswandeling en de grote wandellus. Alle wandelingen vertrekken vanaf het publieke toegankelijk onthaalplein waar de bezoekers via een automaat ook een wandelbrochure of aan het onthaal (bij opening Kamp Vloethemveld) kunnen aankopen. De volgende vier thematische wandelingen worden uitgewerkt

### 12.4.1 THEMATISCHE BOSWANDELING

Deze wandeling wordt op dit ogenblik ook uitgewerkt door het Agentschap Natuur en Bos als I-book. Deze wandeling doet enkel de boszone aan ten zuiden van het domein Voethemveld. Via deze wandeling komt men langs het onthaalplein, de vossenbarn en de recreatieve zones zoals het speelbos en de smulboomgaard. Ze focust zich op de militaire geschiedenis van de plek en beheersprojecten van ANB. Deze wandeling wordt nu reeds uitgewerkt.

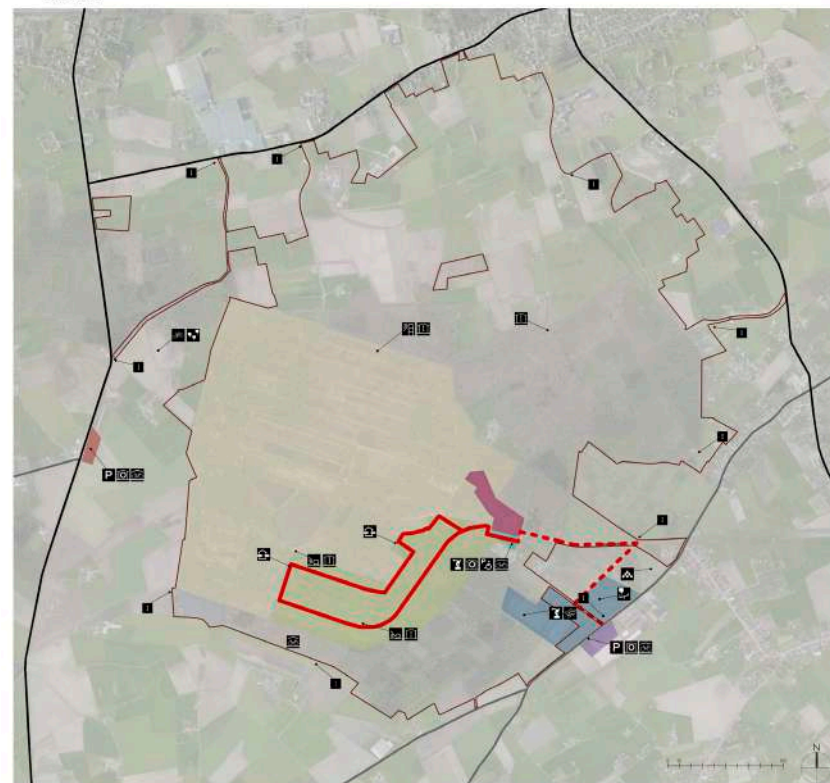
**Thematische boswandeling**  
4,1 km



## 12.4.2 KAMP VLOETHEMVELD – MILITAIRE WANDELING

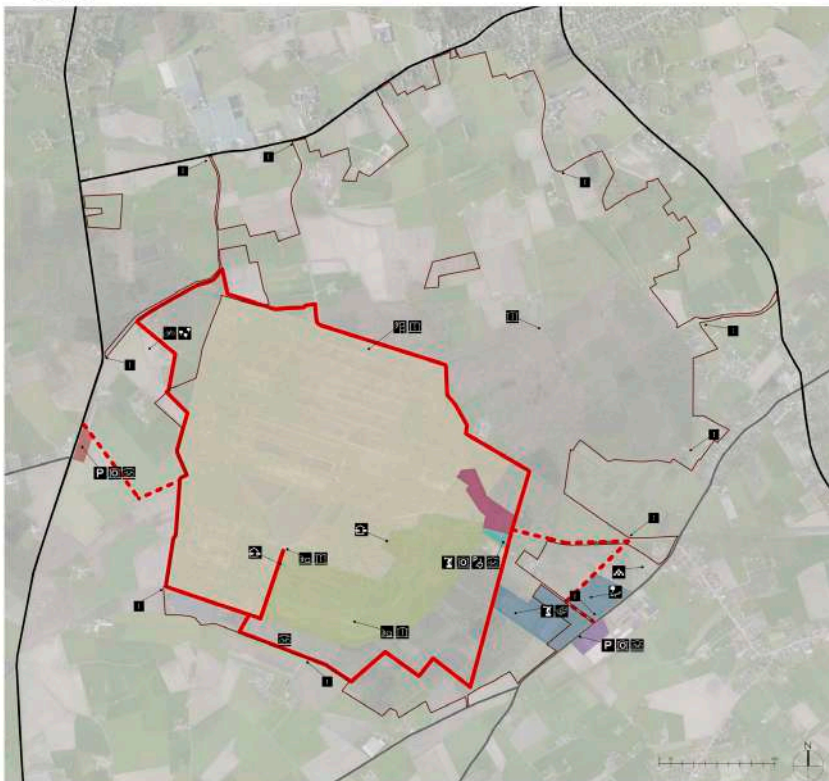
Vooreerst is er de **militaire** wandeling op het vroegere afgesloten militair munitiedomein. Deze wandeling wordt vandaag reeds op aanvraag georganiseerd en vertelt op het verhaal van de het POW-camp en de inrichting van het domein tot munitiedepot. De verschillende erfgoedgebouwen op het terrein worden hierin gekaderd. Tijdens deze wandeling wordt bijzondere aandacht gegeven aan de diverse kunstelementen uit de periode van het POW-kamp die nog verspreid terug te vinden zijn in en op gebouwen op het domein. Het traject van deze wandeling voor de individuele bezoekers wordt fysiek gerealiseerd en uitgezet door een heraanleg en herinrichting van de randstrook van de bestaande toegangswegen. Een strook van 1 meter breed wordt daar heraangelegd in een andere kleur. Door het volgen van deze gekleurde paden wordt men doorheen het militair domein geleid. Langsheen deze gekleurde strook zullen tevens op meerdere plaatsen nog bijkomende informatie op deze randstrook aangebracht worden. Het wordt dus naast een fysieke leidraad ook een lijn waarop bijkomende info komt te staan.

**Wandellus natuur- en erfgoedzone**  
4,6 km



#### 12.4.3 DOMEIN VLOETHEMVELD – WANDELING ROND HET MILITAIR DOMEIN

Wandellus rondom voormalig militair domein + corridor  
6,8 km



De derde wandeling betreft het thema **ontdekking** Vloethemveld. Dit is een traject dat zowel individueel, als in groep met een gids kan worden gemaakt. De wandeling gaat rond het afgesloten militair domein waarbij alle facetten van de historiek en de natuur van het Vloethemveld domein worden geduid. In deze wandeling worden het onthaalplein, het onthaalgebouw en onthaalgebouwen, de twee uitkijkpunten op de natuur aan de rand van het afgesloten gebied, het bosgebied en de landschap (o.m. de Vossenbarm) aangedaan. Het is een soort smaakmaker van wat het aanbod is in het gebied en kan een teaser zijn voor een vervolgbezoek. Deze wandeling wordt ook opgenomen in het Ibook.

#### 12.4.4 DOMEIN VLOETHEMVELD LANDSCHAPSWANDELING – WANDELING IN BOSGEBIED EN LANDBOUWZONE

De laatste wandeling omvat een individuele en geleide wandeling rond het **landschap**. Hierbij wordt er gefocust op het bos- en landbouwgebied. Aspecten zoals bosbeheer, de historische hoeses, het landgebruik en de ontwikkeling van het landschap komen hierin aan bod.



## 12.5 Evenementen

### 12.5.1 TENTENKAMP – POW-KAMP

Op de atletiekpiste is er plaats voor evenementen voor zover zij een link hebben met de geschiedenis van het gebied en voor zover zij de rust en stilte binnen het gebied respecteren. Deze evenementen kunnen de vorm krijgen van een tijdelijke happening rond land art of een re-enactment van het krijgsgevangenkamp. Of ze passend zijn binnen het kader wordt evenement per evenement bekeken.

### 12.5.2 KUNST ALS MOTOR VOOR BELEVING - BIENALE OF TRIENALE KUNSTTENTOOSTELLINGEN –

Door de aanwezigheid van de verschillende kunstwerken op het domein die bewaard zijn gebleven uit de periode van het POW-kamp kan men de link leggen met diverse kunstvormen. De doelstelling is om 'hedendaagse' kunst met de historische kunst in het gebied in dialoog te laten komen. Dit kan gaan om zowel 'land art' kunst waar natuur centraal staat, als moderne beeldende of mediakunst. De depots die gelegen zijn op de site kunnen dan gebruikt worden als belevingsruimtes voor de opstellingen. Hedendaagse kunst leent zich veel beter omdat de condities en omgeving waar de kunst wordt tentoongesteld niet ideaal zullen zijn. Men zou best werken met een biënnale of tweejaarlijks evenement waarbij men een samenwerking kan opzetten met het o.m. het museum voor moderne kunst in Oostende (Mu.Zee) of het nieuwe project in Brugge. Een dergelijk evenement kan ook aanleiding geven tot een extra inkomst in het kader van de exploitatie (zie punt exploitatie).



### 12.5.3 DUIZEND BOMMEN EN GRANATEN KUNST – VREDESEDUCATIE ALS LEIDRAAD NAAR VERDRAAGZAAMHEID

Het feit dat de site ooit de grootste munitieopslagplaats was van het Belgisch Leger is tevens een basis naar het organiseren van een thematisch event rond oorlog, vrede en verdraagzaamheid. Hierbij kan men tijdens een maand voor de vrede diverse activiteiten, lezingen, voorstellingen en tentoonstellingen organiseren waarbij mensenrechten, be- en ontwapening en conflicten als centrale uitgangspunten hanteren.

Een van de belangrijkste activiteiten hierbij is het organiseren van re-enactment bijeenkomsten rond WOII en het Belgisch Leger waarbij vrijwilligers en lokale of regionale historische verenigingen ingezet worden om een bepaalde historische militaire periode terug in scene te zetten vb. de periode van het POW-camp of het gebruik als munitiedepot. Een mogelijke samenwerking met de Belgische Strijdkrachten of het POV op het vlak van organisatie of het aanbieden van activiteiten behoort tot de mogelijkheden.



## 12.6 Communicatie

Communicatie is een essentieel onderdeel van de publiekswerking. Het verhaal van het gebied, praktische informatie over evenementen en wandelingen, informatie over vrijwilligerswerking... moet voor bezoekers en vrijwilligers beschikbaar worden gemaakt. Hiervoor is een brede mix aan communicatiekanalen noodzakelijk:

### Offline:

- Infoborden in het gebied in een herkenbare stijl met korte, enthousiasmerende teksten en iconische, sprekende beelden.
- Folder: bij voorkeur meertalig en gratis te verkrijgen bij aankomst in het onthaalgebouw. Deze folder toont de highlights van het gebied, bevat een minimum aan tekst en nodigt de lezer uit het gebied te gaan verkennen of om op een ander moment terug te keren voor een specifieke activiteit.
- Publicaties rond specifieke thema's (als iBook of papieren uitgave): Bundeling van de mooiste natuurfoto's of coffee table over de geschiedenis van het gebied.

### Online:

- Website onder portaalsite van ANB
- Website onder portaalsite van de gemeentes voor boekingen van gegidste wandelingen
- Eigen website vrijwilligerswerking?
- Social media:
  - o facebookpagina voor fans/bezoekers
  - o Instagrampagina voor fans/ bezoekers
  - o Sociale media kunnen ook worden gebruikt voor de interne communicatie onder de vrijwilligers en gidsen (gesloten facebookgroep, whatsappgroep)

# 13 ORGANISATIESTRUCTUUR

## 13.1 Beheersstructuur

### 13.1.1 DOELSTELLINGEN VOOR UITBATING, BEHEER EN EXPLOITATIE VAN DE SITE

Vooraleer een duurzame organisatiestructuur uit te tekenen is het van belang om duidelijk de doelstellingen te formuleren die met de structuur beoogd worden. Afhankelijk van de uiteindelijke streefdoelen kunnen diverse organisatiestructuren uitgewerkt worden.

De belangrijkste doelstellingen voor het Vloethemveld project zijn de volgende:

#### **Doelstelling 1: het kunnen aanvragen van een erfgoedpremie**

Met het oog op een financiële optimalisatie is het van belang dat men zowel voor de restauratie, als voor het latere beheer van het waardevol erfgoed een premie kan aanvragen bij het Agentschap Onroerend Erfgoed. Gezien dit erfgoed vandaag in eigendom en in beheer is van het Agentschap Natuur en Bos, kunnen dergelijke erfgoedpremies niet aangevraagd worden. In een optimale toekomstige organisatiestructuur dient dit wel mogelijk te zijn, bvb. door het in erfpact geven van de erfgoedobjecten aan een gemeente of een nieuw op te richten vehikel. NB. De in erfpacht te geven objecten zijn afhankelijk van het gekozen scenario m.b.t. de investeringen (zie punt 15.1. Erfpacht en beheer).

#### **Doelstelling 2: erkenning als 'open' erfgoed**

Naast de mogelijkheid voor het bekomen van een erfgoedpremie, dient men ook te streven naar het bekomen van een *verhoogde* premie. Gezien het project Vloethemveld streeft naar een brede publieke openstelling, betrokkenheid en gebruik van het gebied, is het raadzaam om een gedeelte van het gebied (lees: een gedeelte van de bescherming) waar de historie van de plek in alle opzichten kan verteld worden, te laten erkennen als 'open' erfgoed (zie hoofdstuk 16 van dit document). Bij een dergelijke erkenning moet men voldoen aan acht criteria. Het is dus belangrijk dat men een organisatiestructuur uitwerkt die zo gestructureerd is zodat men aan deze acht criteria kan voldoen.

#### **Doelstelling 3: streven naar een financiële optimalisatie**

Naast het aantrekken van mogelijke subsidies vanuit diverse overheden (Provincie, Vlaanderen of Europa) zijn er nog andere mogelijkheden tot financiële optimalisatie, m.n. om de investeringen en de exploitatiekosten te reduceren.

- De mogelijkheid om de BTW op investeringen en exploitatiekosten te recupereren. Op deze wijze is de BTW geen extra kost voor het project bovenop de netto prijzen aangerekend door de diverse leveranciers.
- De mogelijkheid om eventuele loonkosten te verminderen, o.m. reductie op RSZ en tewerkstellingsmaatregelen.

De opzet van de organisatiestructuur zal bepalend zijn of bovenstaande optimalisaties gerealiseerd kunnen worden.

#### **Doelstelling 4: streven naar een duurzame samenwerking**

In het project Vloethemveld zijn er reeds heel wat partners betrokken. De hoofdpartners zijn de gemeenten Jabbeke en Zedelgem en het Agentschap Natuur en Bos. Maar gezien het streven naar een actieve participatie en publieke betrokkenheid van de lokale en regionale gemeenschap is het tevens belangrijk dat de vrijwilligers en de gidsen op een structurele wijze betrokken worden bij de dagelijkse werking, beleid en ontwikkeling van het domein Vloethemveld. Een dergelijke samenwerking vraagt dus een duurzame organisatiestructuur.

#### **Doelstelling 5: het uitbouwen van een duidelijke, onafhankelijke en werkbare omgeving**

De laatste, maar zeker niet de minst belangrijke doelstelling is dat er een organisatiestructuur wordt uitgewerkt die praktisch en vlot het dagelijks beheer op zich kan nemen, en dit met een duidelijke financieel en inhoudelijk kader. Men moet duidelijkheid hebben omtrent de financiële budgetten die voor het project beschikbaar zijn, en men moet deze budgetten ook vrij flexibel kunnen beheer. De organisatie moet op onafhankelijke wijze nieuwe financieringskanalen kunnen aanspreken. Daarnaast is het belangrijk dat men het administratief beheer niet overbelast met al te zware procedures, zoals bvb. m.b.t. goedkeuringen. Er dient dus een organisatiestructuur uitgewerkt te worden waarbij vertrouwen, zelfstandigheid en praktische overwegingen de belangrijkste uitgangspunten vormen zonder dat er wordt voorbijgegaan aan de bescherming en kwetsbaarheid van het gebied.

### **13.1.2 TWEE BELANGRIJKE AANDACHTSPUNTEN BIJ HET BEHEER VAN HET DOMEIN VLOETHEMVELD**

#### **Realisatie en beheer van een investeringsprogramma**

Vooreerst dient men het aanwezige onroerend erfgoed in Kamp Vloethemveld ' te herstellen, restaureren en beheer. Het gaat hierbij om het in orde zetten van diverse soorten erfgoed zoals gebouwen, structuren en kunstwerken in het gebied. Daarnaast moet er ook aandacht gaan naar het beheer van de wegen en de inrichting van de gebouwen of structuren. Het betreft dus diverse vormen van investeringen die enerzijds moeten gerealiseerd worden, maar anderzijds nadien ook moeten beheerd, onderhouden of vervangen worden. De wijze van aanpak, de timing, de inhoud en de financiering van dit deelpakket vraagt een specifieke aanpak, kennis en begeleiding die best binnen de organisatie en werkingsstructuur als één geheel wordt beschouwd. Het is dus belangrijk dat men hiervoor de partners samen zet die dergelijke activiteiten kunnen ondersteunen of realiseren.

Volgende drie structuren of erfgoedobjecten zullen in Kamp Vloethemveld in aanmerking komen voor het uit te voeren investeringsprogramma:

- Bouwkundige elementen: historische bouwkundige structuren (incl. luifel-kunstwerken);
- Kunstwerken: vast aan constructies of roerende kunstwerken;
- Landschappelijke structuren m.b.t. toegankelijkheid: historische wegen, paden en dreven.

Naast deze bouwkundige structuren zijn er nog een reeks van landschappelijke structuren die tevens beheerd moeten worden, maar waarvan reeds duidelijk wordt gesteld dat deze in beheer blijven bij het Agentschap Natuur en Bos. Het Agentschap Natuur en Bos zal dus de inhoudelijke, praktische en financiële organisatie van het beheer van deze elementen op zich blijven nemen. Het gaat hierbij om:

- Watergebonden structuren: grachten, poelen en rabatten
- Functionele merlons: ophogingen rond de munifiedepots
- Bospercelen: tussengelegen gesloten landschappen
- Heidepercelen: open landschap

## **Realisatie en beheer van de dagelijkse praktische en inhoudelijke openstelling**

Naast het beheer van de onroerende elementen, moet er ook een structuur komen die instaat voor de dagelijkse organisatie op de site. Het gaat om de organisatie van evenementen, gidsbeurten, publieke openstelling, tentoonstellingen, educatie, het uitwerken van netwerken, communicatie, enz...

Het gaat hier vooral over de wijze waarop het inhoudelijk verhaal wordt verteld en georganiseerd naar diverse doelgroepen toe. Daarnaast moeten ook de diverse ontsluitingstechnieken verder uitgewerkt en gerealiseerd worden i.k.v. van de erkenning van Kamp Vloethemveld als 'open' erfgoed. Binnen deze organisatie zit ook de begeleiding en opvolging van zowel de vrijwilligers, als de gidsen. Tenslotte zal men ook moeten instaan voor het uitbouwen van samenwerkingsverbanden met andere locaties in binnen en buitenland en kan men een specifiek netwerk uitbouwen wat betreft de historische binding met Letland.

### **13.1.3 BETROKKENHEID VAN VRIJWILLIGERS EN GIDSEN IN DE ORGANISATIE**

Om de gidsen en de vrijwilligers een correcte plaats te geven in de beheersstructuur, wordt voorgesteld dat zij zich verenigen tot een eigen vzw-structuur. Deze nieuwe vzw 'vrienden van het Vloethemveld' kan bestaan uit alle vrijwilligers die op één of andere wijze zich willen inzetten voor de publieke openstelling van Kamp Vloethemveld. Dit kunnen vrijwilligers zijn die instaan voor bv. het onthaal, die de supervisie houden in het gebied (de zogenaamde 'rangers'), die willen instaan voor het dagelijks technisch beheer, die zich willen toe leggen op het organiseren van één evenement, die zich willen bezig houden met de communicatie naar het brede publiek, die zich willen bezig houden met de educatieve pakketten, enz... Deze vereniging kan ook de mensen die op de een of andere manier vanuit de private sector het Vloethemveld willen ondersteunen mee opnemen in hun organisatie.

Het doel van deze vereniging is het behoud van en delen van de bijzondere kwaliteiten van het Vloethemveld (stilte, natuur en erfgoed) en het stimuleren van ontmoeting in het unieke kader van deze natuur- en erfgoedparel. Een belangrijke taak van deze vzw kan het verzorgen van de educatieve werking omtrent erfgoed en natuur in het Vloethemveld zijn, zodat de bezoeker goed onthaald wordt en er regelmatig activiteiten en evenementen georganiseerd worden voor uiteenlopende doelgroepen. Daarnaast kan deze vzw mogelijk ook crowdfunding of fondsenwerving voor de verdere uitbouw van het onthaal van de site organiseren.

Afhankelijk van de gekozen organisatiestructuur (zie volgend punt) zal deze vereniging een grotere of kleinere rol en verantwoordelijkheid moeten opnemen bij de publieke openstelling van Kamp Vloethemveld.

De gidsen zelf worden op zich niet gestructureerd. De gidsen hebben immers een diverse juridische eigenheid. Zo zijn er gidsen die op zelfstandige basis groepen gaan gidsen, anderen zijn reeds aangesloten bij bestaande gidsverenigingen (vb. gidenskring of gidenbond Brugge). Tenslotte zijn er nog opgeleide gidsen die als vrijwilliger actief zijn in de hierboven aangehaalde vereniging.

### **13.1.4 MOGELIJKE ORGANISATIESTRUCTUREN**

#### **13.1.4.1 *Organisatiestructuur type 1: exploitatiestructuur zonder gemeenten***

Bij dit eerste organisatietype gaan we uit van een vrij eenvoudige structuur voor het beheer.

Hierbij wordt het onroerend goed (de **erfgoedobjecten**) door het Agentschap Natuur en Bos in **erfpacht** gegeven aan één of beide betrokken gemeenten (Jabbeke en/of Zedelgem). Het gaat om de gebouwen (depots, wachthuisjes, lichte structuren, onthaalgebouw, hondenkennel, groene barakken,...), de

kunstwerken en de verharde paden in het betreffende gebied. Door een juridische overdracht van deze relictten kunnen de gemeenten de nodige erfgoedpremies aanvragen bij het Agentschap Onroerend Erfgoed om deze objecten verder te restaureren of te onderhouden. Er moet dan wel duidelijk afgesproken worden in welke staat het Agentschap Natuur en Bos de objecten overdraagt aan de gemeenten en hoe lang men de erfpacht laat lopen. Bijkomend zullen er ook inhoudelijke en praktische afspraken in de erfpacht mee opgenomen worden wat betreft de dagelijkse openstelling en toegankelijkheid van Kamp Vloethemveld. Voor de opvolging van de werkzaamheden aan deze gebouwen kan men, indien gewenst, de expertise van de IOED Raakvlak inschakelen waar beide gemeenten bij aangesloten zijn. We voorzien in deze structuur een halftijdse technische coördinator, ter beschikking gesteld door Raakvlak. Het zijn dus de erfpachtnemers samen die zullen instaan voor het verdere technisch beheer en de opvolging van de erfgoedobjecten.

Naast het beheer van de erfgoedobjecten zullen beide gemeenten ook instaan voor de financiering en realisatie van de **inrichting van de gebouwen** wat betreft de publieke openstelling. Het gaat hier om structurele (her)investeringen in o.m. de infoborden, het belevingscentrum, het onthaalgebouw, enz... Daarnaast wordt een nieuwe vereniging opgericht door de huidige **vrijwilligers** 'vzw Vrienden van Vloethemveld' genoemd (werktitel). Op deze wijze worden de vrijwilligers zowel administratief als inhoudelijk gestructureerd en kunnen ze een duurzame eigen werking, maar ook betrokkenheid met de andere partners uitbouwen. Ze kunnen hierdoor tevens een eigen beleid en visie uitwerken rond de dagelijkse openstelling van de site, alsook een eigen financieel beleid voeren.

De **gidsen** worden niet op een dergelijke wijze gestructureerd. Er bestaan immers diverse vormen van juridische statuten bij deze gidsen. Sommige zijn zelfstandig en werken dan ook onder een dergelijk statuut, anders zijn reeds aangesloten bij bestaande gidsenverenigingen. Een laatste groep betreft vrijwillige gidsen die dan weer een betrokkenheid hebben met de vrijwilligerswerking op het domein.

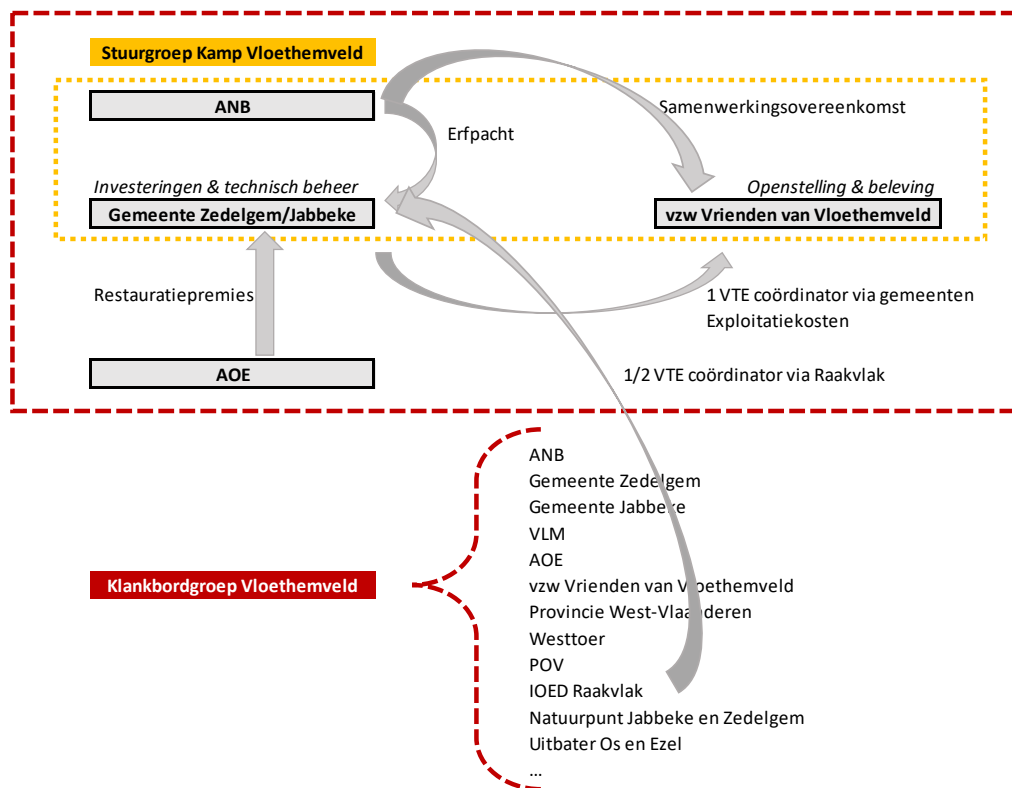
De vzw Vrienden van Vloethemveld zal instaan voor de praktische **dagelijkse openstelling** van Kamp Vloethemveld en wordt dus het exploitatievehikel voor dit gebied. Het gaat specifiek om het organiseren van activiteiten, evenementen, het bemannen van de balie en het onthaal, het uitwerken van educatieve programma's, enz... Men zal hiervoor een samenwerkings- of exploitatie-overeenkomst opstellen met beide gemeenten waarin duidelijk de verwachtingen, de verplichtingen en de mogelijkheden worden vastgelegd die elke betrokken partij heeft m.b.t. de openstelling van het domein. In ruil voor dit dagelijks beheer zullen de gemeenten aan deze exploitatie vzw een vergoeding betalen. Hiermee kan de vzw de kosten voor het dagelijks beheer dekken. De gemeenten zullen ook de in erfpacht ontvangen erfgoedobjecten ter beschikking stellen aan de exploitatie vzw.

Bij een dergelijke werkwijze is het noodzakelijk dat de organisatie van de vzw Vrienden van Vloethemveld sterk genoeg is om de dagelijkse openstelling op te kunnen nemen. Men moet beschikken over de nodige maturiteit, het aantal vrijwilligers en het organisatietalent om een dergelijke openstelling zowel praktisch als inhoudelijk te dragen. En dit op diverse vlakken zoals educatie, netwerking, communicatie, beleving, activiteiten, sponsoring, tentoonstellingen, onthaal, enz... Deze exploitatie vzw zal ook actief op zoek moeten gaan naar bijkomende middelen i.k.v. haar activiteiten (vb. Vlaamse of Europese projectfinancieringen).

De gemeenten Jabbeke en Zedelgem zijn echter wel bereid om middelen samen te leggen om een **voltijdse coördinator** aan te stellen die dagelijks mee de exploitatie vzw ondersteunt om hun doelstellingen wat betreft de publieke openstelling van Kamp Vloethemveld te realiseren. Dit profiel kan ofwel ter beschikking worden gesteld vanuit één of beide gemeenten (1 voltijds of twee halftijdse mensen – verdeling te bespreken tussen beide gemeenten), ofwel kunnen de gemeenten de nodige financiële middelen ter beschikking stellen zodat de vzw Vrienden van Vloethemveld zelf een coördinator kan aanwerven. In het tweede geval is het mogelijk om een vermindering te bekomen op de loonkosten (vrijstelling van RSZ op eerste aanwerving).

In deze organisatiestructuur staat de vzw Vrienden van Vloethemveld in voor de openstelling en is de rol van de beide gemeenten, naast het technisch beheer van de objecten en hun inhoud, eerder faciliterend en ondersteunend.

Voor de opvolging van de diverse deelprojecten op het domein Vloethemveld wordt bij voorkeur ook een stuurgroep en een klankbordgroep opgericht zodat het verdere verloop van de globale investeringen kan opgevolgd worden, de activiteiten bij de diverse betrokken partners afgestemd, etc.. De **Stuurgroep** komt maandelijks samen en zal het praktisch beheer en openstelling van Kamp Vloethemveld zelf behandelen. In de stuurgroep zitten beide gemeenten, de vzw Vrienden van Vloethemveld, het Agentschap Natuur en Bos en het Agentschap Onroerend Erfgoed. De voorzitter van deze stuurgroep is ANB. Heel wat praktische zaken kunnen hier aan bod komen zoals de lopende investeringen, het technisch beheer, de geplande activiteiten, enz.. De **klankbordgroep**, waarin alle betrokken partners in het gebied Vloethemveld zetelen, komt 2 tot 3 maal per jaar samen. In deze klankbordgroep worden de lopende (investerings)projecten of geplande activiteiten besproken die zich *buiten* Kamp Vloethemveld bevinden of worden georganiseerd.



Organisatiestructuur type 1: exploitatiestructuur zonder gemeenten



### 13.1.4.2 **Organisatiestructuur type 2: exploitatiestructuur via een interlokale vereniging (voorkeurstype voor de partners dd. stuurgroep bijeenkomst van 4 juni 2018)**

In dit geval wordt er gezocht naar een structuur waarbij we de beide gemeenten en de vzw Vrienden van Vloethemveld -die de vrijwilligers structureert-, laten samenwerken wat betreft de publieke openstelling en dagelijkse organisatie. Het is enkel mogelijk om twee gemeenten met een externe 3<sup>de</sup> partij te laten samen werken via een **interlokale vereniging**.

Het gaat hier om een feitelijke vereniging, een organisatie zonder rechtspersoonlijkheid. Deze kan geen overeenkomsten afsluiten of personeel in dienst nemen. Een interlokale vereniging kan wel financiële middelen beheren in het kader van hun taken, maar bij een dergelijke structuur blijven alle partners in de vereniging hoofdelijk aansprakelijk. Bij een dergelijke structuur wordt één gemeente aangeduid als beherende gemeente die eigen personeel of diensten kan inzetten en die met de andere gemeente of partners afspraken kan maken inzake het financieel beheer of inbreng.

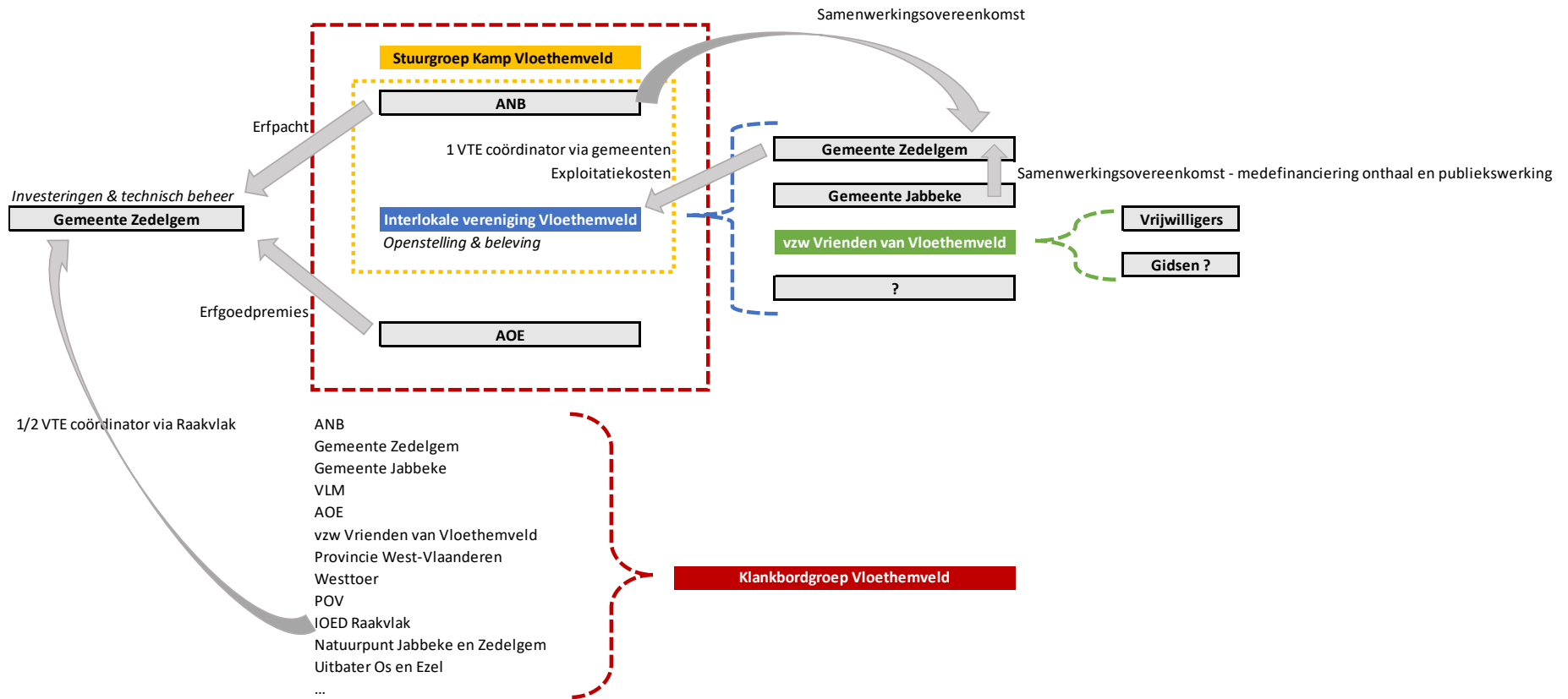
Gezien de interlokale vereniging niet in staat is om de **erfpacht** van de **erfgoedobjecten** op te nemen, dient dit dus nog door één of beide gemeenten te gebeuren, om ze dan op hun beurt voor gebruik ter beschikking te stellen aan de interlokale vereniging. Gezien de ligging van de erfgoedobjecten op het grondgebied van Zedelgem, zou deze gemeente best de erfpacht afsluiten met het Agentschap Natuur en Bos. Deze gemeente staat dan in voor het technisch beheer van het onroerend goed (restauratie en onderhoud). Ze zal dus ook de erfgoedpremies aanvragen bij het Agentschap Onroerend Erfgoed. Via de erfpacht of een afzonderlijke samenwerkingsovereenkomst worden ook de nodige afspraken gemaakt wat betreft de vereisten inzake openstelling en beheer van Kamp Vloethemveld.

Gezien het ontbreken van rechtspersoonlijkheid bij de interlokale vereniging zullen ook de **investeringen in de inrichting** (infoborden, belevingscentrum, enz...) elders georganiseerd moeten worden, bij voorkeur door de trekkende gemeente Zedelgem. Deze gemeente zal dan naast de gebouwen, ook de inrichting ter beschikking stellen aan de interlokale vereniging.

Via de interlokale vereniging worden de beide gemeenten nauwer betrokken bij de openstelling van de site en kan men een meer evenwichtige verhouding realiseren tussen de betrokken partners dan bij de voorgaande structuur. De duurzaamheid van een dergelijke vereniging is eerder beperkt gezien er geen juridische binding is tussen de partners. Er is enkel een juridische binding tssen ANB en Gemeente Zedelgem, die de verantwoordelijkheden voor haar partners (gemeente Jabbeke/Vzw) draagt. Dergelijke structuur maakt het wel mogelijk dat de drie partijen op éénzelfde niveau kunnen samenwerken. Maar er dienen duidelijke afspraken inzake verantwoordelijkheden en inbreng vastgelegd te worden om een stabiele structuur en werking te verzekeren.

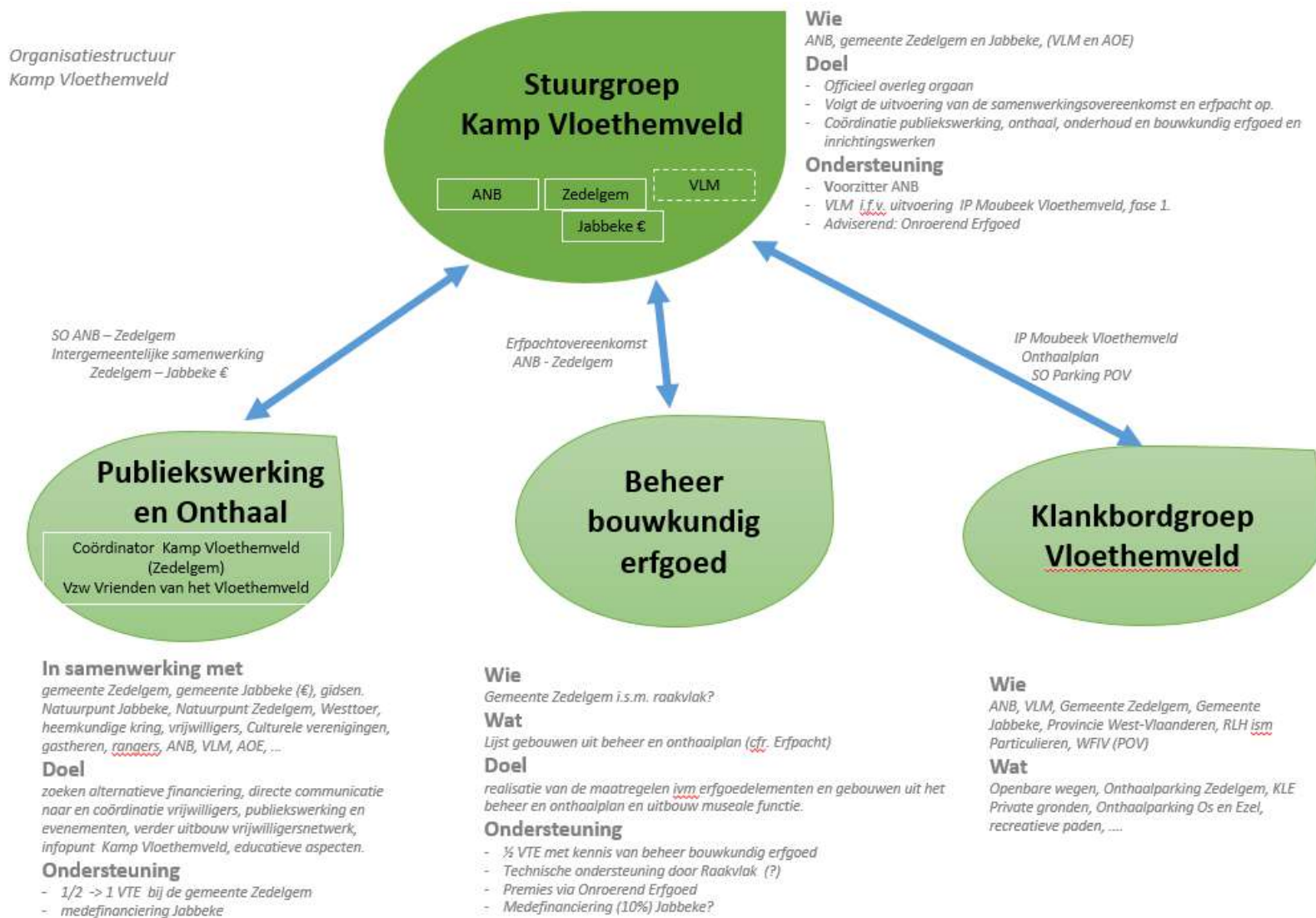
Daarnaast kan zoals voorgesteld in de vorige structuur, een **Stuurgroep** en **Klankbordgroep** worden opgericht om de specifieke opvolging van deelprojecten of praktische afspraken inzake beheer en activiteiten te regelen.

*In de huidige constellatie geniet deze organisatiestructuur de voorkeur van de betrokken gemeenten (bijeenkomst Stuurgroep dd. 4 juni 2018).*



Organisatiestructuur type 2: samenwerking via een interlokale vereniging

Vanuit praktische en communicatieve overwegingen en kan een gelijkaadige organisatiestructuur zoals vastgelegd op vorige bladzijde als volgt worden vorm gegeven:



### 13.1.4.3 Organisatiestructuur type 3: exploitatiestructuur met rechtspersoonlijkheid (EVA) met participatie van gemeente Zedelgem

Bij deze organisatiestructuur wordt de betrokkenheid van de gemeente Zedelgem bij de dagelijkse openstelling meer gestructureerd en gaat ze, samen met de vzw Vrienden van Vloethemveld, mee verantwoordelijkheid nemen voor de dagelijkse inhoudelijke en praktische organisatie. Deze structuur is duurzamer dan bij de eerste twee structuren, maar laat de gemeente Jabbeke in een eerder ondersteunende rol.

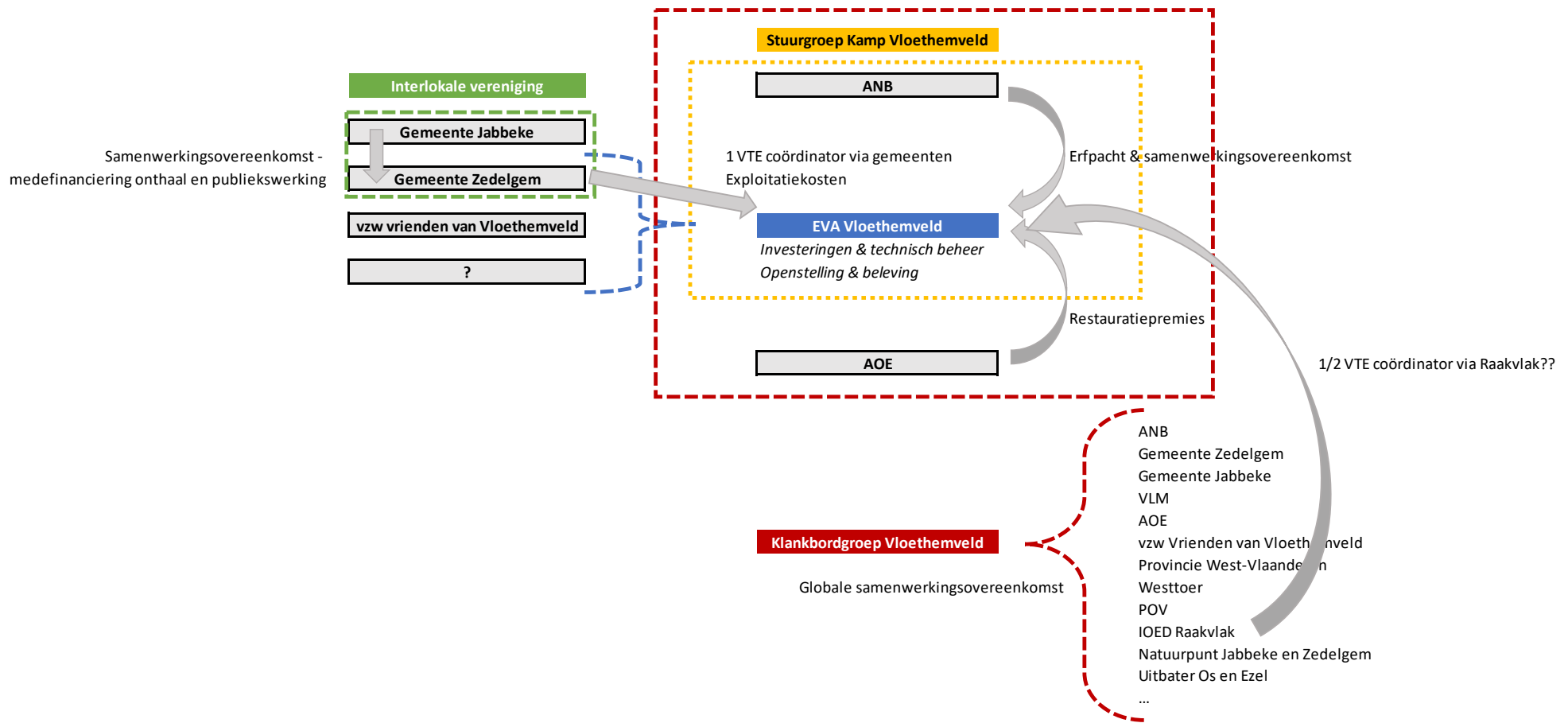
Hierbij zal de gemeente Zedelgem samen met de vzw Vrienden van Vloethemveld een nieuw exploitatievehikel met rechtspersoonlijkheid oprichten, zijnde een **extern verzelfstandigd agentschap** (EVA) met als (werk)naam 'vzw Vloethemveld'. Deze vzw zal de erfpacht kunnen nemen op de erfgoedobjecten via een erfpachtovereenkomst met het Agentschap Natuur en Bos. Door deze overdracht zal de EVA ook de nodige erfgoedpremies kunnen opvragen bij het Agentschap Onroerend Erfgoed om het technisch beheer restauratie en onderhoud van de onroerende goederen op te nemen. Daarnaast zal de nieuwe vereniging instaan voor de dagelijkse openstelling van de site (inhoudelijke invulling en activiteiten). In dit geval zitten beide aspecten dus bij één en dezelfde verantwoordelijke organisatie.

De **inbreng** van de diverse oprichters van de exploitatievereniging is verschillend. De vzw Vrienden van Vloethemveld brengt in hoofdzaak mankracht in onder de vorm van inzet van vrijwilligers. Beide gemeenten brengen via de gemeente Zedelgem enerzijds financiële werkingsmiddelen in en anderzijds kunnen zij ook personeel ter beschikking stellen. In een dergelijke structuur kan de vzw Vloethemveld ook eigen personeel aanwerven indien ze hiervoor de nodige middelen krijgt vanuit Zedelgem. In het laatste geval kan men rekenen op een verlaging van de loonkosten door de vrijstelling van RSZ op de eerste werknemer. Bij deze structurering ligt een mogelijke samenwerking vanuit Raakvlak op het vlak van de technische opvolging van het beheer van de erfgoedobjecten iets minder voor de hand (dienstverlening aan vzw i.p.v. aan gemeente).

De gemeente Jabbeke zal m.b.t. haar financiële bijdrage in het project een samenwerkingsovereenkomst moeten afsluiten met de gemeente Zedelgem waarbij ze middelen ter beschikking stelt voor de dagelijkse openstelling en inhoudelijke inrichting van de site. In principe kan dit gebeuren door het oprichten van een **interlokale vereniging** tussen beide gemeenten. Hierbij zal de gemeente Zedelgem als beherende gemeente (onrechtstreeks) de interlokale vereniging vertegenwoordigen in de EVA vzw Vloethemveld.

Een dergelijke structuur maakt het mogelijk dat alle aspecten van de exploitatie samen in één organisatie worden ondergebracht. En dat één gemeente, i.c. Zedelgem, als trekker van het project fungeert, maar waarbij de tweede gemeente (Jabbeke) toch betrokken wordt in de dagelijkse werking. Bijkomend worden de vrijwilligers nauwer betrokken bij het project waarbij ze meer verantwoordelijkheden en inspraak krijgen, maar waarbij ze een meer robuuste partner krijgen om de dagelijkse werking te ondersteunen.

Daarnaast kan zoals voorgesteld in de vorige structuren, een **Stuurgroep** en **Klankbordgroep** worden opgericht om de specifieke opvolging van deelprojecten of praktische afspraken inzake beheer en activiteiten te regelen.



Organisatiestructuur type 3: samenwerking via een EVA

#### 13.1.4.4 **Organisatiestructuur type 4: het uitbouwen van een structuur met het oog op BTW-recuperatie**

De laatste optie is het uitwerken van een structuur die BTW-recuperatie mogelijk maakt. Hiervoor dient men buiten de gemeenten twee afzonderlijke structuren op te richten enerzijds een beheersstructuur voor Vloethemveld (een EVA of AG) en anderzijds een exploitatiestructuur voor Vloethemveld (interlokale vereniging).

De **Beheersstructuur Vloethemveld** neemt de waardevolle erfgoedrelicten van Kamp Vloethemveld in erfpacht van het Agentschap Natuur en Bos. De beheersstructuur zelf staat in voor de restauratie en het onderhoud van de in erfpacht genomen erfgoedrelicten. Daarnaast zal de beheersstructuur ook instaan voor de inrichting van het onthaal met name de info-borden, het museum, de inrichting van sommige depots, uitkijpunten, enz.... Ook het verdere beheer, onderhoud of vervanging van deze inrichting neemt de beheersstructuur voor haar rekening.

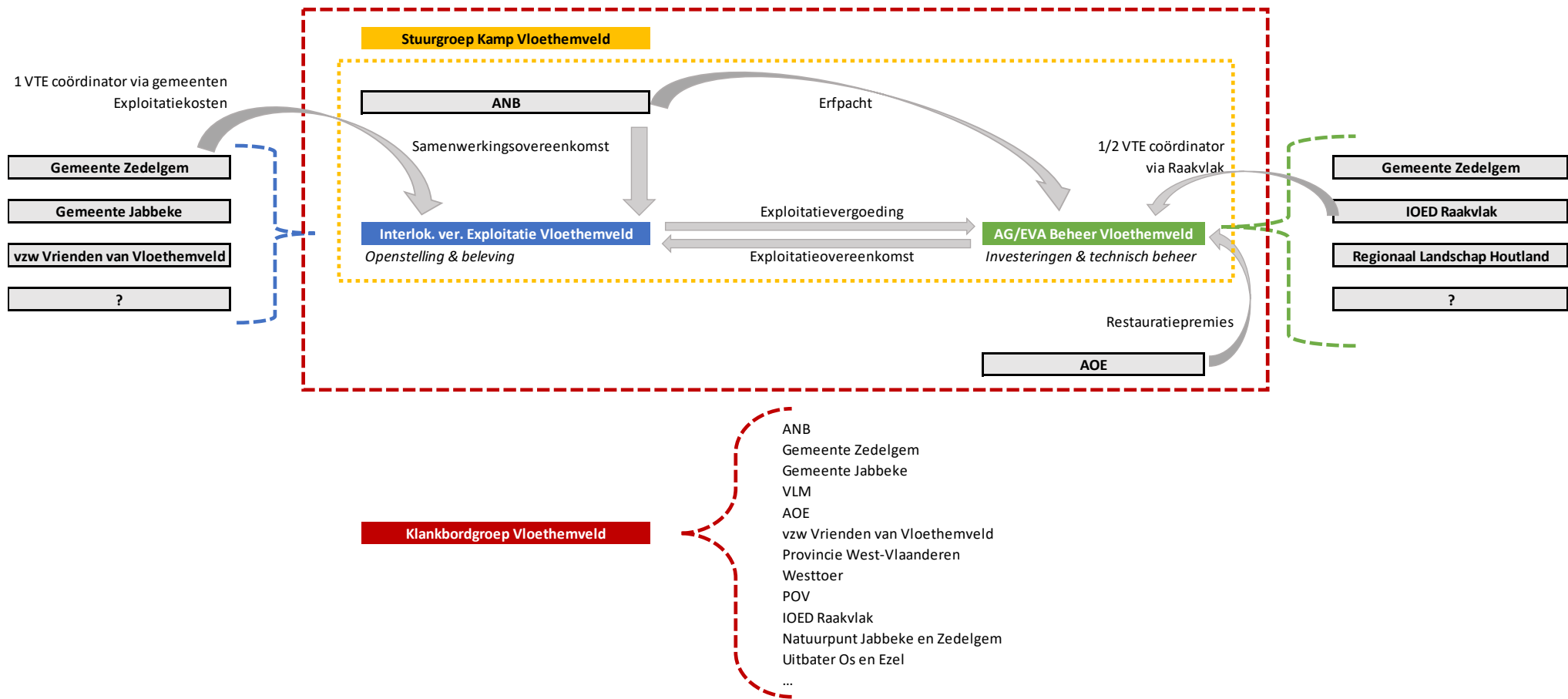
Deze structuur treedt dus op als bouwheer voor beide aspecten en zal ook de nodige premies aanvragen bij o.m. het Agentschap Onroerend Erfgoed, Westtoer, het Departement Cultuur, enz.... Gezien alle betreffende erfgoedrelicten in de gemeente Zedelgem liggen en deze gemeente vandaag ook al het beheer op zich neemt van heel wat roerende objecten uit de periode van het POW-kamp, stellen we voor dat de gemeente Zedelgem als trekker fungeert voor de oprichting van deze beheersstructuur. De structuur kan de vorm aannemen van een EVA (een extern verzelfstandigd agentschap) waarbij andere partners mee betrokken kunnen worden of een AG (autonoom gemeentebedrijf) waarin de enkel de gemeente als oprichter actief is. In een EVA kan men bv. de IOED Raakvlak (erfgoed) en/of het Regionaal Landschap Houtland (natuur) mee laten participeren. Op deze wijze wordt het inhoudelijk verhaal van het gebied zowel vanuit het erfgoed als het landschap in de beheersstructuur verankerd.

Deze structuur zal de diverse erfgoedrelicten tegen een variabele vergoeding en voor een langere periode in exploitatie geven aan de exploitatiestructuur Vloethemveld. Deze vergoeding, samen met aangevraagde premies, worden aangewend om de restauratie en het onderhoud van de in erfpacht genomen erfgoedrelicten te realiseren. Er kan er ook gebruik gemaakt worden van een erfgoedlening om de investeringen sneller te kunnen realiseren.

Daarnaast wordt een **Exploitatiestructuur Vloethemveld** opgericht. Deze structuur staat in voor de dagelijkse openstelling, het onthaal en activiteiten in Kamp Vloethemveld. Deze vzw organiseert de gidsbeurten, maakt gerichte publicaties en wandelbrochures, werkt gerichte programma's voor diverse doelgroepen uit (kinderen, ouderen,...), zorgt voor het onthaal van alle bezoekers, baat het onthaalgebouw uit en organiseert of ondersteunt diverse evenementen of terugkerende activiteiten (Erfgoeddag, Open Monumentendag, Dag van het Bos, Dag van het Park,...). Zowel de gemeente Zedelgem als Jabbeke zijn mede-oprichter van deze structuur. Er wordt gedacht aan een interlokale vereniging waarin ook de vrijwilligersvereniging vzw Vrienden van Vloethemveld kan participeren.

Het Agentschap Natuur en Bos sluit een samenwerkingsovereenkomst af met deze exploitatiestructuur waarin het kader wordt vastgelegd inzake het onthaal en de ontwikkelingsmogelijkheden van Kamp Vloethemveld. De werkmiddelen en de vergoeding worden jaarlijks voorzien door beide gemeenten. Binnen deze structuur kan ook een voltijdse coördinator voor de exploitatie worden ingebracht door beide gemeenten.

Tenslotte wordt er nog een **Stuurgroep** en **Klankbordgroep** Vloethemveld opgericht (zonder rechtspersoonlijkheid), vergelijkbaar met de scenario's hierboven.



Organisatiestructuur type 4: BTW-recuperatie

## 13.2 Gidsen en vrijwilligerswerking

Er is veel interesse om iets te betekenen voor het Vloethemveld. Het succes van de site hangt dan ook af van de inzet van de vrijwilligers. Voor de opleiding tot gids in het Vloethemveld meldden zich meer dan 50 mensen aan. De 25 personen die de eerste opleiding konden volgen slaagden intussen en hebben het diploma van Vloethemveldgids. Het Vloethemveld zou een plaats moeten worden waar iedereen die wil zijn steentje kan aan bijdragen, vanuit eigen interesse en draagkracht.

De gemeentes engageren zich om samen 1 VTE in dienst te nemen die de coördinatie van de vrijwilligers en publiekswerking op zich neemt. Deze persoon faciliteert de vrijwilligerswerking en houdt zich bezig met operationele taken op vlak van het onthaal en de publiekswerking van het Vloethemveld en de openstelling van Kamp Vloethemveld.

De gemeente Zedelgem zorgt ook voor het onderhoud en de schoonmaak van het onthaalgebouw en de door hen in erfpacht genomen bouwkundige elementen in de natuur- en erfgoedzone.

### 13.2.1 COÖRDINATOR

Om de potenties van het Vloethemveld te ontwikkelen is de ondersteuning van minimaal één voltijds coördinator noodzakelijk (ambitieniveua 3). Op dit moment worden activiteiten en ontwikkeling sterk geleid door ANB en VLM en zijn binnen de gemeentelijke diensten enkele mensen aangeduid om het beheer- en onthaalplan op te volgen en mee de activiteiten te organiseren. De samenwerking tussen de gemeenten, ANB en VLM wordt opgenomen binnen de beperkte ruimte die deze personeelsleden hebben in hun dagelijks werk. Naarmate de investeringen verder vorderen en de vrijwilligerswerking sterker wordt uitgebouwd is het onontbeerlijk dat voor het Vloethemveld 1 VTE coördinator wordt aangesteld voor het onthaal en de publiekswerking vanaf eind 2018 of begin 2019. Ook uit de netwerkcafés en uit het overleg met vrijwilligers blijkt dat zij het aanstellen van een coördinator belangrijk vinden.

Gezien het beheer van Kamp Vloethemveld kan worden opgesplitst in twee verschillende inhoudelijke taken nl. het beheren van de infrastructuur enerzijds (restauratie en technisch onderhouden van depots, barakken, wegen, inrichting belevingscentrum, enz...), en het inhoudelijk uitwerken, realiseren en beheren van de publiekgerichte ontsluiting en beleving, anderzijds (activiteiten, gidsbeurten, evenementen, dagelijkse openstelling, educatie,...), is het belangrijk om twee verschillende personen met verschillende expertises te kunnen inschakelen.

De coördinator die zou instaan voor de **publiekswerking** van Kamp Vloethemveld zou door beide gemeenten worden voorzien en dit volgens de verdeling per inwonersaantallen. In principe zou dit dus gaan over een verhouding 60% Zedelgem en 40% Jabbeke. Deze coördinator publiekswerking kan ter beschikking worden gesteld door beide gemeenten afzonderlijk (in verhouding tot) of door de gemeente Zedelgem (waarbij de gemeente Jabbeke een vergoeding betaalt aan de gemeente Zedelgem). Deze coördinator heeft een communicatie- of marketingachtergrond in de sectoren recreatie en toerisme.

1 VTE personeelslid wordt tewerkgesteld bij Zedelgem:

- Niveau A
- Kostprijs/jaar: 2/5 Jabbeke - 3/5 Zedelgem
- Taken van deze coördinator publiekswerking zijn o.m.:
  - het onthaal in het Vloethemveld verder ontwikkelen en dit in nauwe samenwerking met de betrokken partners, ANB, Provincie en private eigenaars;
  - actief de dagelijkse leiding van het opengestelde Kamp Vloethemveld op zich nemen en de coördinatie of begeleiding van eigen activiteiten en die van derden doen;



- het onthaalplan verder ontwikkelen en realiseren;
- op zoek gaan naar bijkomende financiering om het inhoudelijk project verder te kunnen realiseren;
- wat betreft het beheer van vrijwilligers:
  - o directe communicatie naar de vrijwilligers verzorgen;
  - o de werking van de groep vrijwilligers faciliteren;
  - o ervoor zorgen dat het onthaal bemand is tijdens de openingsuren en vervanging zoeken indien nodig;
  - o opleidingen voor vrijwilligers organiseren;
  - o de vrijwilligerswerking controleren. Houdt de vrijwilligersorganisatie zich aan de gemaakte afspraken? Vernieuwt het bestuur van deze organisatie voldoende? Zijn de vrijwilligers goed opgeleid? Hoe kunnen we ze blijven motiveren en bedanken?
  - o de talenten en vaardigheden van de vrijwilligers in kaart brengen. Wie heeft bijzondere skills die van pas kunnen komen in de uitwerking van het onthaal?
- nieuwe initiatieven nemen wat betreft het uitwerken van educatieve pakketten en het activeren van schoolbezoeken;
- netwerken uitbouwen met andere erfgoed- en natuursites in Vlaanderen en het buitenland.

De coördinator **erfgoedbeheer** die de verdere restauratie en het technisch beheer van de in erfpacht genomen erfgoedelementen en de inrichting op zich zal nemen heeft een technische opleiding en kennis. Deze persoon staat in voor de begeleiding van de de nodige investeringen in Kamp Vloethemveld (zoeken van middelen, aanstellen ontwerpers, uitvoering werken, ...) in functie van erfgoed en onthaal. Hiervoor kan de mogelijkheid verder onderzocht worden om deze coördinatie te laten opnemen bij de IOED Raakvlak waarbij beide gemeenten aangesloten zijn.

Volgens deze suggestie wordt dan  $\frac{1}{2}$  personeelslid tewerkgesteld bij Raakvlak:

- Niveau A met bouwkundige en technische kennis
- Kostprijs/jaar : 2/5 Jabbeke - 3/5 Zedelgem
- Specifieke taak om de beheerdoelstellingen uit het beheerplan op te volgen en te realiseren van de in erfpacht genomen onderdelen, de museale inrichting mee vorm te geven en de publiekswerking verder vorm te geven.

Het is uiteindelijk de doelstelling dat (liefst vanaf 2019 maar) uiterlijk tegen de opening van de site in 2020 deze voltijds coördinator publiekswerking en de halftijdse coördinator erfgoed bij Raakvlak te verkrijgen.

Voor een optimalisatie in deze loonkost kan nog verder onderzocht worden of de coördinator publiekswerking kan aangeworven worden door de vzw Vrienden van het Vloethemveld. Gezien het gaat om eerste aanwerving kan men immers een vrijstelling krijgen van de werkgeversbijdrage op de loonkost. In dit geval geeft de gemeente Zedelgem vergoeding voor deze coördinator publiekswerking aan deze vzw.

## 13.2.2 VRIJWILIGERS EN GIDSEN

Om de site open te stellen kozen beide gemeenten voor het opstarten van een systeem met vrijwilligers. VLM heeft hiertoe samen met de beide gemeenten een voorstel uitgewerkt.

### 13.2.2.1 *Motivatie van gidsen en vrijwilligers*

Op verschillende bijeenkomsten over het Vloethemveld werd gepeild naar de motivatie van de deelnemers. Velen van hen zijn kandidaat om gids of vrijwilliger te worden in het Vloethemveld. Heel wat mensen zijn vandaag al lid van Natuurpunt. Sommigen hebben al een opleiding tot natuurgids gevolgd bij het CVN of zijn al gids in Brugge of het Ommeland. Er zijn mensen die expliciet willen gidsen. Anderen zien zich een andere taak opnemen binnen het onthaal en de openstelling van het gebied. Sommige mensen willen zowel gids als vrijwilliger zijn.

Het Vloethemveld spreekt kandidaat-gidsen en -vrijwilligers zowel aan omwille van de topnatuur als het unieke erfgoed. Sommige mensen geven aan vooral omwille van deelaspecten geïnteresseerd te zijn, zoals de kunst van de POW of de insecten. Veel mensen vinden ook de rust en stilte in het gebied belangrijk. Heel wat van hen hebben een persoonlijke band met het gebied. Ze hebben hier gewerkt of wonen in de buurt. Ze zijn fier op deze bijzondere plek en vinden het Vloethemveld prachtig. Ze willen het gebied tonen aan geïnteresseerden en bewaren voor toekomstige generaties. Velen van hen zijn zelf ook nieuwsgierig en geïntrigeerd door de vele verhalen en onbekende hoekjes van dit afgesloten land.

Verder zijn ook afgelijnde engagementen zowel qua plaats als qua tijd een reden waarom mensen zich graag voor het Vloethemveld willen engageren. Gidsen kunnen zich opgeven voor een paar gidsbeurten per jaar. Andere taken in het onthaal kunnen ook beschreven worden dat ze overzichtelijk en afgelijnd zijn. Op die manier zal het Vloethemveld potentieel jongere en meer vrijwilligers kunnen aantrekken.

### 13.2.2.2 *Verskillende profielen*

Bij de groep vrijwilligers kan onderscheid worden gemaakt tussen:

#### 1. **Gidsen**

Zij moeten een officiële gidsopleiding volgen. Verder wordt met hen een jaarkalender opgemaakt als leidraad voor een digitale reservatiesysteem. Momenteel wordt door de gemeente Zedelgem onderzocht welk digitaal systeem interessant kan zijn om de reservaties te centraliseren binnen één toepassing die toegankelijk is voor beide gemeenten. De coördinatie van deze gidsen kan gebeuren door de aan te stellen coördinator. In afwachting van deze aanstelling en in afwachting van de inrichting van het onthaalgebouw en onthaalplein en de nodige samenwerkingsovereenkomsten en erfpachtovereenkomst, werken ANB en de beide gemeenten verder samen op de huidige manier.

#### 2. **Vrijwilligers**

Andere taken die samenhangen met het onthaal en beheer van de site kunnen opgenomen worden door vrijwilligers

Volgende profielen zijn nodig:

- **Erfgoedverhalen:** Iemand die verhalen van bezoekers optekent. Soms komen er voormalige krijgsgevangenen of familieleden van krijgsgevangenen op bezoek. Ook mensen die nog in het munitiedepot hebben gewerkt zouden het Vloethemveld wel eens kunnen bezoeken. Zij willen misschien unieke verhalen of materiaal delen over de plek. De vrijwilligers moeten opgeleid worden om deze verhalen op te tekenen. Ze doen zelf de intake of verwijzen door naar de archiefdienst van Zedelgem.

- **Onthaal** en gastvrijheid: Bezoekers de mogelijkheid bieden om elkaar te ontmoeten en daarbij een versnapering te eten en de drinken. Goed onthalen met iets om te drinken, klaarzetten van de ontvangstruimte of vergaderzalen...
- **Coördinator (betaald)**: planning en logistiek + waken over educatieve kwaliteit van het aanbod + werving van vrijwilligers + opleiding van vrijwilligers + motivatie van vrijwilligers + wetenschappelijke correctheid bewaken + dagelijkse samenwerking met ANB
- **Speciale skills**: taxidermie, communicatie, tijdelijke initiatieven, evenementen, educatieve achtergrond (educatieve pakketten, ateliers), website, kleine vormen van onderhoud. Vandaag hebben zich al heel wat mensen met interessante achtergronden opgegeven voor de cursus tot gids in het Vloethemveld: een tuinaanlegger, een herboriste, verschillende leerkrachten, ex-militairen, ambulanciers en mensen met kennis van EHBO, iemand met een bakkersopleiding,... Dergelijke vaardigheden en talenten zijn zeer nuttig om van de onthaalwerking een succes te maken.
- Kleine **onderhoudstaken en herstelwerken**

### 3. Rangers

Van deze personen wordt verwacht dat ze de bezoekers op weg helpen, informatie geven over het domein en ook een oogje in het zeil houden. Hiertoe wordt in 2019 een tweedaagse verdiepingscursus gepland.

Als de site geopend is, zouden er steeds twee tot drie vrijwilligers aanwezig moeten zijn:

- Iemand die het onthaal openhoudt. Deze persoon is in of rond het onthaalgebouw aanwezig.
- Iemand die op het terrein een oogje in het zeil houdt. Dit is een ranger die in de 'open' erfgoedzone rondwandelt.
- Vaak zal er ook een gids aanwezig zijn voor geboekte wandelingen.

#### 13.2.2.3 Gidsbeurten boeken

De coördinator regelt de boekingen van gidsbeurten. Voor het begin van ieder jaar, geven alle gidsen hun beschikbaarheid door voor één of meerdere gidsbeurten door. Groepen kunnen een bezoek met gids reserveren via de coördinator aangesteld door de gemeente. De coördinator is onpartijdig bij het inboeken van gidsbeurten en verzekert een correcte vergoeding van de gids.

#### 13.2.3 VERGOEDEN EN BELONEN

Vanaf 2018 is het mogelijk om tot €500 per maand onbelast bij te verdienen met vrijwilligerswerk. De activiteiten die in aanmerking komen voor betaling zijn bepaald en opgelijst door de overheid. Werken als gids of onthaalmedewerker in het Vloethemveld kunnen onder deze regeling vallen.

Het is ook mogelijk om vrijwilligers te belonen zonder ze te betalen:

- Vorming en opleiding (leren van elkaar of van een ingehuurde trainer)
- Etentje
- Uitstap
- Mensen verwerven vaardigheden die ze ook buiten het Vloethemveld kunnen inzetten. Dit kan van pas komen bij bijvoorbeeld sollicitaties.

### 13.2.4 TAKEN BINNEN DE VRIJWILLIGERSORGANISATIE

De vrijwilligersorganisatie werkt binnen de afspraken en de deontologische code die in opmaak is. Het bestuur van deze organisatie kan volgende rollen hebben:

- Voorzitter:
  - o Tweejaarlijks nieuwe voorzitter
  - o Uittredend voorzitter: Blijft betrokken voor de continuïteit
  - o Inkomend voorzitter: Loopt in na verkiezingen, heeft er zeker al één jaar opzitten als bestuurslid
- Penningmeester: houdt de kas bij en doet betalingen
- Secretaris: verantwoordelijk voor de verslagen van de vergaderingen
- Verantwoordelijke educatieve werking en programma leidt de werkgroep rond het uitwerken van educatieve pakketten, tentoonstellingen. Is het aanspreekpunt voor andere verenigingen.
- Verantwoordelijke communicatie en pr: zorgt voor de instroom van nieuwe vrijwilligers en communiceert over de activiteiten en evenementen. Is, samen met de voorzitter en de verantwoordelijke voor educatieve werking, het aanspreekpunt voor de coördinator.
- Verantwoordelijke werving: Zoekt naar nieuwe vrijwilligers en verwelkomt nieuwkomers. Deze persoon contacteert ook mensen die dreigen af te haken en probeert hen opnieuw te activeren. Moedigt mensen aan om zich een jaar in het bestuur te engageren.
- De logistiek verantwoordelijke: Deze persoon is verantwoordelijk voor de logistiek binnen het onthaal. Zijn de voorraden aangevuld? Is er iets te eten en te drinken?
- Een pool van vrijwilligers om het bestuur bij te staan in deze taken. Ook zij worden aangemoedigd om zich te engageren naar eigen vermogen.
  - o Meewerken aan de inhouden van een (tijdelijke) tentoonstelling
  - o Meewerken in het onthaal: gastvrijheid, openhouden, aanspreekbaar zijn voor verhalen van bezoekers
  - o Rangers in het veld

Belangrijk:

- Tweejaarlijkse verkiezingen van het bestuur. Door het engagement in tijd te beperken en de taken goed te omschrijven, moedigt je meer mensen aan om zich te engageren.
- Voorzitter word je bij voorkeur pas na minstens een jaar in een andere bestuursfunctie te hebben gezeten.
- Het bestuur vergadert op regelmatige basis, bijvoorbeeld om de zes weken.
- Het geld van de vereniging komt op een aparte rekening.
- Bij opdoeken van de vereniging gaat dit geld naar een goed doel
- Alle bestuursleden moeten een familiale verzekering hebben.

# 14 TOERISTISCHE EN RECREATIEVE INFRASTRUCTUUR

Het Vloethemveld ligt in het Brugse Ommeland. Het Brugse Ommeland is één van de vijf toeristische regio's in West-Vlaanderen. Iedere regio trekt een eigen soort toeristen aan:

- Kust: verblijfstoerisme, veel mensen met een buitenverblijf. Zij trekken het binnenland wel in bij slecht weer.
- Brugge: citytrippers, mensen op doortocht naar Parijs of Amsterdam maken hier een tussenstop. De gemiddelde verblijfsduur is één nacht. Zij bezoeken het Brugse Ommeland doorgaans niet.
- Westhoek
- Het Brugse Ommeland: In deze streek komen mensen vooral fietsen. De gemiddelde verblijfsduur is twee nachten. Tijdens hun verblijf maken de meeste mensen een uitstapje naar Brugge en combineren ze dat met activiteiten in het Brugse Ommeland.
- Leiestreek: Hier ligt de nadruk vooral op zakenreizen.

Een bezoek aan het Vloethemveld kan worden gecombineerd met een uitstapje naar één of meerdere bestemmingen in de ruime omgeving. Na overleg met Westtoer, is er een selectie gemaakt van andere plekken in West-Vlaanderen waarnaar verwezen kan worden. Er kan een inhoudelijke link zijn met één van de onderwerpen die in het Vloethemveld aan bod komen of een geografische link.

## 14.1 Linken met andere bestemmingen in de omgeving

We willen bezoekers van het Vloethemveld graag inspireren om ook andere bestemmingen in de buurt te ontdekken: volgens hun interesse (erfgoed of natuur) en hun actieradius (dichtbij of verder weg). In het onthaalgebouw linken we naar interessante bestemmingen in de buurt en naar top-bestemmingen in de brede omgeving. Het aantal POI op deze 'doorverwijskaart' blijft beter beperkt. We werken met een TOP 5 of een TOP 10. We stellen een radius van ongeveer 20 km voor. Niet al deze bestemmingen liggen in het Brugse Ommeland. Enkele mogelijke bestemmingen om naar door te verwijzen zijn:

<b>Erfgoed</b>	<b>Natuur</b>
Raversijde	Landschapspark Bulskampveld
For Freedom Museum	Kasteelbossen
Kasteel van Loppem	Het Zwin
Permekemuseum	Meetkerkse en Uitkerkse Polders
Kasteel Wijnendale	Doeveren

Uiteraard zullen ook de grote steden op deze kaart worden aangeduid (Ieper, Oostende, Knokke, Brugge en Kortrijk).

Andere plekken in de omgeving met een interessante link zijn:

- Begraafplaatsen van soldaten: in Lommel en Oostende liggen POW begraven in het kamp van Zedelgem zijn overleden door honger en ontbering
- Natuurgebied Ockerhout
- Het arboretum Koekelare. Het arboretum van het Vloethemveld werd naar Koekelare verplaatst, op twee bomen na.
- Vuile Moere, Ter Heide en het Sint-Andriesveld
- Het Leen in Eeklo: ook een munitiedepot van het Belgische leger dat nu natuurgebied is

## 14.2 Verblifstoerisme: B&B / Gastheren

Toeristen verblijven gemiddeld twee nachten in het Brugse Ommeland. Het is een regio waarin heel veel wordt gefietst. Als aanspreekpunt voor hun gasten, spelen gastheren (B&B-uitbaters) een belangrijke rol als doorverwijzers naar het Vloethemveld. Als zij het gebied en de potentie ervan goed kennen, kunnen zij ook hun aanbod hierop afstemmen, bijvoorbeeld door arrangementen op maat te ontwikkelen. Het gebied kan in zekere mate een hefboom zijn voor de lokale economie. Tijdens inspiratiebijeenkomsten kan Westtoer de lokale ondernemers laten kennismaken met de mogelijkheden van het gebied. Zo kunnen ze gastheren voor het Vloethemveld worden.

Dat hier interesse voor is, blijkt uit onderstaand citaat van één van de uitbaters van B&B De Vossenbarm:

*"Ik woon aan het vloethemveld (hildeghemweg snellegem) en heb er een b&b de vossenbarm (naam gebaseerd op de gelijknamige berm!) - ik volg met spanning de ontwikkelingen in het vloethemveld want ik vind het een heerlijk, authentiek en rustig bos en ik hoop dat het die kleinschaligheid kan behouden. Anderzijds zou ik heel graag terug de stille weg van mijn b&b tot in het vloethemveld hersteld zien - nu ligt het in de weide van een buurman - het zou voor mij en mijn gasten zeer leuk zijn om zo rechtstreeks naar het bos te kunnen wandelen. Ik gebruik het vloethemveld om er te wandelen, fietsen en mijn dochters om er te paardrijden; mijn gasten gaan vaak op verkenningstocht in het prachtige bos en zijn altijd grote fan."*

## 14.3 Horeca aanbod omgeving Vloethemveld

In het natuurgebied Vloethemveld (Kamp Vloethemveld + stiltegebied) is het niet mogelijk om een (ho)reca-activiteit uit te bouwen. Dat is wettelijk verboden in beschermd natuurgebied. Bovendien zou het erg moeilijk zijn voor een concessionaris om een economisch leefbare activiteit op te bouwen als het niet mogelijk is om ook laat 's avonds en 's nachts open te houden. Er komt dus zeker geen commerciële cafetaria in de onthaalzone.

Dit is geen probleem voor fietsers, want zij rijden door naar een reca-bestemming die op hun route ligt. Ook groepen zijn doorgaans goed voorbereid en hebben vaak een 'pitstop' in de ruimere omgeving geboekt, wat voordelig is voor de lokale ondernemers die hierop kunnen inspelen. In een publieksbevraging van ANB werd gepolst naar de tevredenheid van bezoekers over het onthaal in het Vloethemveld. In deze enquête vroegen enkele mensen expliciet om geen horeca-functie in het gebied op te starten om zo de rust en de natuurwaarde niet te verstoren. Voor een groep van bezoekers is het dus geen echt probleem dat er geen reca-functie kan zijn in het gebied.

Toch zal er vraag zijn naar een beperkte vorm van "gastheerschap". Vooral voor wandelaars en gezinnen moeten we iets voorzien, omdat zij minder de in wijde omgeving zullen zoeken naar reca (in tegenstelling tot fietsers en groepen). Het "gastheerschap" aan het onthaalplein heeft de volgende eigenschappen (zie punt 14.4. rustpunt op de site):

- Beperkt aanbod
- uitgebaat door vrijwilligers
- Deze 'service' is een leuk pluspunt maar is geen bestemming op zich.
- Het is in geen geval de bedoeling om concurrentie aan te gaan met de bestaande (ho)reca.

Westtoer stelt voor om de lokale spelers in kaart te brengen en hen een aanpak op maat voor te stellen. Westtoer maakt een lijst met horeca in de omgeving waarmee ze een traject willen lopen. Met de sleutelfiguren in de lokale horeca komt er een persoonlijk gesprek. Kennen zij het Vloethemveld? Zien ze mogelijkheden? Willen ze meewerken aan het succes van dit gebied? Indien deze sleutelspelers dat wensen, kan Westtoer hen ook enkele coaching-sessies aanbieden. Dan komt er maximaal drie keer een horeca-consultant langs gedurende een halve dag. Deze persoon heeft zelf ervaring met uitbating van

horeca en kan de uitbaters helpen om concreet iets te doen met de mogelijkheden die het Vloethemveld brengt. Pas ik mijn aanbod aan? Zet ik extra personeel in? Verander ik mijn openingsuren? Kan ik arrangementen uitwerken?

Voor ondernemers in de iets bredere omgeving (in de dorpskernen van Jabbeke en Zedelgem) is de impact van het Vloethemveld misschien minder groot. Toch kunnen ook zij hun graantje meepikken. Westtoer wil een inspiratietraject opstarten voor horeca-ondernemers in de ruimere omgeving. Tijdens een inspiratienamiddag stellen ze het Vloethemveld voor. Nu zijn nog niet alle ondernemers op de hoogte van de ontwikkelingen en mogelijkheden van het gebied. Ze moeten eerst weten wat er allemaal zal gebeuren en worden dan uitgenodigd om mee te denken over hoe ze al die bezoekers van het gebied kunnen bedienen. Het is aan de lokale ondernemers om gepaste arrangementen uit te werken waarbij het Vloethemveld een rol kan spelen (bv. als stop in een koetsentocht of een baggageservice voor meerdaagse wandeltochten).

Naam onderneming	Aanbod	Interessant voor
Os en Ezel	Restaurant	Alle bezoekers die van Jabbeke komen. De parking naast het restaurant is een onthaalpoort van het gebied. Ligt aan startpunt van verschillende routes
Den Heirweg (nu al infopunt toerisme van Gemeente Zedelgem)	Fietscafé	Fietscafé – fietsers
Heidelberg		Groepen, mensen met fiets of wagen
B&B Vossenbarm	B&B	Verblijfstoerisme
POV	Cafetaria tijdens de week	Wandelaars en buurtbewoners
Horeca in Zedelgem dorp		Groepen
Hoeves in de buurt	Augustijnenhof: 100% West-Vlaamse picknick (lokaal, biologisch). Zij leveren deze manden nu al. Ook het onthaalplein kan een leverpunt worden. De vrolijke Aardbei 't Oud Rozenhof	Gezinnen, kleine groepen, verblijfstoeristen, wandelaars
Oosthof		

## 14.4 Recreatief rustpunt op de site

### 14.4.1 GASTVRIJHEID IN HET ONTHAALGEBOUW

Het is niet mogelijk om in het onthaal in Zedelgem een horecazaak in te richten. Het is wettelijk verboden om dergelijke activiteit uit te oefenen in het natuurgebied. Een horecazaak zou het gebied onnodig belasten. Bovendien zou een concessionaris ook feesten moeten kunnen organiseren om zijn of haar zaak economisch rendabel te kunnen maken. Dat gaat dan in tegen de visie om stilte en rust te laten regeren in het Vloethemveld.

Er is wel een beperkte vorm van gastvrijheid mogelijk in het onthaal aangezien we ontmoeting willen stimuleren. De manier waarop die georganiseerd is, houdt verband met de organisatiestructuur die we op de site willen installeren. De gemeenten hebben besloten om samen te werken met vrijwilligers voor de openstelling van de site. Dit houdt ook het oprichten van een vrijwilligersvereniging (werknaam vzw Vrienden van Vloethemveld) in. Binnen een dergelijke werking kunnen vrijwilligers ook gebak en een beperkte kaart aanbieden aan bezoekers om ontmoeting te faciliteren en een warm onthaal te bieden. Dit is geen commerciële uitbating, de vzw beoogt geen winst, maar mag wel handeldrijven met als 'onbaatzuchtig doel' de bevordering van datgene waarvoor ze werd opgericht. In dit geval het behoud van bijzondere natuur- en erfgoedwaarden. In overleg tussen de verschillende partners is er een consensus dat deze vereniging binnen haar werking en tijdens de openingsuren van de site een kleinschalig aanbod mag doen van drank en versnapering om zo een goed onthaal te kunnen inrichten, en dat de opbrengst van die activiteit gebruikt mag en kan enkel gebruikt worden voor haar werking, zijnde het ontwikkelen van Kamp 2226 als kwaliteitsvolle site.

Deze vorm van onthaal is geen bestemming op zich maar een faciliteit. Ze maakt deel uit van een minimale gastvrijheid, zoals ook de vestiaire en de sanitaire voorzieningen in het onthaalgebouw faciliteiten zijn. De verwachte opbrengsten zijn zeer beperkt en kunnen enkel dienen als extraatje voor de financiering van de instandhouding van het erfgoed.

Bij echt grote evenementen (zoals Open Monumentendag) is het wel mogelijk om een foodtruck of bar op het onthaalplein op te stellen, zoals nu ook gebeurd tijdens een open monumentendag. Ook hier is de opzet gastvrijheid en ontmoeting. Deze hebben geen winstoogmerk en de eventuele inkomsten dienen ingezet te worden voor de site en terugvloeiën naar zorg voor natuur en erfgoed.

#### Samengevat:

Er is geen gerant. De uitbating gebeurt door vrijwilligers, dus volgens de draagkracht van deze organisatie

- Het aanbod blijft beperkt (water, koffie, thee, fruitsap en enkele streekbieren, eventueel enkele streekproducten zoals ijsjes) met expliciete aandacht voor lokale producten
- De organisatie heeft geen winstoogmerk.
- Alles staat in het teken van ontmoeten
- Beperkt geopend, enkel open als Kamp Vloethemveld ook open is (dus niet 's avonds of 's nachts):

Voor individuele bezoekers	Van 1 mei tot 30 september Enkel in het weekend de zaterdag en zondag in de namiddag geopend In het zomerverlof twee halve dagen in de week In Paasvacantie en Herfstvacantie bijkomend geopend op twee halve dagen in de weekends.
Voor groepen met een gids	De gids en vrijwilligers kunnen deze groep iets te drinken aanbieden Het hele jaar door mogelijk, mits reservering
Voor scholen	Het hele jaar door mogelijk, mits reservering

- In totaal zou het recreatief rustpunt dus 68 halve dagen open zijn voor individuele bezoekers. Dit is nog uit te breiden tijdens evenementen (zoals Open Monumentendag of op feestdagen tijdens schoolvakanties).



#### 14.4.2 GELIJKAARDIGE REFERENTIEVOORBEELDEN

##### Erfgoedproject 1: Kasteel Beauvoorde (Veurne)

Op deze erfgoedplaats wordt een tijdelijke kleinschalige Reca voorzien enkel tijdens de zomermaanden (juli/augustus). Er wordt een beperkt aanbod van dranken zoals koffie, water, frisdranken en lokale bieren aangeboden. Ook de infrastructuur is beperkt in aantal zitplaatsen: 3 buitentafels en 40 zitplaatsen binnen. De zaal in het vroegere koetshuis wordt tevens multifunctioneel gebruikt voor andere activiteiten zoals bijeenkomsten, vergaderingen, voordrachten, enz...

Deze beperkte reca invulling kwam er omdat er een gebrek aan aanbod ontstond in het dorp van Beauvoorde. De keuze van openstelling werd gekoppeld aan de specifieke doelgroep van fietsers en wandelaars die het dorp aan deden tijdens de zomermaanden. De uitbating wordt uitgevoerd door vrijwilligers en jobstudenten.



##### Erfgoedproject 2: Abdijsite Herkenrode (Hasselt)

Aan het central onthaal van de Abdijsite Herkenrode werd een kleinschalige Reca ingericht die open is tijdens de tijdens openingstijden van de tuinen en tentoonstellingsruimten. Er wordt hier een beperkt aanbod van dranken voorzien die vooral werk ter promotie en verkoop van van lokale streekbieren. De reca werd geïntegreerd in de shop en onthaalbal qua beheer gecombineerd. Er zijn een beperkt aantal zitplaatsen voorzien: 5 buitentafels en 30 zitplaatsen binnen. Deze reca richt zich vooral op de bezoekers van de tuinen en het museum. Er is ook nog een volwaardige horeca op een andere locatie op het terrein maar deze is niet representatief voor het Vloethemveld omdat die van een andere schaal is. De kleine reca aan het museum wordt uitgebaid door de exploitatie vereniging.



### Erfgoedproject 3: De Notelaar (Hingene)

De Reca uitbating op de Notelaar is gelegen langs de Schelde en zit op een zeer drukken fietsknooppunt. Tijdens het toeristisch fietsseizoen wordt een reca enkel via buitenterras voorzien (mei tot sept). Er wordt een beperkt aanbod van dranken, eigen gebak en ijsjes aangeboden. Er is slechts een zeer beperkte binnerruimte voorzien voor de reca. Het aantal buitenzitplaatsen wordt beperkt tot 50. De uitbating richt zich in hoofdzaak tot de passage aan fietsverkeer op de dijk van de Schelde. Er wordt ook ingezet op thematische activiteiten zoals de organisatie van "afternoon tea" voor groepen (max. 20 personen). Dit vindt plaats in de hoofdzaal van het gebouw met uitzicht op de schelde. De uitbating gebeurt met personeel en vrijwilligers van de exploitatie vzw



## 14.5 Arrangementen

Voor de concrete uitwerking van arrangementen, ligt het initiatief bij de lokale ondernemers. Eens zij vertrouwd zijn met de mogelijkheden van het gebied, kunnen zij hun aanbod hierop afstemmen. Onderstaande initiatieven bestaan reeds of kunnen worden uitgebreid:

- Huifkartochten
- Themawandelingen met een gids
- Picknicks met streekproducten georganiseerd door B&B

# 15 EXPLOITATIE

## 15.1 Erfpachtoverdracht en beheer

Afhankelijk van het gekozen scenario m.b.t. de investeringen, worden de erfgoedelementen in Kamp Vloethemveld geheel of gedeeltelijk in erfpacht gegeven aan de gemeente Zedelgem. Onderstaande tabel geeft een overzicht van deze overdracht per scenario. De overdracht van de Bocca bij het scenario Ambitieniveau 3 kan pas gebeuren indien het Agentschap Natuur en Bos en de gemeente Zedelgem de nodige financiële middelen vinden het vooropgestelde ontwerpplan te realiseren.

Het dagelijks beheer van de bouwkundige erfgoedelementen (zie opsomming hierna), het onthaal en de publiekswerking worden opgenomen door de gemeente Zedelgem. Het groenbeheer blijft onder de verantwoordelijkheid van ANB.

In beheer bij de **erfpachthouder**:

- Bouwkundige elementen: historische bouwkundige structuren (incl. luifel-kunstwerken)
- Kunstwerken: kunstwerken vast aan constructies of roerende kunstwerken
- Landschappelijke historische structuren (m.b.t. toegankelijkheid): selectie van historische wegen, paden en dreven

In beheer bij het **Agentschap Natuur en Bos**:

- Watergebonden structuren: grachten, poelen en rabatten
- Functionele merlons: ophogingen rond de munitiedepots
- Bospercelen: tussengelegen gesloten landschappen
- Heidepercelen: open landschap met de landschappelijke historische structuren (historische wegen, paden en dreven)

Infrastructuur (incl. lopende invest. ANB)	Erfpacht Minimaal scenario	Erfpacht Basis scenario	Erfpacht Ambitie 3 scenario	ZEN erfgoed	Herbestemming
<b>Groene barakken</b>					
Barak 1	B1	X	X		belevingscentrum
Barak 2	B2	X	X		tijdelijke expo/educatie
Tijdelijk oprisssen Barak 2					tijdelijk gebruik voor restauratie
<b>Munitiedepot</b>					
<b>Type A: metalen spanten</b>					
depot 3160	Da1		X		
depot 3159	Da2		X		
depot 3158	Da3		X	X	toegankelijk kunstwerk
depot 3157	Da4		X		
depot 3156	Da5		X		
depot 3155	Da6		X		
depot 3154	Da7		X		
depot 3172	Da8		X		fotowall munitie
depot 3171	Da9		X		
depot 3170	Da10		X		
depot 3169	Da11		X	X	toegankelijk kunstwerk
depot 3168	Da12		X		
depot 3167	Da13		X		
depot 3166	Da14		X		
depot 3165	Da15		X		
depot 3704	Da25		X	X	depot kunstwerk Bocca
depot 3703	Da26		X	X	depot kunstwerk Bocca
depot 3702	Da27		X	X	depot kunstwerk Bocca
depot 3701	Da28		X		
<b>Type B: houten spanten</b>					
depot 3161	Db1		X	X	
depot 3153	Db2		X	X	
depot 3152	Db3		X	X	
depot 3151	Db4		X	X	
depot 3173	Db5		X	X	
depot 3164	Db6		X	X	
depot 3163	Db7		X	X	
depot 3163	Db8		X	X	fotowall POW-kamp
depot 3104	b9		X	X	
depot 3810	b10		X	X	
<b>Type D: restanten depots</b>					
depot	Dd1		X	X	
depot	Dd2		X	X	
depot	Dd3		X	X	
depot	Dd4		X	X	
<b>Wachtlokaaltjes</b>					
<b>Type B: beton</b>					
betonnen wachtlokaal	Wb7		X	X	X
<b>Type C: baksteen groot</b>					
baksteen wachtlokaal	Wc4		X	X	X
baksteen wachtlokaal	Wc5	X	X	X	X
<b>Type D: hout</b>					
houten wachtlokaal	Wd1		X	X	X

Lichte constructies						
Golfplaten structuur	L1			X	X	vertelruimte
Golfplaten structuur	L2			X	X	educatieve ruimte
Golfplaten structuur	L3			X	X	boshut
Onthaalcluster						
Blok B - onthaal	Oa3	X	X	X		onthaalgebouw
Hondenkennel met bijgebouw	Add3		X	X	X	escape room
Bocca	A19			X		toegangspoort Stiltegebied
Kunstwerken						
Nieuwe afdak kunstwerken		X	X	X		
<b>Losse kunstwerken</b>						
Haut-reliëf Sint-Joris en de draak en landschap	K1	X	X	X	X	luifel inkom
Standbeeld Marianne	K2	X	X	X	X	luifel inkom
Betonplaat met opschrift "POW Camp 2226"	K3	X	X	X	X	luifel inkom
Haut-reliëf dorpsgezicht	K4	X	X	X	X	stock in depot Da25
gefragmenteerde muur liggend in het veld	K5	X	X	X	X	stock in depot Da26
Haut-reliëf berglandschap	K6	X	X	X	X	stock in depot Da27
<b>Muurvaste kunstwerken</b>						
5 wandschilderingen in munitiegebouw 3210 (Da16	K7				X	toegankelijk via Stiltegebied
Toogscène op munitiegebouw 3158 (Da3)	K8		X	X	X	in depot Da3
Gouacheschildering met zicht op kerk	K9		X	X	X	in depot Da11
Gouacheschildering met landschap	K10		X	X	X	in depot Da11
Landschapsinfrastructuur						
Basisinrichting onthaalplein						
Inrichting onthaalplein		X	X	X		onthaal
Padenstructuur				X		toegankelijkheid
Kasseien toegangsweg naar domein		X	X	X		toegankelijkheid
Heraanleg atletiekpiste						natuurleerpad
Heraanleg Vloethemveldzate (indicatieve raming)						toegankelijkheid
Infrastructuur openstelling						
Uitkijkpunt barakkenstraat			X	X		beleving
Oversteekpunt barakkenstraat			X	X		beleving
Parking POV						onthaalpoort
Parking Os en Ezel						onthaalpoort
Moutainbike behendigheidsparcours						recreatie

## 15.2 Uitgangspunten exploitatie

In 2017 werd door de betrokken partners de **ambitie** voor het Vloethemveld bepaald op **niveau 3**: regionale uitstraling, met internationale uitschieters (cfr. punt 3 ambitieniveau). Hieronder is een raming opgenomen van het exploitatieresultaat onder dit ambitieniveau. Indien niet alle investeringen worden gerealiseerd zoals voorzien binnen dit ambitieniveau, zal dit een negatieve impact hebben op het aantal bezoekers, zowel individueel als in groep.

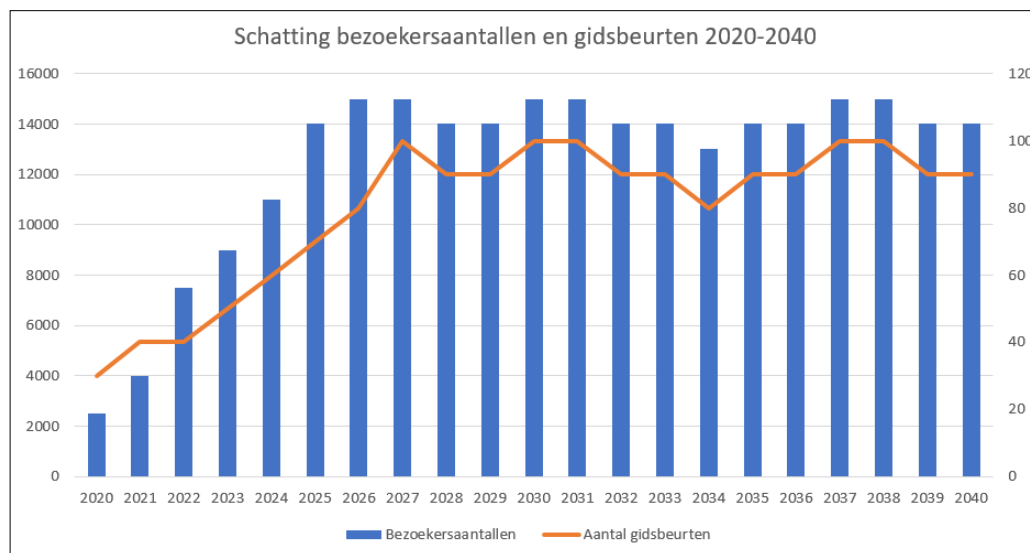
De raming werd gemaakt over de vrij lange periode van 20 jaar nl. **2020-2040**. In 2020 wordt Kamp Vloethemveld officieel geopend voor het publiek. De exploitatie van de site komt voor een eerste maal op kruissnelheid in de periode 2026-2027. Op dat ogenblik zijn immers de twee groene barakken en de inrichting van de publieke openstelling (uitkijkpunt barakkenstraat, fotowanden, ...) van Kamp Vloethemveld gerestaureerd en ingericht. Daarna volgen nog een aantal bijkomende investeringen in de Bocca, de nissenhutten en de wegeninfrastructuur. In 2029-2030 zou Kamp Vloethemveld volledig gerealiseerd zijn om aan Ambitieniveau 3 te kunnen voldoen. We zullen dan ook een detailoverzicht van de exploitatiebedragen nemen in het jaar 2030. De overige jaren zullen blijken uit de gegevens in de tabellen en grafieken.

Verder wordt er op de meeste bedragen (zowel op de kosten, als de opbrengsten) met een **indexatie** van 2%/jaar gerekend. In sommige gevallen wordt deze index jaarlijks gerekend (vb. onkosten beheer). In andere gevallen wordt er een stijging voorzien in sprongen (vb. vergoedingen gidsen en vrijwilligers).

Conform Ambitieniveau 3 wordt gemikt op 15.000 **bezoekers**. We voorzien dit aantal te halen na restauratie van de twee groene barakken en inrichting ervan naar het belevingscentrum, tijdelijke exporuimte en educatieve ruimte. We houden rekening met een terugval van het bezoekersaantal na enkele jaren, waarin het nodig zal zijn om vervangingsinvesteringen te doen en nieuwe activiteiten en evenementen te ontwikkelen om het publiek te blijven aantrekken. Hiervoor voorzien we o.m. de restauratie van de Bocca en de inrichting van de drie nissenhutten.

Op kruissnelheid houden we in Ambitieniveau 3 rekening met 100 **geleide bezoeken**. A rato van 20 bezoekers per gidsbeurt betekent dit dat 2.000 van de in totaal 15.000 bezoekers de site o.l.v. een gids zullen bezoeken.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de bezoekersaantallen en gidsbeurten over de periode 2020-2040.



Ook wat betreft het aantal **evenementen** rekenen we vanaf de opening in 2020 met een stijgend aantal per jaar. We evolueren van 5 evenementen in 2020 tot 15 in 2027 wanneer de twee groene barakken geopend zijn. Deze 15 evenementen gaan zowel over dagactiviteiten (vb. Open Monumentendag, Erfgoeddag, Dag van de Natuur,...), als grotere initiatieven (vb. de bi/triënnale kunsttentoonstelling).

## 15.3 Raming van de opbrengsten

### Opbrengsten van bezoekers

In de huidige financiële raming wordt uitgegaan van gratis toegang voor individuele bezoekers en een toegangsprijs van 72 EUR (prijs 2020) per gidsbeurt.

Daarnaast veronderstellen we een opbrengst uit de verkoop van **wandelbrochures**, zo'n 600 à 750 stuks op jaarbasis à 2.5 EUR/stuk (prijs 2020). Deze wandelgidsen zullen verkocht worden in het onthaalgebouw (Blok B) tijdens de openingsuren, en kunnen ook verkregen via een verdeelautomaat op het onthaalplein. De wandelgidsen kunnen ook verdeeld worden in de regionale toeristische kantoren.

In het onthaalgebouw (Blok B) wordt een **rustpunt** voorzien waar bezoekers of passanten ook een drankje en een hapje kunnen nuttigen (beperkte menukaart vb. koffie, thee, frisdrank, lokale streekbieren, taart, ijs,...). Dit rustpunt zal uitgebaat worden door de vrijwilligers. Tijdens de sluitingsuren van het onthaal kan gewerkt worden met drankautomaten. We veronderstellen dat 75% van alle bezoekers een drankje koopt aan een gemiddelde van 1,6 EUR/persoon (prijs 2020).. Bij deze berekening hanteren we de referentiecijfers van andere Vlaamse erfgoed sites.

### Projectfinanciering evenementen

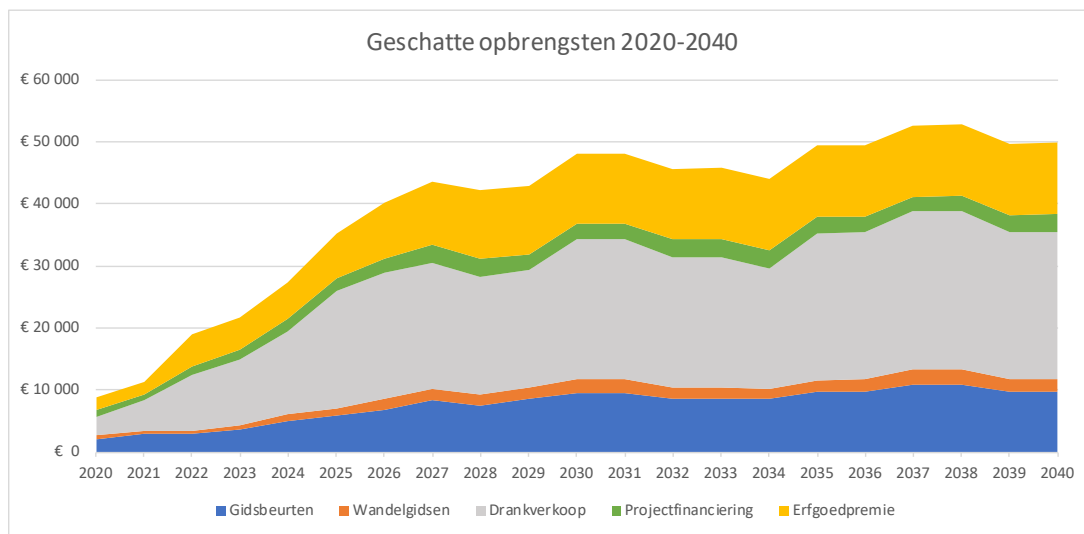
Teneinde het beoogde bezoekersaantal te halen, worden jaarlijks een aantal evenementen georganiseerd, zo'n 15 eens de site op kruissnelheid is. Per evenement voorzien we een werkingskost (excl. personeel of vrijwilligers) van 500 EUR, waarvan 40% te financieren via lokale en regionale projectfinanciering (subsidies, sponsoring,...).

### Erfgoedpremie Agentschap Onroerend Erfgoed

Tenslotte wordt een bijdrage voorzien in de onderhoudskosten van de infrastructuur op de site, via een erfgoedpremie van de Afdeling Onroerend Erfgoed. De tussenkomst in de kosten hangt af van het type infrastructuur dat als waardevol erfgoedelement wordt omschreven in het beheersplan:

- Gebouwen: 50% (gemiddelde wat betreft in aanmerking te nemen en aanvaardbare werkzaamheden);
- Kunstwerken 70%;
- Paden & onthaalplein (toegankelijkheid): 20%.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de geschatte opbrengsten o.b.v. bovenstaande uitgangspunten.





## 15.4 Raming van de kosten

### Onderhoudskosten infrastructuur en inrichting

Op de diverse infrastructuur wordt een jaarlijks onderhoud voorzien als % op de basisinvestering en dit van zodra de gerestaureerde/gerenoveerde infrastructuur in gebruik wordt genomen, vb. Bocca pas na de realisatie in 2025. Mogelijks worden deze bedragen niet jaarlijks gespendeerd, maar per object 'opgespaard' voor een meer periodiek onderhoud. Boekhoudkundig kunnen hiervoor dan voorzieningen worden aangelegd.

Dit betreft zowel kleine als grotere structurele herstellingen aan de gebouwen (vb. schilderwerken, glasbreuk, vernieuwen van de dakbedekking, vernieuwen van buitenschrijnwerk, enz...), als vervangingsinvesteringen van de inrichting (vb. vernieuwen van lampen, herstellen & updaten van ICT-infrastructuur, vernieuwen van info borden, vernieuwen van tafels/stoelen, enz...).

Voor het onderhoud van de **gebouwen** rekenen we op een jaarlijks percentage tussen de 0,5% en 1,5% op de initiële investeringsbedragen. Het percentage is afhankelijk van hoe robuust het gebouw is en van de intensiteit van het gebruik. Het onderhoud van een groene barak of nissenhut L2 ligt daarom hoger dan dat van een depot of wachtlokaal (resp. 1,5% vs. 0,5%/jaar).

De **kunstwerken** worden geconsolideerd en beschermd tentoongesteld (onder een luifel of in een depot). Hier rekenen we op een onderhoudskost van 0,75% op jaarbasis. Voor het onderhoud van de **paden** en het **onthaalplein** rekenen we een jaarlijks percentage van 0,5% op het investeringsbedrag.

Voor de **inrichting** van de publieke openstelling rekenen we een hogere jaarlijkse voorziening voor onderhoud. Dit wegens een intens gebruik en de noodzaak tot herinvesteringen voor behoud van de bezoekersaantallen. Voor de tijdelijke expo's en het onthaalgebouw voorzien we een jaarlijks onderhoud van 2% à 2,5% en voor het belevingscentrum rekenen we met 7,5%. Dit laatste maakt gebruik van meer gespecialiseerde technieken, die duurder zijn qua onderhoud. Ook het periodiek vernieuwen van de inhoud is hierbij voorzien.

### Kosten personeel en vrijwilligers voor openstelling

Voor de goede werking van het project Vloethemveld wordt voorzien in de aanwerving van 1 fulltime **coördinator**. De werkgever kan zowel de gemeente Zedelgem zijn, als het nieuw op te richten exploitatie-vehikel. We rekenen met een bruto maandloon van 3.500 euro. We voorzien ook de RSZ werkgeversbijdrage als een volledige kost (vrijstelling werkgeversbijdrage ing. eerste aanwerving in een nieuw vehikel wordt hier *niet* mee genomen). Tevens is een werkingskost van 1.000 euro/jaar gerekend voor deze coördinator (computer, gsm, bureelmateriaal, verplaatsingskosten, enz...).

Naast de kosten van de coördinator voorzien we onder deze rubriek ook middelen om de inzet van de **vrijwilligers** te vergoeden. Hier rekenen we op een gemiddelde onkostenvergoeding van 15 euro/halve dag. We voorzien 3 vrijwilligers tijdens de structurele openstelling van minimaal 68 halve dagen en 330 uren per jaar (minimale vereisten wat betreft de erkenning 'open' erfgoed). Deze vrijwilligers worden zowel ingezet bij het onthaal, als bij de supervisie van Kamp Vloethemveld (rangers). Daarnaast rekenen we nog een gemiddelde van 5 vrijwilligers per evenement, waarbij het aantal evenementen ook varieert per jaar (zie hierboven).

### Werkingskosten publieke openstelling

Naast de personeelskosten van hierboven, houden we voor de publieke openstelling nog rekening met een aantal belangrijke andere kosten: de kosten van de gidsbeurten, de opmaak en druk van de wandelbrochures en de kosten van evenementen.

Voor de **gidsbeurten** rekenen we op een kost van 60 EUR per beurt (in 2020). Het geschat aantal jaarlijkse gidsbeurten werd hierboven reeds besproken bij de opbrengsten; op kruissnelheid verwachten we zo'n 100 gidsbeurten per jaar. De marge op gidsbeurten bedraagt 20%.

Daarnaast dient een kost voorzien te worden voor de **wandelbrochures**. We voorzien om deze de 5 jaar te laten drukken in een oplage van 2.500 à 3.500 exemplaren. De drukkost per brochure wordt geschat op 1,25 EUR (in 2020 -verkocht aan 2,5 EUR). De eerste druk van 3.000 exemplaren is mee voorzien in het investeringsbudget. Deze brochures worden dus de eerstkomende jaren na de opening verkocht zonder bijkomende kosten.

Zoals hoger reeds gezegd, voorzien we per **evenement** een werkingskost (excl. personeel of vrijwilligers) van 500 EUR, waarvan 40% te financieren via lokale en regionale projectfinanciering (subsidies, sponsoring,...).

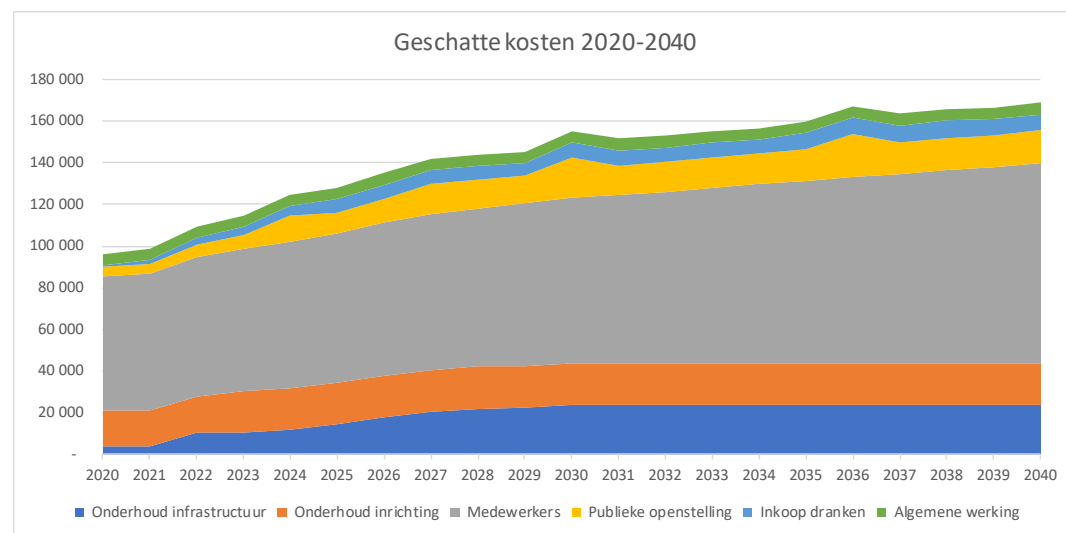
### Kosten aankoop verbruiksgoederen

Voor de verkoop van dranken aan bezoekers dienen dranken te worden ingekocht. We voorzien een inkoopprijs van 1/3<sup>de</sup> van de verkoopprijs. De kost hiervan volgt de raming van de verkopen zoals hierboven beschreven bij de opbrengsten.

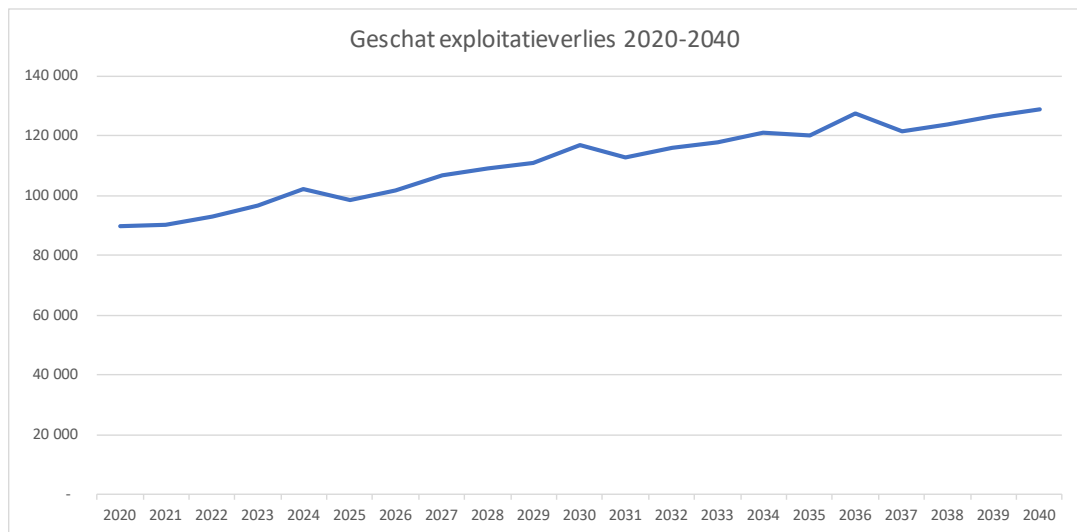
### Algemene werkingskosten

In deze post zitten een aantal kosten m.b.t. het verbruik of gebruik van ICT en water/gas/elektriciteit, kosten in het kader van allerlei verzekeringen (brandverzekering, burgerlijke aansprakelijkheid, enz...), werkingsmiddelen voor dagelijks beheer (vb. poetsproducten, klein materiaal, jeton systemen, ...) en marketing en communicatie (o.m. uitbouw van netwerken). We voorzien in totaal 5.500 EUR in 2020.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de geschatte kosten o.b.v. bovenstaande uitgangspunten.



De combinatie van bovenstaande kosten en opbrengsten leidt tot volgende geprojecteerd exploitatieverlies over de periode 2020-2040. Verder in dit hoofdstuk worden nog een aantal acties voorgesteld om dit verlies te reduceren.



## 15.5 Resultaat referentiejaar 2030

Hieronder geven we een overzicht van de kosten en opbrengsten voor het werkingsjaar 2030. Dit is het eerste werkingsjaar na de realisatie van alle investeringen. In dit jaar is er een kost voorzien van 155K EUR en een opbrengst van 48K EUR, met een negatief resultaat van ongeveer 107K EUR tot gevolg.

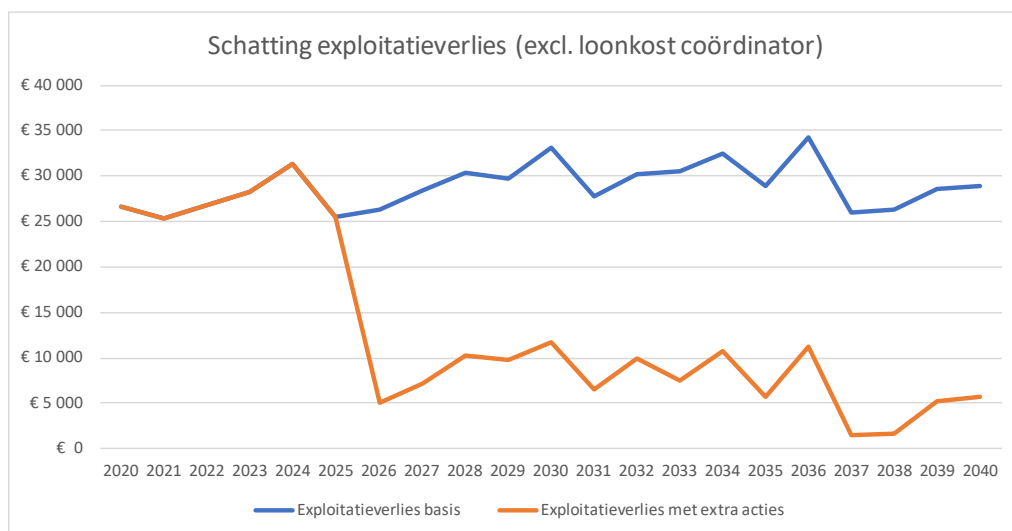
<b>Kosten</b>	<b>Werkingsjaar 2030</b>
Onderhoud infrastructuur	€ 23 907
Onderhoud inrichting	€ 20 006
Medewerkers (coördinator & vrijwilligers)	€ 79 196
Werkingskosten openstelling (gidsen, brochures & evenementen)	€ 19 250
Inkoop dranken	€ 7 425
Algemene werkingskosten	€ 5 601
	<b>€ 155 385</b>
<b>Opbrengsten</b>	<b>Werkingsjaar 2030</b>
Gidsbeurten	€ 2 250
Wandelgidsen	€ 9 600
Drankverkoop	€ 22 500
Projectfinanciering	€ 2 400
Erfgoedpremie	€ 11 401
	<b>€ 48 151</b>
<b>Resultaat</b>	<b>-€ 107 234</b>

Een globaal overzicht van de exploitatieresultaten 2020-2040 vindt u als bijlage van dit document.

We kunnen nog een aantal acties ondernemen om dit negatief resultaat te verbeteren. We gaan er hierbij wel van uit dat de loonkost van de coördinator (grootste kost bij de exploitatie van ongeveer 75.000 EUR/jaar in 2030) steeds ten laste zal blijven van de partners. We spreken dus nog over het optimaliseren van een negatief resultaat van 32K EUR/jaar (107K EUR – 75K EUR).

- Er kan **inkom** gevraagd worden aan **individuele bezoekers** aan Kamp Vloethemveld. Dit zouden we pas invoeren vanaf 2027 wanneer de beide groene barakken en de publieke inrichting van Kamp Vloethemveld gerealiseerd zijn. Op basis van referentieprojecten lijkt een inkom van 2,5 tot maximaal 4 EUR per persoon haalbaar; wij voorzien een gemiddelde inkom van 3 EUR/persoon. Indien we rekenen dat 40% van de bezoekers in geval van een betalende inkom Kamp Vloethemveld zal bezoeken, brengt dit voor het werkingsjaar 2030 een extra opbrengst mee van 18.000 EUR.
- Daarnaast zouden we in het kader van een grotere bi/triënnale kunsttentoonstelling die over een langere periode in Kamp Vloethemveld wordt ingericht (vb. de maand juli) een **verhoogde toegangsprijs** kunnen vragen tussen 5 en 9 EUR. We rekenen hier met een gemiddelde van 7 EUR/persoon. Hierop rekenen we dan een kost van 60% op deze bezoekersprijs. Dergelijke initiatieven trekken extra bezoekers aan gedurende die maand. We rekenen op een totaal bezoekersaantal van 3.500 personen gedurende die maand, wat een opbrengst genereert van zo'n 10.000 EUR per evenement (als inkomst te verdelen over 3 werkingsjaren).

Met deze beide extra initiatieven kunnen we in het referentiejaar 2030 een extra inkomst genereren van 21K EUR waardoor het negatief resultaat (zonder rekening te houden met de loonkost van de coördinator) tot een bedrag van 11K EUR op jaarbasis (i.p.v. van 32K EUR) gereduceerd zou kunnen worden.



# 16 ERKENNING 'OPEN' ERFGOED

## 16.1 Huidige wettelijk kader (2018)

Volgens het onroerend erfgoedbesluit van 16 mei 2014 kan zowel een beschermd monument, een cultuurtoeristisch landschap als een archeologische site een specifieke erkenning krijgen als 'open' erfgoed. Een dergelijke erkenning is een soort van exclusief kwaliteitslabel. Aan een dergelijk label hangen een aantal kwalitatieve vereisten op het vlak van beheer, ontsluiting en openstelling van het erfgoed. De openstelling dient exemplarisch en bijzonder te zijn in Vlaanderen, maar ook daarbuiten.

Erfgoed met een dergelijke status kan genieten van een verhoogde erfgoedpremie van 80% i.p.v. de basispremie van 40% voor werkzaamheden, diensten of beheersmaatregelen voor de erkende erfgoedobjecten. Daarnaast bestaat er een extra premie van 20% in het kader van mogelijke fysieke ontsluiting van het beschermd goed.

Het gaat tevens enkel om beschermd erfgoed waarvoor er een beheersplan werd opgesteld. In zo'n beheersplan moet verantwoord worden op welke wijze het object of de site aan de vooropgestelde vereisten voldoet. Een erkenning wordt ook minimaal gekoppeld aan de duurtijd van het beheersplan, nl. 20 jaar of kan zelfs een langere looptijd hebben want de periode wordt verlengd tot 10 jaar na de laatste premietoekenning.

Het Onroerend erfgoedbesluit van 16 mei 2014 hanteert volgende definitie van 'open' erfgoed:

*'open' erfgoed is "een beschermd onroerend goed, een erfgoedlandschap, of een deel ervan dat een opzichzelfstaand geheel vormt, dat op een exemplarische wijze en op regelmatige basis opengesteld wordt met het doel het grote publiek op een actieve en sprekende manier inzicht te geven in de erfgoedwaarde van het goed, waarbij het integraal benaderd wordt, en waarvan de erkenning vermeld is in de beslissing waarbij het beheersplan werd goedgekeurd."*

In een aanvulling op het basisdecreet dd. juli 2015 worden acht criteria vermeld waaraan men dient te voldoen om een erkenning als 'open' erfgoed aan te vragen:

### Vier inhoudelijke criteria

1. het goed wordt op een (inter)actieve en sprekende manier ontsloten;
2. de openstelling toont de erfgoedwaarden, -kenmerken en -elementen van het goed in hun maatschappelijke context;
3. de openstelling richt zich op minstens twee verschillende doelgroepen;
4. de openstelling is exemplarisch voor Vlaanderen of een ruimer gebied op de volgende vlakken:
  - de ontsluiting van de erfgoedwaarden van het goed;
  - het gebruik van innovatieve ontsluitingstechnieken;
  - het beheer van de site;
  - de publiekswerking en de publiciteit errond

### Criterionum betreffende de duurtijd van de publieke openstelling

5. het goed wordt gedurende een periode van tien jaar minstens vijftig dagen en driehonderd uur per jaar opengesteld.

In de beslissing waarbij het beheersplan wordt goedgekeurd, kunnen afwijkende openstellingsperiodes worden opgenomen;

#### **Twee fysieke criteria**

6. het goed is, in de mate dat de verplichtingen van de bescherming dat toelaten, integraal toegankelijk voor bezoekers;
7. de openstelling mag niet leiden tot verlies of beschadiging van erfgoedwaarden. Als dat nodig is, wordt er in flankerende maatregelen voorzien om dat risico te vermijden of te beperken, of om de negatieve gevolgen teniet te doen;

#### **Eén criterium inzake communicatie en netwerk**

8. het goed maakt deel uit van een netwerk dat specifiek gericht is op erfgoedontsluiting.

Om de verhoogde premies te kunnen aanvragen dient men reeds een erkenning te verkrijgen als 'open' erfgoed. Deze erkenning dient geldig te zijn op minimaal de helft van de contouren van het 'open' erfgoed en dit volgens de 8 vastgelegde criteria. De erkenning als 'open' erfgoed moet ook opgenomen worden in een goedgekeurd beheersplan.

## **16.2 Het bepalen van de contouren van het 'open' erfgoed**

Naast deze acht criteria worden er ook een aantal basisprincipes gehanteerd om de minimale contouren en omvang van de erkenning vast te leggen. Deze contouren zoals opgenomen in dit document zijn louter indicatief als voorstel. De definitieve officiële vastlegging van de contouren wordt in overleg met het Agentschap Onroerend Erfgoed opgenomen in het beheersplan samen met de erkenning van of ontwikkelingstraject naar 'open' erfgoed.

Een erkenning als 'open' erfgoed kan voor het geheel van de bescherming of voor een 'op zichzelf staand geheel' binnen de bescherming aangevraagd worden. Bij het Vloethemveld slaat de bescherming op de volledige contouren van het beschermd landschap. Wanneer er slechts voor een deel van het beschermd landschap Vloethemveld een erkenning wordt aangevraagd moet dit deel 'interessant' en 'exemplarisch' genoeg zijn om in te staan voor de ontsluiting en de beleving van de erfgoedwaarden. In deze deelzone moeten alle aspecten van de specifieke en meest waardevolle erfgoedwaarden aanwezig zijn en moet de geschiedenis van het domein of erfgoed er beleefd en verteld kunnen worden.

Men kan in principe een erkenning aanvragen voor een landschap waarbij de gevels (buitenzijde) van beschermde of waardevolle panden of objecten mee kunnen genomen worden als 'open' erfgoed. Als alternatief kan men de erkenning als 'open' erfgoed ook enkel aanvragen voor de afzonderlijke beschermde panden of objecten binnen het beschermd landschap. In dit geval moet het gebouw of pand op zich voldoende opengesteld zijn. Tenslotte kan men ook het geheel van het landschap met alle panden of objecten (incl. hun binnenzijde) opnemen als 'open' erfgoed.

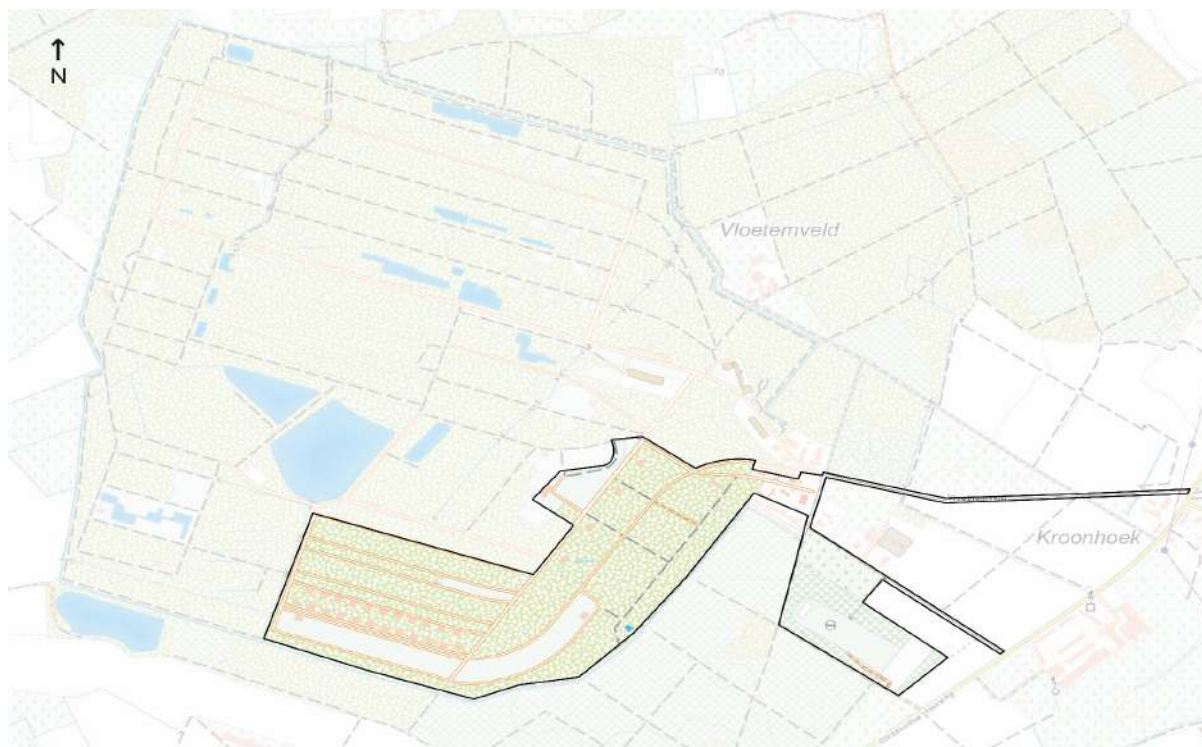
De keuze voor deze afbakening wordt als volgt onderbouwd:

- Het 'op zichzelf staand geheel' bevat voldoende 'erfgoedobjecten' met een erfgoedwaarde;
- Minstens de helft van elk 'erfgoedobject' van het 'op zichzelf staand geheel' moet open zijn en voldoen aan de 8 criteria
  - Vastgelegd in m<sup>3</sup> voor gebouwde structuren
  - Vastgelegd in m<sup>2</sup> voor het landschap.

Voor wat betreft het project Vloethemveld zal de volledige Kamp Vloethemveld en een gedeelte van de boszone afgeijnd worden als 'open' erfgoed voor de erkenning (zie afbakening op plan op volgende bladzijde). Dat is enerzijds het specifiek deel van het vroegere afgesloten militair domein waarin zich het merendeel van de belangrijkste erfgoedobjecten situeert en waarbij men duidelijk het verhaal en de geschiedenis van het domein en het landschap kan duiden. Anderzijds worden ook de toegangen naar deze erfgoedzone - de Vloethemveldzate en de kasseiweg - en de zone rond het militair oefenterrein -de atletiek- en hindernispiste - mee opgenomen als 'open' erfgoedzone.

De verhaallijnen binnen dit gebied zijn enerzijds de militaire geschiedenis en anderzijds de ontwikkeling van het cultuurlandschap. Wat betreft de militaire geschiedenis gaat het om de oorsprong van het gebruik als militair domein en dit vanaf WO I tot het moment waarop het Belgisch leger het terrein verliet. Belangrijke mijlpalen hierin zijn de inrichting als POW-camp door de geallieerden tijdens WO II en de inrichting als Belgisch munitiedepot.

Vanuit het landschappelijk kader kan er gefocust worden op het gebied als ontginningszone (hoeve Bocca) en de ontwikkeling als boszone doorheen de geschiedenis. Tenslotte kunnen ook de ontwikkeling als landbouwgebied met de diverse historische hoeves en de huidige ontwikkeling als natuurgebied als interessante invalshoeken worden geduid.



Afbakening 'open' erfgoedgebied Vloethemveld



## 16.3 Reeds gerealiseerde openstelling - periode 1999-2017

Vanuit de natuurwaarden, erfgoedwaarden, de historiek en de eigenheid van de plek worden er een aantal belangrijke verhaallijnen gedefinieerd. Deze worden opgedeeld in twee thema's nl. **'moeilijk land'** en **'afgesloten land'** en dit vanuit de tweeledigheid van de erfgoedwaarden van het Vloethemveld.

Het thema **'moeilijk land'** vertrekt vanuit de natuur- en erfgoedwaarden van de site m.b.t. landschappelijke ontwikkeling en beheer. Specifiek gaat het hier om de oorspronkelijke eigenheid van de plek als woest gebied en haar ontwikkeling in de 18<sup>de</sup> eeuw naar de ontginning en inrichting tot bospercelen. De ontwikkeling van het typische dambordpatroon dat vandaag nog in delen van het gebied te vinden is, dateert uit die periode. De bossen werden aangeplant met het oog op de houtopbrengst. Met de ontwikkeling van de landbouwtechnieken en de hongersnood in de 19<sup>de</sup> eeuw werd een deel van het bos omgezet naar landbouwgebied. Dit is vooral gebeurd in de noordelijke delen van het gebied. Nadien werd een deel opnieuw in bos omgezet. Bij deze landschappelijke ontwikkeling zijn er in het gebied een aantal historische ontginningshoeves overgebleven. De huidige ontwikkeling door het Agentschap Natuur en Bos van het voormalig afgesloten militair gebied als natuurlijk biotoop is de (voorlopig) laatste landschappelijke ingreep op het gebied Vloethemveld.

Het thema **'afgesloten land'** focust op het historisch gebruik van delen van het gebied voor militaire doeleinden. Door dit specifieke gebruik werd de publieke toegankelijkheid van zones in het gebied immers sterk beperkt. In de militaire historiek kunnen we drie belangrijke functionele bestemmingen onderscheiden, nl. militair munitiedepot vanaf WO I, grootste krijgsgevangenkamp in België tijdens WO II en opleidingskamp/school voor onderofficieren in het Belgisch leger.

Sinds de terugtrekking van het Belgisch leger in 1995 en het beheer van het Agentschap Natuur en Bos vanaf 1999 wordt Vloethemveld reeds actief opengesteld voor het brede publiek. In 2013 keurde het Agentschap Natuur en Bos reeds een beheers- en openstellingsplan goed. Vanuit dit plan werden diverse investeringskredieten vastgelegd om de ontsluiting en de beleving van het volledige domein Vloethemveld te realiseren.

Vanaf de effectieve overname en aankoop van het gebied door het Agentschap Natuur en Bos in 2012 was de publieke openstelling ervan steeds de primaire doelstelling van de diverse betrokken partners. Deze openstelling was telkens gericht op de diverse verhaallijnen en historiek van de plek Vloethemveld en diverse doelgroepen nl. scholen, families en bewoners. Hiervoor werd in 2014-2015 een samenwerkingsovereenkomst afgesloten tussen de gemeenten Jabbeke en Zedelgem, de Vlaamse Landmaatschappij en het Agentschap Natuur en Bos. Intussen werden reeds heel wat investeringen en activiteiten gerealiseerd en ontwikkeld om de publieke ontsluiting en toegankelijkheid van het Vloethemveld te realiseren. We kunnen dit opdelen in diverse groepen van ontwikkeling:

### Beheersaspecten

- het landschappelijk beheer van het afgesloten oude militair door het Agentschap Natuur en Bos gebied met inzet van schapen en via maai- en bosbeheer;
- het uitbouwen van een depot met relict en objecten uit de periode van het POW-kamp door de gemeente Zedelgem;

### Activiteiten

- het organiseren van diverse publieksgerichte activiteiten tijdens de Open Monumentendagen, de Erfgoeddagen, de Week van het Bos, enz...;
- het organiseren van diverse gidsbeurten in het afgesloten militair gebied en daarbuiten;
- het organiseren van diverse info-momenten en voordrachten voor het brede publiek;
- het realiseren van een thematische erfgoedtentoonstelling in 2012;

## Erfgoedbeheer

- het restaureren en herstellen van de historische militaire relictten in het gebied (zowel gebouwen als kunstwerken) door het Agentschap Natuur en Bos en de Vlaamse Landmaatschappij;
- het restaureren en inrichten van een publiek onthaalgebouw door het Agentschap Natuur en Bos (Blok B);
- het inrichten van twee onthaalpoorten nl. 'POV' en 'Os en Ezel';

## Communicatie en participatie

- het uitbouwen van een communicatienetwerk via Facebook, nieuwsbrieven en websites van ANB en VLM ([www.facebook.com/vloethemveld](http://www.facebook.com/vloethemveld));
- het organiseren en uitwerken van een vrijwilligerswerking via de organisatie van netwerkcafés;
- het realiseren van een film die het verhaal van de site belicht (<https://youtu.be/tq2o8WHGa60>);
- het opleiden van 60 gidsen in samenwerking met Spermalie in Brugge (2017-2018);
- het organiseren van diverse participatieve trajecten met bewoners, fans en betrokkenen;
- het maken van een documentaire rond het POW-kamp door de VRT i.k.v. de reeks 'Publiek geheim' ([www.youtube.com/watch?v=Rc0373otbWw](http://www.youtube.com/watch?v=Rc0373otbWw));
- het maken van een introductiefilmpje over het Vloethemveld

## Inrichting en openstelling

- het aankopen van private gronden voor de ontwikkeling van publiek toegankelijke, recreatieve wandel- en fietslussen doorheen het gebied;
- het maken van een wandellus rond het centrale afgesloten militair gebied door het Agentschap voor Natuur en Bos en Vlaamse Landmaatschappij;
- het inrichten van een speelbos en boomgaard specifiek gericht op kinderen door het Agentschap Natuur en Bos;
- het inrichten van het geboorte bos door het Agentschap Natuur en Bos;
- het plaatsen van diverse informatieborden rond de historiek van het Vloethemveld;
- het realiseren van twee uitkijpunten op het militair afgesloten gebied door het Agentschap Natuur en Bos;
- het inrichten van fietsroutes 'Velden met rechte dreven' die het Vloethemveld en de bredere regio aandoen ([www.brugseommeland.be/nl/velden-met-rechte-dreven](http://www.brugseommeland.be/nl/velden-met-rechte-dreven));
- het ontwikkelen van thematische netwerken rond 10 landschappen in de regio ([www.brugseommeland.be/nl/10landschappen](http://www.brugseommeland.be/nl/10landschappen)).
- het plaatsen van onthaalborden, dreefnaamborden, productie van een folder

Door deze acties voldoet het Vloethemveld reeds aan diverse vereisten en criteria's die gesteld worden vanuit de erkenning als 'open' erfgoed. Vandaag wordt er vooral ingezet op de participatieve betrokkenheid van de lokale bevolking en bewoners voor het gebied via het organiseren van netwerk café's, de opleiding van gidsen en vrijwilligers, de recreatieve ontsluiting van het grootste gedeelte van het domein voor het brede publiek en het activeren van het inhoudelijk verhaal en de historiek van de plek d.m.v. diverse ontsluitingsinitiatieven zoals media, infoborden, gidsbeurten en evenementen.

## 16.4 Nieuw wettelijk kader (vanaf 2019)

Er wordt op dit ogenblik door het Agentschap Onroerend Erfgoed een aanpassing voorbereid op het huidige wettelijk kader voor 'open' erfgoed en de percentages van de erfgoedpremies. Van dit nieuwe kader zijn reeds enkele richtgevende wettelijke basisteksten beschikbaar. Deze nieuwe wetgeving zal wellicht in de loop van 2019 van kracht worden. Op basis van de meest recente teksten (goedgekeurde teksten m.b.t. wijziging Erfgoedbesluit op de Vlaamse Regering van 12 oktober 2018) hebben wij een analyse gemaakt van de nieuwe regeling. Deze zaken konden nog niet worden afgetoetst bij het Agentschap Onroerend Erfgoed gezien de nieuwe regelingen nog niet van kracht zijn en nog niet geïnterpreteerd kunnen worden.

Volgende punten zijn gewijzigd t.o.v. de huidige regeling:

### **Punt 1: De 8 criteria die vandaag van toepassinging zijn om een erkenning te verkrijgen als 'open' erfgoed worden beperkt tot 4 criteria:**

*"Art. 8.4.1. Een beschermd goed, een erfgoedlandschap, of een representatief onderdeel ervan, kan erkend worden als open erfgoed als de locatie aan de volgende voorwaarden voldoet:*

*1° de openstelling geeft de bezoeker inzicht in de erfgoedwaarden, -kenmerken en -elementen van het goed in hun maatschappelijke context;*

*2° de openstelling richt zich op minstens twee verschillende doelgroepen;*

*3° de openstelling is inspirerend voor Vlaanderen of een ruimer gebied op de volgende vlakken:*

*a) de manier waarop en de frequentie waarmee de locatie wordt opengesteld en de keuzes die daarbij worden gemaakt;*

*b) de wijze van beheer van de site, inclusief de publiekswerking;*

*c) de netwerking en complementariteit met andere sites die erkend zijn als open erfgoed;*

*4° het goed is, in de mate dat de verplichtingen van de bescherming dat toelaten, integraal toegankelijk voor bezoekers. Daarvoor wordt een advies over de toegankelijkheid gevraagd aan de instantie die erkend is door de Vlaamse Regering."*

De belangrijkste elementen hierin zijn:

- De openstelling dient 'inspirerend' te zijn en niet meer 'uniek'. Dit betekent dat men in Vlaanderen meerdere gelijkaardige erfgoedtypes naast elkaar kan openstellen;
- Bij de basisdefinitie is de frequentie van de openstelling niet meer gedefinieerd;
- Enkel het netwerken dient te gebeuren met ander erkend 'open' erfgoed in Vlaanderen.

### **Punt 2: Tijdstip voor de erkenning als 'open' erfgoed:**

Een belangrijke aanpassing is dat men niet meer moet bewijzen dat men op het moment van de aanvraag reeds een openstelling heeft van minimaal de helft van het relict, die voldoet aan de 8 criteria. Men kan nu ook een site ontwikkelen tot 'open' erfgoed en hiervoor de nodige verhoogde premies bekomen. De tijdsduur om tot openstelling en dus tot een erkenning als 'open' erfgoed te komen is maximaal 6 jaar (na toekenning van de erfgoedpremie) en men dient in het beheersplan een duidelijk ontwikkelingstraject op nemen om daar te geraken.

### **Punt 3: Premies voor 'open' erfgoed:**

De basispremie van 40% is toepasbaar op 'open' erfgoed zoals beschreven in de 4 criteria hierboven. Een verhoogde premie van 60% is toepasbaar op het 'open' erfgoed indien:

1. De openstelling ontwikkeld wordt in een periode van maximaal 6 jaar na eerste premie-aanvraag;
2. De erkenningsvoorwaarden met de 4 criteria gedurende 12 jaar gerespecteerd worden (te starten bij de erkenning 'open' erfgoed);
3. De openstelling minimaal 50 dagen en 300 uren per jaar is (hiervan mag afgeweken worden mits motivatie).

De beschrijving van het 'open' erfgoed of het ontwikkelingstraject om te komen tot 'open' erfgoed dient opgenomen te zijn in het beheersplan. Ook voor ZEN-erfgoed blijft de verhoogde premie van 60% van kracht. Het ZEN-erfgoed dient tevens opgenomen te zijn in het beheersplan.

### **Punt 4: Bijkomende premie inzake onderhoud:**

Er wordt een bijkomende premie van 10% mogelijk indien gedurende de 6 jaar vóór de aanvraag van de premie kan aangetoond worden dat er consequent en kwaliteitsvol onderhoud werd toegepast. Dit wordt aangegeven door het bijhouden van een onderhoudslogboek. Er wordt een overgangsprincipe gehanteerd voor de eerste 6 jaar na ingang van de wetgeving.

### **Punt 4: Bijkomende premie voor een beheers-vzw of stichting:**

Er wordt een bijkomende premie van 10% toegekend voor 'open' erfgoed in beheer van een vzw of een stichting met rechtspersoonlijkheid die tot doel heeft het herstel en het beheer van beschermde goederen of erfgoedlandschappen te bewerkstelligen, die in hoofdzaak voor minstens de helft beschermd erfgoed beheert en die het goed gedurende minimaal 5 jaar toegewezen krijgt. Dit betekent dat het maximale percentage van 80% (60% verhoogde premie + 10% goed onderhoud + 10% vzw/stichting) behouden blijft, maar dat de goederen in beheer moeten zijn van een vzw of stichting.

### **Punt 5: Aanvullende premie inhoudelijke of fysieke ontsluiting:**

Er wordt nog een premie voorzien van 20% voor werken gericht op de inhoudelijke en fysieke ontsluiting van erfgoed door ingrepen op de locatie zelf. Dit is enkel van toepassing voor 'open' erfgoed.

### **Punt 6: Bijkomende elementen die in aanmerking komen voor een premie:**

- Beveiligingswerken en energiebesparende maatregelen;
- Ontsluitingswerken (zie hierboven - nog te definiëren);
- Regulier onderhoud cfr. de vastgestelde lijst met forfaitaire werkzaamheden (dus niet meer alles!);
- Herwaardering van verdwenen erfgoed (reconstructie).

Op basis van deze analyse zijn de **belangrijkste aandachtspunten** voor Vloethemveld:

- Men kan verhoogde erfgoedpremies bekomen in het kader van het ontwikkelen van 'open' erfgoed. Men dient dus niet meer eerst te voldoen aan alle criteria voor minimaal de helft van het erfgoed. Dit betekent specifiek voor Vloethemveld dat men vanaf de overdracht van de erfgoed-

relicten naar de gemeente Zedelgem en de goedkeuring van een beheersplan met daarin opgenomen het ontwikkelingstraject naar 'open' erfgoed, men beroep kan doen op een verhoogde erfgoedpremie van 60%. Dit aangevuld met een bijkomende premie van 10% voor goed beheer en onderhoud, kan men dus een erfgoedpremie van 70% verkrijgen. Met dergelijke premie werd ook rekening gehouden in de investeringstabel in dit document.

- De criteria voor een erkenning als 'open' erfgoed werden omgevormd van 8 naar 4. Het project 'open' erfgoed dient hierbij inspirerend te zijn in Vlaanderen op het vlak van de manier en frequentie van openstelling en de wijze van beheer.
- Men dient een samenwerking en netwerk uit te bouwen met andere erkende 'open' erfgoed locaties in Vlaanderen.
- Men kan enkel als 'open' erfgoed een premie van 20% krijgen op materiële investeringen voor de verbetering van de toegankelijkheid.
- Men kan een extra 10% erfgoedpremie krijgen, en dus in totaliteit een premie van 80%, indien de erfgoedrelicten in beheer zijn van een vzw of een stichting met rechtspersoonlijkheid. Deze extra erfgoedpremie geldt dus niet indien de erfgoedrelicten in erfpacht worden genomen door de gemeente Zedelgem.

## 16.5 Timing aanvraag erkenning 'open' erfgoed

Momenteel worden reeds heel wat acties en deelprojecten gerealiseerd i.k.v. de publiekwerking en het onthaal van het erfgoed en de natuur op het domein Vloethemveld. In de komend jaar staan er nog heel wat andere acties en invullingen op stapel. Deze nog te realiseren acties werden hierboven in detail beschreven in dit herbestellings- en openstellingsplan.

Er wordt door het Agentschap Natuur en Bos reeds actief geïnvesteerd in de restauratie en inrichting van het onthaalgebouw (Blok B) en ook voor de inrichting van het onthaalplein dat aansluit met dit onthaalgebouw en die de inkomzone vormt van zowel Kamp Vloethemveld als het stiltegebied, zijn reeds ontwerpplannen beschikbaar. Verder wordt er ook door ANB werk gemaakt van de sanering van de asbest in de diverse erfgoedgebouwen op de site en wordt de hondenkennel gerenoveerd. Tenslotte wordt door diverse partners reeds de inrichting van de twee onthaalpoorten tot Vloethemveld voorbereid.

In 2018 wordt het beheersplan en het ontsluitings- en herbestemmingsplan afgewerkt met het oog op de verdere ontwikkeling van het domein. Na de goedkeuring van het beheersplan zullen de nodige stappen gezet worden om in 2019 enerzijds de vooropgestelde beheersstructuur uit te werken en op te richten en anderzijds om de erfgoedobjecten in Kamp Vloethemveld over te dragen naar de gemeente Zedelgem of naar een nieuw op te richten beheersstructuur. Daarnaast zullen tussen de betrokken partners de nodige samenwerkingsovereenkomsten worden afgesloten.

Volgens het nieuwe wettelijk kader (goedkeuring 2019) zal eens de overdracht van erfgoed relicten is gerealiseerd en er in het beheersplan een ontwikkelingstraject naar 'open' erfgoed wordt opgenomen en goedgekeurd, er een verhoogde erfgoedpremie van 60% kunnen bekomen worden voor de geplande investeringen in erfgoed. Men kan dus in tegenstelling tot de huidige timing, sneller de investeringen gaan realiseren, mits de aanvullende middelen vanuit de gemeenten of andere partners kunnen voorzien worden.

Daarnaast dient men een onderhoudslogboek op te stellen. Hierin kunnen reeds de onderhoudswerkzaamheden van de laatste jaren, die door het Agentschap Natuur en Bos werden gerealiseerd, worden opgenomen waardoor de bijkomende premie van 10% duidelijk kan verantwoord worden.

Tenslotte wordt er actief geïnvesteerd in publieke openstellingsinitiatieven zoals de inrichting van het onthaalgebouw, het uitwerken van wandelbrochures, het opzetten van een website, het plaatsen van infoborden in het domein, enz... Deze investeringen worden gerealiseerd door de diverse partners in het project.

Eens het traject naar realisatie van 'open' erfgoed is ingezet en de eerste verhoogde erfgoedpremie werd aangevraagd, heeft men 6 jaar de tijd om te voldoen aan de 4 nieuwe criteria zoals vastgelegd in de basistekst van het nieuw wettelijk kader.



# 17 BIJLAGEN





## 17.1 Bijlage 1: Benchmark naar gelijkaardige projecten in Vlaanderen en buitenland



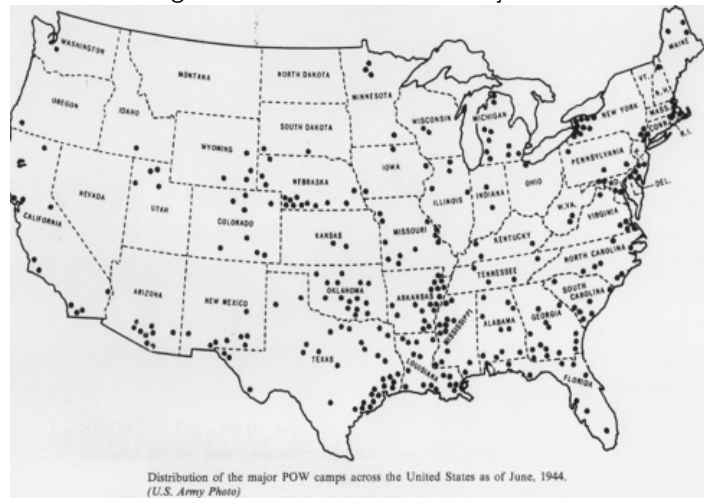
# 1. Inleiding

Met het oog op de erkenning als 'open' erfgoed is het belangrijk om het project Vloethemveld te kaderen binnen gelijkaardige natuur- en erfgoedprojecten in binnen- en buitenland. De doelstelling is om aan te tonen hoe uniek het domein Vloethemveld is en welke belangrijke rol de openstelling en ontsluiting van zowel de erfgoed- als de natuurwaarden op het vroegere militair terrein en het omliggende natuurgebied kan spelen in Vlaanderen en daarbuiten. Bijkomend is het ook interessant om te kijken met welke (inter)nationale partners interessante inhoudelijke netwerken kunnen uitgebouwd worden.

Voor wat betreft de analyse van gelijkaardige projecten in het **binnenland** hebben we ons gebaseerd op de drie belangrijkste verhaallijnen van het gebied, nl. de natuur die de status van Natura 2000 heeft; het verhaal van het POW-kamp en de periode als militair munitiedepot. Vanuit elk van deze 3 aspecten werd bekeken welke aansluiting het project Vloethemveld heeft.

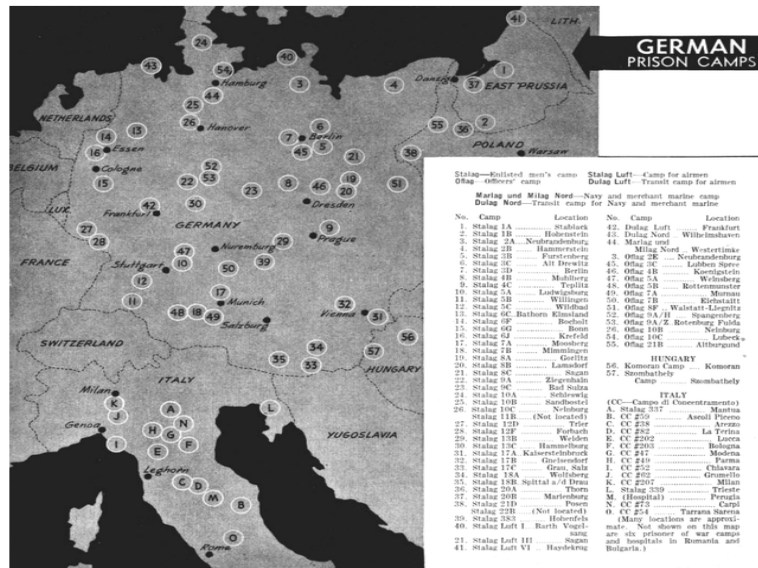
Op **internationaal** vlak hebben we nog twee extra elementen meegenomen in het onderzoek, nl. de combinatie natuur en militair erfgoed en het aspect kunst. In de internationale context hebben we ook vooral projecten met een maatschappelijk gerichte of publieke openstelling als uitgangspunt genomen. Vooral in Engeland en Duitsland zijn nog her en der in een landschappelijke of stedelijke context wat alleenstaande relictten terug te vinden van oude barakken die ooit dienst hebben gedaan als onderkomen voor POW-krijgsgevangenen. Vele van deze gebouwen staan er vervallen bij of worden hergebruikt voor nieuwe functies zoals werkplaatsen of klassen. Vele van deze relictten liggen ook op private terreinen en zijn dus niet toegankelijk voor het publiek. Of ze hebben hun erfgoedwaarden verloren door het ontbreken van de context of structuur van waaruit men de werking van een POW-kamp kan afleiden of vertellen.

Er waren heel wat **POW-kampen** uit WO II verspreid over diverse landen. In de **Verenigde Staten** waren er naar schatting zo'n 511 verschillende kampen waar ongeveer 425.000, vooral Duitse, Italiaanse en Japanse krijgsgevangenen werden vast gehouden. Deze kampen waren verspreid over heel het grondgebied van de VS. Dit waren vooral tijdelijk ingerichte kampen, bestaande uit tenten of lichte houten barakken. Vandaag zijn er slechts weinig restanten terug te vinden die de historiek van deze kampen in beeld kunnen brengen. Enkele lokale musea wijden een thematische tentoonstelling aan deze periode van de oorlog.



In het **Verenigd Koninkrijk** waren er 94 kampen waar vooral Duitse gevangenen zaten. Vele van deze kampen werden ingericht als werkkampen waar de krijgsgevangenen werden ingezet in de plaatselijke landbouw of industrie. Vandaag zijn er nog een klein aantal POW-sites overgebleven waarvan er nog een vrij groot deel van de oorspronkelijke gebouwen bewaard zijn gebleven.

In **Canada, Nieuw-Zeeland en Australië** waren veel minder kampen aanwezig. Hiervan is er per land slechts één echt bewaard gebleven. Tenslotte waren er in **Polen en Duitsland** nog eens zo'n 180-tal krijgsgevangenkampen ingericht, verspreid over 13 Duitse, 2 Oostenrijkse en 2 Poolse districten. Deze kampen werden meestal opgesplitst naar rang en krijgsmacht. Er was ook duidelijk een andere indeling van kampen voor krijgsgevangenen uit de westerse landen en deze afkomstig uit o.m. Rusland. Ook hier zijn slechts nog een beperkt aantal kamp-sites bewaard gebleven en opengesteld voor het publiek.



Wat betreft **militaire munitiedepots** zijn veel van deze sites in Europa ontwikkeld, uitgebouwd of aangepast in de periode van de Koude Oorlog, maar gezien de militaire periode van ontspanning en afslanking werd vele van deze depots gesloten of zijn ze niet meer in gebruik in hun initieel gebruik. Gezien hun achtergrond als opslagzones voor allerlei types van munitie worden ze echter enkel opengesteld voor het publiek wanneer het terrein integraal gesaneerd is. Dit omvat zowel de afbraak van de diverse constructies op het terrein, als het ontmantelen van de nog aanwezige munitie. Dergelijke sites zijn vanuit historisch oogpunt doorgaans minder belangrijk, maar zijn meestal -door hun jarenlange ontoegankelijkheid en afscherming- belangrijke natuurdomeinen waar de fauna en flora nog vrij ongerept is gebleven. Er zijn dus wel wat opslagzones die vandaag als natuurontwikkelingsgebieden worden beheerd en ontwikkeld. In Vlaanderen werden heel wat militaire domeinen als Natura 2000-gebieden erkend. Dergelijke erkenning hebben we ook meegenomen bij de analyse van de internationale projecten.

## 2. Gelijkaardige of aansluitende projecten in Vlaanderen

### 2.1. Pow-kampen in België tijdens WO II

Tijdens de Duitse bezetting van België in WO II waren er in ons land een reeks van **internerings- of doorgangskampen** zowel voor het transport van krijgsgevangenen, van Joden of andere onderdrukte minderheidsgroepen (bvb. zigeuners) en strafarbeiders/gevangenen/veroordeelden naar werkkampen of andere locaties in Duitsland en Polen. Een aantal van deze tijdelijke kampen zijn vandaag nog gekend en ingericht als herinneringsplek rond deportatie. Denken we hierbij aan het Fort Van Breendonk ([www.breendonk.be](http://www.breendonk.be)) en de Dossin Kazerne in Mechelen ([www.kazernedossin.eu/NL/](http://www.kazernedossin.eu/NL/)). Het zijn vandaag plaatsen waar mensenrechten, vrijheid en holocaust worden herinnerd.

Toen in 1943 de geallieerde opmars doorheen België trok en heel wat Duitse krijgsgevangenen in kampen moesten worden ondergebracht, werden er op diverse plaatsen in het land tijdelijke kampen opgericht. Dit waren groots opgezette kampen waar alle gevangenen door elkaar werden in ondergebracht. Het merendeel van deze kampen was gelegen op Vlaams grondgebied en stond onder Brits of Amerikaans beheer. Pas later kamen er ook kleinere **werkkampen** waar krijgsgevangenen werden ingezet als hulp in de regionale industrie.

Na de terugtrekking van de Duitse troepen in september 1944 stond België voor de uitdaging om de economie opnieuw op te starten, die was vernietigd door oorlog en bezettingslasten. De grootste problemen waren het herstel van de munteenheid, de wederopbouw van het transportsysteem, de levering van voedsel en vooral een toename van de mijn- en bosbouw. Deze aspecten waren belangrijke vereisten voor het herstel van de Belgische economie. Het belangrijkste obstakel voor het verhogen van de kolenproductie was het gebrek aan mankracht. De ernst van de situatie bracht de Belgische regering ertoe zich te buigen over de kwestie van het inzetten van Duitse krijgsgevangenen in de mijnen, de ontmijning van achtergebleven oorlogsmunitie en de bosbouw.

Aangezien België geen krijgsgevangenen in eigen beheer had, kon men dergelijke krachten alleen aan de Britse of Amerikaanse zijde verkrijgen. Zo werden aanvankelijk 16.000 Duitse krijgsgevangenen overgenomen van de Britse strijdkrachten. Later volgden nog eens 30.669 mannen uit Amerikaanse krijgsgevangenenkampen.

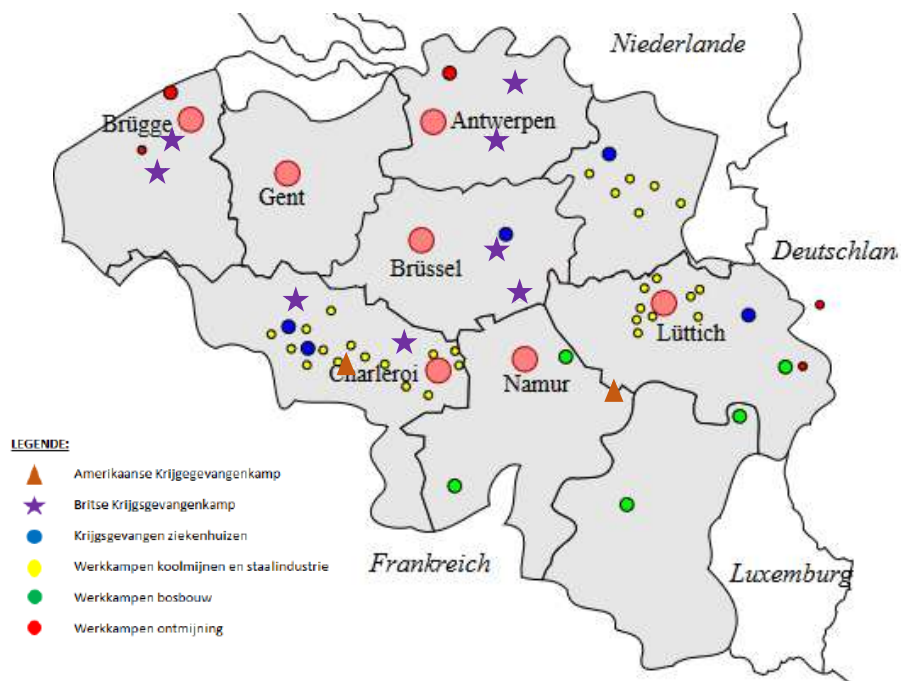
Er waren in België na de bevrijding in totaal 8 grote krijgsgevangenkampen in beheer van de Britse strijdkrachten. Deze lagen in hoofdzaak op Vlaams grondgebied nl:

- Kamp Zedelgem – POW-camps nr. 2226, 2227 en 2229
- Kamp Brasschaat – POW-camp nr. 2223
- Kamp Antwerpen – POW-camp nr. 2225
- Kamp Edingen – POW-camps nr. 2203 en 2375
- Kamp Vilvoorde – POW-camp nr. 2218, 2221 en 2230
- Kamp Terlanen/Overijse – POW-camp nr.2228
- Kamp Kluisbergen – POW-camp nr.2232
- Kamp Jabbeke – POW-camp nr.2224

Daarnaast waren er ook 2 kampen in Wallonië gelegen, onder beheer van de Amerikaanse strijdkrachten nl.:

- Erbisoeul (Bergen) – POW-camp CCPWE 26
- Namen- POW-camp CCPWE 18

In enkele belangrijke economische regio's werden er, zoals hierboven reeds aangehaald, een aantal kleinere werkkampen uitgebouwd met zo'n honderdtal geselecteerde krijgsgevangenen die overkwamen van de 10 grote POW-kampen. Deze werkkampen onder het beheer van de Belgische overheid, waren in hoofdzaak gelegen in Limburg en Henegouwen voor de inzet in de regionale mijnbouw, in Luxemburg en Namen voor de inzet in de bosbouw en rond Luik voor de ondersteuning in de metaalindustrie. Er waren ook werkkampen in Wenduine en Kalmthout waar de gevangenen vooral ingezet werden voor het ontminen van achtergebleven oorlogsmunitie. In totaliteit werden zo een kleine 65.000 (Duitse, Russische, Poolse en Letse) krijgsgevangenen ingezet in de industrie. Daarnaast waren er ook een 5-tal ziekenhuizen voor krijgsgevangenen waar gevangen genomen gewonden werden behandeld.



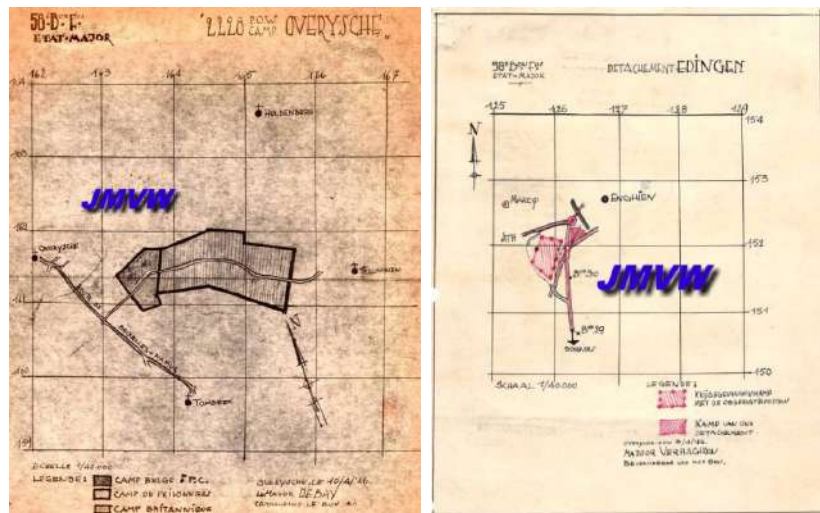
Kaart met aanduiding van de diverse POW- en werkkampen in België na de bevrijding door de geallieerden

Van de grote krijsgevangenkampen zoals het POW-kamp in Zedelgem zijn vandaag weinig of geen zichtbare restanten terug te vinden. In Antwerpen en Vilvoorde werden de krijsgevangenen ondergebracht in bestaande gevangenissen zoals bvb. het tuchthuis in Vilvoorde dat vandaag herstemd werd tot woonwijk, hotel en een lokaal maatschappelijke plek voor het verenigingsleven. Qua typologie sluiten deze historische sites niet aan met de meeste POW-kampen die in een landelijke omgeving als tijdelijke gevangenissites met barakken en tenten werden opgericht.



Tuchthuis in Vilvoorde (foto's Christophe)

Van de POW-kampen in Edingen en Overijse vinden we nog plannen terug met de aanduiding van waar de kampen ooit hebben gelegen in het landschap. Door de tijdelijke structuur, inrichting en opbouw van deze POW-kampen zijn er vandaag echter geen relictten, getuigenissen of gebouwen meer terug te vinden op deze en de andere locaties. Het POW-kamp van Vloethemveld is hierbij een uitzondering gezien de barakken nog aanwezig zijn op het domein.



Historische grondplannen met aanduiding van de locatie van de POW-kampen in Overijse en Edingen (Vlaanderen)



Op de plek waar ooit de POW-kampen nr. 2228 en 2375 in Overijse-Terlanen stonden, staat nog een gedenksteen. Op het einde van WO II werden hier 72.000 Duitse krijgsgevangenen ondergebracht in tenten en barakken. Onder hen bevond zich de schrijver en latere Nobelprijswinnaar voor Letterkunde (1972) Heinrich Böll. Het kamp werd beheerd door het Engelse leger. Er staat op het kerkhof in de gemeente ook nog een beeld van een Britse tomy die ooit gemaakt werd door een Duitse krijgsgevangene.



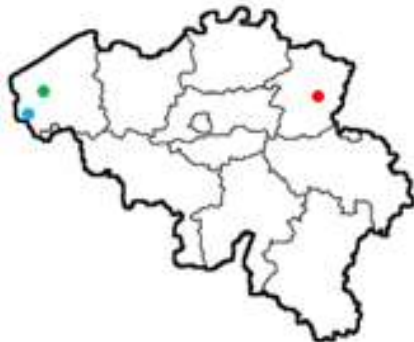
*Relicten en getuigenissen van het kamp nr. 2228 in Overijse*

In Jabbeke zelf lag het kleinere POW-kamp nr. 2224. Dit was gelegen bij het station van Jabbeke en was in oorsprong een Duitse militair kamp voor op- en overslag, maar werd toen ook reeds gebruikt als doorgangskamp voor krijgsgevangenen. In 1944 werd onder Brits commando een klein gedeelte van dit domein ingericht als Duits krijgsgevangenkamp. De rest van het domein bleef de functie als militair opslagterrein behouden. Deze site werd in 2009 beschermd als monument.



*Het beschermde terrein van de oorlogsbarakken aan het station in Jabbeke*

## 2.2. Referentieprojecten rond het herstel van historische militaire barakken in Vlaanderen



Er zijn in Vlaanderen een aantal referentieprojecten terug te vinden rond het beheer, de restauratie en de ontsluiting van een aantal historische houten militaire barakken. Deze hebben diverse historische achtergronden.

Vooreerst is er project **Barak 15** in Beringen (rode bol). Deze barak is een volledig nieuw gereconstrueerde barak van een oorspronkelijk type barak uit een Russisch (en later Duits) krijgsgevangen-werkkamp gelegen in Beringen. Deze krijgsgevangenen werden ingezet voor het ontginnen van steenkool in de Limburgse mijnen. Het waren in oorsprong 7 werkkampen waar zo'n 12.300 gevangenen werden ingezet. Dit type van barak werd in oorsprong gebouwd in 1942 en deed dienst als slaapbarak voor 100 personen. Na WO II werd de barak gebruikt als woonbarak in het zgn. 'Baltische Kamp'. Ze werd dan gebruikt door Poolse en Italiaanse migranten die kwamen werken in de Beringse mijnen. Vandaag is een gelijkaardige type barak gereconstrueerd en ingericht met een tentoonstellingsruimte rond de migratiegeschiedenis in Beringen.

Op het kasteeldomein De Lovie in Poperinge staat een oude oorlogsbarak uit WO I (blauwe bol op plan). Deze barak werd in oorsprong gebouwd als **hospitaalbarak**. Later werd ze gebruikt om ontheemden in onder te brengen (mensen die door de oorlog hun huis waren kwijt geraakt). Deze barak werd na WO I ingericht als ziekenhuisbarak voor mensen met tuberculose. Deze barak kwam naar Poperinge toen de site van Houtem werd opgegeven als sanatorium. De barak werd in 2016 gerestaureerd en ingericht als educatief centrum rond streekproducten.

Tenslotte is er nog de restauratie en reconstructie van de **oude stenen veldkeuken** uit WO I in Lo-Reninge (groene bol op plan). Deze militaire veldkeuken, die een keuken, een eetzaal en een voorraadkamer bevatte, is het laatste restant van het 'Camp des Américains', een kamp dat in 1917 gebouwd werd. Het bood onderdak aan één Belgisch infanteriebataljon (ca. 650 à 750 man) en bestond uit 14 bakstenen slaapbarakken voor soldaten en onderofficieren. In het gebouwtje zijn nu historische foto's uit de 'Grote Oorlog' opgehangen. Drie ijzeren kuipen waarin werd gekookt, zijn opgesteld in de keuken. Naast de keuken geeft een stalen raamwerk het verdwenen deel van het gebouw weer. Het gebouw wordt publiek opengesteld en ligt langs een fietsnetwerk.



Barak 15 – reconstructie van een houten barak van een werkkamp uit WO II voor het ontginnen van kolen in Beringen



Veldhospitaal op het domein De Lovie in Poperinge – herstel van een oud veldhospitaal uit WO I



De oude veldkeuken uit WO I in LO-Renige.

### 2.3. Oude militaire munitiedepots in Vlaanderen

In Vlaanderen, en bij uitbreiding in Wallonië, liggen heel wat munitiedepots bij of in militaire kampen of militaire vliegvelden. Vele van deze terreinen zijn vandaag nog in gebruik door het Belgische leger. Bij het sluiten van een aantal militaire sites kwam een aantal van deze opslagterreinen leeg te staan, maar de meeste moeten nog verder gesaneerd worden voor ze een nieuwe invulling kunnen krijgen.

Een voorbeeld van een reeds opgewaardeerde site zijn de munitiedepots van de militaire vliegbasis van Koksijde die recent door de gemeente werden overgenomen en herbestemd tot dierenasiel (zie onderstaande ontwerpbeelden). Naast de site van Vloethemveld heeft het Agentschap voor Natuur en Bos nog diverse andere oude munitie-terreinen in beheer gekregen van het Belgische leger. Zo o.m. het munitiedepot van Ursel (Oost-Vlaanderen) waar een aantal bunkers omgevormd werden naar een vleermuizenreservaat en de munitie-terreinen van Molenheide (Limburg) en Houthulst (West-Vlaanderen). Zowel in Molenheide, als in Houthulst is het militair gedeelte van het domein met de logistieke gebouwen of bunkers nog altijd in gebruik, o.m. door de ontmijningsdienst van het leger. Vloethemveld is dus als type voorbeeld van munitie-depot van het Belgisch leger met de diverse overgebleven hangars en de aansluitende merlons, de enige plek waar een dergelijk verhaal nog op een duidelijke wijze kan aangetoond en beleefd worden.



## 2.4. Het DANAH-project in erkende Natura 2000-gebieden in Vlaanderen

In Vlaanderen werden een aantal oude militaire gebieden ingekleurd met het Europese label 'Natura 2000' gebied. Een deel van deze terreinen zijn vrijgegeven voor wandelaars en fietsers. Een ander aansluitend gedeelte blijft afgesloten militair domein of wordt voor andere publieke activiteiten aangewend (bvb. private vliegclubs in geval er een vliegveld aanwezig is). De nadruk ligt bij deze domeinen op het ontwikkelen van de natuur en de natuurbeleving, vooral de ontwikkeling van heide- en moerasgebieden. Historisch waardevolle militaire relictten zijn op deze terreinen nagenoeg niet meer aanwezig. Vloethemveld is ook opgenomen in deze groep van sites.

Het gaat om volgende domeinen:

- Het oude **NAVO-vliegveld te Ussel** in Oost-Vlaanderen, waar een deel van de oude militaire gebouwen en de landingsbaan worden gebruikt door een private vliegclub. De aansluitende gronden en natuur zijn in beheer van het Agentschap Natuur en Bos. Het vliegveld werd in oorsprong aangelegd in 1939 door het Belgische leger. Tijdens de bezetting werd het een uitvalsbasis voor de Duitse en Italiaanse luchtmacht. Van de oorspronkelijke periode resten nog een aantal kleinere bunkertjes. In de jaren '50 van de vorige eeuw werd de site omgevormd naar een NAVO-vliegveld.
- Het **klein en groot schietveld te Brasschaat** (prov. Antwerpen) is ontstaan ten tijde van de onafhankelijkheid van België in 1830. Beide sites werden als oefenterrein voor diverse soorten van artillerie gebruikt. In 1911 werd er ook een vliegveld aangelegd. Er zijn geen waardevolle erfgoedrelictten meer aanwezig.
- Het **oefenterrein te Grobbendonk** (prov. Antwerpen) heeft een gelijkaardige geschiedenis als voorgaande sites en wordt deels opengesteld voor het publiek.
- Het **oefenvliegveld te Malle** en het **vliegveld van Weelde**, beiden gelegen in de provincie Antwerpen, waarbij het landschap rond de landingsbanen door het Agentschap Natuur en Bos werd omgevormd tot toegankelijke natuurgebieden. De infrastructuur van beide vliegvelden wordt vandaag nog deels gebruikt door het Belgische leger, maar ze worden ook gebruikt door een private vliegclub en voor de organisatie van grotere tijdelijke publieke evenementen (bvb. old-timer events).
- Het **Tielen-kamp in Kasterlee** en de **Tielenheide in Turnhout** (prov. Antwerpen) zijn twee locaties van het Belgische leger waarvan een groot gedeelte publiek wordt opengesteld voor wandelaars en fietsers. Deze sites werden in WO II door de Duitse bezetter ingericht als een militaire kamp waarin ze meerdere veldmunitieopslagplaatsen plaatsten. Van deze infrastructuur blijft er vandaag niets meer over, met uitzondering van enkele asfaltpaden doorheen het domein. In de jaren '50 werden de domeinen in samenspraak met het Britse leger ingericht als depots voor de opslag van munitie. In de jaren '70 kwamen de domeinen terug in handen van het Belgische leger die ze omvormde naar een thuis en oefenkamp voor het 3<sup>de</sup> bataljon parachutisten. Vandaag is een groot deel van het domein in handen van het Agentschap Natuur en Bos.
- Het **kamp van Beverlo** (Limburg) werd reeds vanaf de onafhankelijkheid van België als een militair kamp ingericht. Gedurende vele jaren werd het gebruikt als oefenkamp en onderkomen van diverse militaire divisies en het was het ooit het grootste militair kamp in België. Tijdens WO II werd het kamp gebruikt door de Duitse bezetter die het toen ook gebruikte als gevangenkamp voor politieke gevangenen en misdadigers van gemeen recht. Het

fungeerde als doorgangskamp naar Duitsland. De geschiedenis van het domein wordt vandaag verteld in het museum van het kamp van Beverlo in Leopoldsburg, in beheer van een lokale vzw ([www.museumkampvanbeverlo.be](http://www.museumkampvanbeverlo.be)).

- Het **vliegveld van Weelde** (prov. Antwerpen) werd -zoals het vliegveld van Ursel- ingericht tijdens de Koude Oorlog. Op het terrein liggen een aantal loodsen die in gebruik zijn door zowel het Belgische leger, als een private vliegclub. Het omliggend landschap wordt tot natuurgebied ontwikkeld en beheerd.
- Het **schietveld van Houthalen-Helchteren** in de provincie Limburg ligt ten zuiden van het militair vliegveld Kleine Brogel en werd als oefenterrein ingericht voor het Belgische leger en andere NAVO-leden. Vandaag wordt een deel van het terrein beheerd als natuurgebied door het Limburgs Landschap en het Agentschap Natuur en Bos.
- Tenslotte heeft men het **munitedepot Molenheide** te Zonhoven (Limburg) waar tevens een gedeelte wordt omgevormd tot natuurgebied.

Vloethemveld vormt het 12de domein in deze rij. Op het vlak van natuurontwikkeling en -inrichting vormt zij een onderdeel van het LIFE-programma DANAH of het natuurherstel op militaire domeinen door het Agentschap Natuur en Bos in samenwerking met defensie. DANAH heeft als belangrijkste doelstelling de soorten- en habitatbescherming binnen Vlaamse militaire domeinen. Voor elk domein zijn maatregelen getroffen om de aanwezige soorten en habitats te beschermen en de natuurwaarden te behouden en te herstellen. Vermits het grootste deel van deze terreinen uit heide bestaat, zijn het vooral de klassieke maatregelen voor heideherstel die aan bod komen, zoals het kappen van oprukkende bossen, maaien, plaggen, het bestrijden van exoten en het herstel van vennen. Het project wordt mede gefinancierd door LIFE-Nature, een Europees fonds dat overheidsprojecten steunt die bijdragen tot een grotere biodiversiteit binnen het netwerk van Europese natuurgebieden Natura 2000. Door de financiële steun van LIFE kan dit echter op veel grotere schaal gebeuren dan in andere natuurgebieden. De hoofdgebruik binnen deze domeinen blijft militair van aard, en de natuur bekleedt steeds een tweede functie. Daarnaast kunnen ook andere activiteiten, zoals landbouw, recreatie en natuurbeleving, een plaats krijgen.



### 3. Internationale voorbeelden van gelijkaardige militaire en natuurgerichte projecten

In het kader van een analyse van gelijkaardige projecten met een historische militaire achtergrond en een -al dan niet rechtstreekse- link naar natuurontwikkeling, werden een 20-tal referentieprojecten opgenomen in deze studie.

Het betreffen vooral referenties of voorbeeldprojecten die een aansluiting hebben vanuit een militaire achtergrond en meer specifiek op het historisch gebruik van Vloethenveld als POW-kamp en als munitie opslagplaats. Hierbij werden ook projecten gezocht die een aansluiting hebben met de thema's natuur en kunst.

Deze analyse is tweeledig: vooreerst geeft ze duidelijk aan waar het project Vloethenveld uniek is als toekomstige publieke erfgoedlocatie i.k.v. de erkenning als 'open' erfgoed. Een dergelijke combinatie van de verschillende erfgoedverhalen op één locatie werd in het uitgevoerd onderzoek nergens anders gevonden. Bijkomend geeft het aan dat de wijze van benadering van de geschiedenis en de wijze van openstelling vrij uniek is.

Anderzijds geeft dit onderzoek aan dat er interessante links en netwerken kunnen worden gelegd met diverse relevante voorbeelden in het buitenland. Bij elk voorbeeld wordt daarom aangegeven op welk vlak een samenwerking interessant kan zijn. Door het uitbouwen van een internationaal netwerk of samenwerking kunnen mogelijks ook nieuwe financieringskanalen aangeboord worden. Tenslotte kunnen dergelijke contacten nuttig zijn om het inhoudelijk verhaal dat men op de site wil vertellen, verder uit te werken.

We geven op de volgende bladzijde een overzicht van de 23 diverse gelijkaardige erfgoedprojecten in het buitenland weer, met hun aansluitende thema's aan Vloethenveld. Deze erfgoedprojecten worden dan in de volgende bladzijden per project meer geduid.

Algemene opmerking: alle foto's opgenomen in deze analyse komen uit de betreffende websites van de diverse internationale projecten.





## Internationale aansluitende erfgoed- en natuur projecten Vloethemveld

Project Vloethemveld	VLAANDEREN	Natuur en Erfgoed project	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
1. Camp Eden - POW Camp nr 83	VERENIGD KONINKRIJK	Modern History Theme Museum	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
2. Camp Cultybraggan - POW Camp nr 21	VERENIGD KONINKRIJK	Comrie Development Trust	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
3. Camp Harperley - POW Camp nr 93	VERENIGD KONINKRIJK	Privaat gebruik	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
4. Camp Friday Bridge - POW Camp nr 90	VERENIGD KONINKRIJK	Friday Bridge Farm Camp en Wisbech & Fenland Museum	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
5. Camp Hearne	VERENIGDE STATEN	Vereniging - museum	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
6. Camp Algona	VERENIGDE STATEN	Camp Algona POW Museum	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
7. Camp Aliceville	VERENIGDE STATEN	Aliceville Museum	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
8. Camp New Ulm	VERENIGDE STATEN	Flandrau State Park	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
9. Stalag XB Sandbostel	DUITSLAND	Museumkamp Sandbostel	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
10. Rheinwieslager	DUITSLAND	Landeszentrale Politische Bildung Rheinland-Pfalz	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
11. Zagan Stalag Luft III en IV en Stalag VIII C/E	POLEN	Muzeum Obozow Jenieckick	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
12. Site of National Remembrance	POLEN	Centralne Muzeum Jencow Wojennych	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
13. Frøslev Camp	DENEMARKEN	Frøslev Camp Museum	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
14. Peenemünde	DUITSLAND	Historisch-Technisches Museum Peenemünde	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
15. Kamp Vogelsang	DUITSLAND	Vogelsang IP (Internationaler Platz)	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
16. Vliegbasis Soesterberg	NEDERLAND	Openstelling van een oud NAVO vliegveld	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
17. Natuurgebied Brachter Wald	DUITSLAND	Herontwikkeling en openstelling van een oud munitieopslagterrein	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
18. Militair Munitiedepot Donderen	NEDERLAND	Herbestemming van munitiebunkers tot kunstlandgoed	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
19. Newington Armament Depot and Nature Reserv	AUSTRALIE	Oud munitiedepot uit WO II	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
20. Tatura ww2 trainingskampen	AUSTRALIE	Krijgsgevangenkamp en immigratie kampen	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
21. Bowmanville Camp nr 30	CANADA	Verlaten POW-site in oud schoolcomplex	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
22. Exploseum	POLEN	Museum rond de ontwikkeling van munitie en wapens tijdens WO II in Duistland	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST
23. Featherstone POW-camp	NIEUW-ZEELAND	Featherstone Heritage museum	NATUUR	MILITAIR	POW-CAMP	MUNITIE	KUNST

## Camp Eden - POW Camp nr 83 – VERENIGD KONINKRIJK

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------

### Modern History Theme Museum



De site is gelegen zo'n 30 km boven York in het stadje Malton. De originele gevangenisbarakken werd in 1987 ingericht als een herinnerings-museum rond de betekenis van beide wereldoorlogen. In oorsprong werd het kamp opgericht om er Italiaanse oorlogsgevangenen in onder te brengen. Later werden er Duitse gevangenen ondergebracht. Na de oorlog werd het voor diverse doeleinden gebruikt, zoals opvang van gehandicapten, boerderijkamp en bedrijfzone. De uitbouw van het museum gebeurde met private middelen en wordt vandaag nog steeds door een private structuur uitgebaut.

In verschillende stappen vanaf 1987 tot 2006 werd er in elk van de 32 originele barakken telkens een thematische inrichting of tentoonstelling voorzien. Het merendeel van de informatieve inrichtingen gaat over de maatschappelijke en militaire geschiedenis van WO II. Maar er wordt ook aandacht besteed aan WO I en de periode tussen beide wereldoorlogen. Er zijn ook een aantal historische objecten zoals vliegtuigen en voertuigen opgesteld op het domein.

Op deze site werd ook een café en een kleine shop ingericht. De site bevat meerdere gebouwen, zowel originele logistieke gebouwen als gebouwen die dienst deden als slaapvertrekken voor gevangenen (huts). Op de site worden zo'n 60 personen ingezet voor het beheer en de openstelling. Er wordt hierbij veel aandacht besteed aan educatieve programma's, het organiseren van 'living history' weekends & herdenkingsfestiviteiten en het organiseren van maatschappelijke activiteiten.

**Aansluiting met Vloethemveld:** uitbouwen van een intercontinentaal netwerk en samenwerking rond POW-kampen

**Natura 2000 gebied:** NEE

**Adres:** Malton, North Yorkshire, YO17 6RT, UK

**E-mail:** [admin@edencamp.co.uk](mailto:admin@edencamp.co.uk)

**Website:** [www.edencamp.co.uk](http://www.edencamp.co.uk)

**Facebook:** [www.facebook.com/edencamp/](http://www.facebook.com/edencamp/)

**Inkomprijs:** nvt

- Volwassenen: 10 pond (EUR 11,5)
- kinderen en 65+: 8,5 pond (EUR 9,8)



## Camp Cultybraggan - POW Camp nr 21 - VERENIGD KONINKRIJK

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------

### Comrie Development Trust



De site is gelegen in het dorpje Comrie waar zo'n 2.500 inwoners wonen. Het dorp is gelegen in Schotland op 25 km van Perth en 80 km boven Glasgow. De site wordt beheerd door een lokale trust, opgericht in 2006, die als doelstelling heeft om een duurzame samenleving te ontwikkelen. De trust wil hierbij het oude kampterrein omvormen naar een site waar duurzaam wordt geëxperimenteerd met voeding, herbruikbare energie en werkruimte. De trust heeft een ledenbeweging van 800 mensen.

De site werd in 1941 opgericht voor het onderbrengen van 4.000 type A-gevangenen, nl. SS-fanatici en SS-soldaten uit de diverse krijgsmachten van Duitsland. In totaal werden er in het kamp 100 nissenhutten gebouwd. Een deel van de hutten werd beschermd als erfgoed door Historic Schotland. Na de oorlog werd het een oefenkamp van het Britse leger. Later werd er een ondergrondse commandobunker ingericht tijdens de periode van de Koude Oorlog. Vandaag is het één van de best bewaarde POW-kampen in het Verenigd Koninkrijk.

Er werden reeds 9 nissenhutten gerestaureerd en omgevormd naar bedrijfsruimten voor lokale ondernemers. Daarnaast is er een project lopende om 12 barakken om te vormen naar vakantiewoningen. Heel wat vrijwilligers helpen mee om dit te realiseren met respect voor de historische bouwstructuur van de gebouwen en het integreren van nieuwe technieken en inrichtingen. Daarnaast zijn meerdere werkgroepen actief om de geschiedenis van de site te ontsluiten voor het publiek. Dit gebeurt vandaag reeds in een ingericht museum, het verzamelen van info rond de geschiedenis van de plek, het organiseren van re-enactments en het inrichten van een historisch en informatief belevingscentrum. Daarnaast werd een deel van het terrein ingericht voor het teelten van kleinschalige landbouwproducten en het opwekken van hernieuwbare energievormen o.b.v. zon en wind.

**Aansluiting met Vloethemveld:** uitbouwen van een intercontinentaal netwerk en samenwerking rond POW-kampen en het uitbouwen van een maatschappelijk gedragen lokaal netwerk voor de verdere ontsluiting van Vloethemveld

**Natura 2000 gebied:** NEE

**Adres:** Comrie Development Trust, Hut 3, Cultybraggan Camp, Comrie, Perthshire, PH6 2AB, UK

**E-mail:** [cdt@comriedevelopmenttrust.org.uk](mailto:cdt@comriedevelopmenttrust.org.uk)

**Website:** [www.comriedevelopmenttrust.org.uk](http://www.comriedevelopmenttrust.org.uk)

**Facebook:** [www.facebook.com/ComrieDevelopmentTrust](http://www.facebook.com/ComrieDevelopmentTrust)

**Inkomprijs:** nvt



**TEAM VLOETHEMVELD:**  
**BURO VOOR VRIJE RUIMTE** Landschapsarchitecten bvfl

**ARCHITECTENBUREAU Bressers** bvba

**BAILLEUL** Ontwerpbureau

**ERFGOEDSTUDIO**

## Camp Harperley - POW Camp nr 93 - VERENIGD KONINKRIJK

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------

### Privaat gebruik



In het stadje Harperley ligt één van de meest origineel bewaarde POW-kampen van Engeland. Deze site is gelegen zo'n 20 km boven Durham in het noord-oosten van Engeland. Het telt vandaag nog 49 barakken en constructies (85% van het oorspronkelijke basiskamp uit 1948) en werd in 1943 opgericht om Italiaanse gevangenen in onder te brengen. Later werden er ook een kleine 1.000 Duitse gevangenen in opgenomen. De site is beschermd als erfgoed en ze werd reeds in WO I gebruikt als POW-kamp voor een aantal Duitse gevangenen. Het kamp werd na de oorlog gebruikt als opvangtehuis voor mensen met een beperking en als werkkamp voor tijdelijke arbeiders in de regionale landbouwsector. Later is er nog een tuincentrum en een winkel in enkele van de barakken ingebracht. Vandaag is er enkel nog een kaasfabriek aanwezig.

Er zijn nog verschillende functionele gebouwen bewaard gebleven zoals de kapel, de refter, de wasplaats, de doucheruimten, garage, werkplaatsen en het theater. Opmerkelijk zijn de vele overgebleven muurschilderingen die door de krijgsgevangenen werden aangebracht. Het zijn voornamelijk Duitse landschappen waarin de Rijn, vijvers, dieren en boslandschappen primeerden. De site is op dit ogenblik in private handen. De eigenaars wonen in een aantal barakken op het terrein. Historic England heeft als doelstelling gesteld om het terrein op te kopen en na restauratie open te stellen voor het brede publiek.

**Aansluiting met Vloethemveld:** uitbouwen van een intercontinentaal netwerk en samenwerking rond POW-kampen en specifiek het samenwerken rond het kunstobjecten gerealiseerd door de krijgsgevangenen zelf. Site die nog een gelijkaardige verdere ontwikkeling en openstelling moet krijgen waarbij een mogelijke samenwerking met Historic England een meerwaarde kan betekenen.

**Natura 2000 gebied:** NEE

**Adres:** Harperley, Country Durham, gelegen langs de A889 autoweg, UK

**E-mail:** [northeast@HistoricEngland.org.uk](mailto:northeast@HistoricEngland.org.uk)

**Website:** [www.historicengland.org.uk/listing/the-list/list-entry/1020730](http://www.historicengland.org.uk/listing/the-list/list-entry/1020730) en [www.military.wikia.com/wiki/Harperley\\_POW\\_Camp\\_93](http://www.military.wikia.com/wiki/Harperley_POW_Camp_93)

**Facebook:**

**Inkomprijs:** nvt



ENGLISH HERITAGE

**TEAM VLOETHEMVELD:**  
 BURO VOOR VRIJE RUIMTE Landschapsarchitecten bvfl

**ARCHITECTENBUREAU Bressers bvba**

**BAILLEUL** Ontwerpbureau

**ERFGOEDSTUDIO**



## Camp Friday Bridge - POW Camp nr 90 - VERENIGD KONINKRIJK

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------

### Friday Bridge Farm Camp en Wisbech & Fenland Museum



De site ligt ongeveer 35 km ten oosten van Peterborough in oost Engeland en is vandaag in gebruik als internationaal boerderijkamp voor jongeren. Een aantal gebouwen en barakken is ingericht als verblijfsruimten voor jongeren die tijdens kampen komen werken in de plaatselijke landbouwsector.

In het kamp werden in hoofdzaak Duitse en Italiaanse krijgsgevangenen opgenomen. Heel wat van de originele gebouwen zijn verdwenen. De inkomzone met het hoge bakstenen gebouw en enkele houten barakken, werd behouden en gerenoveerd voor het huidige gebruik als jongerenkamp. Op de site werd ook een nieuwe infrastructuur gebouwd als slaapkamers voor de jongeren. Al tijdens WO II werden krijgsgevangenen ingezet bij het beheer en oogsten van landbouwproducten. Dergelijke functie werd na de wereldoorlog verdergezet. Vandaag, 70 jaar na de oorlog, blijft het kamp een gelijkaardige functie behouden met 400 jongeren uit vele landen die er gedurende werkkampen verblijven en tijdelijk als seizoenarbeiders worden ingezet in de regionale tuin- en landbouwsector.

Vandaag is er geen aandacht voor de ontsluiting van de site voor het brede publiek in het kader van haar geschiedenis. Het Wisbech & Fenland Museum (Museum Square, Wisbech, Cambs, PE13 1ES) in het nabijgelegen Wisbech verzamelt wel heel wat materiaal en objecten die te maken hebben met de geschiedenis van dit POW-kamp. Deze verzameling wordt verder actief uitgebreid met het oog op het inrichten van een thematische tentoonstelling rond de site.

**Aansluiting met Vloethemveld:** uitbouwen van een intercontinentaal netwerk en samenwerking rond POW-kampen

**Natura 2000 gebied:** NEE

**Adres:** WMS Fridaybridge Camp, 173 March Road, Fridaybridge, Wisbech, UK

**E-mail:** [enquiries@wmsfridaybridgecamp.co.uk](mailto:enquiries@wmsfridaybridgecamp.co.uk) en [info@wisbechmuseum.org.uk](mailto:info@wisbechmuseum.org.uk)

**Website:**

- Site zelf: [www.wmsfridaybridgecamp.co.uk](http://www.wmsfridaybridgecamp.co.uk)
- Wisbech & Fenland Museum: [www.wisbechmuseum.org.uk](http://www.wisbechmuseum.org.uk)

**Facebook:** [www.facebook.com/Wisbech-Fenland-Museum-183437468375174/](http://www.facebook.com/Wisbech-Fenland-Museum-183437468375174/)

**Inkomprijs:** nvt



## Camp Hearne - VERENIGDE STATEN

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------

### Vereniging - museum



De site ligt ongeveer 200 km ten noorden van Houston tegen de grens met Mexico. Het kamp werd in 1942 opgericht om bijna 5.000 Duitse krijgsgevangenen uit het Duitse Afrika Korps te huisvesten. Het oorspronkelijk kamp bestond uit 3 afgesloten deelsectoren met elk zo'n 45 barakken, een ziekenhuis en een logistieke zone voor het beheer en de organisatie van het POW-kamp.

Vandaag resten enkel nog de fundamenten van dit kamp. Er werd wel een houten barak gereconstrueerd en hierin werd een klein herinneringsmuseum ondergebracht. Daarnaast is er ook nog een gereconstrueerde wachttoren. De oude watertoren, restanten van een fontein en de contouren van een plantsoen zijn de enige echte objecten en visuele restanten van deze site. De site wordt als archeologische zone beschermd en er worden regelmatig opgravingen georganiseerd.

De site is eigendom van het stadje Hearne en wordt opengesteld en beheerd door een lokale vereniging. Vrijwilligers worden ingezet voor het organiseren van evenementen zoals re-enactments, veteranen-bijeenkomsten, opgravingsessies en militaire antiekmarktjes. Er wordt ook sterk ingezet op educatieve programma's voor scholen.

Er is een online shop waar men allerlei info en boeken kan kopen omtrent het thema POW-kampen en WO II.

**Aansluiting met Vloethemveld:** uitbouwen van een intercontinentaal netwerk en samenwerking rond POW-kampen

**Natura 2000 gebied:** NEE

**Adres:** 12424 Camp Hearne Road, Hearne, Texas 77859, US

**E-mail:** [mail@camphearne.com](mailto:mail@camphearne.com)

**Website:** [www.camphearne.com](http://www.camphearne.com)

**Facebook:** [www.facebook.com/camphearne/](https://www.facebook.com/camphearne/)

**Inkomprijs:** vrije ingang met donatie



**TEAM VLOETHEMVELD:**  
BURO VOOR VRIJE RUIMTE Landschaparchitecten bvfl

ARCHITECTENBUREAU Bressers bvba

BAILLEUL Ontwerpbureau

ERFGOEDSTUDIO

## Camp Algona - VERENIGDE STATEN

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------

### Camp Algona POW Museum



De site ligt ongeveer 200 km ten noorden van Des Moines in de staat Iowa. Van 1943 tot 1946 huisvestte Camp Algona bijna 10.000 Duitse krijgsgevangenen, van wie velen op het landbouwbedrijf werden ingezet door Amerikanen die in het buitenland vochten. Een aantal Duitse gevangenen bouwde op de site een kerststal met 65 half-levensgrote figuren. Deze stal wordt momenteel beheerd door de First Methodist Church of Algona en wordt jaarlijks in de kerstperiode opengesteld voor het grote publiek.

Van dit kamp zijn geen structurele sporen meer. Een museum herdenkt sinds 2004 de geschiedenis van het kamp. Het archief van het oorspronkelijk kamp is daar nog raadpleegbaar. Er zijn ook een aantal originele objecten en tekeningen van krijgsgevangenen in het museum opgenomen.

**Ansluiting met Vloethemveld:** uitbouwen van een intercontinentaal netwerk en samenwerking rond POW-kampen en het uitwisselen van kennis rond beheren en openstellen van kunstobjecten

**Natura 2000 gebied:** NEE

**Adres:** 114 S Thornton St in Algona, IA 50511, US

**E-mail:** [yocumcampalgona@netamumail.com](mailto:yocumcampalgona@netamumail.com) en [campalgonapowmusuem@gmail.com](mailto:campalgonapowmusuem@gmail.com)

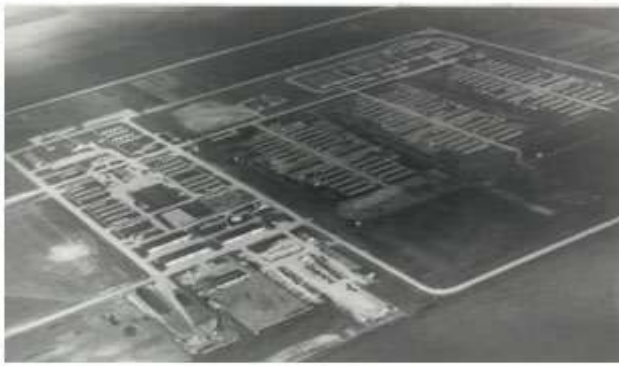
**Website:**

- Museum: [www.powcamp.algona.org](http://www.powcamp.algona.org)
- Kerststal: [www.algonanativityscene.omeka.net](http://www.algonanativityscene.omeka.net)

**Facebook:** [www.facebook.com/Camp-Algona-POW-Museum-513950378622547/](http://www.facebook.com/Camp-Algona-POW-Museum-513950378622547/)

**Inkomprijs:**

- Volwassenen: \$ 3 (EUR 2,4)
- Students \$2 (EUR 1,6)
- Children <10: free
- Yearly membership: \$10 (EUR 8,1)



TEAM VLOETHEMVELD:  
BURO VOOR VRIJE RUIMTE Landschaparchitecten bvfl

ARCHITECTENBUREAU Bressers bvba

BAILLEUL Ontwerpbureau

ERFGOEDSTUDIO

## Camp Aliceville - VERENIGDE STATEN

NATUUR	MILITAIR	POW-kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------

### Aliceville Museum



De site ligt ongeveer 200 km ten noord-westen van Montgomery in de staat Alabama. Camp Aliceville was één van de grootste POW-camps in de VS met een capaciteit van meer dan 6.000 gevangenen. Vandaag zijn er nog weinig overblijfselen van het kamp: een historische marker bij de hoofdingang van het kamp, een grote stenen schoorsteen die deel uitmaakte van de Non-Commissioned Officer' s Club, enkele betonnen fundamenten en een aantal wegen.

Het Aliceville Museum bezit de grootste collectie van WO II-artefacten in de VS. De collectie omvat veel kunstvoorwerpen uit Camp Aliceville, meubilair en gebruiksvoorwerpen, documenten, foto' s en video-getuigenissen van vroegere krijgsgevangenen, bewakers en burgerpersoneel. Daarnaast zijn er in het museum nog 3 andere thematische tentoonstellingen rond Amerikaanse helden, de geschiedenis van Aliceville en de vroegere Coca-Cola fabriek waarin het museum gehuisvest is.

**Aansluiting met Vloethemveld:** uitbouwen van een intercontinentaal netwerk en samenwerking rond POW-kampen

**Natura 2000 gebied:** NEE

**Adres:** 104 Broad St NE, Aliceville, AL 35442, US

**E-mail:** [museum@nctv.com](mailto:museum@nctv.com)

**Website:** [www.aliceville.museum.org](http://www.aliceville.museum.org)

**Facebook:** [www.facebook.com/alicevillemuseum/](http://www.facebook.com/alicevillemuseum/)

**Inkomprijs:**

Inkomprijs (voor het volledige museum):

- Volwassenen: \$ 10 (EUR 8,1)
- Senioren (50+) & actieve militairen: \$7 (EUR 5,7)
- Studenten: \$5 (EUR 4)
- Diverse lidmaatschappen



TEAM VLOETHEMVELD:  
 BURO VOOR VRIJE RUIMTE Landschapsarchitecten bvfl

ARCHITECTENBUREAU Bressers bvba

BAILLEUL Ontwerpbureau

ERFGOEDSTUDIO



## Camp New Ulm - VERENIGDE STATEN

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------

### Flandrau State Park



De site ligt ongeveer 150 km ten zuid-westen van Minneapolis in de staat Minnesota. Het historische Cottonwood River State Park was oorspronkelijk een recreatief water-reservoir, gebouwd i.k.v. een werkgelegenheidsproject tijdens de Depressie (jaren 1930). Tijdens WO II werden er Duitse krijgsgevangenen in ondergebracht. De resterende 8 barakken werden gerenoveerd en worden nu verhuurd als vakantiehuisjes met een totale capaciteit van 105 personen.

**Aansluiting met Vloethemveld:** uitbouwen van een intercontinentaal netwerk rond POW-kampen en het recreatief ontsluiten van het projectgebied

**Natura 2000 gebied:** NEE

**Adres:** 1300 Summit Avenue, New Ulm, MN 56073, US

**E-mail:** [flandrau.statepark@state.mn.us](mailto:flandrau.statepark@state.mn.us)

**Website:** [www.dnr.state.mn.us/state\\_parks/park.html?id=spk00145#homepage](http://www.dnr.state.mn.us/state_parks/park.html?id=spk00145#homepage)

**Facebook:** [www.facebook.com/mnstateparksandtrails/photos/pb.188484644520935.-2207520000.1465379169./1037720892930635/?type=3](https://www.facebook.com/mnstateparksandtrails/photos/pb.188484644520935.-2207520000.1465379169./1037720892930635/?type=3)

**Inkomprijs:** Overnachtingen in het Group Center kosten \$320 (EUR 260) per nacht voor de eerste 60 gasten; per bijkomende gast wordt \$5 (EUR 4) per nacht aangerekend.



## Stalag XB Sandbostel – DUITSLAND

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------

### Museumkamp Sandbostel



Het krijgsgevangenenkamp Stalag X B Sandbostel werd opgericht door de Duitse Wehrmacht en telde meer dan 150 verblijfs-, dienst- en administratie gebouwen op het 35 hectare grote terrein. Het had een capaciteit van 30.000 gevangenen. Tot het einde van WO II kwamen meer dan 300.000 krijgsgevangenen, burger- en militair-geïnterneerden uit meer dan 55 landen terecht in Stalag XB. De meesten van hen werden ingezet in de meer dan 1.100 arbeidscommando's van het kamp in Noordwest-Duitsland, vooral in de landbouw, maar ook in fabrieken en de wapenindustrie.

Na de bevrijding van Stalag XB op 29 april 1945 maakte het Britse leger er een interneringskamp van voor leden van de Waffen-SS. In 1948 nam het Nedersaksen Ministerie van Justitie het kamp over als 'Strafgefängnis Lager Sandbostel'. Van 1952 tot 1960 gebruikte het Nedersaksen Ministerie van Ontheemden de barakken als noodopvangkamp voor jeugdige mannelijke vluchtelingen uit de DDR (Oost-Duitsland). Vanaf 1963 benutte het Duitse leger het terrein als materiaaldepot. In 1973 kwam het voormalige kamp in handen van de gemeente Sandbostel en die het bestemde tot bedrijventerrein 'Immenhain'.

In 2005 en 2008 heeft de Stiftung Lager Sandbostel een deel van het voormalige kampterrein in bezit gekregen en richtte 'Gedenkstätte Lager Sandbostel' op. Tot het herinneringscentrum behoren het terrein met elf historische barakken en gebouwen van het krijgsgevangenenkamp en enige gebouwen uit de naoorlogse periode. Vijf houten verblijfsbarakken, een latrine en een keukengebouw werden tot monument gerestaureerd. Er is een permanente expositie omtrent de geschiedenis van het

krijgsgevangenenkamp, de bevrijding door het Britse leger, ...

Er is op de site ook nog een begraafplaats van krijgsgevangenen en concentratiekampgevangenen.

**Aansluiting met Vloethemveld:** uitbouwen van een intercontinentaal netwerk en samenwerking rond POW-kampen en een het uitbouwen van een belevingscentrum. Een van de sites waar nog originele barakken aanwezig zijn en waar de site een langere invulling heeft gehad als krijgsgevangenenkamp ook na het einde van de oorlog.

**Natura 2000 gebied:** NEE

**Adres:** Greftstrasse 5, 27446 Sandbostel, Duitsland

**E-mail:** [info@stiftung-lager-sandbostel.de](mailto:info@stiftung-lager-sandbostel.de)

**Website:** [www.stiftung-lager-sandbostel.de](http://www.stiftung-lager-sandbostel.de)

**Facebook:** [www.facebook.com/pages/Kamp-Sandbostel/584403888307519?rf=138299882860668](https://www.facebook.com/pages/Kamp-Sandbostel/584403888307519?rf=138299882860668)

**Inkomprijs:** De toegang tot het gebied en de tentoonstelling is gratis. De site van het monument is ook buiten de openingstijden bereikbaar. Twee keer per maand wordt er een gratis rondleiding georganiseerd voor het grote publiek. Donaties laten de vrije opening van het monument toe. Op afspraak kunnen er informatieve rondleidingen gegeven worden door ervaren gidsen (v/a 10 personen, 2 EUR pp)



## Rheinwiesenlager – DUITSLAND

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------



Door de snelle opmars van de geallieerden werden heel wat Duitse krijgsgevangenen samengebracht in een 18-tal tijdelijke kampen in het Rijngebied, de zgn. ‘Rheinwiesenlager’ (letterlijk: Rijnveldkampen). In deze kampen, vaak niet meer dan een stuk open veld met een omheining van prikkeldraad, werden onder de meest primitieve omstandigheden verschillende groepen van Duitse gevangenen geïnterneerd.

De geschiedenis en betekenis van deze plekken wordt ontsloten door de ‘Landeszentrale Politische Bildung Rheinland-Pfalz’ .

**Ansluiting met Vloethemveld:** uitbouwen van een intercontinentaal netwerk en samenwerking rond POW-kampen; Deze tijdelijke opgezette POW-Camp sites in Duitsland hebben een gelijkaardige wijze van ontwikkeling en ontstaan als de POW-kampen in Vlaanderen.

**Natura 2000 gebied:** NEE

**Adres:**

**E-mail:**

**Website:**

**Facebook:**

**Inkomprijs:** nvt



## Zagan Stalag Luft III en IV en Stalag VIII C/E – POLEN

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------

### Muzeum Obozow Jenieckick



In Zagan, in het westen van Polen, waren meerdere kampen aanwezig: Stalag Luft III en IV en Stalag VIII C/E. Hier waren Poolse, Franse, Britse en Amerikaanse krijgsgevangenen gelegen. In 1971 werd er een museum ingehuldigd waar de geschiedenis van de POW-kampen wordt belicht met tal van stukken gerelateerd aan de stalags van Zagan. Het is ook een ontmoetingsplek voor oud krijgsgevangenen en hun familie van over de hele wereld.

Stalag Luft III is ook gekend omwille van de 'Great Escape'. In 1943 begonnen de krijgsgevangenen zich voor te bereiden op één van de grootste ontsnappingen van WO II. Het ging om het parallel graven van drie tunnels, 'Tom' 'Dick' en 'Harry' genoemd. Meer dan 600 krijgsgevangenen namen deel aan de voorbereiding van deze operatie. 'Harry' was de langste van de tunnels. Gegraven op een diepte van negen meter, en ongeveer 110 meter lang. Het plan was om tweehonderd mensen te laten ontsnappen, maar uiteindelijk -in de nacht van 24 maart 1944- braken 76 piloten het kamp uit.

**Aansluiting met Vloethemveld:** uitbouwen van een intercontinentaal netwerk en samenwerking rond POW-kampen en het uitwerken van een belevingscentrum

**Natura 2000 gebied:** NEE

**Adres:** ul. Lotników Alianckich 6, 68-100 Żagań, POLAND

**E-mail:** [muzeum@um.zagan.pl](mailto:muzeum@um.zagan.pl)

**Website:** <https://muzeum.zagan.pl/>

**Facebook:**

**Inkomprijs:**

- Normaal ticket - PLN 5,00 (EUR 1,2)
- Gereduceerd tarief- PLN 3,00 (EUR 0,7)
- Kinderen jonger dan 7 jaar: gratis toegang
- Op dinsdag is de toegang tot het museum gratis
- Een bezoek aan het museum en/of kampeergebieden met een gids: in het Pools PLN 30 (EUR 7,2) per uur / andere talen aan 20 EUR per uur



**TEAM VLOETHEMVELD:**  
 BURO VOOR VRIJE RIJME Landschapsarchitecten bvfl

ARCHITECTENBUREAU Bressers bvba

BAILLEUL Ontwerpbureau

ERFGOEDSTUDIO



## Site of National Remembrance - POLEN

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------

### Centrale Muzeum Jencow Wojennych



De voornaamste objecten van dit complex zijn de stalags van Lamsdorf uit WO II, waar vooral Stalag 318/VIII F (344) goed bewaard is. Er zijn overblijfselen van bakstenen bunkhouses (de zogenaamde Massivbaracken), die samen met de houten bunkhouses het basisgedeelte van het kamp vormden. Het museum dat eigenaar is van het gebied, heeft één van de bakstenen bunkhouses deels gereconstrueerd, net als de schildwachtoren en het hek van prikkeldraad. Van de infrastructuur van Stalag 318 / VIII F zijn de kelders van enkele bakstenen gebouwen bewaard gebleven, en overblijfselen van de kampbaden en het water- en rioleringsstelsel (de waterpompkamer).

De site is momenteel ingericht als herinneringssite rond krijgsgevangenen en andere oorlogsgevangenen (o.m. gevangenen van de werkkampen). De site omvat 2 musea, diverse begraafplaatsen en locatie van het vroegere kamp zelf.

**Ansluiting met Vloethemveld:** uitbouwen van een intercontinentaal netwerk en samenwerking rond POW-kampen en het uitbouwen van een herinneringssite. Mogelijke tussenlink met de Baltische staten.

**Natura 2000 gebied:** NEE

#### **Adres:**

- Muzeum Łambinowice: Muzealna 4, 48-316 Łambinowice; e-mail: [lambinowice@cmjw.pl](mailto:lambinowice@cmjw.pl)
- Muzeum Opole: Minorytów 3, 45-017 Opole; e-mail: [cmjw@cmjw.pl](mailto:cmjw@cmjw.pl)

#### **E-mail:**

**Website:** <http://www.cmjw.pl/>

#### **Facebook:**

#### **Inkomprijs:**

- gratis toegang (zonder gids)
- groepen v/a 16 pers. met gids:
  - o volwassenen 16 ZL per persoon (EUR 3,8)
  - o jongeren (12-18 jaar), studenten, gepensioneerden - 12 ZL per persoon (EUR 2,9)
- individuen met gids:
  - o volwassenen 40 ZL per persoon (EUR 9,6)
  - o jongeren (12-18 jaar), studenten, gepensioneerden - 24 ZL per persoon (EUR 5,7)
- vervoer tussen de verschillende sites: huur fiets aan 3 ZL (EUR 0,7) of huur auto aan 40 ZL (EUR 9,6) per dag per persoon



**TEAM VLOETHEMVELD:**  
 BURO VOOR VRIJE RUIMTE Landschapsarchitecten bvfl

ARCHITECTENBUREAU Bressers bvba

BAILLEUL Ontwerpbureau

ERFGOEDSTUDIO

## Frøslev Camp – DENEMARKEN

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------

### Frøslev Camp Museum



Dit kamp is gelegen in Denemarken tegen de grens met Duitsland en werd in 1944 gebouwd als Duits interneringskamp tijdens de Duitse bezetting van Denemarken. Het is één van Europa's best bewaarde Duitse krijgsgevangenenkampen. In de tijd van de bevrijding was er een dringende behoefte aan interneringsmogelijkheden voor de duizenden Deense burgers die door het verzet verdacht werden van activiteiten die schadelijk waren voor de staat. De vele kazernes van het Frøslev-kamp werden voor dit doel gebruikt. Het Frøslev-kamp werd omgedoopt tot het Faarhuskamp en het kamp werd hergebruikt voor de zogenaamde kluzenaars of verraders.

Sinds 2013 doet het kamp dienst als museum. In diverse barakken werden kleinere thematische tentoonstellingen georganiseerd. Hierin komen ook bredere maatschappelijke thema's aan bod, zoals de werking van de UN, de Deense hulpverlening gedurende conflicten, enz...

**Aansluiting met Vloethemveld:** Het domein focust zich vooral op het aspect van krijgsgevangenen, verzet en maatschappelijke thema's rond vrede

**Natura 2000 gebied:** NEE

**Adres:** Frøslevlejrens Museum, Lejrvej 83, 6330 Padborg, Denemarken

**E-mail:** [formand@fnmuseet.dk](mailto:formand@fnmuseet.dk)

**Website:** [www.en.natmus.dk/museums-and-palaces/the-froeslev-camp-museum/](http://www.en.natmus.dk/museums-and-palaces/the-froeslev-camp-museum/)

**Inkomprijs:**

- Ingang domein: gratis
- Volwassenen: DKK 50 (EUR 6,7)
- 1 kind+ 1 volwassene: DKK 40 (EUR 5,4)
- Kinderen onder de 18 jaar: gratis
- Prijs gidsbeurt DKK 450 à 500 (EUR 60 à 67)



## Peenemünde – DUITSLAND

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	<b>MUNITIE</b>	KUNST
--------	----------	----------	----------------	-------

### Historisch-Technisches Museum Peenemünde



Van 1936 tot 1945 vormden de onderzoeksstations in Peenemünde, gelegen aan de Oostzee, het grootste wapeningscentrum van Europa. Op een oppervlakte van 25 km<sup>2</sup> werkten tot 12.000 mensen gelijktijdig aan geleide wapens. Het meest beroemd zijn 's werelds eerste kruisraketten en de eerste ooit functionerende grootschalige raketten. Beiden waren ontworpen als een wapen van terreur tegen de burgerbevolking en vanaf 1944 werden ze in WO II gebruikt als 'Vergeltungswaffen' (V-wapens - V1 en V2). Het Historisch Technisch Museum Peenemünde reconstrueert de geschiedenis van de creatie en het gebruik van deze wapens. De tentoonstellingen tonen wie in Peenemünde werkte, hoe die mensen leefden en waarom de ingewikkelde wapeningsprojecten werden uitgevoerd.

De site is gelegen op een landtong in de Oostzee en is omgeven door een bosrijke zone die als natuur- en archeologische zone werd beschermd. Het terrein heeft naast het imposante hoofdgebouw waarin het museum is gevestigd, diverse deelgebouwen zoals lanceerplatforms, bunkers, militaire haven, werkhuizen, enz... op een vrij uitgestrekt en landschappelijk ingericht domein.

Daarnaast vindt men er ook een speelgoed-museum en een centrum voor wetenschapsbeleving.

**Aansluiting met Vloethemveld:** Het domein focust zich vooral op het aspect van wapenning en het gebruik van wapens als militaire afschrikking

**Natura 2000 gebied:** JA

**Adres:** Im Kraftwerk, 17449 Peenemünde, Duitsland

**E-mail:** [htm@peenemuende.de](mailto:htm@peenemuende.de)

**Website:** [museum-peenemuende.de](http://museum-peenemuende.de)

**Inkomprijs:**

- Standaard: EUR 8
- Gereduceerd tarief: EUR 5 (begeleiders van groepen van > 10 personen)
- Scholen: EUR 3
- Familie ticket: EUR 20 (2 volw+ 1 kind / extra kinderen aan EUR 2 per kind)
- Audiogidsen: EUR 2
- Gidsbeurten EUR 30 à 40
- Toegang tot uitkijktplatform: EUR 1



## Kamp Vogelsang – DUITSLAND

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------

### Vogelsang IP (Internationaler Platz)



De vroegere ‘NS-Ordensburg’ Vogelsang is niet alleen één van de grootste bouwwerken van het nationaal-socialisme, het heeft ook de uitdrukking van het daarmee samengaan gevoel van superioriteit en mensenverachting. De burcht is gebouwd tussen 1934 en 1936 naar een ontwerp van de architect Clemens Klotz. Het werd gebruikt als opleidingskamp voor SS-ers. Door het militair gebruik na WO II als ‘Kamp Vogelsang’ door Britse en Belgische strijdkrachten spiegelt deze plek bovendien de weg van Koude Oorlog naar het Europa van nu. Sinds 2006 ontwikkelt er zich hier een nieuwe plaats:

Vogelsang IP als ‘Internationale Plaats’ voor tolerantie, diversiteit en een vredig samenleven. In onze wereld die dynamisch geglobaliseerd is, willen de betrokken partners ter plekke elk hun eigen impulsen geven aan de discussie over de vormgeving van ons, hier en nu, en in de toekomst. Daarbij gaat het zowel om de maatschappij als ook over de omgang met de natuur. Zo is het Nationaalpark Eifel aan de ene kant een bron voor biodiversiteit, en aan de andere kant ook een plaats om ervaringen op te doen, zich terug te trekken en bij te leren. Naast gevarieerde impulsen bieden Vogelsang IP en het Nationaalpark Eifel ook plaats voor recreatie en stilte, voor vreugde en genot. Het kamp heeft diverse gebouwen gecentraliseerd rond een hoofdgebouw met uitkijktoren. Het domein heeft een bezoekerscentrum dat enerzijds het verhaal van het bouwwerk brengt en anderzijds de natuuraspecten van nationaal park Eifel vertelt. Op het domein worden afwisselende tentoonstellingen georganiseerd, kan men een bezoek brengen aan het voormalig SS-kamp, is er een restaurant gevestigd en is een vertrekpunt van diverse wandelroutes doorheen het aansluitend natuurgebied. De site wordt

gebruikt voor workshops, lezingen, bijscholingen en lessen rond het heden en de toekomstige politieke en culturele ontwikkeling van de maatschappij (Academie Vogelsang). Men kan op het terrein ook overnachten. Tenslotte zijn er op de site diverse sportmogelijkheden met een zwembad, een sporthal en sportterreinen. Aansluitend aan het gebied ligt het spookdorp Wollseifen. Dit dorp werd tijdens WO II gebombardeerd door de Amerikanen waarna het volledig verlaten werd.

**Aansluiting met Vloethemveld:** Het domein wil diverse aspecten van natuur en militair erfgoed op een actieve en maatschappelijk verantwoorde wijze koppelen aan hedendaagse thema’s rond bezinning, samenleving en vorming.

**Natura 2000 gebied:** JA

**Adres:** Vogelsang IP, Einruhrer Straße, 53937 Schleiden-Morsbach, Duitsland

**E-mail:** [info@vogelsang-ip.de](mailto:info@vogelsang-ip.de)

**Website:** <http://www.vogelsang-ip.nl>

**Inkomprijs:**

- Standaard: EUR 8, reductie EUR 4, gezinskaart EUR 18 (audiogids inbegrepen)
- Gidsbeurten op het terrein: EUR 8 euro/pp, reductie 6 euro, kinderen beneden 12 jaar gratis
- Rode Kruis Museum: EUR 3, korting EUR2, kinderen beneden de 12 jaar gratis
- Toegang tot uitkijkplatform: EUR 6 en Ticket parking: EUR 4



**TEAM VLOETHEMVELD:**  
BURO VOOR VRIJE RUIMTE Landschapsarchitecten bvfl

ARCHITECTENBUREAU Bressers bvba

BAILLEUL Ontwerpbureau

ERFGOEDSTUDIO



## Vliegbasis Soesterberg – NEDERLAND

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------

### Openstelling van een oud NAVO vliegveld



Het oude vliegveld van Soesterberg is gelegen in het midden van Nederland tussen Amersfoort en Utrecht. Dit domein, waar in 1910 reeds een burgervliegveld werd aangelegd, werd in 1913 gekocht door de Nederlandse staat om er een militair vliegveld op te ontwikkelen. In WO II werd het vliegveld gebruikt door de Duitse bezetter die het op het einde van de oorlog verwoeste. Vanaf 1951 werd het vliegveld terug operationeel. Vanaf 1951 tot op het einde van de Koude Oorlog werd het vliegveld gebruikt door de Amerikaanse militairen. In 2008 werd het militair vliegveld gesloten en overgedragen aan de provincie Utrecht.

Samen met de gemeenten Zeist en Soest en het Utrechts Landschap werd het gebied in 2014 terug opengesteld voor het brede publiek. Er worden zowel gidsbeurten georganiseerd rond de natuur, als rond de militaire geschiedenis van de site. Er worden ook diverse kunstprojecten georganiseerd op het domein. Op het domein liggen ook verschillende kolossale munitiebunkers (ook wel 'iglo's' genaamd), een commandobunker, diverse schelters of hangars voor vliegtuigen, enz...

Op het domein is tevens het nationaal militair museum gevestigd waar alle aspecten van de Nederlandse strijdkrachten aan bod komen. Bij dit museum is het VVV-informatiecentrum gelegen dat je wegwijs maakt in de mogelijke wandel- en fietsroutes doorheen het projectgebied.

Verder werden er ook een aantal kunstactiviteiten op het domein ontwikkeld. Sinds 2010 hebben diverse kunstenaars een kunstwerk voor en op het domein geplaatst. Hierbij werd de militaire geschiedenis van het domein als creatief basiskader gehanteerd. Deze kunstobjecten werden geplaatst op diverse locaties op het domein zowel in de buitenlucht als in de aanwezige bunkers of hangars.

**Aansluiting met Vloethemveld:** Het domein heeft diverse militaire munitiedepots en 'kunst' is een belangrijk basiselement bij de openstelling en ontsluiting van het gebied. Het domein heeft ook diverse natuurwaarden die worden beheerd en toegankelijk zijn voor wandelaars en fietsers.

**Natura 2000 gebied:** NEE

**Adres:** Verlengde Paltzerweg 1, 3768 MX Soest, Nederland

**E-mail:** info@utrechtslandschap.nl en

**Website:**

- [www.utrechtslandschap.nl/natuurgebieden/park-vliegbasis-soesterberg/ontdek-park-vliegbasis-soesterberg](http://www.utrechtslandschap.nl/natuurgebieden/park-vliegbasis-soesterberg/ontdek-park-vliegbasis-soesterberg)
- [www.nmm.nl/over-het-nmm/park-vliegbasis-soesterberg/](http://www.nmm.nl/over-het-nmm/park-vliegbasis-soesterberg/)

**Facebook:** [www.facebook.com/NationaalMilitairMuseum](https://www.facebook.com/NationaalMilitairMuseum)

**Inkomprijs:**

- Domein gratis opengesteld voor wandelaars en fietsers van zonsopgang tot zonsondergang
- Militair museum: volwassenen EUR 14, Kinderen tot 12 jaar EUR 7, Kinderen onder de 4 jaar gratis



**TEAM VLOETHEMVELD:**  
BURO VOOR VRIJE RUIMTE Landschapsarchitecten bvfl

ARCHITECTENBUREAU Bressers bvba

BAILLEUL Ontwerpbureau

ERFGOEDSTUDIO

## Natuurgebied Brachter Wald – DUITSLAND

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	<b>MUNITIE</b>	KUNST
--------	----------	----------	----------------	-------

### Herontwikkeling en openstelling van een oud munitieopslagterrein



Deze site is gelegen nabij het stadje Brüggen in het beschermd natuurlandschap Brachter Wald. Het natuurdomein ligt tegen Nederland aan. Dit voormalig munitiedepot werd tijdens de Koude Oorlog opgericht door het Britse leger en was ooit het grootste munitiedepot van de Engelsen gelegen in West-Europa. In dit afgesloten domein ontwikkelde zich op de voedselarme zandgronden een uniek heidelandschap.

In 1996 werd het domein eigendom van de Nordrhein-Westfalen-Stiftung Naturschutz, Heimat-und Kulturpflege en de Wirtschaftsförderungsgesellschaft mbH van de Kreis Viersen. Het ca. 12 km<sup>2</sup> domein werd beschermd als natuurgebied.

De meeste van de opslagplaatsen voor munitie werden afgebroken maar de landschappelijk interessante merlons of zandbergen rond de bunkers werden behouden om het heidelandschap tot ontwikkeling te laten komen. Het domein wordt via 6 toegangen opengesteld voor het publiek en heeft 32km aan wandel- en fietsroutes op en rond het domein.

Het kamp werd net na WO II in 1948 opgericht en er werden mensen met diverse nationaliteiten tewerkgesteld. Opvallend is de aanwezigheid van de vele Letten bij het dienstpersoneel. Het kamp werd al snel in de volksmond ‘Lettenkamp’ genoemd.

Aan de ingang van het domein bevinden zich diverse logistieke gebouwen en terreinen van het vroegere kamp zoals de St-Barbarakapel, medische zorg, onderkomen voor de soldaten, de brandweerkazerne, werkloosden en sportvelden. Het terrein was ook aangesloten op het spoorwegnetwerk van Duitsland. Op het terrein liggen ook diverse blusvijvers.

Het terrein werd ingericht met houten uitkijkpunten en houten vlonderpaden op de merlons. Van de oorspronkelijke 186 munitiedepots zijn er slechts nog enkele overgebleven. Het gebied is ook onderdeel van het Natura 2000 netwerk.

**Aansluiting met Vloethemveld:** Het domein heeft een gelijklopende ontwikkeling van munitiedepot tot natuurpark. Op het domein wordt tevens een heidelandschap ontwikkeld en de landschappelijke kenmerken van de merlons bepalen mee de beleving van het gebied.

**Natura 2000 gebied:** JA

**Adres:** Keulseweg, 41379Brüggen, Noord-Rijnland-Westfalen, Duitsland

**E-mail:** [silke.weich@grenspark-msn.nl](mailto:silke.weich@grenspark-msn.nl)

**Website:** <http://www.naturpark-msn.de/-Grenspark-beleven/Natuurgebieden/D%20-%20Brachter%20Wald.html>

**Facebook:** [www.facebook.com/pages/Brachter-Wald/1419366268364924](http://www.facebook.com/pages/Brachter-Wald/1419366268364924)

**Inkomprijs:** gratis



**TEAM VLOETHEMVELD:**  
 BURO VOOR VRIJE RUIMTE Landschapsarchitecten bvfl

ARCHITECTENBUREAU Bressers bvba

BAILLEUL Ontwerpbureau

ERFGOEDSTUDIO

## Militair Munitiedepot Donderen – NEDERLAND

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	<b>MUNITIE</b>	KUNST
--------	----------	----------	----------------	-------

### Herbestemming van munitiebunkers tot kunstlandgoed



Dit klein munitiedepot werd in de jaren ' 60 tijdens de Koude Oorlog gebouwd. De site is ongeveer 50 km onder Groningen gelegen in het noorden van Nederland. Op het terrein zijn 24 bunkers aanwezig van verschillende grootte, vorm en functie, omgeven door natuurlijke omwallingen of merlons. De Nederlandse defensie gebruikte het terrein voor de opslag van eigen en Amerikaanse munitie. Deze gebouwen zijn nog omgeven door hun afscherpende merlons. Het terrein kwam in 2011 door een openbare verkoop in het bezit van de theatergroep PeerGroup en de Zorgboederij Prins.

Deze instanties zullen de locatie omvormen naar een openbaar kunstlandgoed waar diverse vormen van kunst aan bod kunnen komen zoals toneel, muziek, dans, enz... Op het terrein werd ook de zorgboederij Prins geopend waar mensen op een sociale manier terug een zinvolle invulling kunnen geven aan hun werkomgeving. Dit gebeurt onder meer door het kweken van groenten en kruiden op het terrein en het inrichten van een houtwerkplaats. Verschillende bunkers kregen zo een nieuwe bestemming als kantine, dierenverblijf, houtwerkplaats, sociale werkplaats, theater, fuifzaal, enz...

Aansluitend aan het terrein en de munitiebunkers ligt een groenzone die wordt ingericht als een te ontwikkelen natuurlandschappelijke zone. Het terrein wordt dus een regionaal multicultureel ontmoetingspunt waar diverse evenementen, activiteiten en optredens kunnen plaats vinden.

**Aansluiting met Vloethemveld:** samenwerken op het vlak van kunstzinnige activiteiten of evenementen

**Natura 2000 gebied:** NEE

**Adres:** Donderboerkamp, Norgerweg 219, 9497TC Donderen, Nederland

**E-mail:** [info@donderboerkamp.nl](mailto:info@donderboerkamp.nl)

**Website:** [www.peergroup.nl](http://www.peergroup.nl)

**Facebook:** [www.facebook.com/pg/dePeerGrouP/about/?ref=page\\_internal](https://www.facebook.com/pg/dePeerGrouP/about/?ref=page_internal)

**Inkomprijs:** nvt



## Newington Armament Depot and Nature Reserve – AUSTRALIE

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------

### Oud munitiedepot uit WO II



Dit domein ligt ten westen van Sidney langs de Parramatta rivier en omvat een militair domein waar munitie werd opgeslagen van de Australische en Amerikaanse strijdkrachten. Het domein had reeds een militaire status in 1890, maar werd gedurende WO II verder ontwikkeld tot een 100 Ha munitiedomein. Het was een havensite waar diverse geallieerde schepen kwamen aanmeren om zich te bevoorraden. Dit waren in hoofdzaak Britse en Amerikaanse, maar ook Franse en Nederlandse schepen. Op het domein liggen een 100-tal gebouwen, bunkers en constructies en het terrein wordt doorkruist door een 7km lang netwerk van spoorlijnen. Een deel van het domein werd erkend als natuurzone en als erfgoedzone beschermd. De natuurzone omvat de typische natte landen, poelen en moerassen waarin biodiversiteit aan bod komen.

Vandaag is de site omgevormd tot een recreatief (park) domein met een aansluitend natuurdomein waar diverse activiteiten worden uitgebouwd. Zo werd in 2000 voor de Olympische spelen het atletendorp gebouwd, kan men de historiek van het domein ontdekken via een treintje op smalspoor, is er een groot reca-punt op het domein en kan men doorheen het domein fietsen en wandelen. Op het domein bevindt zich tevens een groot recreatief fun park voor kinderen.

Daarnaast kan men het leven van de regionale vogels ontdekken en beleven in het ‘Nature Discovery centrum’. Tenslotte werd op het domein ook een artistieke hub ingericht waar creatievelingen zich kunnen uiten in diverse kunstvormen. In dit kader worden er regelmatig kunsttentoonstellingen georganiseerd.

**Aansluiting met Vloethemveld:** samenwerken op het vlak van evenementen rond bewapening en kunst.

**Natura 2000 gebied:** NEE

**Adres:** Locked bag 5020, Parramatta NSW 2124, Australië

**E-mail:** [publicaffairsunit@environment.nsw.gov.au](mailto:publicaffairsunit@environment.nsw.gov.au)

**Website:** <http://www.environment.nsw.gov.au/heritageapp/visit/ViewAttractionDetail.aspx?ID=5054828>

**Facebook:**

**Inkomprijs:** nvt



**TEAM VLOETHEMVELD:**  
 BURO VOOR VRIJE RUIMTE Landschapsarchitecten bvfl

ARCHITECTENBUREAU Bressers bvba

BAILLEUL Ontwerpbureau

ERFGOEDSTUDIO



## Tatura ww2 trainingskampen – AUSTRALIE

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------

### Krijgsgevangenkamp en immigratie kampen



Tatura-internerings groep was het eerste speciaal gebouwde interneringskamp voor WO II. Het bestond in oorsprong uit vier kampen - twee in Tatura en twee op Rushworth. Kampen No. 1 en No. 2 op Tatura waren op minder dan een kilometer van elkaar gelegen. Kampen No. 3 nr.4 waren gelegen op Rushworth, een paar kilometer van Tatura, en staan soms bekend als Rushworth nr.3 en No. 4 kampen. Later werden er nog 3 kampen bijgebouwd. Het stadje Tatura is gelegen ten noorden van Melbourne (rode bol op kaart).

In de kampen 1 en 2 werden Italiaanse en Duitse krijgsgevangenen opgenomen. In de kampen 3 en 4 werden families opgenomen van Duitse of Italiaanse oorsprong, die tijdens de uitbraak van WO II reeds in Australië verbleven, alsook families die voornamelijk uit Irak, Palestina, Singapore en Maleisië kwamen.

Op nu private terreinen vindt men nog restanten terug van de fundamente van een aantal barakken. Een ander deel van één kamp werd geïntegreerd als deel van een gevangenis. Er is wel nog een begraafplaats aanwezig waarop de krijgsgevangenen werden begraven.

Over deze kampen werd een thematische tentoonstelling georganiseerd in het lokale Tartuna museum. Dit museum herbergt een unieke collectie op basis van 3 belangrijke lokale geschiedkundige thema's: de geschiedenis van de irrigatie en landschappelijke ontwikkeling van de Goulburn Valley, de lokale en de familiegeschiedenis van Tatura en de geschiedenis van de zeven krijgsgevangenen en Interneringskampen tijdens de 2<sup>de</sup> wereldoorlog.

Verscheidende van de krijgsgevangenen bleven na WO II in Australië. De bestaande krijgsgevangenkampen werden omgevormd naar immigratiekampen waar inwijkelingen werden begeleid naar een nieuw leven. Deze naoorlogse geschiedenis vindt men terug in het Bonegilla Migrant Experience Museum (blauwe bol op kaart).

**Aansluiting met Vloethemveld:** samenwerken op het vlak van internationale POW-kampen en (e)migratie.

**Natura 2000 gebied:** NEE

#### **Tartuna Museum**

**Adres:** 49 Hogan St., Tatura 3616, Victoria Australia, Postal address P.O. Box 156, Australië

**E-mail:** [info@taturamuseum.org.au](mailto:info@taturamuseum.org.au)

**Website:** <http://www.taturamuseum.org.au/>

**Facebook:**

**Inkomprijs:** \$5 Adults \$ 4 concession \$ 2 children under 12

#### **Bonegilla Migrant Experience Museum**

**Adres:** 82 Bonegilla Road, Bonegilla, VIC 3691, Australië

**E-mail:** [bonegilla@wodonga.vic.gov.au](mailto:bonegilla@wodonga.vic.gov.au)

**Website:** <https://bonegilla.org.au/about-us/>

**Facebook:** [www.facebook.com/BonegillaMigrantExperience](http://www.facebook.com/BonegillaMigrantExperience)

**Inkomprijs:**



## Bowmanville Camp nr 30 – CANADA

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------

### Verlaten POW-site in oud schoolcomplex



Kamp gelegen in Bowmanville, een stadje ongeveer 80 km ten noorden van Toronto. Het kamp werd in oorsprong gebouwd als school voor van jongeren (jongens) met een delinquent verleden. In 1941 werd het complex in 7 maanden tijd omgevormd door de overheid naar een krijgsgevangenkamp. Het kamp huisvestte toen Duitse gevangenen. De site is de laatste getuigenis van een POW-kamp in Canada. Na de oorlog werd ze terug als school ingericht en gebruikt, maar vandaag de dag staat de volledige site er verlaten en verwaarloosd bij. De site werd in 2013 aangemerkt als één van de 10 meest bedreigde erfgoedsites in Canada.

Het complex bevat een 10-tal stenen gebouwen die qua structuur, afmeting, inrichting en beleving sterk afwijken van de gewone opbouw of structuur van een POW-kamp. De site is gelegen in een landschappelijk zone aan de rand van het stadje en werd via een wandelpad terug verbonden. Het is vandaag vrij onduidelijk wat de toekomst zal zijn voor dit historische kamp.

**Aansluiting met Vloethemveld:** uitbouwen van een intercontinentaal netwerk en samenwerking rond POW-kampen

**Natura 2000 gebied:** NEE

**Adres:** 2020 Lambs Rd, Bowmanville, ON, L1C 4V7, Canada

**E-mail:**

**Website:** <http://www.camp30.ca/loc.html>

**Facebook:** [www.facebook.com/Camp-30-144574042269715/](http://www.facebook.com/Camp-30-144574042269715/)

**Inkomprijs:** nvt



## Exploseum – POLEN

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	<b>MUNITIE</b>	KUNST
--------	----------	----------	----------------	-------

### Museum rond de ontwikkeling van munitie en wapens tijdens WO II in Duistland



Meer dan 1000 industriële gebouwen, 400 km ondergrondse gangen en 40 km ondergrondse spoorwegen is wat overblijft van één van de grootste Duitse explosievenfabrieken uit WO II in Polen. Het museum werd gebouwd in en rond een verlaten oude munitielab ingericht door de Nazi's tijdens WO II. Het domein is gelegen in een bos en bevat diverse relictten van oude gebouwen, complexen, ondergrondse bunkers, logistieke gebouwen, treinsporen, ondergrondse gangen, enz...

Op het domein werd in 8 afzonderlijke gerenoveerde gebouwen/ruïnes het museum geopend dat het verhaal vertelt van munitie en explosieven. Doorheen het complex worden via verschillende thematische opstellingen de diverse facetten en stappen in de historische ontwikkeling van munitie en bewapening getoond.

Het museum beslaat meer dan 19.000 m<sup>2</sup> en werd geopend in 2011. Naast een tentoonstelling met een militaire nitroglycerine productielijn, apparatuur gebruikt door Duitse soldaten tijdens WO II, en chemische & nucleaire wapens, toont het museum ook de geschiedenis van de uitvindingen van Nobel. Andere exposities onthullen de geschiedenis van fabrieksarbeiders en verschaffen details over de Poolse samenzweringsnetwerken van het leger en de invasie van het Rode

Leger. Het museum organiseert ook tijdelijke tentoonstellingen en schoolbezoeken.

**Aansluiting met Vloethemveld:** uitbouwen van een intercontinentaal netwerk en samenwerking rond het aspect munitie

**Natura 2000 gebied:** NEE

**Adres:** 85-006 Bydgoszcz, ul. Gdańska 4, Polen

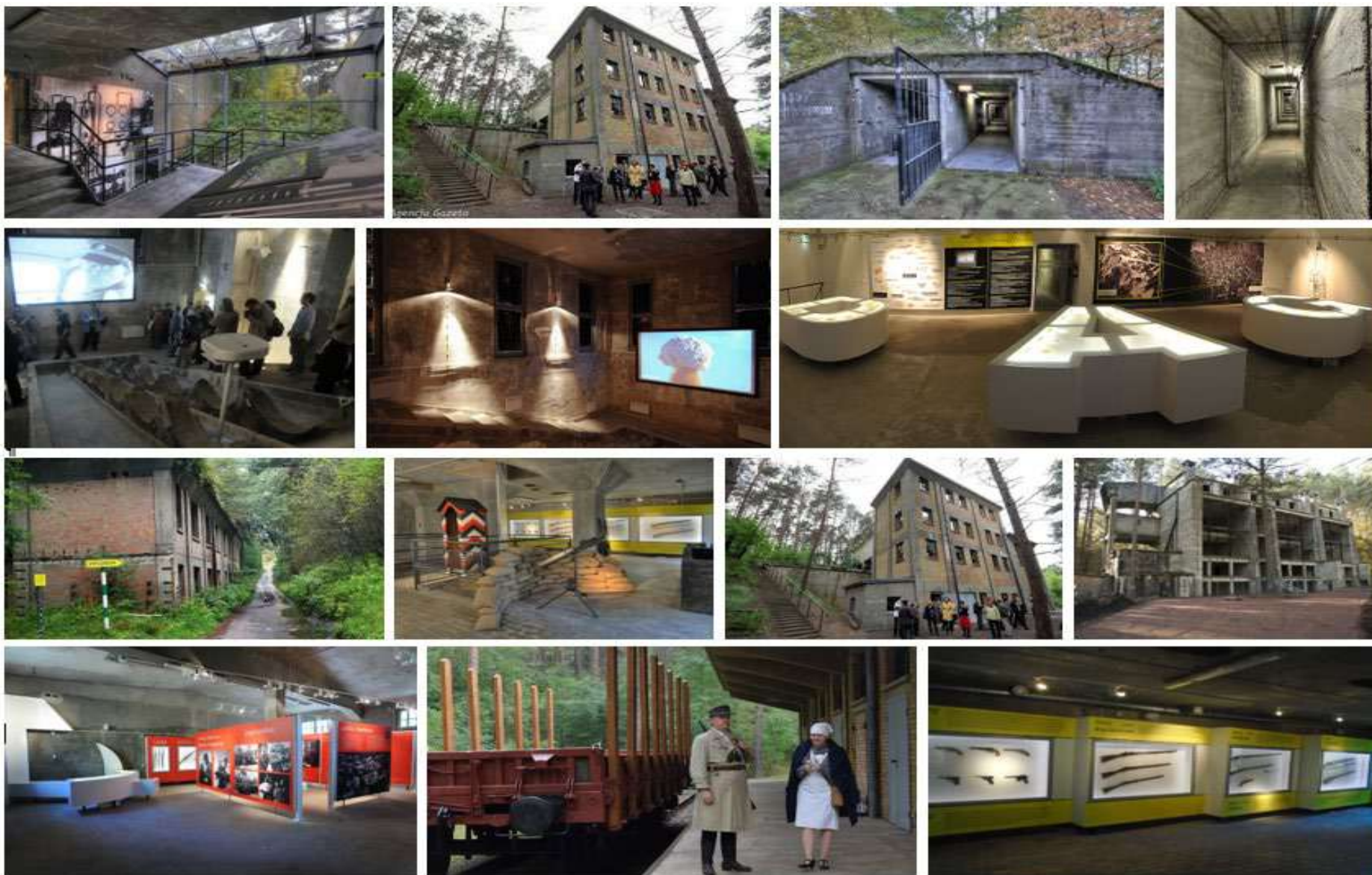
**E-mail:** [Muzeum@muzeum.bydgoszcz.pl](mailto:Muzeum@muzeum.bydgoszcz.pl)

**Website:** <http://www.exploseum.pl/>

**Facebook:**

**Inkomprijs:**

- volwassenen 12 PLN,
- reductietarief 10 PLN,
- familie ticket 30 PLN



**TEAM VLOETHEMVELD:**  
 BURO VOOR VRIJE RUIMTE Landschaparchitecten bvfl

**ARCHITECTENBUREAU Bressers bvba**

**BAILLEUL** Ontwerpbureau

**ERFGOEDSTUDIO**

## Featherstone POW-camp– NIEUW-ZEELAND

NATUUR	MILITAIR	POW-Kamp	MUNITIE	KUNST
--------	----------	----------	---------	-------

### Featherstone Heritage museum



Het Featherstone POW-camp werd in 1942 opgericht in een bestaand militair kamp. Op vraag van de Amerikanen werden er ongeveer 800 Japanse en Koreaanse krijgsgevangene opgesloten. De meesten van hen werden tewerkgesteld als seizoenarbeiders in de lokale landbouw.

Van deze site zijn nog een aantal restanten zichtbaar, zoals een houten barak, de toegangspoort, een bakstenen logistiek gebouw en een aantal funderingen van andere constructies van het kamp. De geschiedenis en maatschappelijke betekenis van het kamp in de regio van Featherstone wordt in het Featherstone Heritage Museum verteld.

In de nabijheid van het POW-camp lag ook het grootste trainings- en opleidingskamp van Nieuw-Zeeland.

**Aansluiting met Vloethemveld:** uitbouwen van een intercontinentaal netwerk en samenwerking rond POW-kampen.

**Natura 2000 gebied:** NEE

**Adres:** P O Box 67, Featherston, Nieuw-Zeeland

**E-mail:** [heritagecomplex@vodafone.co.nz](mailto:heritagecomplex@vodafone.co.nz)

**Website:**

**Facebook:** [www.facebook.com/FeatherstonHeritageMuseum/](http://www.facebook.com/FeatherstonHeritageMuseum/)

**Inkomprijs:** volwassenen 2 NZD







## 17.2 Bijlage 2: Detail raming investeringen per deelproject



## 2.1.Deelproject 47 en 56: Raming investeringskosten groene barakken

Consolidatie/restauratie groene barakken (excl. BTW) Deelprojecten 47 en 56	Eenheids- prijs	Hoeveel- heid	Totaal	Subsidieer- baar	Niet subsi- dieerbaar
<b>1 WERFVOORBEREIDING</b>					
1.1. Werfinrichting, stellingen, werfbord, plaatsbeschrijving, ...	GP		= 25 000	25 000	-
<b>2 INVENTARISATIE &amp; DEMONTAGE (GEDEELTELIJK)</b>					
<b>2.1. Afbraak binnenschrijnwerk</b>					
Afbraak houten plankenvloer	FH	30 x	93,35 m2 =	2 801	2 801 -
Verwijderen triplexbekleding binnenzijde wanden	FH	10 x	190,11 m2 =	1 901	1 901 -
Verwijderen triplexbekleding binnenzijde plafonds	FH	15 x	94,08 m2 =	1 411	1 411 -
Verwijderen binnendeuren	FH	15 x	4,40 m2 =	66	66 -
<b>2.2. Demontage buitenschrijnwerk</b>					
Verwijderen aangetaste houten gevelplanken	VH	15 x	63,15 m2 =	947	947 -
Demontage te behouden gevelplanken	VH	35 x	66,96 m2 =	2 344	2 344 -
Verwijderen metalen gevelbekleding kopse zijde	FH	15 x	20,95 m2 =	314	314 -
Buitendeur	FH	25 x	3,00 m2 =	75	75 -
Houten ramen	FH	25 x	6,12 m2 =	153	153 -
2.3. Verwijderen diverse	GP		= 1 000	1 000	-
<b>3 MONTAGE &amp; RESTAURATIE</b>					
<b>3.1. Fundering</b>					
Uitnemen en terugplaatsen betonblokken	VH	1 500 x	2,500 m3 =	3 750	3 750 -
Aanvullingen met gestabiliseerd zand	VH	75 x	35,000 m3 =	2 625	2 625 -
<b>3.2. Timmerhout-balkenlagen-dakspanten</b>					
uitnemen en vernieuwen structurelementen in PNG	VH	3 500 x	5,000 m3 =	17 500	17 500 -
preventief-curatief behandelen te behouden elementen	GP		=	750	750 -
<b>3.3. Dakken</b>					
Nieuwe dakbedekking in geprofileerde staalplaat (incl. dakaa	FH	75 x	107,31 m2	8 048	8 048 -
<b>3.4. Buitenschrijnwerk</b>					
Terugplaatsen gerecupeerde gevelplanken	VH	50 x	66,96 m2 =	3 348	3 348 -
Nieuwe gevelplanken	VH	65 x	63,15 m2 =	4 105	4 105 -
Nieuwe houten ramen	FH	850 x	6,12 m2 =	5 202	5 202 -
Nieuwe houten buitendeur	FH	1 400 x	3,00 m2 =	4 200	4 200 -
Schuren en schilderen buitengevelbekleding hout	FH	30 x	130,11 m2 =	3 903	3 903 -

<b>3.5. Binnenschrijnwerk</b>								
Nieuwe houten plankenvloer en nieuwe randbalken	FH	75	x	93,35 m2	=	7 001	7 001	-
Nieuwe wbp multiplexbekleding binnenzijde wanden	FH	55	x	190,11 m2	=	10 456	10 456	-
Nieuwe wbp multiplexbekleding binnenzijde plafonds	FH	55	x	94,08 m2	=	5 174	5 174	-
Binnenschilderwerken muren	FH	30	x	190,11 m2	=	5 703	5 703	-
Binnenschilderwerken plafonds	FH	30	x	94,08 m2	=	2 822	2 822	-
<b>3.6. Isolerende maatregelen</b>								
Dak-, vloer- en gevelisolatie (6 cm)	FH	331	x	50,00	=	16 539	16 539	-
<b>4 OMGEVINGSWERKEN</b>								
<b>4.1. Uitgraven en aanvullingen</b>								
Afgraven teelaarde rond barakken (strook 50cm)	FH	75	x	19,40 m3	=	1 455	1 455	-
Voorzien van drainerende zone rond de gebouwen	FH	125	x	10,78 m3	=	1 348	1 348	-
<b>4.2. Werken i.f.v. toegankelijkheid</b>	GP				=	1 500	1 500	-
<b>5 NUTSVOORZIENINGEN</b>								
<b>5.1. Elektriciteit</b>	GP				=	5 000	-	5 000
<b>5.2. Verwarming (houtkachel)</b>	GP				=	5 000	-	5 000
<b>Onvoorzienbare werken (5%)</b>					=	7 572	7 072	500
<b>Totaal voor 1 barak (excl. BTW &amp; begeleidingskosten)</b>						<b>159 014</b>	<b>148 514</b>	<b>10 500</b>
waarvan restauratieve (bouwkundige) ingrepen							143 996	
waarvan ontsluitingsmaatregelen							4 518	
<b>Totaal voor 2 barakken (excl. BTW &amp; begeleidingskosten)</b>						<b>318 027</b>	<b>297 027</b>	<b>21 000</b>
waarvan restauratieve (bouwkundige) ingrepen							287 992	
waarvan ontsluitingsmaatregelen							9 035	

## 2.2.Deelproject 12: Raming opfrissingskosten groene barak 2:

Tijdelijk opfrissing Barak 2 (excl. btw) Deelproject 12		Eenheids- prijs	Hoeveel- heid	Totaal
Plaatsen van een tijdelijke OSB-vloer op huidige vloeren	FH	35 x	93,35 m2 =	3 267
Nieuwe gevelplanken in huidige openingen	VH	74 x	15,00 m2 =	1 110
Schuren en schilderen buitengevelbekleding hout	FH	30 x	130,10 m2 =	3 903
Binnenschilderwerken muren	FH	30 x	190,00 m2 =	5 700
Binnenschilderwerken plafonds	FH	30 x	94,00 m2 =	2 820
Tijdelijk herstellen van binnen en buitenschrijnwerk	GP		=	1 200
Elektriciteit	GP		=	2 000
<b>Totaal voor 1 barak (excl. BTW &amp; begeleidingskosten)</b>				<b>20 000</b>

## 2.3. Deelproject 49: Raming investeringskosten Bocca

Bocca onthaalpoort tot Stiltegebied (excl. BTW)		Eenheids- prijs	Hoeveel- heid		Totaal	Subsidieer- baar	Niet subsi- dieerbaar
<b>1 WERFVOORBEREIDING</b>							
1.1. Werfinrichting, stellingen, werfbord, plaatsbeschrijving, ...	GP		=		25 000	25 000	-
<b>2 INVENTARISATIE &amp; DEMONTAGE (GEDEELTELIJK)</b>							
2.1. Registratie t.g.v. (gedeeltelijke) afbraak/demontage	GP		=		5 000	5 000	-
<b>2.2. Afbraakwerken</b>							
Afbraakwerken i.f.v. integrale afbraak (100%) (SCENARIO 1)	FH	100 x	315,00	=	-	-	-
Afbraakwerken i.f.v. gedeeltelijke afbraak (90%) (SCENARIO 2 en 4)							
-> dak, muren, plafond, vloeren, fundering, schrijnwerk	FH	100 x	283,50	=	28 350	-	28 350
-> binnenmuren (ontpleisteren/betegeling)	FH	25 x	108,00	=	2 700	-	2 700
Afbraakwerken i.f.v. behoud (SCENARIO 3)							
-> binnenmuren (ontpleisteren)	FH	25 x	490,00	=	-	-	-
-> vloeren (uitnemen vloertegels)	FH	50 x	315,00	=	-	-	-
-> plafond (uitnemen plafond)	FH	25 x	315,00	=	-	-	-
-> binnen- en buitenschrijnwerk (deuren, schouwen, ...)	GP		=		-	-	-
<b>2.3. Graafwerken</b>							
Graafwerken i.f.v. voorbereiding heraanleg terrein (SCENARIO 1 e	FH	75 x	63,000	=	-	-	-
Graafwerken i.f.v. betonplaat (SCENARIO 3)	FH	75 x	63,000	=	-	-	-
<b>3 HERINRICHTING BOCCA</b>							
<b>3.1. Timmerhout-balkenlagen-dakspanten</b>							
Integrale vernieuwing kapconstructie (SCENARIO 3)	VH	2 250 x	20,000	=	-	-	-
<b>3.2. Dakken</b>							
Integrale vernieuwing bedaking (incl. regenwaterafvoer) (SCENARI	FH	125 x	400,00	=	-	-	-
<b>3.3. Metsel- en voegwerken (SCENARIO 2, 3 en 4)</b>							
Herstellingen i.f.v. gedeeltelijke afbraak	VH	125 x	95,0	=	11 875	11 875	-
Uitmortelen bovenzijde metselwerk	VH	55 x	95,0	=	5 225	5 225	-
Plaatselijke herstellingen i.f.v. behoud gevels (15%) (SCENARIO 3)	VH	250 x	73,50	=	18 375	18 375	-
Plaatselijke herstellingen bij gedeeltelijke afbraak (10%) (SCENARI	VH	250 x	25,20	=	6 300	6 300	-
Hernemen voegwerk							
-> bij gedeeltelijke afbraak	VH	50 x	252,00	=	12 600	12 600	-
-> bij behoud	VH	50 x	735,00	=	-	-	-
Werken (consolidatie) i.f.v. oudste kelderruimte	GP		=		5 000	5 000	-

<b>3.4. Schilderwerken (SCENARIO 2, 3 en 4)</b>								
Buitenschilderwerken i.f.v. gedeeltelijke afbraak (SCENARIO 2 en 4)	VH	75	x	126,00	=	9 450	9 450	-
Binnenschilderwerken i.f.v. gedeeltelijke afbraak (SCENARIO 2 en 4)	VH	55	x	126,00	=	6 930	6 930	-
Buitenschilderwerken i.f.v. behoud (SCENARIO 3)	VH	75	x	490,00	=	-	-	-
<b>3.5. Bevloering</b>								
Nieuwe betonplaat (SCENARIO 3)	FH	350	x	63,000	=	-	-	-
<b>3.6. Afschermingswerken (SCENARIO 3)</b>								
Leveren en plaatsen van afsluitingen t.h.v. gevelopeningen	GP				=	-	-	-
<b>4 OMGEVINGSWERKEN</b>								
<b>4.1. Uitgraven en aanvullingen</b>								
Grondaanvullingen en herstellen terrein (SCENARIO 1 en 2)	FH	315	x	50,00	=	eigen beheer	eigen beheer	eigen beheer
<b>4.2. Omgevingsaanleg als onthaalpoort (SCENARIO 3 en 4)</b>								
Herstellen toegangspad tot Bocca	GP				=	10 000	10 000	-
Waterdoorlatende verharding (binnengebied)	FH	100	x	208,25	=	20 825	20 825	-
Aanleg platform in stiltegebied	FH	150	x	96,00	=	14 400	14 400	-
Vlonderpad	VH	215	x	75,00	=	16 125	16 125	-
<b>4.3. Werken i.f.v. toegankelijkheid (SCENARIO 2)</b>								
	GP				=	-	-	-
<b>5 NIEUWE INGREPEN</b>								
<b>5.1. Funderingen</b>								
i.f.v. gedeeltelijke afbraak (SCENARIO 2)	FH	750	x	8	=	-	-	-
i.f.v. gedeeltelijke afbraak (SCENARIO 4)	FH	750	x	12	=	9 000	-	9 000
<b>5.2. Profielstaal</b>								
i.f.v. gedeeltelijke afbraak (SCENARIO 2)	VH	100	x	337,5	=	-	-	-
i.f.v. gedeeltelijke afbraak (SCENARIO 4)	VH	100	x	675,0	=	67 500	-	67 500
<b>5.3. Houten lamellen (SCENARIO 4)</b>								
	FH	475	x	50,00	=	23 750	-	23 750
<b>5.4. Onthaalpoort naar stiltegebied (SCENARIO 4)</b>								
	GP				=	20 000	-	20 000
<b>Onvoorzienbare werken (5%)</b>						15 920	8 355	7 565
<b>Totaal (excl. BTW en begeleidingskost)</b>						<b>334 325</b>	<b>175 460</b>	<b>158 865</b>
waarvan restauratieve (bouwkundige) ingrepen							111 043	
waarvan maatregelen i.f.v. ontsluiting							64 418	



## 2.4. Deelproject 60: Raming investeringskosten Nissenhut L1 (vertelruimte)

Nissenhut L1 - totale consolidatie/restauratiewerken (exc. BTW)	Eenheids- prijs	Hoeveel- heid	Totaal	Susidieer- baar	Niet subsi- dieerbaar
<b>1 WERFVOORBEREIDING</b>					
1.1. Werfinrichting, stellingen, werfbord, plaatsbeschrijving, ...	GP	=	5 000	5 000	-
1.2. Ruimingswerken	GP	=	1 000	1 000	-
1.3. Schorings/beveiligingswerken	GP	=	2 500	2 500	-
<b>2 INVENTARISATIE &amp; DEMONTAGE</b>					
2.1. Registratie t.g.v. vervallen toestand	GP	=	5 000	5 000	-
2.2. Demontage golfplaten	FH	10 x 165,00 m2 =	1 650	1 650	-
<b>3 MONTAGE &amp; RESTAURATIE</b>					
<b>3.1. Algemene stabiliteit</b>					
Houten balken (kepers, gordingen) (herstellen/vernieuwen/aanvullen)	VH	3 500 x 1,000 m3 =	3 500	3 500	-
Windverbanden	VH	100 x 10,0 m =	1 000	1 000	-
<b>3.2. Dakken en wanden</b>					
Nieuwe beplating (golfplaten)	FH	50 x 165,00 m2 =	8 250	8 250	-
<b>3.4. Buitenschrijnwerk</b>					
Herstellen/vernieuwen buitenschrijnwerk	GP	=	3 000	3 000	-
<b>4 OMGEVINGSWERKEN</b>					
<b>4.1. Binnenbevoering</b>					
Vernieuwen binnenbevoering in betegels (op steunlaag)	FH	75 x 55,00 m2 =	4 125	4 125	-
<b>4.2. Werken i.f.v. toegankelijkheid</b>					
Vlonderpad naar nissenhut	VH	215 x 60,00 m =	12 900	12 900	-
<b>5 NUTSVOORZIENINGEN</b>					
5.1. Elektriciteit	GP	=	2 500	-	2 500
Onvoorzienbare werken (5%)		=	2 521	2 396	125
<b>Totaal Nissenhut L1 (excl. BTW en begeleidingskost)</b>			<b>52 946</b>	<b>50 321</b>	<b>2 625</b>
waarvan restauratieve (bouwkundige) ingrepen				36 776	
waarvan ontsluitingsmaatregelen				13 545	

## 2.5. Detailproject 58: Raming investeringskosten Nissenhut L2 (educatieve ruimte)

Nissenhut L2 - totale consolidatie/restauratiewerken (excl. BTW)	Eenheids- prijs	Hoeveel- heid	Totaal	Susidieer- baar	Niet subsi- dieerbaar
<b>1 WERFVOORBEREIDING</b>					
1.1. Werfinrichting, stellingen, werfbord, plaatsbeschrijving, ...	GP	=	5 000	5 000	-
1.2. Ruimingswerken	GP	=	1 000	1 000	-
1.3. Schorings/beveiligingswerken	GP	=	5 000	5 000	-
<b>2 INVENTARISATIE &amp; DEMONTAGE</b>					
2.1. Registratie t.g.v. vervallen toestand	GP	=	5 000	5 000	-
2.2. Demontage golfplaten	FH	10 x 185,00 m2	= 1 850	1 850	-
<b>3 MONTAGE &amp; RESTAURATIE</b>					
<b>3.1. Algemene stabiliteit</b>					
Houten balken (kepers, gordingen) (herstellen/vernieuwen/aanvullen)	GP	=	15 000	15 000	-
Windverbanden	VH	100 x 20,0 m	= 2 000	2 000	-
<b>3.2. Dakken en wanden</b>					
Nieuwe beplating (golfplaten)	FH	50 x 185,00 m2	= 9 250	9 250	-
<b>3.4. Buitenschrijnwerk</b>					
Herstellen/vernieuwen buitenschrijnwerk	GP	=	7 500	7 500	-
<b>4 OMGEVINGSWERKEN</b>					
<b>4.1. Binnenbevoering</b>					
Binnenbevoering in betonplaten (op steunlaag)	FH	75 x 75,00 m2	= 5 625	5 625	-
Binnenvloering plankenvloer (op steunlaag)	FH	175 x 25,00 m2	= 4 375	4 375	-
<b>4.2. Werken i.f.v. toegankelijkheid</b>					
Vlonderpad naar nissenhut	VH	215 x 20,00 m	= 4 300	4 300	-
<b>5 NUTSVOORZIENINGEN</b>					
5.1. Elektriciteit	GP	=	2 500	-	2 500
<b>Onvoorzienbare werken (5%)</b>		=	3 420	3 295	125
<b>Totaal Nissenhut L2 (excl. BTW en begeleidingskost)</b>			<b>71 820</b>	<b>69 195</b>	<b>2 625</b>
waarvan restauratieve (bouwkundige) ingrepen				64 680	
waarvan ontsluitingsmaatregelen				4 515	

## 2.6. Detailproject 45: Raming investeringskosten Nissenhut L3 (boshut)

Nissenhut L3 - totale consolidatie/restauratiewerken (excl. BTW)	Eenheids- prijs	Hoeveel- heid	Totaal	Susidieer- baar	Niet subsi- dieerbaar
<b>1 WERFVOORBEREIDING</b>					
1.1. Werfinrichting, stellingen, werfbord, plaatsbeschrijving, ...	GP	=	10 000	10 000	-
1.2. Ruimingswerken	GP	=	500	500	-
<b>2 INVENTARISATIE &amp; DEMONTAGE</b>					
2.1. Registratie t.g.v. vervallen toestand	GP	=	5 000	5 000	-
2.2. Demontage golfplaten	FH	5 x 650,00 m2	= 3 250	3 250	-
<b>3 MONTAGE &amp; RESTAURATIE</b>					
<b>3.1. Algemene stabiliteit</b>					
Nazicht en herstel funderingen	GP		2 500	2 500	-
Windverbanden	VH	75 x 50,0 m	= 3 750	3 750	-
<b>3.2. Stalen structuur</b>					
Nazicht en herstellen van bestaande stalen structuur	VH	100 x 50,0 m	= 5 000	5 000	-
Stralen, behandelen en schilderen stalen structuur	VH	25 x 750,0 m	= 18 750	18 750	-
<b>3.3. Dakken en wanden</b>					
Houten balken (kepers, gordingen)	VH	2 500 x 5,000 m3	= 12 500	12 500	-
Nieuwe beplating (golfplaten)	FH	50 x 650,00 m2	= 32 500	32 500	-
<b>3.4. Buitenschrijnwerk</b>					
Herstellen/vernieuwen buitenschrijnwerk	GP		3 000	3 000	-
<b>4 OMGEVINGSWERKEN</b>					
<b>4.1. Binnenbevloering</b>					
Vernieuwen binnenbevloering in betontegels (op steunlaag)	FH	75 x 275,00 m2	= 20 625	20 625	-
<b>4.2. Werken i.f.v. toegankelijkheid</b>					
Vlonderpad naar nissenhut	VH	215 x 50,00 m	= 10 750	10 750	-
<b>5 NUTSVOORZIENINGEN</b>					
5.1. Elektriciteit	GP	=	5 000	-	5 000
Onvoorzienbare werken (5%)		=	6 656	6 406	250
<b>Totaal Nissenhut L3 (excl. BTW en begeleidingskost)</b>			<b>139 781</b>	<b>134 531</b>	<b>5 250</b>
waarvan restauratieve (bouwkundige) ingrepen				123 244	
waarvan ontsluitingsmaatregelen				11 288	

## 2.7. Deelprojecten: 15 en 17: Raming investeringskosten in depots type A en B

Investerings door ANB (excl. BTW)	Da1	Da2	Da3	Da4	Da5	Da6	Da7	Da8	Da9	Da10	Da11	Da12	Da13	Da14	Da15	TOTAAL
<b>Offertes en ramingen ANB dd. 15/08/2018</b>																
Fase 1 sanering barakkenstraat asbest	16 685	16 685	16 685	16 685	16 685	16 685	16 685	14 358	14 358	14 358	14 358	14 358	14 358	14 358	14 358	231 659
Fase 2 consolidatie barakkenstraat	13 643	13 643	13 643	13 643	13 643	13 643	13 643	13 643	13 643	13 643	13 643	13 643	13 643	13 643	13 643	204 643
Consolidatie buiten barakkenstraat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<b>Totaal</b>	<b>30 328</b>	<b>30 328</b>	<b>30 328</b>	<b>30 328</b>	<b>30 328</b>	<b>30 328</b>	<b>30 328</b>	<b>28 001</b>	<b>28 001</b>	<b>28 001</b>	<b>28 001</b>	<b>28 001</b>	<b>28 001</b>	<b>28 001</b>	<b>28 001</b>	<b>436 301</b>

Investerings door ANB (excl. BTW)	Da26	Da27	Da28	Da29	TOTAAL
<b>Offertes en ramingen ANB dd. 15/08/2018</b>					
Fase 1 sanering barakkenstraat asbest	-	-	-	-	-
Fase 2 consolidatie barakkenstraat	-	-	-	-	-
Consolidatie buiten barakkenstraat	42 175	42 175	42 175	42 175	168 699
<b>Totaal</b>	<b>42 175</b>	<b>42 175</b>	<b>42 175</b>	<b>42 175</b>	<b>168 699</b>

Globale investeringen door ANB (excl. BTW)	Db1	Db2	Db3	Db4	Db5	Db6	Db7	Db8	Db9	Db10	TOTAAL
<b>Offertes en ramingen ANB dd. 15/08/2018</b>											
Fase 1 sanering barakkenstraat asbest	12 120	12 120	12 120	12 120	12 120	12 120	12 120	12 120	12 120	-	109 077
Fase 2 consolidatie barakkenstraat	13 643	13 643	13 643	13 643	13 643	13 643	13 643	13 643	13 643	-	122 786
Consolidatie barakken buiten barakkenstraat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26 575	26 575
<b>Totaal</b>	<b>25 762</b>	<b>25 762</b>	<b>25 762</b>	<b>25 762</b>	<b>25 762</b>	<b>25 762</b>	<b>25 762</b>	<b>25 762</b>	<b>25 762</b>	<b>26 575</b>	<b>258 437</b>

## 2.8. Raming investeringskosten buitenaanleg

Raming buitenruimte (excl. BTW en begeleidingskosten)	Hoeveelheid	EP	Totaal
<b>Deelproject 23: Onthaalplein</b>			<b>257 375</b>
verharding in beton	m <sup>2</sup> 2 150	95	204 250
groenaanleg	m <sup>2</sup> 1 600	25	40 000
afsluiting	lm 175	75	13 125
meubilair (banken, fietsenstalling, paardenstaplaats ...)	TP 1	-	-
<b>Deelproject 41: Houten uitkijkpunt barakkenstraat</b>			<b>11 300</b>
trappen	st 2	3 500	7 000
platform	m <sup>2</sup> 10	250	2 500
leuning	lm 12	150	1 800
<b>Deelproject 43: Houten oversteek barakkenstraat</b>			<b>15 250</b>
trappen	st 2	3 500	7 000
platform	m <sup>2</sup> 15	250	3 750
leuning	lm 30	150	4 500
<b>Deelproject 28: Heraanleg atletiekpiste</b>			<b>114 238</b>
afbraak looppiste	m <sup>2</sup> 1 435	7	9 328
afbraak betonvlak	m <sup>2</sup> 600	20	12 000
afbraak parking	m <sup>2</sup> 5 660	9	48 110
afdekken met teelaarde	m <sup>2</sup> 6 260	5	31 300
grondweren wadi	m <sup>2</sup> 2 250	6	13 500
<b>Deelprojecten 51, 54 en 61 (1/3 investeringsbedrag): Aanleg randpad doorheen Kamp Vloethemveld</b>			<b>228 000</b>
enkel randstrook wandelroute	m <sup>2</sup> 2 400	95	228 000
<b>Deelproject 53: Heraanleg historische kasseiweg</b>			<b>182 000</b>
heraanleg van bestaande kasseien (excl. riolering)	m <sup>2</sup> 2 275	80	182 000
<b>Deelproject 31: Mountainbike parcours</b>			<b>103 306</b>
	Gemeente Jabbeke	30%	30 992
	VLM	70%	72 314
<b>Deelproject 32: Heraanleg Vloethemveldzate (indicatieve raming)</b>			<b>204 750</b>
heraanleg (excl. riolering)	m <sup>2</sup> 3 413	60	204 750
<b>Totaal buitenruimte (excl. BTW en begeleidingskosten)</b>			<b>911 468</b>

Raming parkings (excl. BTW)	Totaal
<b>Deelproject 4: Parking POV (bestaande raming)</b>	<b>456 040</b>
	ANB 123 967
	Prov. West-Vlaanderen 267 611
	Gemeente Zedelgem 41 322
	VLM 23 140
<b>Deelproject 25: Parking Os en Ezel</b>	<b>46 793</b>
	Gemeente Jabbeke 18 997
	VLM 27 797
<b>Totaal parkings (excl. BTW en incl. begeleidingskosten)</b>	<b>502 834</b>

## 2.9. Ramingen inrichting publieke openstelling

Raming onthaalplan (excl. BTW)	Aantal	Eenheidsprijs	Totaal	
<b>Deelproject 1: Basis ontwerp project Vloethemveld: "look and feel" en "lay-out": gebiedsidentiteit</b>			<b>8 000</b>	
Grafische huisstijl	1	4 000	4 000	
Vormelijke huisstijl en materialisatie	1	4 000	4 000	
<b>Deelprojecten 5, 24 en 27: Realisatie van de basisinrichting van de twee onthaalpoorten en het onthaalplein</b>			<b>18 150</b>	
<b>Detail verdeling</b>	<b>POV</b>	<b>Os en Ezel</b>	<b>Onthaalplein</b>	<b>TOTAAL</b>
<b>Deelprojecten</b>	<b>5</b>	<b>27</b>	<b>24</b>	
Baken onthaalpoort: Os & Ezel, POV	3 000	3 000		6 000
Infodrager onthaalpoort: Os&Ezel, POV	750	750		1 500
Infodrager onthaalplein met waterdichte folderverdeler			2 000	2 000
Signalisatie onthaalplein			2 250	2 250
Vormelijke uitwerking: voorontwerp, ontwerp, definitief ontwerp	400	400	800	1 600
Inhoudelijke uitwerking: beeldredactie, tekstredactie, copywriting, grafische vormgeving, vertalingen	400	400	3 200	4 000
Projectopvolging	267	267	267	800
	<b>4 817</b>	<b>4 817</b>	<b>8 517</b>	<b>18 150</b>
<b>Deelproject 8: Realisatie van de welkomstborden aan ingangen Vloethemdomein</b>				<b>3 800</b>
Grenspalen		10	300	3 000
Vormelijke, inhoudelijke uitwerking en projectopvolging		1	800	800
<b>Deelproject 9: Inrichten van de trajecten van de onthaalpoorten naar het onthaalplein</b>				<b>20 600</b>
Signalisatie domein Vloethemveld		10	750	7 500
Geïntegreerd infobord uitkijktoren reservaat		1	750	750
Geïntegreerd infobord uitkijkpunt corridor		1	750	750
Infodrager geboortebos en -dreven		2	1 000	2 000
Infodrager speelbos, smulboomgaard, Kom-op-tegen-kanker-bos		3	1 000	3 000
Infodrager hoeves		1	1 000	1 000
Vormelijke uitwerking: voorontwerp, ontwerp, definitief ontwerp		2	800	1 600
Inhoudelijke uitwerking: beeldredactie, tekstredactie, copywriting, grafische vormgeving, vertalingen		4	800	3 200
Projectopvolging		1	800	800

Raming onthaalplan (excl. BTW)	Aantal	Eenheidsprijs	Totaal
<b>Deelproject 10: Praktisch inrichten van het onthaalgebouw Blok B (meubilair optie 2)</b>			<b>65 100</b>
Infodragers in onthaalgebouw	2	1 000	2 000
Folderrek en verdeler wandelgids	1	1 200	1 200
Posterwand voor affiches	1	800	800
Grote opbergkast met wandvullende foto en teasers	1	25 000	25 000
Overzichtskaarten digitaal: touchscreen	1	12 000	12 000
Sokkel voor bestaande maquette van het kamp	1	500	500
Meubliair optie 1: recuperatiemateriaal	1	1 000	1 000
Meubliair optie 2: 16 modulaire zitbanken en 8 modulaire tafels lengte 250cm (64 pers)	1	9 500	9 500
Meubliair optie 3: 15 vierkante tafels en 60 stapelbare stoelen (60 pers)	1	4 500	4 500
Backoffice (1 bureau, bureaustoel, kast en dergelijke)	1	500	500
Vormelijke uitwerking: voorontwerp, ontwerp, definitief ontwerp	4	800	3 200
Inhoudelijke uitwerking: beeldredactie, tekstredactie, copywriting, grafische vormgeving, vertalingen	10	800	8 000
Projectopvolging	3	800	2 400
<b>Deelproject 29: Vormelijke en inhoudelijke uitwerking van inrichting zone atletiekpiste (natuurleerpad)</b>			<b>15 300</b>
Infodragers natuurleerpad voormalige atletiekpiste: met doe-elementen	6	1 750	10 500
Vormelijke uitwerking: voorontwerp, ontwerp, definitief ontwerp	2	800	1 600
Inhoudelijke uitwerking: beeldredactie, tekstredactie, copywriting, grafische vormgeving, vertalingen	3	800	2 400
Projectopvolging	1	800	800
<b>Deelproject 11: Opmaak van communicatie: website en algemene folders</b>			<b>30 800</b>
Website	1	15 000	15 000
Folders: forfait voor eenmalige digitale druk	1	3 000	3 000
Vormelijke uitwerking: voorontwerp, ontwerp, definitief ontwerp	4	800	3 200
Inhoudelijke uitwerking: beeldredactie, tekstredactie, copywriting, grafische vormgeving, vertalingen	10	800	8 000
Projectopvolging	2	800	1 600
<b>Deelproject 19: Vormelijke en inhoudelijke uitwerking van een educatief pakket (kaart, aanduiding route, spelletjes en weetjes) (excl. btw)</b>			<b>6 000</b>
Educatief pakket: forfait voor eenmalige digitale druk	1	1 200	1 200
Inhoudelijke uitwerking: beeldredactie, tekstredactie, copywriting, grafische vormgeving, vertalingen	5	800	4 000
Projectopvolging	1	800	800

Raming onthaalplan (excl. BTW)	Aantal	Eenheidsprijs	Totaal
<b>Deelproject 13: Vormelijke en inhoudelijke uitwerking film</b>			<b>50 300</b>
Introductiefilm Vloethemveld: bestaande film uitbreiden + multimedia hardware (in klimaatkast)	1	40 000	40 000
Zitmeubilair	1	1 500	1 500
Inhoudelijke uitwerking: beeldredactie, tekstredactie, copywriting, vertalingen	9	800	7 200
Projectopvolging	2	800	1 600
<b>Deelproject 36: Uitwerken en inrichten van de hondenkennel naar een escape room</b>			<b>19 300</b>
Inrichting forfait	1	6 000	6 000
Infodrager hondenkennel	1	1 000	1 000
Wandvullende print hondenkennel op valse wand met verlichting	1	3 500	3 500
Vormelijke uitwerking: voorontwerp, ontwerp, definitief ontwerp	4	800	3 200
Inhoudelijke uitwerking: beeldredactie, tekstredactie, copywriting, grafische vormgeving, vertalingen	5	800	4 000
Projectopvolging	2	800	1 600
<b>Deelproject 22: Uitwerken en realiseren van 3 thematische wandelingen met wandelgids</b>			<b>8 400</b>
Druk wandelgids rond het domein (kennismaking alle aspecten): digitale druk per 1000 exemplaren 4 taalversies	1	1 200	1 200
Druk wandelgids in natuur- en erfgoed site: digitale druk per 1000 exemplaren 4 taalversies	1	1 200	1 200
Druk wandelgids boswandeling en hoevelandschap: digitale druk per 1000 exemplaren 4 taalversies	1	1 200	1 200
Vormelijke uitwerking: voorontwerp, ontwerp, definitief ontwerp	2	800	1 600
Inhoudelijke uitwerking: beeldredactie, tekstredactie, copywriting, grafische vormgeving, vertalingen	3	800	2 400
Projectopvolging	1	800	800
<b>Deelproject 24: Vormelijke en inhoudelijke uitwerking + realisatie van inrichting onthaalplein en Vloethemveldzate</b>			<b>23 200</b>
Infodrager kunstwerken onder luifel	1	1 000	1 000
Afstandshouders kunstwerken	1	1 000	1 000
Verdeelautomaat jetons en tourniquets toegangscontrole	1	5 000	5 000
banken, fietsrekken, paardenstandplaats onthaalplein	1	15 000	15 000
Vormelijke, inhoudelijke uitwerking en projectopvolging	1	1 200	1 200
<b>Deelproject 25: Evocatie trein Vloethemveldzate</b>			<b>41 600</b>
Evocatie treinwagon (wagon en treinbils): forfait	1	41 600	41 600
<b>Deelproject 42: Vormelijke en inhoudelijke uitwerking + realisatie uitkijkpunt barakkenstraat</b>			<b>1 550</b>
Geïntegreerd infobord uitkijkplatform barakkenstraat	1	750	750
Vormelijke, inhoudelijke uitwerking en projectopvolging	1	800	800



Raming onthaalplan (excl. BTW)	Aantal	Eenheidsprijs	Totaal
<b>Deelproject 44: Vormelijke en inhoudelijke uitwerking + realisatie doorsteek</b>			<b>1 550</b>
Geïntegreerd infobord uitkijkplatform barakkenstraat	1	750	750
Vormelijke, inhoudelijke uitwerking en projectopvolging	1	800	800
<b>Deelproject 38: Vormelijke en inhoudelijke uitwerking + realisatie van wachtlokaal tot heidehut</b>			<b>4 800</b>
Infodrager heidehut	1	1 000	1 000
Wandvullende print wachter op valse wand met verlichting op zonne-energie	1	3 000	3 000
Vormelijke, inhoudelijke uitwerking en projectopvolging	1	800	800
<b>Deelproject 40: Vormelijke en inhoudelijke uitwerking + realisatie van foto wall's in barakken + technische instalatie</b>			<b>27 600</b>
Infodrager munitiedepot en POW	2	1 000	2 000
Wandvullende print munitiedepot en POW op valse wand met verlichting op zonne-energie	2	12 000	24 000
Vormelijke, inhoudelijke uitwerking en projectopvolging	2	800	1 600
<b>Deelproject 46: Inrichting van educatieve boshut - Nissenhut L3</b>			<b>5 600</b>
Zitmeubilair	1	500	500
Educatief materiaal: kisten, schrijfbord/magneetbord, infobord, ...	1	3 500	3 500
Educatief pakket	1	800	800
Vormelijke, inhoudelijke uitwerking en projectopvolging	1	800	800
<b>Deelproject 50: Vormelijke en inhoudelijke uitwerking inrichting Bocca - onthaalpoort natuurzone</b>			<b>10 400</b>
Infodrager Bocca: aan de weg naar de Bocca	1	1 000	1 000
Infodrager Bocca: aan de toegangsdeur naar de rustzone: startpunt gids	1	1 000	1 000
Infodrager in Bocca: over geschiedenis Bocca	1	1 000	1 000
Infodragers in Bocca over rustzone: natuurbeheer, erfgoed, grondplan	3	1 000	3 000
Zitbank Bocca	2	1 000	2 000
Vormelijke, inhoudelijke uitwerking en projectopvolging	3	800	2 400
<b>Deelproject 16: Vormelijke en inhoudelijke uitwerking positionering kunstwerken in barakken</b>			<b>6 600</b>
Infodrager kunstwerken	1	1 000	1 000
Afstandshouders tekeningen in en op barakken	2	500	1 000
Nodige sokkels en steunen stenen kunstwerken in barakken	3	1 000	3 000
Vormelijke, inhoudelijke uitwerking en projectopvolging	2	800	1 600

Raming onthaalplan (excl. BTW)	Aantal	Eenheidsprijs	Totaal
<b>Deelproject 48: Vormelijke en inhoudelijke uitwerking + realisatie belevingscentrum in groene barak 1</b>			<b>148 000</b>
Inrichting belevingscentrum forfait	1	120 000	120 000
Vormelijke uitwerking: voorontwerp, ontwerp, definitief ontwerp	10	800	8 000
Inhoudelijke uitwerking: beeldredactie, tekstredactie, copywriting, grafische vormgeving, vertalingen	20	800	16 000
Projectopvolging	5	800	4 000
<b>Deelprojecten 52, 55 en 62 (telkens 1/3 investering): Vormelijke en inhoudelijke + realisatie uitwerking paden</b>			<b>19 000</b>
Markeringen op paden: aandachtspunten, info pijlen, depotnummers, visualisatie aftakkingen	1	15 000	15 000
Vormelijke, inhoudelijke uitwerking en projectopvolging	5	800	4 000
<b>Deelproject 57: Vormelijke en inhoudelijke uitwerking + realisatie tijdelijke tentoonstelling en educatieve ruimte in groene barak 2</b>			<b>74 100</b>
Tijdelijke expo over actuele thema's: verplaatsbaar	1	50 000	50 000
Tools en meubilair voor educatie	1	2 500	2 500
Vormelijke uitwerking: voorontwerp, ontwerp, definitief ontwerp	8	800	6 400
Inhoudelijke uitwerking: beeldredactie, tekstredactie, copywriting, grafische vormgeving, vertalingen	15	800	12 000
Projectopvolging	4	800	3 200
<b>Deelproject 59: Vormelijke en inhoudelijke uitwerking + realisatie educatieve ruimte - nissenhut L2</b>			<b>5 100</b>
Infodrager nissenhutten	1	1 000	1 000
Tools en meubilair voor educatie	1	2 500	2 500
Vormelijke, inhoudelijke uitwerking en projectopvolging	2	800	1 600
<b>Deelproject 30: Vormelijke en inhoudelijke uitwerking imitatiepad</b>			<b>17 300</b>
Infodrager imitatiepad wandelverbinding met Os&Ezel	10	1 250	12 500
Vormelijke uitwerking: voorontwerp, ontwerp, definitief ontwerp	1	800	800
Inhoudelijke uitwerking: beeldredactie, tekstredactie, copywriting, grafische vormgeving, vertalingen	4	800	3 200
Projectopvolging	1	800	800
<b>Deelproject 32: Vormelijke en inhoudelijke uitwerking mountainbikeparcours</b>			<b>1 800</b>
Infodrager mountainbikeparcours	1	1 000	1 000
Vormelijke, inhoudelijke uitwerking en projectopvolging	1	800	800

## 2.10. Forfaitaire ramingen herstel kunstwerken, muurschilderingen en wachtlokalen

Raming forfaitaire investeringen infrastructuur (excl. BTW)	Aantal	Eenheids	Totaal
<b>Deelprojecten 14: Restauratie kunstwerken aan Bocca (raming op basis van offerte voor relief Sint-Joris)</b>			<b>48 000</b>
Haut-reliëf dorpsgezicht	1	18 000	18 000
gefragmenteerde muur liggend in het veld	1	12 000	12 000
Haut-reliëf berglandschap	1	18 000	18 000
<b>Deelproject 18: Restauartie van muurschilderingen op depots (ramingen op basis van info KIK)</b>			<b>71 000</b>
5 wandschilderingen in munitiegebouw 3210 (Da16)	1	35 000	35 000
Toogscène op munitiegebouw 3158 (Da3)	1	12 000	12 000
Gouacheschildering met zicht op kerk	1	12 000	12 000
Gouacheschildering met landschap	1	12 000	12 000
<b>Deelprojecten 35, 37 en 39: Herstellen van wachtlokalen (globale ramingen op basis van type wachtlokaal)</b>			<b>65 000</b>
<b><u>Type B: beton</u></b>			
Deelproject 39: betonnen wachtlokaal	1	5 000	5 000
<b><u>Type C: baksteen groot</u></b>			
Deelproject 35: Wc5 - baksteen wachtlokaal	1	25 000	25 000
Deelproject 37: Heidehut - baksteen wachtlokaal	1	25 000	25 000
<b><u>Type D: hout</u></b>			
Deelproject 39: houten wachtlokaal	1	10 000	10 000

### 17.3 Bijlage 3: Detail exploitatiekosten Kamp Vloethemveld



### 3.1. Basisgegevens

Exploitatieplan Vloethemveld	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040
<b>Basisgegevens</b>																					
Aantal bezoekers	2500	4000	7500	9000	11000	14000	15000	15000	14000	14000	15000	15000	14000	14000	13000	14000	14000	15000	15000	14000	14000
Aantal gidsbeurten	30	40	40	50	60	70	80	100	90	90	100	100	90	90	80	90	90	100	100	90	90
Kost gidsbeurt	€ 60,00	€ 60,00	€ 60,00	€ 60,00	€ 70,00	€ 70,00	€ 70,00	€ 70,00	€ 70,00	€ 80,00	€ 80,00	€ 80,00	€ 80,00	€ 80,00	€ 90,00	€ 90,00	€ 90,00	€ 90,00	€ 90,00	€ 90,00	€ 90,00
Verkoopprijs gidsbeurt (+20% admin kost)	€ 72,00	€ 72,00	€ 72,00	€ 72,00	€ 84,00	€ 84,00	€ 84,00	€ 84,00	€ 84,00	€ 96,00	€ 96,00	€ 96,00	€ 96,00	€ 96,00	€ 108,00	€ 108,00	€ 108,00	€ 108,00	€ 108,00	€ 108,00	€ 108,00
Aantal verkochte wandelgidsen	250	250	250	250	450	500	750	750	600	600	750	750	600	600	500	600	600	750	750	600	600
Verkoopprijs wandelgids	€ 2,50	€ 2,50	€ 2,50	€ 2,50	€ 2,50	€ 2,50	€ 2,50	€ 2,50	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,50	€ 3,50	€ 3,50	€ 3,50	€ 3,50
Druk nieuwe wandelgidsen (in #)					2500						3500						3500				
Drankverkoop - gemiddeld p.p.	€ 1,60	€ 1,60	€ 1,60	€ 1,60	€ 1,60	€ 1,80	€ 1,80	€ 1,80	€ 1,80	€ 1,80	€ 2,00	€ 2,00	€ 2,00	€ 2,00	€ 2,00	€ 2,25	€ 2,25	€ 2,25	€ 2,25	€ 2,25	€ 2,25
Aantal evenementen	5	5	7	7	10	10	12	15	15	12	12	12	14	15	15	14	13	12	13	14	15
Vrijwilligersvergoeding	€ 15,00	€ 15,00	€ 15,00	€ 15,00	€ 17,00	€ 17,00	€ 17,00	€ 17,00	€ 17,00	€ 19,00	€ 19,00	€ 19,00	€ 19,00	€ 19,00	€ 21,00	€ 21,00	€ 21,00	€ 21,00	€ 21,00	€ 21,00	€ 21,00

### 3.2. Jaarlijkse onderhoudspercentages infrastructuur

infrastructuur - gebouwen		investering	%
	depots	€ 738 632	0,50%
	wachtlokalen	€ 78 650	0,50%
	nissenhutten		
	L1	€ 64 065	0,75%
	L2	€ 86 902	1,50%
	L3	€ 169 135	0,75%
	Onthaalgebouw en hondenkennel	€ 463 000	0,75%
	Groene barak 1	€ 159 014	1,50%
	Groene barak 2	€ 159 014	1,50%
	Bocca	€ 404 534	0,75%
	Luifel	€ 91 021	0,50%
		<b>€ 2 413 967</b>	
infrastructuur - kunstwerken		investering	%
	Kunstwerken	€ 160 775	0,75%
		<b>€ 160 775</b>	
Infrastructuur - landschap		investering	%
	onthaalplein	€ 257 375	0,50%
	paden	€ 228 000	0,50%
		<b>€ 485 375</b>	

### 3.3. Jaarlijkse onderhoudskosten infrastructuur

Exploitatieplan Vloethemveld	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040
<b>A. Onderhoudskosten Infrastructuur</b>																					
<b>infrastructuur - gebouwen</b>																					
depots			€ 3 693	€ 3 693	€ 3 693	€ 3 693	€ 3 693	€ 3 693	€ 3 693	€ 3 693	€ 3 693	€ 3 693	€ 3 693	€ 3 693	€ 3 693	€ 3 693	€ 3 693	€ 3 693	€ 3 693	€ 3 693	€ 3 693
wachtlokalen			€ 393	€ 393	€ 393	€ 393	€ 393	€ 393	€ 393	€ 393	€ 393	€ 393	€ 393	€ 393	€ 393	€ 393	€ 393	€ 393	€ 393	€ 393	€ 393
nissenhutten										€ 480	€ 480	€ 480	€ 480	€ 480	€ 480	€ 480	€ 480	€ 480	€ 480	€ 480	
					€ 1 269	€ 1 269	€ 1 269	€ 1 269	€ 1 269	€ 1 269	€ 1 269	€ 1 269	€ 1 269	€ 1 269	€ 1 269	€ 1 269	€ 1 269	€ 1 269	€ 1 269	€ 1 269	€ 1 269
Onthaalgebouw en hondenkennel	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473	€ 3 473
Groene barak 1						€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385
Groene barak 2								€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385	€ 2 385
Bocca							€ 3 034	€ 3 034	€ 3 034	€ 3 034	€ 3 034	€ 3 034	€ 3 034	€ 3 034	€ 3 034	€ 3 034	€ 3 034	€ 3 034	€ 3 034	€ 3 034	€ 3 034
Luifel	€ 455	€ 455	€ 455	€ 455	€ 455	€ 455	€ 455	€ 455	€ 455	€ 455	€ 455	€ 455	€ 455	€ 455	€ 455	€ 455	€ 455	€ 455	€ 455	€ 455	€ 455
<b>Totaal</b>	<b>€ 3 928</b>	<b>€ 3 928</b>	<b>€ 8 014</b>	<b>€ 8 014</b>	<b>€ 9 283</b>	<b>€ 11 668</b>	<b>€ 14 702</b>	<b>€ 17 087</b>	<b>€ 18 390</b>	<b>€ 18 871</b>	<b>€ 18 871</b>	<b>€ 18 871</b>	<b>€ 18 871</b>	<b>€ 18 871</b>	<b>€ 18 871</b>	<b>€ 18 871</b>	<b>€ 18 871</b>	<b>€ 18 871</b>	<b>€ 18 871</b>	<b>€ 18 871</b>	<b>€ 18 871</b>
<b>infrastructuur - kunstwerken</b>																					
Kunstwerken	€ 0	€ 0	€ 1 206	€ 1 206	€ 1 206	€ 1 206	€ 1 206	€ 1 206	€ 1 206	€ 1 206	€ 1 206	€ 1 206	€ 1 206	€ 1 206	€ 1 206	€ 1 206	€ 1 206	€ 1 206	€ 1 206	€ 1 206	€ 1 206
<b>Totaal</b>	<b>€ 0</b>	<b>€ 0</b>	<b>€ 1 206</b>	<b>€ 1 206</b>	<b>€ 1 206</b>	<b>€ 1 206</b>	<b>€ 1 206</b>	<b>€ 1 206</b>	<b>€ 1 206</b>	<b>€ 1 206</b>	<b>€ 1 206</b>	<b>€ 1 206</b>	<b>€ 1 206</b>	<b>€ 1 206</b>	<b>€ 1 206</b>	<b>€ 1 206</b>	<b>€ 1 206</b>	<b>€ 1 206</b>	<b>€ 1 206</b>	<b>€ 1 206</b>	<b>€ 1 206</b>
<b>Infrastructuur - landschap</b>																					
onthaalplein			€ 1 287	€ 1 287	€ 1 287	€ 1 287	€ 1 287	€ 1 287	€ 1 287	€ 1 287	€ 1 287	€ 1 287	€ 1 287	€ 1 287	€ 1 287	€ 1 287	€ 1 287	€ 1 287	€ 1 287	€ 1 287	€ 1 287
paden										€ 1 140	€ 1 140	€ 1 140	€ 1 140	€ 1 140	€ 1 140	€ 1 140	€ 1 140	€ 1 140	€ 1 140	€ 1 140	€ 1 140
<b>Totaal</b>	<b>€ 0</b>	<b>€ 0</b>	<b>€ 1 287</b>	<b>€ 1 287</b>	<b>€ 1 287</b>	<b>€ 1 287</b>	<b>€ 1 287</b>	<b>€ 1 287</b>	<b>€ 1 287</b>	<b>€ 2 427</b>	<b>€ 2 427</b>	<b>€ 2 427</b>	<b>€ 2 427</b>	<b>€ 2 427</b>	<b>€ 2 427</b>	<b>€ 2 427</b>	<b>€ 2 427</b>	<b>€ 2 427</b>	<b>€ 2 427</b>	<b>€ 2 427</b>	<b>€ 2 427</b>
<b>Totale kosten infrastructuur</b>	<b>€ 3 928</b>	<b>€ 3 928</b>	<b>€ 10 507</b>	<b>€ 10 507</b>	<b>€ 11 775</b>	<b>€ 14 160</b>	<b>€ 17 194</b>	<b>€ 19 580</b>	<b>€ 20 883</b>	<b>€ 21 364</b>	<b>€ 22 504</b>	<b>€ 22 504</b>	<b>€ 22 504</b>	<b>€ 22 504</b>	<b>€ 22 504</b>	<b>€ 22 504</b>	<b>€ 22 504</b>	<b>€ 22 504</b>	<b>€ 22 504</b>	<b>€ 22 504</b>	<b>€ 22 504</b>



### 3.4. Jaarlijkse onderhoudspercentages inrichting

Type inrichting	investering	%
onthaalgebouw	€ 78 771	2,50%
belevingscentrum	€ 179 080	7,50%
tijdelijke expo's	€ 89 661	2,00%
diverse inrichtingen en opstellingen	€ 140 624	2,00%
	<b>€ 488 136</b>	

### 3.5. Kosten onderhoud inrichting, medewerkers, openstelling, verbruiksgoederen & algemene werking

Exploitatieplan Vloethemveld	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040
<b>B. Onderhoudskosten Inrichting</b>																					
onthaalgebouw	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969	€ 1.969
belevingscentrum	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431	€ 13.431
tijdelijke expo's	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793	€ 1.793
diverse inrichtingen en opstellingen				€ 2.812	€ 2.812	€ 2.812	€ 2.812	€ 2.812	€ 2.812	€ 2.812	€ 2.812	€ 2.812	€ 2.812	€ 2.812	€ 2.812	€ 2.812	€ 2.812	€ 2.812	€ 2.812	€ 2.812	€ 2.812
<b>Totale kosten inrichting</b>	<b>€ 17.193</b>	<b>€ 17.193</b>	<b>€ 17.193</b>	<b>€ 20.006</b>	<b>€ 20.006</b>	<b>€ 20.006</b>	<b>€ 20.006</b>	<b>€ 20.006</b>	<b>€ 20.006</b>	<b>€ 20.006</b>	<b>€ 20.006</b>	<b>€ 20.006</b>	<b>€ 20.006</b>	<b>€ 20.006</b>	<b>€ 20.006</b>	<b>€ 20.006</b>	<b>€ 20.006</b>	<b>€ 20.006</b>	<b>€ 20.006</b>	<b>€ 20.006</b>	<b>€ 20.006</b>
<b>C. Kost medewerkers</b>																					
Coördinator	€ 60.000	€ 61.200	€ 62.424	€ 63.672	€ 64.946	€ 66.245	€ 67.570	€ 68.921	€ 70.300	€ 71.706	€ 73.140	€ 74.602	€ 76.095	€ 77.616	€ 79.169	€ 80.752	€ 82.367	€ 84.014	€ 85.695	€ 87.409	€ 89.157
werkingskosten	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.020	€ 1.020	€ 1.020	€ 1.020	€ 1.020	€ 1.040	€ 1.040	€ 1.040	€ 1.040	€ 1.040	€ 1.061	€ 1.061	€ 1.061	€ 1.061	€ 1.061	€ 1.061
	<b>€ 61.000</b>	<b>€ 62.200</b>	<b>€ 63.424</b>	<b>€ 64.672</b>	<b>€ 65.946</b>	<b>€ 67.265</b>	<b>€ 68.590</b>	<b>€ 69.941</b>	<b>€ 71.320</b>	<b>€ 72.726</b>	<b>€ 74.180</b>	<b>€ 75.643</b>	<b>€ 77.135</b>	<b>€ 78.657</b>	<b>€ 80.209</b>	<b>€ 81.813</b>	<b>€ 83.428</b>	<b>€ 85.076</b>	<b>€ 86.756</b>	<b>€ 88.470</b>	<b>€ 90.218</b>
Vrijwilligerswerking																					
Openstellingsdagen	€ 3.060	€ 3.060	€ 3.060	€ 3.060	€ 3.468	€ 3.468	€ 3.468	€ 3.468	€ 3.468	€ 3.876	€ 3.876	€ 3.876	€ 3.876	€ 3.876	€ 4.284	€ 4.284	€ 4.284	€ 4.284	€ 4.284	€ 4.284	€ 4.284
Evenementen	€ 375	€ 375	€ 525	€ 525	€ 850	€ 850	€ 1.020	€ 1.275	€ 1.275	€ 1.140	€ 1.140	€ 1.140	€ 1.330	€ 1.425	€ 1.575	€ 1.470	€ 1.365	€ 1.260	€ 1.365	€ 1.470	€ 1.575
	<b>€ 3.435</b>	<b>€ 3.435</b>	<b>€ 3.585</b>	<b>€ 3.585</b>	<b>€ 4.318</b>	<b>€ 4.318</b>	<b>€ 4.488</b>	<b>€ 4.743</b>	<b>€ 4.743</b>	<b>€ 5.016</b>	<b>€ 5.016</b>	<b>€ 5.016</b>	<b>€ 5.206</b>	<b>€ 5.301</b>	<b>€ 5.859</b>	<b>€ 5.754</b>	<b>€ 5.649</b>	<b>€ 5.544</b>	<b>€ 5.649</b>	<b>€ 5.754</b>	<b>€ 5.859</b>
<b>Totale kosten medewerkers</b>	<b>€ 64.435</b>	<b>€ 65.635</b>	<b>€ 67.009</b>	<b>€ 68.257</b>	<b>€ 70.264</b>	<b>€ 71.583</b>	<b>€ 73.078</b>	<b>€ 74.684</b>	<b>€ 76.063</b>	<b>€ 77.742</b>	<b>€ 79.196</b>	<b>€ 80.659</b>	<b>€ 82.341</b>	<b>€ 83.958</b>	<b>€ 86.068</b>	<b>€ 87.567</b>	<b>€ 89.077</b>	<b>€ 90.620</b>	<b>€ 92.405</b>	<b>€ 94.224</b>	<b>€ 96.077</b>
<b>D. Publieke openstellingskosten</b>																					
Opmaak en druk wandelbrochures					€ 3.125						€ 5.250						€ 6.125				
Werkning voor evenementen	€ 2.500	€ 2.500	€ 3.500	€ 3.500	€ 5.000	€ 5.000	€ 6.000	€ 7.500	€ 7.500	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 7.000	€ 7.500	€ 7.500	€ 7.000	€ 6.500	€ 6.000	€ 6.500	€ 7.000	€ 7.500
Kosten gidsbeurten	€ 1.800	€ 2.400	€ 2.400	€ 3.000	€ 4.200	€ 4.900	€ 5.600	€ 7.000	€ 6.300	€ 7.200	€ 8.000	€ 8.000	€ 7.200	€ 7.200	€ 7.200	€ 8.100	€ 8.100	€ 9.000	€ 9.000	€ 8.100	€ 8.100
<b>Totale kosten openstelling</b>	<b>€ 4.300</b>	<b>€ 4.900</b>	<b>€ 5.900</b>	<b>€ 6.500</b>	<b>€ 12.325</b>	<b>€ 9.900</b>	<b>€ 11.600</b>	<b>€ 14.500</b>	<b>€ 13.800</b>	<b>€ 13.200</b>	<b>€ 19.250</b>	<b>€ 14.000</b>	<b>€ 14.200</b>	<b>€ 14.700</b>	<b>€ 14.700</b>	<b>€ 15.100</b>	<b>€ 20.725</b>	<b>€ 15.000</b>	<b>€ 15.500</b>	<b>€ 15.100</b>	<b>€ 15.600</b>
<b>E. Kosten aankoop verbruiksgoederen</b>																					
Aankoop drank	€ 990	€ 1.584	€ 2.970	€ 3.564	€ 4.356	€ 6.237	€ 6.683	€ 6.683	€ 6.237	€ 6.237	€ 7.425	€ 7.425	€ 6.930	€ 6.930	€ 6.435	€ 7.796	€ 7.796	€ 8.353	€ 8.353	€ 7.796	€ 7.796
<b>Totale kosten verbruiksgoederen</b>	<b>€ 990</b>	<b>€ 1.584</b>	<b>€ 2.970</b>	<b>€ 3.564</b>	<b>€ 4.356</b>	<b>€ 6.237</b>	<b>€ 6.683</b>	<b>€ 6.683</b>	<b>€ 6.237</b>	<b>€ 6.237</b>	<b>€ 7.425</b>	<b>€ 7.425</b>	<b>€ 6.930</b>	<b>€ 6.930</b>	<b>€ 6.435</b>	<b>€ 7.796</b>	<b>€ 7.796</b>	<b>€ 8.353</b>	<b>€ 8.353</b>	<b>€ 7.796</b>	<b>€ 7.796</b>
<b>F. Werkingskosten</b>																					
Algemene werkingskosten	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.530	€ 1.530	€ 1.530	€ 1.530	€ 1.530	€ 1.561	€ 1.561	€ 1.561	€ 1.561	€ 1.561	€ 1.592	€ 1.592	€ 1.592	€ 1.592	€ 1.592	€ 1.592
Marketing en communicatie	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.020	€ 1.020	€ 1.020	€ 1.020	€ 1.020	€ 1.040	€ 1.040	€ 1.040	€ 1.040	€ 1.040	€ 1.061	€ 1.061	€ 1.061	€ 1.061	€ 1.061	€ 1.061
Verbruik WGE + ICT	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500
Verzekering	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500
<b>Totale kosten werking</b>	<b>€ 5.500</b>	<b>€ 5.500</b>	<b>€ 5.500</b>	<b>€ 5.500</b>	<b>€ 5.500</b>	<b>€ 5.550</b>	<b>€ 5.550</b>	<b>€ 5.550</b>	<b>€ 5.550</b>	<b>€ 5.550</b>	<b>€ 5.601</b>	<b>€ 5.601</b>	<b>€ 5.601</b>	<b>€ 5.601</b>	<b>€ 5.601</b>	<b>€ 5.653</b>	<b>€ 5.653</b>	<b>€ 5.653</b>	<b>€ 5.653</b>	<b>€ 5.653</b>	<b>€ 5.653</b>
<b>Totale kosten</b>	<b>€ 96.346</b>	<b>€ 98.740</b>	<b>€ 109.079</b>	<b>€ 114.334</b>	<b>€ 124.226</b>	<b>€ 127.436</b>	<b>€ 134.111</b>	<b>€ 141.002</b>	<b>€ 142.539</b>	<b>€ 144.098</b>	<b>€ 153.982</b>	<b>€ 150.194</b>	<b>€ 151.582</b>	<b>€ 153.698</b>	<b>€ 155.314</b>	<b>€ 158.626</b>	<b>€ 165.761</b>	<b>€ 162.135</b>	<b>€ 164.421</b>	<b>€ 165.283</b>	<b>€ 167.636</b>

### 3.6. Exploitatieopbrengsten

Exploitatieplan Vloethemveld	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040
<b>A. Onderhoudspremies AOE</b>																					
	€ 1964	€ 1964	€ 4 007	€ 4 007	€ 4 641	€ 5 834	€ 7 351	€ 8 543	€ 9 195	€ 9 435	€ 9 435	€ 9 435	€ 9 435	€ 9 435	€ 9 435	€ 9 435	€ 9 435	€ 9 435	€ 9 435	€ 9 435	€ 9 435
	€ 0	€ 0	€ 844	€ 844	€ 844	€ 844	€ 844	€ 844	€ 844	€ 844	€ 844	€ 844	€ 844	€ 844	€ 844	€ 844	€ 844	€ 844	€ 844	€ 844	€ 844
	€ 0	€ 0	€ 257	€ 257	€ 257	€ 257	€ 257	€ 257	€ 257	€ 257	€ 485	€ 485	€ 485	€ 485	€ 485	€ 485	€ 485	€ 485	€ 485	€ 485	€ 485
<b>Totaal opbrengsten erfgoedpremie</b>	<b>€ 1964</b>	<b>€ 1964</b>	<b>€ 5 108</b>	<b>€ 5 108</b>	<b>€ 5 743</b>	<b>€ 6 935</b>	<b>€ 8 452</b>	<b>€ 9 645</b>	<b>€ 10 297</b>	<b>€ 10 537</b>	<b>€ 10 765</b>	<b>€ 10 765</b>	<b>€ 10 765</b>	<b>€ 10 765</b>	<b>€ 10 765</b>	<b>€ 10 765</b>	<b>€ 10 765</b>	<b>€ 10 765</b>	<b>€ 10 765</b>	<b>€ 10 765</b>	<b>€ 10 765</b>
<b>B. Verkoop gidsen</b>																					
Wandelgidsen	€ 625	€ 625	€ 625	€ 625	€ 1 125	€ 1 250	€ 1 875	€ 1 875	€ 1 800	€ 1 800	€ 2 250	€ 2 250	€ 1 800	€ 1 800	€ 1 500	€ 1 800	€ 2 100	€ 2 625	€ 2 625	€ 2 100	€ 2 100
Gidsbeurten	€ 2 160	€ 2 880	€ 2 880	€ 3 600	€ 5 040	€ 5 880	€ 6 720	€ 8 400	€ 7 560	€ 8 640	€ 9 600	€ 9 600	€ 8 640	€ 8 640	€ 8 640	€ 9 720	€ 9 720	€ 10 800	€ 10 800	€ 9 720	€ 9 720
<b>Totaal opbrengsten gidsen</b>	<b>€ 2 785</b>	<b>€ 3 505</b>	<b>€ 3 505</b>	<b>€ 4 225</b>	<b>€ 6 165</b>	<b>€ 7 130</b>	<b>€ 8 595</b>	<b>€ 10 275</b>	<b>€ 9 360</b>	<b>€ 10 440</b>	<b>€ 11 850</b>	<b>€ 11 850</b>	<b>€ 10 440</b>	<b>€ 10 440</b>	<b>€ 10 140</b>	<b>€ 11 520</b>	<b>€ 11 820</b>	<b>€ 13 425</b>	<b>€ 13 425</b>	<b>€ 11 820</b>	<b>€ 11 820</b>
<b>C. Drankverkoop</b>																					
	1875	3000	5625	6750	8250	10500	11250	11250	10500	10500	11250	11250	10500	10500	9750	10500	10500	11250	11250	10500	10500
<b>Totaal opbrengst drankverkoop</b>	<b>€ 3 000</b>	<b>€ 4 800</b>	<b>€ 9 000</b>	<b>€ 10 800</b>	<b>€ 13 200</b>	<b>€ 18 900</b>	<b>€ 20 250</b>	<b>€ 20 250</b>	<b>€ 18 900</b>	<b>€ 18 900</b>	<b>€ 22 500</b>	<b>€ 22 500</b>	<b>€ 21 000</b>	<b>€ 21 000</b>	<b>€ 19 500</b>	<b>€ 23 625</b>	<b>€ 23 625</b>	<b>€ 25 313</b>	<b>€ 25 313</b>	<b>€ 23 625</b>	<b>€ 23 625</b>
<b>D. Projectfinanciering evenementen</b>																					
	€ 1 000	€ 1 000	€ 1 400	€ 1 400	€ 2 000	€ 2 000	€ 2 400	€ 3 000	€ 3 000	€ 2 400	€ 2 400	€ 2 400	€ 2 800	€ 3 000	€ 3 000	€ 2 800	€ 2 600	€ 2 400	€ 2 600	€ 2 800	€ 3 000
<b>Totaal opbrengst projectfinanciering</b>	<b>€ 1 000</b>	<b>€ 1 000</b>	<b>€ 1 400</b>	<b>€ 1 400</b>	<b>€ 2 000</b>	<b>€ 2 000</b>	<b>€ 2 400</b>	<b>€ 3 000</b>	<b>€ 3 000</b>	<b>€ 2 400</b>	<b>€ 2 400</b>	<b>€ 2 400</b>	<b>€ 2 800</b>	<b>€ 3 000</b>	<b>€ 3 000</b>	<b>€ 2 800</b>	<b>€ 2 600</b>	<b>€ 2 400</b>	<b>€ 2 600</b>	<b>€ 2 800</b>	<b>€ 3 000</b>
<b>Totale opbrengsten</b>	<b>€ 8 749</b>	<b>€ 11 269</b>	<b>€ 19 013</b>	<b>€ 21 533</b>	<b>€ 27 108</b>	<b>€ 34 965</b>	<b>€ 39 697</b>	<b>€ 43 170</b>	<b>€ 41 557</b>	<b>€ 42 277</b>	<b>€ 47 515</b>	<b>€ 47 515</b>	<b>€ 45 005</b>	<b>€ 45 205</b>	<b>€ 43 405</b>	<b>€ 48 710</b>	<b>€ 48 810</b>	<b>€ 51 902</b>	<b>€ 52 102</b>	<b>€ 49 010</b>	<b>€ 49 210</b>
<b>Exploitatieresultaat</b>	<b>-€ 87 597</b>	<b>-€ 87 471</b>	<b>-€ 90 066</b>	<b>-€ 92 801</b>	<b>-€ 97 118</b>	<b>-€ 92 471</b>	<b>-€ 94 413</b>	<b>-€ 97 832</b>	<b>-€ 100 982</b>	<b>-€ 101 821</b>	<b>-€ 106 467</b>	<b>-€ 102 680</b>	<b>-€ 106 577</b>	<b>-€ 108 493</b>	<b>-€ 111 909</b>	<b>-€ 109 916</b>	<b>-€ 116 951</b>	<b>-€ 110 233</b>	<b>-€ 112 318</b>	<b>-€ 116 273</b>	<b>-€ 118 426</b>

### 3.7. Acties voor het reduceren van het exploitatieverlies

Exploitatieplan Vloethemveld - extra	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040
<b>1. Inkomprijs</b>																					
aantal bezoekers	1000	1600	3000	3600	4400	5600	6000	6000	5600	5600	6000	6000	5600	5600	5200	5600	5600	6000	6000	5600	5600
prijs/bezoeker							€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,50	€ 3,50	€ 3,50	€ 3,50	€ 3,50	€ 3,50	€ 3,50	€ 3,50
<b>Totale opbrengst inkom</b>	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 18 000	€ 18 000	€ 16 800	€ 16 800	€ 18 000	€ 18 000	€ 16 800	€ 19 600	€ 18 200	€ 19 600	€ 19 600	€ 21 000	€ 21 000	€ 19 600	€ 19 600
<b>2. Triënnale kunsttentoonstelling</b>																					
aantal bezoekers							3500		3500		3500		3500		3500		3500		3500		3500
prijs/bezoeker							€ 7,00		€ 7,00		€ 7,50		€ 7,50		€ 7,50		€ 7,50		€ 8,00		€ 8,00
onkosten organisatie/bezoeker							€ 4,20		€ 4,20		€ 4,50		€ 4,50		€ 4,50		€ 4,50		€ 4,80		€ 4,80
netto opbrengst/bezoeker							€ 2,80		€ 2,80		€ 3,00		€ 3,00		€ 3,00		€ 3,00		€ 3,20		€ 3,20
<b>Totale opbrengst inkom</b>	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 3 267	€ 3 267	€ 3 267	€ 3 267	€ 3 267	€ 3 267	€ 3 500	€ 3 500	€ 3 500	€ 3 500	€ 3 500	€ 3 500	€ 3 733	€ 3 733	€ 3 733
<b>Extra opbrengsten</b>	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 21 267	€ 21 267	€ 20 067	€ 20 067	€ 21 267	€ 21 267	€ 20 300	€ 23 100	€ 21 700	€ 23 100	€ 23 100	€ 24 500	€ 24 733	€ 23 333	€ 23 333
<b>Exploitatieresultaat zonder loonkost coördinator</b>	-€ 26 597	-€ 25 271	-€ 26 642	-€ 28 128	-€ 31 172	-€ 25 206	-€ 4 557	-€ 6 625	-€ 9 596	-€ 9 029	-€ 11 020	-€ 5 770	-€ 9 142	-€ 6 737	-€ 10 000	-€ 5 003	-€ 10 423	-€ 657	-€ 829	-€ 4 470	-€ 4 875



## 17.4 Bijlage 4: Verslagen van ontmoetingen met sleutelfiguren



## 17.4.1 ONTMOETING MET LUDO MEULEBROUCK

**Datum van de ontmoeting:** 8 december 2017

**Aanwezig:** Ludo Meulebrouck, Paul Bailleul en Hannah Van Ootegem

### 17.4.1.1 Doel van de ontmoeting

Doel van deze ontmoeting was om na te gaan welke verhaallijnen er zeker aan bod moeten komen bij een bezoek aan het Vloethemveld. Ludo Meulebrouck is als gids en voormalig commandant van de officiersschool een bevoorrecht getuige en kenner van het gebied. In het gesprek kwamen twee verhaallijnen naar boven: het POW-kamp en het munitiedepot.

### 17.4.1.2 POW-kamp

Na de Tweede Wereldoorlog waren er naar schatting 11 miljoen krijgsgevangenen. Ongeveer 3,5 miljoen was in handen van de Russen en 7,5 miljoen zat bij de geallieerden. In de late zomer van 1945 werd het Vloethemveld door de Britten ingericht als POW-kamp. Ze werden bewaakt door Belgische soldaten, de zogenaamde wachtbataljons. Het waren de lichtingen van 1941, 1942, 1943 en 1944 die hun legerdienst nog moesten vervullen. In het kamp zaten hoofdzakelijk Duitse en Baltische krijgsgevangenen, maar ook andere nationaliteiten verbleven hier. Het kamp had een dagcapaciteit van ongeveer 62.000 personen. De ingang van het POW-kamp lag op grondgebied Zedelgem, maar het kamp zelf strekte zich ook uit op het grondgebied van Jabbeke. In Jabbeke was het kamp zelfs uitgerust met een school waar de jongste kindsoldaten les kregen.

#### 17.4.1.2.1 BALTISCHE POW

De situatie van de Letten andere Balten is bijzonder. Om hun verhaal beter te begrijpen, moeten we terug naar 1939. Duitsland sloot toen een niet-aanvalsverdrag met Rusland (Molotov-Ribbentroppact of duivelspact). Het pact was een niet-aanvalsverdrag, waarin de twee landen afspraken elkaar niet aan te vallen, en dat ook niet te doen als één van beiden door een derde land zou worden aangevallen. Voor Hitler was dat laatste van groot belang. Duitsland was van plan Polen binnen te vallen, waarvan de neutraliteit gegarandeerd werd door het Verenigd Koninkrijk. Een Engelse reactie was dus te verwachten, en om een oorlog op twee fronten te voorkomen werd het verdrag gesloten met de communistische vijand.

Het niet-aanvalsverdrag bleek slechts een deel van het pact te vormen. Pas in 1947 tijdens de Processen van Neurenberg, raakte bekend dat in geheime protocollen (aansluitingsafspraken) afspraken waren gemaakt over de grenzen van de invloedssferen van de twee partijen, na een toekomstige 'territoriale en politieke herschikking'. Polen werd tussen de twee ondertekenaars verdeeld, de Baltische staten Finland, Estland, Litouwen en Letland kwamen in de Sovjetsfeer, evenals delen van Roemenië.

Een week na de ondertekening viel Duitsland op 1 september 1939 Polen binnen en begon de Tweede Wereldoorlog. Op 17 september 1939 viel de Sovjet-Unie Polen uit het oosten binnen om haar deel van de buit binnen te halen. De volgende stap was de bezetting door de Sovjet-Unie van Estland en Letland. Ook Litouwen werd door de Sovjets bezet. Op 22 juni 1941 viel Duitsland de Sovjet-Unie aan, waarmee het pact als opgeheven kon worden beschouwd. In de Baltische staten werden de Duitsers als bevrijders onthaald. Dit verklaart waarom de Balten hebben meegevochten met de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog.

Na de oorlog werden de ontwapende soldaten in krijgsgevangenkampen ondergebracht. De Baltische soldaten gaven zich in groepen over aan de Britten. Ze kozen ervoor om zich niet aan de Russen over te geven.

In Zedelgem zaten 15200 Balten (11800 Letten, 2800 Esten en 800 Litouwers).



#### 17.4.1.2.2 GENEEFSE CONVENTIES

Op 8 mei 1945 capituleert Duitsland. Het land bestaat niet meer. Moeten we dan de Geneefse conventies inzake rechten van krijgsgevangenen nog volgen? POW worden ontwapende soldaten (les troupes désarmées).

In 1946 heeft de Belgische staat (Achille Charbon) ongeveer 60.000 ontwapende soldaten gekocht, POW kan je niet kopen. In ruil voor 2 jaar arbeid in de Limburgse mijnen konden ze nadien gegarandeerd naar huis. Heel wat POW verkozen deze zekerheid boven een verblijf van onbepaalde duur in een POW-kamp. In de mijnen werkten de POW tegen betaling, maar voor al hun aankopen waren ze afhankelijk van de bedrijfswinkels bij de mijnen.

#### 17.4.1.2.3 HET DAGELIJKSE LEVEN IN HET POW-KAMP

Volgens verschillende getuigenissen was het eten in het POW-kamp lekker, maar waren de hoeveelheden onvoldoende. De POW kregen voedsel uit blik, maar de porties waren veel te klein. Er is zelfs sprake van personen die de hongerdood stierven. Al gauw kwam de zwarte handel op gang. In ruil voor cash geld of sigaretten was zowat alles te koop.

Om de tijd te doden, konden de POW wandelen, lezen, sporten... Er waren ook een toneelgroep en een orkest. Op verschillende plaatsen in de barakken zijn tekeningen terug te vinden. De gevangenen maakten ook enkele standbeelden. Tot 1994 voorzag het leger ze geregeld van een likje verf. De zorg voor deze werken stopte op het moment dat ook het munitiedepot werd opgedoekt. De werken zijn nu in zeer slechte staat.

#### 17.4.1.2.4 HET EINDE VAN HET POW-KAMP

In 1946 komt een einde aan het POW-kamp in Zedelgem. Hoe bouw je een land opnieuw op na een oorlog? Hoe lang kan je jonge mannen zonder proces opsluiten? De krijgsgevangenen zijn een last. Ze moeten eten en bescherming krijgen en mogen intussen niet werken. Bij gebrek aan een groter plan, worden ze opnieuw naar huis gestuurd.

Heel wat Letten weigeren naar hun land terug te keren. Het is namelijk Sovjet-Unie geworden. Ze krijgen het statuut van "displaced person" en zwermen uit over heel de wereld, van Tasmanië tot Canada.

#### 17.4.1.2.4.1 DE TOEKOMST EN HET VERLEDEN VAN DUITSLAND EN DE BALTISCHE STATEN IN ZEDELGEM

In het kamp verbleven heel wat bekende figuren. Hier kwamen zowel grote oorlogsmisdadigers binnen als toekomstige leiders. Alle lagen van de maatschappij waren vertegenwoordigd. Onder de POW waren artsen, technisch opgeleide mensen, kunstenaars...

Wie is er in Zedelgem 'gepasseerd':

- Ulrich Demasières
- Helmut Schmidt
- Ben Gurion liep hier misschien wel ooit wacht? (hierover wordt gespeculeerd)
- Richard Euringer (overtuigd nationaalsocialist)
- General der Fallschirmtruppe Bernhard-Hermann 'papa' Ramcke (vier dagen in het kamp, stelt wantoestanden en ondervoeding succesvol aan de kaak)
- Kapitänleutnant Johann-Heinrich 'Dynamite' Fehler (Geeft zijn U-boot 234 met een vracht van 560 kg uraniumoxide aan boord vrijwillig over. Deze boot was op weg naar Japan en had, WO II wel eens een heel andere afloop kunnen bezorgen als hij daar ook was aangekomen. Tijdens zijn verblijf in Zedelgem vermagerd hij fel. Dankzij strooptochten in de omgeving kan hij overleven. Hij keert telkens terug naar het kamp.)

### 17.4.1.3 Munitiedepot

Er is weinig informatie te vinden over de tijd dat het Vloethemveld een munitiedepot was. Er bestaat een maquette met een beschrijving van de soorten munitie en de plaats waar ze ligt. Gewone patronen (kogels) golden als de gevaarlijkste soort munitie. Ze kon namelijk makkelijk worden gestolen en waren makkelijk bruikbaar.

#### 17.4.1.3.1 HET INTERBELLUM

Tijdens het interbellum begon het Belgische leger met de inrichting van een munitiedepot in het Vloethemveld. Oorspronkelijk was het idee om munitie op te slaan in het Keiorum, maar deze grond is eigendom van enkele adellijke lieden en die wilden dat niet. Daarom werden de terreinen van de Burgerlijke Godshuizen onteigend om het depot onder te brengen.

De munitie kwam toe per trein. Hierbij werden lading en ontsteking afzonderlijk getransporteerd.

In het begin van de Tweede Wereldoorlog bezetten de Duitsers het Vloethemveld. Hiermee kwam een belangrijk logistiek centrum in Duitse handen. Kort voor de Duitse bezetting werden zoveel mogelijk ontstekingsmechanisme in de vijver gegooid, maar de Duitsers dwongen Belgische soldaten en burgers om ze opnieuw op te vissen.

Na de Tweede Wereldoorlog proberen de Duitsers de munitie in allerijl te vernietigen. Er is een zeer zware explosie geweest die alle ramen van Zedelgem heeft doen springen. Een deel van de lonten werd gelukkig doorgesneden waardoor niet alle barakken zijn ontploft en erger werd voorkomen. Na enkele maanden van plunderingen werkten ongeveer 2000 mensen in het Vloethemveld om hier een POW-kamp in te richten.

Het huidige POV was de kazerne van het munitiedepot. Hier werd een school ondergebracht en kregen 5000 leerlingen opleiding. Tussen 1930 en 1940 waren hier 600 militieus gelegerd.

#### 17.4.1.3.2 MUNITIE: BEHEREN EN BEWAREN

Wat zijn de kenmerkgen van deze munitie?

Hoe gevaarlijk is deze munitie?

Hoe moet je deze munitie opslaan?

Hoe beheer je deze voorraad?

Wat is een goede basisvoorraad aan munitie?

Wat is het kleinste patroon? Hoe groot is het grootste stuk dat je in Zedelgem kon vinden?

- Kogels en patronen
- Raketten (Exorcet en antitankraketten)
- TNT, knalkoord, elektrische ontsteking
- Mijnen: antipersoonsmijnen en antitankmijnen

Munitie is niet eeuwig houdbaar. Ze moet worden verbruikt voor ze vervalst. De munitie van Zedelgem werd vooral tijdens oefeningen verbruikt, maar ook als het leger naar Congo ging, kwam de munitie uit Zedelgem. Een basic load bestond onder andere uit 200 patronen voor een 7.62 per soldaat per dag.

Na een oefening wordt alle overgebleven munitie geïnspecteerd en geïnventariseerd. Ze moet terug naar het depot waar ze opnieuw wordt gestapeld. Als munitie uit een lot onstabiel blijkt, wordt ze vernietigd. Binnen het leger golden strenge regels. Je kon niet zomaar wat munitie gaan halen. Hiervoor moest je een aanvraag indienen. Het aantal kogels werd geteld. Hier en daar werd ook zwarte stock opgebouwd. Zo circuleerde er heel wat materiaal in het leger dat niet meer op de voorraadlijsten stond.

Heel wat vervallen fosformunitie werd in de vijvers gegooid. In de jaren 1970 waren de zomers droog en warm. In 1975-1976 zakte het waterpeil van de blusvijvers heel diep. De ontstekingsmechanismen kwamen boven water en vatten spontaan vuur. De vijvers van het Vloethemveld hebben dus gebrand. Nadien werden de munitie zoveel mogelijk opgevist door duikers van DOVO.

Het was vooral belangrijk om de munitie tegen brand te beschermen. Ieder gebouwtje is uitgerust met een bliksemafleider. Rond de gebouwen werden aarden wallen opgeworpen (merlons). Ze moeten de schokken van een mogelijke ontploffing opvangen en een kettingreactie voorkomen. Alle wegen op het terrein zijn vlak, breed en goed onderhouden. In geval van brand moet de brandweer snel ter plaatse kunnen komen.

Ook andere gevaren liggen op de loer. Munitie moet worden bewaakt tegen diefstal. Er waren hondenpatrouilles. De hondenkennel in de onthaalzone herinnert hieraan.

#### **17.4.1.3.2.1 SOORTEN MUNITIE**

- Een klassieke kogel volgt een baan. Je kan uit deze baan springen en zo de kogel ontwijken. Andere munitie is uitgerust met warmtedetectie en kan haar doelwit volgen.
- Klassieke munitie maakt een gat in een wand. Dit is niet voldoende om een tank uit te schakelen. Antitankwapens slaan in op de wand van een tank en maken er geen gat in. De kracht van de inslag doet binnen in de tank stukken losspringen en maakt zo de tank kapot. Door absorberende matten aan te brengen op de tank, wordt de impact van deze munitie verminderd.

#### **17.4.1.3.3 DE KOUDE OORLOG**

Na de Tweede Wereldoorlog is er een constante dreiging voor een oorlog met Rusland. Deze Koude Oorlog leidt tot een heuse wapenwedloop. Ook het munitiedepot in Zedelgem blijft volop in gebruik.

De organisatie van een leger is grotendeels een logistieke organisatie. Hoe krijg je tijdig het juiste materiaal op de juiste plek. Hoe kan je de soldaten in de frontlinie goed bevoorraden? Alle munitie uit de fabriek wordt geleverd aan het laatste echelon. Zedelgem is zo'n verzamelplaats. Bij een conflict kan de munitie van hieruit verder doorschuiven. Vanuit Zedelgem kan je makkelijk leveren tot in Aken. Daar schuift de munitie dan verder indien nodig. Munitietransporten gebeuren 's nachts over het spoor.

Na de Tweede Wereldoorlog kwam de munitie wel nog binnen per spoor, maar ging ze niet meer per trein naar buiten. Daarvoor waren de benodigde hoeveelheden te klein. Ook Amerikaanse munitie lag in Zedelgem. Ze kwam binnen in Zeebrugge en werd naar Zedelgem verplaatst. Er hebben geen atoomkoppen in Zedelgem gelegen. Zedelgem was een afgezonderd en veilig gebied voor de opslag van munitie. Ook de Bocca was een plek waar je discreet kon vergaderen. Er was een landingsplaats voor een heliport vlakbij. Je kon er in alle rust vergaderen zonder dat iemand je zag aankomen of vertrekken.

Het leger had ook van alle materiaal grote hoeveelheden in voorraad. Men ging ervan uit dat er in een oorlogssituatie niets meer te koop zou zijn. Er moest voldoende materiaal op voorraad zijn; stof voor jassen, knopen, munitie...

#### **17.4.1.3.4 SLUITING VAN HET MUNITIEDEPOT**

In 1994 sloot het munitiedepot. De munitie was indertijd aangevoerd met de trein en werd afgevoerd met vrachtwagens.

#### **17.4.1.4 Andere anekdotes**

- In de jaren 1950 was er een konijnenplaag. De konijnen groeven hun holletjes in de merlons. Deze stortten in omdat ze zo werden uitgehold. Na een uitbraak van mixomatose keerde de rust terug en werden de merlons hersteld.
- De vijver heeft in de jaren 1970 even gebrand. Het waterpeil was gezakt en oude ontstekingsmechanismen met fosfor vatten vuur omdat ze waren blootgesteld aan de lucht en aan de warme zomerzon.

#### **17.4.1.5 Verder lezen**

Mark Desmet en Frank Raeman: Van munitiedepot tot krijgsgevangenenkamp

Rob Troubleyn, over de groene barakken

Siegfried De Baeke: Oud IJzer van uitgeverij De Klaproos – over kruitbedrijven

## 17.4.2 ONTMOETING MET POL DENYS, KATELIJNE VERCAEMER EN NADINE TOMMELEYN

**Datum van de ontmoeting:** 6 december 2017

**Aanwezig:** Nadine Tommeleyn, Katelijne Vercaemer, Pol Denys, Paul Bailleul en Hannah Van Ootegem

### 17.4.2.1 Doel van de ontmoeting

Doel van deze ontmoeting was om na te gaan welke verhaallijnen er zeker aan bod moeten komen bij een bezoek aan het Vloethemveld. Pol Denys is als lid van de heemkundige kring van Zedelgem bijzonder goed vertrouwd met de geschiedenis van het Vloethemveld en gespecialiseerd in de periode van het POW-kamp.

### 17.4.2.2 POW-kamp

Gedurende anderhalf jaar was het Vloethemveld een POW kamp. Het is het enige POW-kamp in België waar er nog restanten van te zien zijn. Er waren vier kampen in Zedelgem. Ze waren vrij autonoom. Ze hadden elk hun eigen organisatie, eigen keuken en watervoorziening. Het kamp was Brits grondgebied en viel onder Britse rechtspraak. Het verleden en de toekomst van Duitsland zaten samen in Zedelgem. Hier zaten kunstenaars, generaals, schrijvers, journalisten, ...

Met een krijgsgevangene moest heel wat gebeuren:

- Hij moest eten en kledij krijgen
- Zieken en gewonden moesten worden verzorgd
- Ze werden ontluisd met DDT
- In het POW-kamp startte de denazificatie. Alle gevangenen die het kamp binnenkwamen werden in 9 klassen onderverdeeld. Gaande van A- wit tot C zwart. Waarbij de A-groep de meest fervente anti-nazi's waren. Zij werden onmiddellijk vrijgelaten. De C-groep was de groep van de hardliners. Zij werden doorgestuurd naar Engeland of de Verenigde Staten in afwachting van hun proces. Ze moesten er helpen bij de oogst.

Het leven in het kamp kreeg stilaan vorm.

- Militaire structuren blijven behouden. De officieren organiseren het kampleven. Zij houden de leiding.
- De honger en de verveling op alle mogelijke manieren verdrijven: De gevangenen mogen muziek maken. Er ontstaat een koor. Er is een bib, een sportveld. Ze schrijven magazines en houden lezingen of toneelopvoeringen onder elkaar.
- Missen opdragen (lutheraans, rooms-katholiek en baptisten)
- In het kamp werden verschillende blaadjes gedrukt en verspreid. Deze kunnen worden getoond in de tentoonstelling. Eventuele Baltische bezoekers kunnen dan in hun eigen taal iets lezen.

De levensomstandigheden in het kamp waren slecht. Er waren schietpartijen en ontsnappingspogingen in het kamp. Honger en verveling waren dagelijkse uitdagingen voor de gevangenen. Er was structureel te weinig te eten voor de POW. Dit was deel van het plan Morgenthau. Dit plan was een manier om ervoor te zorgen dat Duitsland nooit meer een oorlog zou kunnen starten. Volgens het plan moest de Duitse wapenindustrie verdwijnen en moesten ook andere industriële takken die nodig waren voor de militaire slagkracht verdwijnen. Zo werden er quota opgelegd aan de Duitse staalproductie etc... Ook het hongerdieet van de POW was onderdeel van dit plan. Mensen structureel te weinig eten geven, zou hun wil breken. De gevangenen in het kamp kregen ongeveer 1080 kcal per dag, terwijl een mens om te overleven ongeveer 1800 kcal nodig heeft. Bezoeken van het Rode Kruis en de YMCA brengen deze misbruiken niet aan het licht. Het is pas als er doden vallen door de honger dat er actie wordt ondernomen.

Wat was het officiële rantsoen? Wat aten de gevangenen echt? Wat kregen ze binnen via zwarte handel? Wat is echt en wat is 'fake news'? Wat heeft de YMCA gedaan? Wie is de YMCA? Ze waren een christelijk geïnspireerde welfare-organisatie. Ze hadden een sterke focus op het zielenheil van de POW en gingen daarbij voorbij aan de aardse noden. Wat staat in hun verslagen?

Het kamp bereikte een maximale capaciteit in de winter van 1945-1946. Dan was er ook een piek in het aantal sterfgevallen. Jonge, sterke mannen stierven van honger en ontbering. Dit zegt veel over de levensomstandigheden in het kamp.

De verveling en bewust gestuurde honger leidde tot een bloei van zwarte handel in het kamp. Sigaretten golden als alternatieve munteenheid. Letten maken kunstvoorwerpen om te verkopen of te ruilen. Al hun bezittingen konden ze verruilen voor eten. De zwarte handel verliep via de Belgische bewakers. Er was geen rechtstreeks contact mogelijk tussen de burgers in Zedelgem en de POW. Café De Kroon was een centrum van zwarte handel. Hier kwamen de bewakers van het kamp goederen ruilen.

Er zaten heel jonge POW in het kamp. In sommige bronnen is er sprake van twee jongens van 13 uit Oekraïne. Het waren kindsoldaten van Hitler. Zij gingen naar school in het kamp op grondgebied Jabbeke. Van deze gebouwen is nu niets meer te zien. Ze werden in de jaren 1990 afgebroken. Er ontstonden ook twee scoutsgroepen in het kamp die vandaag nog bestaan in Letland en Estland. Vandaag is er een scoutsgroep die de Z van Zedelgem en prikkeldraad in het logo heeft: Okaskannel.

De verblijfsduur in een kamp is erg onzeker. Niemand wist hoe lang ze ergens konden blijven. Veel POW werden ook verplaatst. Ze werden ingezet om infrastructuur te herstellen. In 1946 zijn de laatste POW uit Zedelgem vertrokken. Heel wat POW werden tewerkgesteld in de mijnen. De laatste werden pas in 1948 vrijgelaten.

De Baltische gevangenen willen of kunnen niet meer naar hun thuisland terug. Het is een deel van de Sovjet-Unie geworden. Toen de Russen op een dag POW kwamen terughalen, sneed de Letse kampcommandant zijn buik open. Zijn luitenant is toen meegenomen. Bij hun thuiskomst worden heel wat vrijwillig teruggekeerde POW geliquideerd of naar kampen in Siberië gestuurd. In 1946 vormde dit wel een probleem. Het kamp werd opgedoekt. Iedereen mocht naar huis. Maar waar was thuis voor de Baltten? Velen van hen werden gedwongen ingelijfd in het Duitse leger. Anderen zagen in dat de Duitsers niet de bevrijders waren zoals ze eerst dachten... De VN geeft de Baltten een status van 'displaced person'. De DP kunnen enkel worden berecht op basis van hun individuele daden. De DP zwermen uit over heel Europa en de rest van de wereld. In een groene barak in het Vloethemveld richtten de Letse POW de organisatie Daugavas Vanagi op. Deze organisatie zet zich in voor Letten die niet meer terug naar huis kunnen keren. Deze organisatie financierde ook de partisanenstrijd in Letland en stuurde de democratisering van Letland mee aan.

#### **17.4.2.3 Relevante voor vandaag**

- Er komt een nieuw kunstwerk ter ere van de Letse diaspora. Het krijgt de vorm van een zoemende bijenkorf en verwijst naar de Letten die over de hele wereld zijn uitgezwermd na hun vrijlating uit het POW-kamp.
- Hoe gaat het leven verder na een gewapend conflict?
- Hoe kan je mensen deradicaliseren?
- Hoe behandel je krijgsgevangenen? Wat zijn de Geneefse Conventies?
- Hoe ga je om met verveling en prikkeldraadziekte?

#### **17.4.2.4    *Andere bedenkingen***

Na de tentoonstelling van 2012 is er heel wat reactie gekomen. Mensen brengen archiefstukken of informatie naar Zedelgem. Het verhaal leeft, zeker in Letland. Het kan gebeuren dat kinderen en kleinkinderen van POW het Vloethemveld bezoeken. Zij willen meer weten hoe hun (over)grootvader daar heeft geleefd. In Zedelgem kan hierover een kenniscentrum worden opgebouwd. Het zou mooi zijn om op termijn een database met verhalen en materiaal over deze periode te hebben. Hier kan ook een klein verdienmodel aan worden gekoppeld. We kunnen archiefstukken ter beschikking stellen tegen betaling.

De kunstwerken en tekeningen van de POW die er nog zijn moeten goed worden beschermd. Geen enkel standbeeld staat nog op de originele plaats. Alle kunstwerken komen onder een luifel op het onthaalplein. Het is belangrijk om hier goede afstandshouders te voorzien zodat de werken niet verder kapotgaan. Ook moeten we deze werken goed duiden zodat bezoekers weten wat ze te zien krijgen. Ook de tekeningen op de barakken moeten op één of andere manier worden beschermd.

### 17.4.3 ONTMOETING MET ANDRÉ VAN HEVEL

**Datum:** 8 december 2017

**Aanwezig:** André Van Hevel, Paul Bailleul en Hannah Van Ootegem

#### 17.4.3.1 Doel van de ontmoeting

Doel van deze ontmoeting was om na te gaan welke verhaallijnen er zeker aan bod moeten komen bij een bezoek aan het Vloethemveld. André Van Hevel kent het Vloethemveld als gids. Hij heeft veel kennis over de natuur en ook over het verhaal van het POW-kamp. Hij geeft zelf standaard rondleidingen van 2 tot 2,5 uur in het gebied. Hierbij vertelt hij steeds over het krijgsgevangenenkamp.

#### 17.4.3.2 De natuur in het Vloethemveld

In het Vloethemveld leven heel wat plantensoorten die op de rode lijst staan. Ze zijn daar vooral op en rond de merlons te vinden. Deze taluds werden intensief gemaaid (om brandgevaar tegen te gaan), niet bemest en door het afgesloten karakter van het terrein was er geen nieuwe instroom van soorten. De bovenkant van de merlons is een droge omgeving en de onderkant een nattere omgeving. Dit is een interessante gradiënt waar veel soorten graag verblijven:

- Zonnedauw (vleesetende plant)
- Rode dopheide
- Draadgentiaan
- Tweenervige zegge
- Gevlekte Orchis
- Stijve ogentroost
- Heidekartelblad
- Kruiptrem
- Dwergviltkruid
- Dwergvlas

Ook heel wat dieren en insecten leven in het Vloethemveld:

- Groentje
- Heidesabelsprinkhaan
- Hazelworm
- Crème stipspanner
- Smaragdlibel
- wespendif

De wielewaal maakt hangnesten in de populieren. Er zijn boommarters en steenmarters te vinden. Verder is er ook een populatie van een tiental everzwijnen in het gebied. Over de evers wordt druk gespeculeerd. Zijn ze uitgezet door wildbeheerseenheden? Zijn er vrijgelaten uit hun kooien op een kasteeldomein in Zevenkerken waar ooit familie van Mobutu verbleef? Deze dieren eten in elk geval veel en zorgen voor behoorlijk wat overlast op akkers. Er is ook gevaar voor aanrijding als ze 's nachts op weg zijn. Deze dieren kunnen ook varkenspest en mond-en klauwzeer overbrengen op andere varkens.

Het terrein is uniek habitatgebied. ANB houdt de natuur in stand volgens de instandhoudingsdoelstellingen.



De vijver achter de Bocca is een hele oude vijver. Hierin groeiden unieke wieren. De andere ontstonden bij de aanleg van de merlons. In de vijver achter de Bocca werd vroeger gevestigd. Daarom zette men er verschillende soorten in uit die de wieren opaten. Er ligt waarschijnlijk nog munitie in deze vijvers, ondanks pogingen om ze volledig schoon te maken. Om die reden kunnen de vissen niet worden geëlektrocuteerd en afgevangen.

Het landschap wordt beheerd met schapen. Er is gekozen voor een zelfredzame soort die zelf kan lammeren. Enkel tijdens de jaarlijkse ontworming moeten de schapen verplicht worden opgehokt. Pas als ze het wormengif opnieuw hebben ontlast, mogen ze opnieuw de natuur in. De giftige mest wordt afgevoerd. Het gif is slecht voor de libellen en de loopkevers.

#### **17.4.3.2.1 ONTGINNING VOOR HET MILITAIRE GEBRUIK**

In Vlaanderen waren veel velden. Het waren woeste gebieden met ondiepe vijvers en plassen. De naam Vloethemveld wijst hier op. Het was een woest, onontgonnen heidegebied. Het woord 'vloet' wijst er op dat het ging om een lager gelegen meersengebied.

Onder Maria-Theresia en in de nadagen van de Franse Revolutie werden deze gebieden ontgind. Velden werden bebost. De bomen werden in dambordpatroon aangeplant. De grond werd met guano (uit Peru) bemest, maar ook as en aal werden gebruikt. Na de Franse Revolutie kreeg iedereen die woeste gebieden ging ontginnen 30 jaar vrijstelling van belastingen. Bossen werden aangeplant omdat ze goed waren voor de houtverkoop.

In de jaren 1830 en 1840 werden de bossen opnieuw omgezet naar landbouwgrond. Er was hongersnood en dus werden er meer akkers aangeplant. Nadien werden er op deze akkers opnieuw bomen geplant omdat de houtverkoop economisch interessanter was.

In het Vloethemveld zijn vier belangrijke ontginningshoeves: Hildeghem, de Vloethemhoeve, Hoeve Noortweghe en de Bocca. De Bocca was 1776 een boswachterswoning. Tijdens de hongersnood begin 19<sup>de</sup> eeuw, werd het een hoeve. In de 20<sup>ste</sup> eeuw werd de Bocca bewoond door de officier Saturnin Bocca en zijn familie.

#### **17.4.3.3 Het POW-kamp**

##### **17.4.3.3.1 GOLVEN VAN AANKOMST**

Er zijn drie grote golven van aankomst geweest in het kamp.

- April 1945: eerste golf
- 9 mei 1945: 20000 POW komen te voet van Duinkerke naar Zedelgem. Dit zijn gehavende, vermoeide mensen. Ze hebben dorst en honger. Dit zijn de Duitse soldaten die het langst hebben standgehouden. Nu moeten ze zo ver mogelijk van het front worden bewaard.
- Augustus 1945: de Letten, Esten en Litouwers komen aan

Heel wat gevangenen kwamen aan in hun zomeruniform. Ze waren dus niet gekleed op het koude weer van de winter van 1945.

Bij aankomst doorlopen alle gevangenen drie procedures:

- Administratief: Hun persoonsgegevens worden genoteerd (naam, leeftijd, nationaliteit, eenheid en rang...)
- Medisch: Hierbij werd vooral gezocht naar een tattoo van de bloedgroep op de linkerarm. Dit wees erop dat iemand een SS'er is geweest. Deze elitetroepen kregen een voorkeursbehandeling in Nazi-Duitsland. De gevangenen worden in 9 klassen verdeeld gaande van A+ weiß (beslist anti-Nazi) over B (politiek ongeïnteresseerden) tot C+ schwarz (fanatiek en overtuigd nationaal-socialist). De meest radicale individuen worden doorgestuurd naar Schotland en Amerika. De mensen met A gingen eerst naar hun vaderland, daarna mocht de B-groep vertrekken. De C-groep bleef het langst.

- Ontluising met DDT

Het kamp in Zedelgem was een doorgangskamp. Naar schatting zijn hier 120.000 mensen gepasseerd.

#### **17.4.3.3.2 DE TOEKOMST**

Helmut Schmidt, toekomstig Duits bondskanselier, heeft vier maanden in Zedelgem doorgebracht. Hij richtte daar een vriendengroep op. Door de SS werd hij als nestbevuiler gezien.

#### **17.4.3.3.3 HET HARDE LEVEN IN HET KAMP**

In het begin worden de POW door Belgische soldaten bewaakt. Ze zijn heel streng. Ze slaan en stompen de POW. Er is sprake van allerlei vormen van wraak en vernederingen. De Britten waren minder streng en al snel kwam zwarte handel op gang. Alles kon worden geruild: ringen, horloges, kentekens... Eten, sigaretten en warme kleren waren zeer gegeerd.

Op 19 juli 1945 waren er 69349 POW in het kamp. Het was een hele onderneming om hen eten te geven. Verschillende bronnen spreken over een tekort aan eten. Er werden 80.000 broden per dag gebakken in het kamp. Wie moest werken kreeg meer eten. Officieren mochten niet werken en kregen dus minder te eten.

Heel wat POW leden aan de prikkeldraadziekte: een combinatie van heimwee en verveling maakte hen neerslachtig. Als weerwoord daartegen konden ze zich creatief bezighouden: sport, voetbal, boksen, kegelen, tuinen aanleggen, prullen maken,... deze bezigheden hielden hen kalm.

60.000 gevangenen, dat levert veel fecaliën op. In het begin kwamen de lokale boeren de mest ophalen, maar na een tijdje hadden ze ook voldoende mest voor hun akkers. De Engelse ingenieurs goten de uitwerpselen toen op een metalen plaat waaronder ze een vuurtje stookten. De droge, rulle massa, konden ze opslaan en verhandelen.

#### **17.4.3.3.4 (DWANG)ARBEID**

De POW mochten officieel niet werken, maar door een juridische kunstgreep, kon het wel. Heel wat POW ruimden puin, herstelden wegen of gingen in de mijnen werken.

#### **17.4.3.3.5 LETS NAORLOGS NATIONALISME**

Op 26 november 1946 komt een Russische delegatie naar Zedelgem. Ze eisen 2 personen op: A. Krippens en Kapitein Lauwers. Krippens snijdt zicht de buik over omdat hij niet mee wil. Heel wat Baltten die toch naar huis vertrekken komen er nooit aan. Ze worden naar Siberië gestuurd of geliquideerd. Bij de Letten, Esten en Litouwers groeit het besef dat ze niet meer naar huis kunnen. In Zedelgem wordt de Daugavas Vanagi opgericht. In het logo zitten drie sterren, één voor elke gouw van Letland. De wieg van het Letse naoorlogse nationalisme staat in Zedelgem.

Ter ere van de Letse Nationale feestdag werd het vrijheidsbeeld in Riga nagemaakt en gehuldigd in het kamp. Het was gemaakt van een mengsel van DDT, margarine en klei. Bij de opdoeking van het kamp werd het op transport richting Brussel gezet (naar het militair museum). Het is er echter nooit aangekomen.

#### **17.4.3.4 Bezorgdheden**

Grote passage van fietsers kan meer drukte en zwerfvuil genereren dan het gebied aankan.

## 17.4.4 ONTMOETING MET PATRICK ARNOU

Datum: 5 januari 2018

Aanwezig: Patrick Arnou en Hannah Van Ootegem

### 17.4.4.1 Doel van de ontmoeting

Doel van deze ontmoeting was om na te gaan welke verhaallijnen er zeker aan bod moeten komen bij een bezoek aan het Vloethemveld. Patrick Arnou heeft veel kennis over het gebied als voormalig luitenant in het depot, als heemkundige en als schepen van erfgoed in Zedelgem.

### 17.4.4.2 Munitiedepot

Hoe komt het munitiedepot in Zedelgem?

Na WO I werd alle Duitse munitie verzameld in zogenaamde dumps. Er waren er tientallen. Bij die dumps leefden soldaten in treinwagons. Er was nog geen echt vaste infrastructuur. Tijdens het interbellum werden de dumps steeds meer gecentraliseerd en beter uitgebouwd. Zedelgem groeide zo uit tot een groot munitiedepot. Je zou haast kunnen stellen dat het er gekomen is als gevolg van de opkuis van het front van WO I.

Het munitiedepot was werkelijk een afgesloten wereld. Het leven had er een heel eigen ritme. Soms was er heel veel werk, als er een lading toekwam of een transport moest worden voorbereid. Soms was het er zeer rustig. Het ging in pieken en dalen. Er waren specialisten die de munitie herzagden. Zij controleerden het materiaal, maakten het schoon en herstelden de munitie indien nodig. De inventaris werd ook grondig bijgehouden. Men wist precies wat waar lag. De militairen die hier werkten hadden doorgaans een rustig leven, maar konden ook hard doorwerken als er een lading moest worden voorbereid. De logistiek moet kunnen volgen... In het depot werkten echte munitiespecialisten, maar ze waren lang niet overwerkt.

Veiligheid stond voorop in het depot. Hier lagen alle soorten munitie: kogels, artillerie, mijnen en ook zeer oud tuig (Britse mijnen van na WOII). Er lagen een atoomkoppelen in Vloethemveld. De munitie werd zeer streng gecontroleerd. Het stockbeheer was onderworpen aan interne en externe controles. Wat hield men bij? All bewegingen van de munitie. Wat komt er binnen? Wat gaat er buiten? Welke munitie is onstabiel geworden en moet worden vernietigd?

Een lang gebouw dat nu op het terrein van ANB ligt, werd gebruikt om munitie te vernieuwen. Het gebouw had een lange lopende band. In het begin wordt de munitie gedemonteerd, in het midden werd ze schoongemaakt of werden onderdelen vernieuwd en op het einde werd alles weer netjes gemonteerd. Het grootste gevaar bij dit werk was de gewenning. Mensen die dagelijks met munitie werken, durven al eens te vergeten dat het tuig ook effectief kan ontploffen bij een foute handeling.

Af en toe werd munitie met een klein treintje naar het station van Zedelgem gebracht. Het leger had een eigen locomotief. Het traject was 3 km en telde heel wat onbewaakte overwegen. Er moesten twee mannen mee met het treintje die bij elke overweg afstapten om het verkeer tegen te houden. De trein ging zo traag dat je hem bijna al lopend kon bijhouden. In het station van Zedelgem reed deze trein op een uitwijkspoor. Daar laadde men de munitie over. Vandaag is dit oude spoor een fietsroute.

Er was nogal wat werk aan het groenbeheer in het depot. Heel wat stukken van het terrein moesten handmatig worden gemaaid (met bosmaaiers). Er was ook een smidse waar machine-onderdelen op maat werden gemaakt voor speciale machines en tractoren op het domein. Er werd ook gejaagd in het Vloethemveld. Er leefden konijnen in de merlons. Soms deden hun tunnels de dijkjes inzakken. Het leger had daarom een verdelgingsvergunning. Er waren vaste jagers (Michel Hoste) die op de konijnen mochten jagen. Ook andere officieren kwamen hier jagen. Bij die jachtpartijen werden ook af en toe andere dieren geschoten, hoewel dat niet mocht (fazanten, patrijzen). Er stond dus dikwijls wild op het menu in de Bocca. Verder was er een grote moestuin naast de Bocca.

Die werd onderhouden door de duivenman. De instroom van wild en groenten uit de tuin zorgden ervoor dat de kok van de Bocca met een klein budget enorm lekker kon koken.

Het eten in de Bocca was niet enkel bijzonder lekker maar ook goedkoop. Een militaire kok en een burgervrouw stonden in de keuken. Je kon er voor 40 BEF een heerlijke maaltijd krijgen: soep, een hoofdgerecht, een dessert en koffie. Dikwijls begon de lunch om 11:30 en duurde hij tot 15:00. Geen wonder dat ook de officieren van de school (kazerne, nu POV) ook liever in de Bocca gingen eten dan in de kazerne.

Hoe hoger je militaire rang, hoe verder je van het munitiedepot mocht wonen. De gewone militairen verbleven in de kazerne (die na WO II een school voor officieren werd). De onderofficieren hadden woningen in de Kronestraat, op de weg tussen de Diksmuidse Heerweg en Zedelgem Dorp. Voor de officieren waren er twee woningen in het dorp zelf. Drie grote munitiedepots waren op dezelfde manier gebouwd en gestructureerd: Zedelgem, Houthulst en Eeklo.

De wachthuisjes die nu nog op het terrein te zien zijn, waren niet allemaal bemand. Veel huisjes waren zogenaamde sleutelgebouwen. Met een centrale sleutel kon je een deurtje openen. In deze gebouwtjes hingen dan de sleutels van de barakken met munitie. Na gebruik moesten de sleutels weer netjes worden teruggehangen.

#### **17.4.4.3 Andere verhaallijnen**

Het verhaal van het POW-kamp is uiteraard het meest unieke. Dit thema leeft echt in Letland. Met de nabestaanden van de ruim 3000 Esten is er weinig contact. Bij de inrichting van het onthaal moet er echt wel rekening worden gehouden met een klein internationaal publiek uit de Baltische staten. Deze mensen mogen niet ontgoocheld worden als ze de plek bezoeken. Ze moeten keurig worden onthaald.

Andere interessante, kleinere verhalen:

- De zichtbare sporen van de 800 jaar oude Vossenbarm die wijzen op grote krachtinspanningen van mensen om het gebied te ontginnen.
- Een ander interessant verhaal is dat van de vijvers die voedsel leverden voor het Sint-Janshospitaal in Brugge.
- Er leven everzwijnen in dit gebied. Rond 1900 werd het laatste everzwijn in het Vloethemveld geschoten. Dit was een markante gebeurtenis. De ever werd in Brugge tentoongesteld. Nu zijn ze terug. Over die terugkeer doen wilde verhalen de ronde.
- De brandende vijver in de zomer van 1975
- Ten slotte geeft schepen Arnou ook aan dat het verhaal van het Arboretum toch het vermelden waard is. Het was ooit de bedoeling een collectie vreemde bomen aan te leggen in Zedelgem. Dit arboretum zou een bezienswaardigheid moeten worden. Dit is echter niet gelukt. De bomen zijn verplaatst naar Koekelare. Twee exotische bomen zijn in het Vloethemveld achtergebleven als stille getuigen van dit plan.

#### **17.4.4.4 Een toeristisch project**

Persoonlijk voelt de schepen wel meer voor mooie, kunstzinnige evocaties en onderhoudsvriendelijke prints van foto's dan voor nagebouwde decors en poppen. Een re-enactment moet wel kunnen.

In het onthaalplan moeten we ook op zoek gaan naar de functie van het Vloethemveld als economische hefboom. Hoe kunnen ondernemers in de buurt van het gebied hier wel bij varen? De Os en de Ezel in Jabbeke zal de functie als cafetaria/pannenkoekenhuis niet – of niet onmiddellijk – opnemen.

Kan de Bocca een nieuwe functie krijgen? Ooit was dit een belangrijke ontginningshoeve. Kan dit een huis voor de gidsen worden? De schepen voelt ook wel iets voor het beeld van een romantische ruïne (zonder dak).

Hoe zit het met de vrijwilligersvergoeding? Het wordt mogelijk om tot €500 per maand onbelast bij te verdienen als vrijwilliger. Zal dit ook gelden voor de vrijwilligers in het Vloethemveld?

Princiepelijk is de schepen voorstander van een betalend bezoek aan de natuur- en erfgoedzone. Al moet het aanbod natuurlijk ook wel in orde zijn voor je er geld voor vraagt. Ook mogelijke manieren om toegangsgeld te vragen zijn verder in kaart te brengen.

## 17.4.5 GESPREK MET WESTTOER

### 17.4.5.1 Vloethemveld in het Brugse Ommeland

Het Brugse Ommeland is één van de vijf toeristische regio's in West-Vlaanderen. Iedere regio trekt een eigen soort toeristen aan:

- Kust: verblijfstoerisme, veel mensen met een buitenverblijf. Zij trekken het binnenland wel in bij slecht weer.
- Brugge: citytrippers, mensen op doortocht naar Parijs of Amsterdam maken hier een tussenstop. De gemiddelde verblijfsduur is één nacht. Zij bezoeken het Brugse Ommeland doorgaans niet.
- Westhoek
- Het Brugse Ommeland: In deze streek komen mensen vooral fietsen. De gemiddelde verblijfsduur is twee nachten. Tijdens hun verblijf maken de meeste mensen een uitstapje naar Brugge en combineren ze dat met activiteiten in het Brugse Ommeland
- Leiestreek: Hier ligt de nadruk vooral op zakenreizen.

We willen bezoekers van het Vloethemveld graag inspireren om ook andere bestemmingen in de buurt te ontdekken: volgens hun interesse (erfgoed of natuur) en hun actieradius (dichtbij of verder weg). In het onthaalgebouw linken we naar interessante bestemmingen in de buurt en naar top-bestemmingen in de brede omgeving. Het aantal POI op deze 'doorverwijskaart' blijft beter beperkt. We zouden willen werken met een TOP 5 of een TOP 10. We stellen een radius van ongeveer 20 km voor. Niet al deze bestemmingen liggen in het Brugse Ommeland. Enkele mogelijke bestemmingen om naar door te verwijzen zijn:

Erfgoed	Natuur
Raversijde	Landschapspark Bulskampveld
For Freedom Museum	Kasteelbossen
Kasteel van Loppem	Het Zwin
Permekemuseum	Meetkerkse en Uitkerkse Polders
Kasteel Wijnendale	Doeveren

Uiteraard zullen ook de grote steden op deze kaart worden aangeduid (Ieper, Oostende, Knokke, Brugge en Kortrijk).

### 17.4.5.2 Gastheerschap

In het natuurgebied Vloethemveld (Kamp Vloethemveld + stiltegebied) is het niet mogelijk om een (ho)reca-activiteit uit te bouwen. Dat is wettelijk verboden in beschermd natuurgebied. Bovendien zou het erg moeilijk zijn voor een concessionaris om een economisch leefbare activiteit op te bouwen als het niet mogelijk is om ook laat 's avonds en 's nachts open te houden. Er komt dus zeker geen commerciële cafetaria in de onthaalzone.

Dit is geen probleem voor fietsers, want zij rijden door naar een reca-bestemming die op hun route ligt. Ook groepen zijn doorgaans goed voorbereid hebben vaak een 'pitstop' in de ruimere omgeving geboekt. In een publieksbevraging van ANB werd gepolst naar de tevredenheid van bezoekers over het onthaal in het Vloethemveld. In deze enquête vroegen enkele mensen expliciet om geen horeca-functie in het gebied op te starten om zo de rust en de natuurwaarde niet te verstoren. Voor een grote groep van bezoekers is het dus geen echt probleem dat er geen reca-functie kan zijn in het gebied.

Toch zal er vraag zijn naar een beperkte vorm van "gastheerschap". Vooral voor wandelaars en gezinnen moeten we iets voorzien, omdat zij minder de in wijde omgeving zullen zoeken naar reca (in tegenstelling tot fietsers en groepen). Het "gastheerschap" aan het onthaalplein heeft de volgende eigenschappen:

- Beperkt aanbod
- uitgebaat door vrijwilligers (een automaat is niet echt een optie, dan wordt zwerfvuil een probleem)

- Deze 'service' is een leuk pluspunt maar is geen bestemming op zich.
- Het is in geen geval de bedoeling om concurrentie aan te gaan met de bestaande (ho)reca.

Parallel wil Westtoer een traject starten met lokale ondernemers. Ze zullen lokale spelers in kaart brengen en een aanpak op maat voorstellen. Westtoer maakt een lijst met horeca in de omgeving waarmee ze een traject willen lopen. Met de sleutelfiguren in de lokale horeca komt er een **persoonlijk gesprek**. Kennen zij het Vloethemveld? Zien ze mogelijkheden? Willen ze meewerken aan het succes van dit gebied? Indien deze sleutelspelers dat wensen, kan Westtoer hen ook enkele **coaching**-sessies aanbieden. Dan komt er maximaal drie keer een horeca-consultant langs gedurende een halve dag. Een sessie van een halve dag kost €250. Westtoer kan hier budget voor vrijmaken. Deze persoon heeft zelf ervaring met uitbating van horeca en kan de uitbaters helpen om concreet iets te doen met de mogelijkheden die het Vloethemveld brengt. Pas ik mijn aanbod aan? Zet ik extra personeel in? Verander ik mijn openingsuren? Kan ik arrangementen uitwerken?

Voor ondernemers in de iets bredere omgeving (in de dorpskernen van Jabbeke en Zedelgem) is de impact van het Vloethemveld misschien minder groot. Toch kunnen ook zij hun graantje meepikken. Westtoer wil een inspiratietraject opstarten voor horeca-ondernemers in de ruimere omgeving. Tijdens een inspiratienamiddag stellen ze het Vloethemveld voor. Nu zijn nog niet alle ondernemers op de hoogte van de ontwikkelingen en mogelijkheden van het gebied. Ze moeten eerst weten wat er allemaal zal gebeuren en worden dan uitgenodigd om mee te denken over hoe ze al die bezoekers van het gebied kunnen bedienen. Het is aan de lokale ondernemers om gepaste arrangementen uit te werken waarbij het Vloethemveld een rol kan spelen (bv als stop in een koetsentocht of een baggageservice voor meerdaagse wandeltochten).

Naam onderneming	Aanbod	Interessant voor
Os en Ezel	Restaurant	Alle bezoekers die van Jabbeke komen. De parking naast het restaurant is een onthaalpoort van het gebied. Ligt aan startpunt van verschillende routes
Den Heirweg	Fietscafé	Fietscafé – fietsers
Heidelberg		Groepen, mensen met fiets of wagen
B&B Vossenbarm	B&B	Verblijfstoerisme
POV	Cafetaria tijdens de week	Wandelaars en buurtbewoners
Horeca in Zedelgem dorp		Groepen
Hoeves in de buurt	Augustijnenhof: 100% West-Vlaamse picknick (lokaal, biologisch). Zij leveren deze manden nu al. Ook het onthaalplein kan een leverpunt worden.	Gezinnen, kleine groepen, verblijfstoeristen, wandelaars
Oosthof		

#### 17.4.5.3 Netwerken

Vandaag lopen nogal wat paden samen. Dit zorgt soms voor problemen. Zo gaan wandelaars en mountainbikers niet goed samen. Ruiters en wandelaars hinderen elkaar niet. Mountainbikers en ruiters kunnen ook samen over dezelfde route. Met kleine aanpassingen aan de padenstructuur kan al heel wat worden verbeterd.

#### 17.4.5.3.1 WANDELNETWERK:

Gemiddelde wandelingen voor ongeoeffende wandelaars zijn tussen de 8 en 12 km lang. Voor gezinnen is een wandeling van 3 tot 6 km doorgaans al voldoende. Er zijn verschillende wandelingen mogelijk:

- Wandeling rond het gebied en in Kamp Vloethemveld
- Wandeling op maat van gezinnen met kleine kinderen.
  - o Speelbos en Kamp Vloethemveld.
  - o Imitatiepad tussen Jabbeke en Zedelgem en Kamp Vloethemveld
- Wandelverbindingen in de bredere omgeving:
  - o Vloethemveld – Maantjeveld – Ockerhout (in een lus)
  - o Vloethemveld – Merkemveld (Volg het Groentje)

NOOT: Heel wat mensen gaan op stap met een hond. Deze mensen hebben nood aan een losloopzone voor honden. Dit is echter niet mogelijk in het gebied. Een hondenzone moet goed worden onderhouden, om onder andere de verspreiding van ziektes tegen te gaan. Voorts trekt een zone voor honden nog meer honden naar het gebied. Dat gaat echt niet samen met kwetsbare natuur. Zonder bijkomende infrastructuur zullen er meer controles moeten gebeuren op loslopende honden.

#### 17.4.5.3.2 FIETSERS

Er opent een nieuwe mountainbikeroute in 2018. Mountainbikeroutes vertrekken aan het sportcomplex van Jabbeke en aan de Groene Meersen. Daar zijn afspuitpunten. Een afspuitpunt aan de parking van Os en Ezel heeft enkel zin als dit ook een startpunt is van een aangepaste mountainbikeroute. Dit lijkt voorlopig niet aan de orde. VLM en Westtoer koppelen terug naar Sport Vlaanderen over het behendigheidsparcours in Jabbeke. Een technisch parcours is een zeer welkome aanvulling op het bestaande netwerk. Hier is zeker een publiek voor. Het is mogelijk om het nog aan te leggen behendigheidsparcours te verbinden met de nieuwe mtb-route. Dit kan zonder extra knooppunten bij te maken.

Westtoer stelt fietstochten voor met een lengte van 30 tot 50 km lang.

- Een verbinding van het Vloethemveld met Terlo (publiek kasteelbos) en het Merkemveld kan een mooie fietsroute opleveren.
- Westtoer zal een Vloethemveldroute aanbevelen langs bestaande knooppunten. Deze route zal ongeveer 29 km lang zijn en gaat langs belangrijke POI (Kamp Vloethemveld en het stiltegebied) in het Vloethemveld. De lus loopt ook langs enkele ondernemingen in Jabbeke. Er ligt veel horeca langs deze lus. Het startpunt kan aan het Permekemuseum komen. Daar is een parking en is er de mogelijkheid om iets te drinken. Aan het startpunt moet er een startbord komen.

Het bestaande fietsnetwerk is momenteel niet erg fijnmazig in het Vloethemveld. Bovendien is de Aartrijksesteenweg een gevaarlijke weg met enkele zwarte punten. Er zijn plannen om deze weg verkeersveiliger te maken door middengeleiders en een beter fietspad aan te leggen. Op termijn zouden zelfs bijkomende inspanningen nodig kunnen zijn (trajectcontrole, drempels, bredere paden...).

Het is momenteel te duur om een nieuwe fietsverbinding aan te leggen tussen de knooppunten #6 en #76 en tussen de knooppunten #55 en #15. Toch zal het mogelijk zijn om de fietsroute langs de Aartrijksesteenweg een stukje om te leggen. Fietsers zullen meer door de velden kunnen rijden, verder weg van de drukke baan. Ze moeten minder lang langs de steenweg fietsen.



### 17.4.5.3.3 RUITERS

Er zijn al ruiterspaden maar er is nog geen ruiterroute. Er is vraag naar een route. De paden moeten ook vaker worden vlakgesleept voor de veiligheid.

## 17.4.6 INRICHTING VAN HET GEBIED

### 17.4.6.1 *Picknickplekken*

Op verschillende locaties zijn picknickplekken te voorzien: aan de onthaalpoort van Os en Ezel en op het onthaalplein. Deze plek aan Os en Ezel ligt niet vlak aan de steenweg, maar kan iets dieper in de velden worden aangelegd. Gebruikers zitten dan verder van de drukke weg, meer in het landschap. Er zou wel een soort blikvanger aan deze plek moeten komen (type totem) om zo mensen verder van de parking te trekken. De banken kunnen worden voorzien door de provincie. Zij stellen het ontwerp van Stephan Schöning voor dat ze ook elders gebruiken. Deze banken zijn een combinatie van ligstoel en tafel en hebben een onderrijdbaar deel.

### 17.4.6.2 *Evocatie van oude spoorlijn*

De Vloethemveldzate zal voor heel wat bezoekers de toegangsweg zijn die hen naar het onthaalplein leidt. Hier moeten we de oude spoorlijn evoceren. De spoorlijn liep vroeger op de plaats waar nu de berm is, dus parallel met de bestaande weg. Op deze weg zou een oude wagon of locomotief moeten staan om het beeld van de spoorweg op te roepen. Verder zou de Provincie elementen moeten plaatsen die deze spoorlijn aanduiden (onbewaakte overwegen).

Op het onthaalplein kan een groot beeld komen met een historische foto van de aankomst van een trein.

### 17.4.6.3 *Werking*

Het is heel belangrijk om één aanspreekpunt te hebben voor bezoekers. Zij zouden bij één persoon hun gidsbeurten moeten kunnen boeken. Dit aanspreekpunt zou door de gemeenten moeten worden voorzien.

## 17.5 Bijlage 5: Bronnen

### 17.5.1 DOCUMENTAIRE

Zedelgem, documentaire van Andris Feldmans, 2015

### 17.5.2 ARTIKEL

Meulebrouck, Ludo: Brugge Garnizoensstad, Militaire aanwezigheid in Zedelgem, p77-100, De Windroos nv, 2008.

### 17.5.3 PUBLICATIES

Desmet, Mark en Raeman Frank: Van munitiedepot tot krijgsgevangenkamp. Krijgsgevangenkamp te Zedelgem. 1944-1946

### 17.5.4 FOTO'S, VISUALS EN PLANNEN

Alle foto's van de site Vloethemveld zijn afkomstig van Erfgoedstudio, Buro Voor Vrije Ruimte, Architectenbureau Bressers of Bailleuil. Alle andere foto's die in dit document gehanteerd worden zijn afkomstig van diverse web-sites op het internet. De gehanteerde foto's bij de Benchmark naar gelijkaardige projecten zijn gehaald uit de desbetreffende officiële web-sites aangehaald in de fiches.

Alle visuals en plannen zijn aangemaakt in het kader van dit onderzoek door Architectenbureau Bressers, Buro voor Vrije Ruimte of Bailleul Ontwerpbureau

### 17.5.5 EXCELL TABELLEN

Alle excell tabellen en berekeningen aangemaakt in het kader van dit onderzoek zijn opgemaakt door Erfgoedstudio.